

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

**İŞLETME ÇALIŞANLARININ TTK m.55/1-c KAPSAMINDA
MÜŞTERİ ÇEVRESİNE İLİŞKİN HAKSIZ REKABET
FİİLLERİ VE HUKUKİ SONUÇLARI**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Dilay KUŞOĞLU

BURSA - 2017

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

**İŞLETME ÇALIŞANLARININ TTK m.55/1-c KAPSAMINDA
MÜŞTERİ ÇEVRESİNE YÖNELİK HAKSIZ REKABET
FİİLLERİ VE HUKUKİ SONUÇLARI**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Dilay KUŞOĞLU

Danışman

Doç. Dr. Halit AKER

BURSA - 2017

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Özel Hukuk Anabilim Dalı 701381002 numaralı Dilay KUŞOĞLU'nun hazırladığı "İşletme Çalışanlarının TTK m.55/1-c Kapsamında Müşteri Çevresine Yönelik Haksız Rekabet Fiilleri ve Hukuki Sonuçları" konulu Yüksek Lisans ile ilgili tez savunma sınavı, 14/06/ 2017 günü 10.00 - 12.00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin ..... (~~başarılı/başarısız~~) olduğuna ..... (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Üye
Başkanı)

Doç. Dr. Halit AKER
Uludağ Üniversitesi

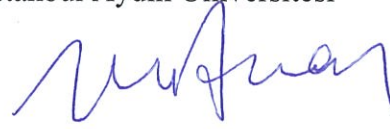
Üye

Doç. Dr. Zekeriya ARI
Uludağ Üniversitesi

2AA1

Prof. Dr. İsmail Yılmaz ASLAN

İstanbul Aydın Üniversitesi

14/06/2017

Yemin METNİ

Yemin Metni Yüksek Lisans/ Doktora tezi olarak sunduğum “İşletme Çalışanlarının TTK m.55/1-c Kapsamında Müşteri Çevresine İlişkin Haksız Rekabet Filleri ve Hukuki Sonuçları” Başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntılarının kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

30.05.2017

Adı Soyadı: Dilay KUŞOĞLU

Öğrenci No: 701381002

Anabilim Dalı: Özel Hukuk

Programı: _____

Statüsü: Yüksek Lisans Doktora

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

..... Özel Hukuk ..... ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 30.05.2017

Tez başlığı / Konusu: İşletme Çalışanlarının TTKm.55/1-c Kapsamında Müstahaklık Kurumuna Yönelik Haksız Rekabet Filleri ve Hukuki Sonuçları

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam XV+188 sayfalık kısmına ilişkin, 25.05.2017 şahsım tarafından Kurumun .....adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezimin benzerlik oranı %12'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1-Kaynakça hariç
- 2-Alıntılar hariç/dahil
- 3-5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarı da vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

30.05.2017

Adı Soyadı: Dilay Kuşoğlu

Öğrenci No: 701381002

Anabilim Dalı: Özel Hukuk

Programı: _____

Statüsü: Yüksek Lisans Doktora

Danışman

(Ad, Soyad, Tarih)

30.5.2017
Doç. Dr. Halit AKER

*Turnitin programına Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	: Dilay KUŞOĞLU
Üniversite	: Uludağ Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	: Özel Hukuk
Bilim Dalı	: Ticaret Hukuku
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: XV+188
Mezuniyet Tarihi	: 14/06/2017
Tez Danışman(lar)ı	: Doç. Dr. Halit AKER

TÜRKÇE TEZ BAŞLIĞI

İŞLETME ÇALIŞANLARININ TTK m.55/1-c KAPSAMINDA MÜŞTERİ ÇEVRESİNE YÖNELİK HAKSIZ REKABET FİİLLERİ VE HUKUKİ SONUÇLARI

İşletmelerin ticari alandaki faaliyetlerinde rekabet asıldır. Rekabetin dürüst şartlarda yapılmasında, hem rakipler hem de tüketicilerin menfaatleri vardır. Kuralların dışına çıkılarak rekabet edilmesinin ticari etik ve ahlak tarafından olduğu kadar, hukuki ve ekonomik sebeplerle de mümkün olmaması gerekir. Rekabet tacirler için olduğu kadar genel ekonomi bakımından da önemli bir kurumdur. Nitekim rekabet, etkileri ve amaçları bakımından makro ve mikro ölçeklerde ele alınabilir. Makro açıdan rekabet ekonomideki kaynak dağılımına yönelik etkinliği esas alırken, mikro açıdan rekabet tüm tarafların menfaatini esas alır. Bu amaçlar ve araçların hukuksal çerçevesinin çizilmeden yürütülmesi düşünülemez.

Bu çalışmada rekabetin rakipler, tüketiciler ve devlet üçlüsünü içine alacak şekilde mikro bakımdan oluşan özel bir parçası ele alınmıştır. Rekabet çeşitli kanunlarda düzenlenmiştir. Ticari olan rekabet hükümleri ise TTK'da düzenlenmiştir. TTK'da dürüstlük kuralı çerçevesinde ele alınan genel hüküm, diğerleri ise örnek kabilinden sayma şeklinde ele alınan özel hüküm olmak üzere haksız rekabet hallerine yer verilmiştir.

Özel hükümlerden birisi de iş ürünlerine ilişkindir. İşletmeye ait iş ürünleri üzerinde en fazla bilgi sahibi kişiler, doğal olarak iş ürünlerinin bir anlamda uygulaması konusunda görev alan çalışanlardır. Çalışanların aynı işletmede çalıştıkları süre içinde veya işten ayrılıp başka bir işletmede çalışmaya başladıklarında, iş ürünlerini başka işletmelere taşımaları mümkün hale gelmektedir. Çalışanların iş ürünlerinden şekli nasıl olursa olsun, yetkisiz yararlanması fiilinin önemli bir unsuru ekonomik menfaatin elde edilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

İş ürünlerinden yetkisiz yararlananlara karşı etkin koruma yollarının başında dava yolu gelmektedir. Nitekim bu konuda kanunda sayılan tüm dava çeşitlerinin kullanılması mümkündür. Genel olarak usul hukukundaki ispatta kullanılan deliller haksız rekabet için de geçerli olmasına karşın, iş ürünlerinin çalışanlarca dijital teknoloji aracılığıyla depolanabilir ve rakiplere ve işletme dışına taşınabilir olması özellikle ispat konusunda ciddi sorunları içinde barındırmaktadır.

Anahtar Sözcükler:

Rekabet   Haksız Rekabet   Çalışan   İş Ürünü
Çalışma Ürünü   Yetkisiz Yararlanma   Teknik Çoğaltma

ABSTRACT

Name and Surname : Dilay Kuşoğlu
University : Uludağ University
Institution : Social Science Institution
Field : Private Law
Branch : Commercial Law
Degree Awarded : Master
Page Number : XV+188
Degree Date :14/06/2017
Supervisor (s) : Doç. Dr. Halit AKER

İNGİLİZCE TEZ BAŞLIğI

CUSTOMER-ORIENTED UNFAIR COMPETITION BY BUSINESS EMPLOYEES ITS LEGAL CONSEQUENCES WITHIN THE SCOPE OF ARTICLE 55/1-c OF TURKISH COMMERCIAL CODE

Competition is principal in commercial activities of businesses. Honest competition benefits both competitors and consumers. Competition failing to comply with rules should not exist in terms of commercial ethics as well as legal and economic reasons. Competition is essential not only for merchants but also for the economy. Hence, competition may take place either in economy or business scale in terms of its effects and goals. While competition within economy targets the activity of resource allocation, competition within businesses prioritizes the interests of all sides.

This study examines unfair competition involving the triad of competitors, consumers and the state. The institution of competition has been regulated by various laws. The regulations of commercial competition, on the other hand, can be classified into two categories according to Turkish Commerce Code (TTK): a blanket clause based on the principle of fairness and the others –special provisions based on the sample conditions of unfair competition.

One of the special provisions concerns business products. The protection of business products under competition which evolves and improves each and every day means putting the principle of the protection of labour into practice in terms of the law of unfair competition. Those who are the most knowledgeable about business products are naturally the employees –in a sense- performing the duty of execution. Employees are likely to transfer business products to another business while they are still for the same business or when they start working for another business. That employees –no matter how- take advantage of business products is an

important aspect in determining the emergence of the condition unfair competition. New aspects of unfair competition appear as a result of improving mass media and increasing number of employees changing jobs. This thesis tries to investigate those new aspects of unfair competition.

Legal proceeding is one of the major means of protection against unauthorized utilization of business products. All types of lawsuits listed under the relevant law may be commenced regarding this issue. Although the evidence used for the testimony of the procedure is also valid for the testimony of unfair competition, the fact that business products can be digitally stored, delivered to competitors or taken out of the business by employees causes serious problems particularly in terms of testimony.

Keywords:

Competition   Unfair Competition   Employee   Business Product
Unjustified Utilisation   Technical Reproduction

ÖNSÖZ

Haksız rekabet hukuku anayasa, ceza ve idare hukuku gibi pek çok hukuk dalıyla çok yakın ilişki içindedir. Her tacir faaliyetlerini güvenli bir ticari piyasa yapısı içinde sürdürmek ister. Bunun en önemli koşullarından birisi de tacirin kendisine ait işletmesel değerlerinin korunmasından geçer. Haksız rekabet hukuku bu korumayı sağlayan önemli kurumlardan birisidir.

TTK m.55/1-c hükmünde düzenlenen ‘Başkalarının iş ürününden yetkisiz yararlanma’ haksız rekabet halleri ile ilgili; ulaşılabildiğimiz akademik çalışmaların tek bir makaleden ibaret olması, yeni tarihli kitaplarda genel açıklamaların bulunması ve yargı kararlarının henüz bulunmaması bu konuya ilgimizi daha da artırmıştır. Çalışmada önceki tarihli önemli ve isabetli bazı kararlara yer verilerek, TTK m.55/1-c hükmünün uygulamasına da yol gösterilmesi amaçlanmıştır. Tezimizin konusu olan TTK m. 55/1-c hükmündeki düzenlemelerin emeği korumasından sebeple, gelecekte işletmelerin korunan değerleri bakımından ne kadar önemli olacağı görülecektir. Tez konusunun ülkemiz mevzuatında açık bir düzenleme olarak yeni oluşu kaynak bakımından bazı sıkıntılar doğurmuştur.

İşletmelerin emek ürünlerinin korunmasını konu alan çalışma için konunun seçimi, kapsamı, planı ve kısaca çalışmanın her aşamasında katkı, yardım ve önerilerde bulunan ve bunun ötesinde gerçek akademik dünyayı tanımamda asli unsur olan başta danışmanım Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Bölümü Ticaret Hukuk Anabilim dalı Başkanı değerli hocam, Doç. Dr. Halit AKER’e teşekkür etmek isterim. Aynı anabilim dalında görev yapan değerli hocam Doç Dr. Zekeriyya ARI’ya da teşekkürü bir borç bilirim.

Serbest olarak sürdürdüğüm Avukatlık faaliyetimle birlikte bu çalışmayı yapabilmemde ailemin maddi ve manevi desteklerini hep yanımda buldum. Bu nedenle onlara da minnettarım.

Bursa-2017

Dilay KUŞOĞLU

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	i
YEMİN METNİ	ii
YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

REKABET VE HAKSIZ REKABET HUKUKUNA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

I. REKABET HAKKI VE PİYASA EKONOMİSİ	3
A. GENEL OLARAK REKABET KAVRAMI	3
B. İKTİSADİ REKABET	4
C. İKTİSADİ REKABETTE ETİK VE AHLAK KURALLARI	8
D. İKTİSADİ REKABETİN HUKUKİ DÜZENİ.....	12
II. HAKSIZ REKABET KARŞISINDA BİREYSEL ÇALIŞMA VE SÖZLEŞME ÖZGÜRLÜĞÜ ...	14
A. ANAYASAL EKONOMİK DÜZEN TERCİHİ ÇERÇEVESİNDE REKABET	14
B. İKTİSADİ REKABET HAKKININ KULLANIMINDA HAKSIZ REKABETİN SINIRI VE DÜZENLENMESİ.....	16
C. DÜRÜSTLÜK KURALINA AYKIRILIK KAPSAMINDA HAKSIZ REKABET	18
D. TÜRK BORÇLAR KANUNU İLE TÜRK TİCARET KANUNU ARASINDAKİ HAKSIZ REKABET İLİŞKİSİ.....	20
E. TÜRK TİCARET KANUNUNDAKİ HAKSIZ REKABET HALLERİ.....	22
1. Genel Hal Olarak Dürüslüğe Aykırı Haksız Rekabet Fiilleri.....	22
2. Özel Haller Olarak Belirtilen Haksız Rekabet Fiilleri.....	24

İKİNCİ BÖLÜM

İŞLETME ÇALIŞANLARININ MÜŞTERİ ÇEVRESİNE YÖNELMİŞ HAKSIZ REKABET FİİLLERİ

I. İŞLETME, İŞLETME ÇALIŞANI VE MÜŞTERİ KAVRAMI	26
A. İŞLETME KAVRAMI	27

B. İŞLETME ÇALIŞANI KAVRAMI.....	29
1. İşçi	33
a. Asıl İşveren İşçisi.....	33
b. Alt İşveren (Taşeron) İşçisi	35
2. Çırac ve Stajyer	36
a. Çırac.....	36
b. Stajyer.....	37
3. Bağlı Tacir Yardımcıları.....	37
4. Vekil	39
5. Simsar, Komisyoncu, Acente, Tek Satıcı ve Franchise Alan	40
a. Simsar	41
b. Komisyoncu.....	41
c. Acente	42
d. Tek Satıcı ve Franchise Alan.....	43
C. MÜŞTERİ KAVRAMI.....	45
D. MÜŞTERİ ÇEVRESİNİN İŞLETMENİN MAL VARLIĞI İÇİNDEKİ YERİ VE MÜŞTERİ ÇEVRESİNİN OLUŞTURULMASINDA ÇALIŞANIN ROLÜ	47
1. İşletmenin Mal Varlığı İçinde Müşteri Çevresi	47
2. Müşteri Çevresi Oluşturulmasında Çalışanın Rolü.....	49
E. HAKSIZ REKABET VE ÇALIŞANIN İŞ İLİŞKİSİNDEN KAYNAKLANAN BORÇLARI.....	50
1. Sadakat (Bağlılık) Borcu	52
2. Sır Saklama Borcu	54
3. Rekabet Etmeme Borcu (Rekabet Yasağı)	59
a. İşçiler İçin Rekabet Yasağı	59
b. Tacir Yardımcıları İçin Rekabet Yasağı.....	62
c. Diğer Çalışanlar İçin Rekabet Yasağı.....	63
II. HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ	63
A. HAKSIZ REKABETTE GENEL VE ÖZEL HÜKÜMLER	63
1. Genel Hüküm Olarak Haksız Rekabet Halleri.....	63
2. Özel Hüküm Olarak Haksız Rekabet Halleri.....	64
B. ÖZEL HÜKÜM OLARAK EMEK ÜRÜNLERİ KULLANILARAK YARATILAN HAKSIZ REKABET HALLERİ.....	64
III. ÇALIŞANIN İŞLETMENİN İŞ VE ÇALIŞMA ÜRÜNLERİ ÜZERİNDEN YARATTIĞI HAKSIZ REKABET	66

A. İŞ ÜRÜNLERİNDEN YETKİSİZ YARARLANMA.....	70
1. İş Ürünü.....	70
a. İş Ürününün İşletmeler Bakımından Anlamı	71
b. İş Ürününü Unsurları	72
(1). İş Ürününün Nitelikli Bilgi Mahiyetinde Olması.....	72
(2). Bilgilerin Tacirin İş, Faaliyet ve Üretimi Bakımından Önem Taşması ...	74
(3). Sıradan Bilgilerin Biraraya Getirilmesi İle Bütünlük Teşkil Eden Değer Oluşturması	75
(4). İş Ürünün Özel Mevzuatına Göre Korunan Fikri Mülkiyet Haklarından Olmaması	75
c. İş Ürünü Çeşitleri.....	78
(1). Teklif	79
(2). Hesap.....	80
(3). Plan.....	80
(4). Diğer “Gibi” Ürünler.....	80
2. İş Ürünü ile İşletme Sırrı Arasındaki İlişki.....	81
3. Çalışanın İş Ürününden Yararlanmış Sayılma Şartları.....	85
a. Yararlanmanın Yetkisiz Olması.....	85
b. Yarar Elde Edilmiş Olması.....	87
(1). Çalışanın İşe Devamı Sırasında Sağladığı Yarar	91
(2). Çalışanın İşten Ayrılmasından Sonra Sağladığı Yarar	92
(a). Çalışanın İşten Kendi Rıza ve İradesiyle Ayrılması.....	93
(b). Çalışanın İşten Ayartılarak Ayrılması	95
4. İş Ürünlerinden Yetkisiz Yararlanma Şekilleri	99
a. Emanet Edilmiş İş Ürününden Yararlanma (TTK m.55/1-c,1).....	99
b. Tevdi Edilmiş veya Sağlanmış İş Ürününden Yararlanma (TTK m.55/1-c,2)	104
B. ÇALIŞMA ÜRÜNLERİNDEN YETKİSİZ YARARLANMA.....	107
1. Çalışma Ürünü.....	108
2. Uygun Katkı Olmama.....	110
3. Teknik Çoğaltma Yöntemleri İle Devralma	114
4. Yetkisiz Yarar Sağlanması	117
IV. TTK m.55/1-c’DEKİ HAKSIZ REKABET HALLERİNİN TTK m.55/1-a, b, d’DEKİ HAKSIZ REKABET HALLERİ İLE KARŞILAŞTIRMASI	117

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İŞLETME ÇALIŞANLARININ MÜŞTERİ ÇEVRESİNE YÖNELMİŞ HAKSIZ REKABET FİİLLERİNİN HUKUKSAL SONUÇLARI

I. GENEL OLARAK.....	120
II. HUKUK DAVALARI.....	120
A. DAVADA TARAFLAR.....	120
1. Davacı.....	121
2. Davalı	124
B. DAVALARDA GÖREV VE YETKİ	126
1. Görevli Mahkeme	126
2. Yetkili Mahkeme	132
C. DAVALARDA KUSUR, İLLİYET, ZAMANAŞIMI VE İHTİYATİ TEDBİR	132
1. Kusur	132
2. İlliyet Bağı	133
3. Zamanaşımı	134
4. İhtiyati Tedbir	135
D. DAVA ÇEŞİTLERİ.....	136
1. Tespit Davası	136
2. Men Davası.....	139
3. Eski Hale İade Davası.....	140
4. Tazminat Davası.....	142
a. Maddi Tazminat Davası.....	143
b. Manevi Tazminat Davası.....	146
E. MAHKEME KARARLARININ İLANI VE İCRASI	148
F. ÇALIŞANLARIN HAKSIZ REKABET FİİLLERİNİN İSPATI.....	150
1. Davada İspat Yükü	150
a. Genel Olarak	150
b. Çalışanın Yararlanma Durumunun İspatı	155
c. Çalışanın Ayartılmasının İspatı.....	156
2. Özellik Gösteren Bazı Deliller	157
a. Genel Olarak	157
b. Bilirkişi	159
c. Tanık.....	161
d. Diğer Deliller	161

3. Delil Tespiti	164
4. Hukuka Aykırı Deliller	165
III. CEZA DAVASI	169
SONUÇ	176
KAYNAKLAR.....	182
ÖZGEÇMİŞ	189
TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU	190
TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU	191

KISALTMALAR

a. g. e.	Adı Geçen Eser
ed.	Editör
bkz.	Bakınız
B.	Baskı
C.	Cilt
çev.	Çeviren
E.	Esas
eBK	mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu
FSEK	5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanun
HD	Hukuk Dairesi
HGK	Hukuk Genel Kurulu
hk.	hakkında
HMK	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İşK	4857 sayılı İş Kanunu
İşMK	İş Mahkemeleri Kanunu
K.	Karar
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KoopK	1163 sayılı Kooperatifler Kanunu
m.	Madde
RKHK	4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun
s.	Sayfa
ss.	Sayfalar arasında
S.	Sayı
SBF	Sosyal Bilimler Fakültesi

T.	Tarih
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TD	Ticaret Dairesi
TKHK	6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	4721 sayılı Türk Medeni kanunu
TTK	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
t.y.	Basım tarihi yok
vb.	ve benzeri.
vd.	ve devamı
v.d.	ve diğerleri
vs.	ve sair.
VUK	Vergi Usul Kanunu
Yarg.	Yargıtay
Yay.	Yayınları
yy.	Yayın yeri yok

GİRİŞ

Türk Ticaret Hukuku alanında 6102 sayılı Kanun'un 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe girmesiyle yeni bir dönem başlamıştır. Bu yeni dönemde önemli değişiklikler getiren hükümlerden biri de haksız rekabeti düzenleyen m.54 vd. olmuştur. Haksız fiilin iktisadi alanda sonuç doğuran biçimi olan haksız rekabet, dürüstlük kuralına aykırı davranma üzerine inşa edilmiştir. Yeni TTK'da haksız rekabet hallerinden biri olarak TTK m.55/1-c'deki ifadesini bulan "başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma" hali ekseninde çalışmamızda çalışanların müşterileri çevresine yönelik davranışları açıklanmaya çalışılmıştır.

Haksız rekabet çok yönlü ve kapsamlı bir koruma alanı yaratır. Düzenleyici devlet modelinin özünde kaynakların etkin, güvenilir şartlarda ve serbest ekonomi kurallarına göre dağıtıldığında; hem tek tek bireylerin, hem de toplumların kazanacağı düşüncesi vardır. Bu düşünce; bir taraftan rekabetin korunması, diğer taraftan haksız rekabetin önlenmesi arasındaki ilişkinin temel kolonlarını oluşturur. Haksız rekabet, serbest rekabetle bağdaştırılması mümkün olmayan bir eylemdir. O halde haksız rekabet hükümleri sadece rakiplerin ekonomik çıkarlarını değil, rekabete dayalı ekonomik düzenin korunmasını da amaçlar. Rekabetin rakipler yönü mikro, ekonomik düzen yönü makro ölçülerini ortaya koyar. Çalışmada rekabetin mikro yönü ele alınmıştır.

TTK m.55/1-c hükmünde tacirin emek ürünü olarak belki de yıllara dayalı elde ettiği ve iş ürünü olarak ifadesini bulan değerlerin, çalışanlar başta olmak üzere bunları hukuka uygun (rızaî) yollarla elde edenlere karşı korunması açıklanmıştır. İşte TTK m.55/1-c'de yer verilen haksız rekabet hallerinden biri olarak belirtilen (c) alt bendinde "başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma" hallerine "özellikle" denilmek suretiyle yer verilmiştir. Bu fiiller işlenirken yine emek ürünlerini korumayı amaçlayan yan karakterdeki TTK m.55/1-b ve d'deki hallerden yeri geldikçe yararlanılarak ortak bir alan ve anlayış oluşturulmuştur. Böylelikle TTK'daki haksız rekabete ilişkin hükümlerin tamamı değil, emeği konu alan bir kısmı çalışan açısından incelenmiştir.

Çalışma üç ana bölüm üzerine inşa edilmiştir. Birinci bölümde, rekabet ve haksız rekabetin piyasa ekonomisi ve işletmeler bakımından taşıdığı anlam ve haksız rekabet karşısında bireysel çalışma ve sözleşme özgürlüğü açıklanmıştır. Çalışmanın haksız rekabet

halleri bakımından ana çerçevesini oluşturan ikinci bölümünde, haksız rekabeti işleyen konumunda ele aldığımız çalışan kavramı ve Türk Hukuku'ndaki görünüm şekilleri, çalışanın işverenle yapmış olduğu sözleşmeden kaynaklanan ve haksız rekabetle yakından ilgili sadakat, sır saklama ve rekabet etmeme borçları ve haksız rekabetin TTK'daki genel halleri ile özel hallerinin ayırımı üzerinde durulmuş; işletmenin iş ürünlerinden yetkisiz yararlanılmasının unsurları TTK m.55/1-c'deki haller bakımından açıklanarak ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise; haksız rekabet halinin ortaya çıkarttığı hak ihlallerinin dava yoluyla korunması, mahkemelerin görev ve yetkileri, haksız rekabet fiillerinin mutlak ticari dava vasfı ve haksız rekabet fiillerine ilişkin yapılan yargılamalardaki ispatta karşılaşılan bazı konular açıklanmıştır. Özellikle dijital teknolojinin gelişmesinin bilginin aktarılmasındaki sınırları genişletmiş olması karşısında, özel hayatın gizliliği ve hukuka aykırı delillerin konumu birlikte ele alınarak ortaya konmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

REKABET VE HAKSIZ REKABET HUKUKUNA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

Bu bölümde makro olarak rekabetin ekonomik düzendeki yeri, fonksiyonları ve işletmelerin faaliyetlerini genişletici ve engelleyici düzenlemeler üzerinde durulmuştur. Bunlara ek olarak da haksız rekabet karşısında bireysel çalışma ve sözleşme özgürlüğü açıklanmaya çalışılmıştır.

I. REKABET HAKKI VE PİYASA EKONOMİSİ

A. GENEL OLARAK REKABET KAVRAMI

Sözlük anlamıyla rekabet yarışma, rekabet etmek ise yarışmak anlamlarına gelir¹. İnsanların yaşamak ve daha iyi şartlar sağlamak için birbirleriyle ve tabiatla yapmaktaki oldukları savaş bir nevi rekabettir². Bu savaşla; insanın doğasında yer alan ve aynı sahadaki diğerini geçme, yükselme, ilerleme ve daha iyi duruma gelme amacı güdülür³. Rekabetle, yarışmaya ve rakibe vurgu yapıldığı açıktır. Rekabetin aynı alandaki rakipler arasında belirli kurallara uygun yapılması gerekir, aksi halde faaliyet anarşik bir hal alır⁴.

Yarışma ve mücadelenin değişik şekildeki ifadesi olan rekabet; spor, sanat, siyaset, meslek, akademik vb. gibi alanlarda olduğu kadar ekonomik ve ticari alanlarda da karşımıza çıkar⁵. Gerçekten insanlar için olduğu kadar piyasa aktörü konumundaki işletmelerin de ekonomik şartlarla mücadele içinde olmaları asıldır. Aynı amaca ulaşmak için yapılan yarışa rekabet, bu yarışta yer alanlara da rakip denir. Bu kapsamda genel olarak rekabetin, aynı özlenen amaca ulaşma noktasında yapılan çekişme ve mücadele sonucunda, rakiplerden

---

¹ Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, 6. B., Ankara, Türk Dil Kurumu, 1982, s. 670.

² Sait Kemal Mimaroglu, *Ticaret Hukuku*, C. I, 2. B., Ankara, Ankara Üniversitesi SBF Yayınları No: 295, 1970, s. 280.

³ Hüseyin Ülgen, Mehmet Helvacı, Abuzer Kendigelen, Arslan Kaya, N. Füsün Nomer Ertan, *Ticari İşletme Hukuku*, 4. B., İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2015, s. 525.

⁴ Mimaroglu, a. g. e., s. 284.

⁵ Yaşar Karayalçın, *Ticaret Hukuku (I. Giriş-Ticari İşletme)*, 3. B., Ankara, Güzel İstanbul Matbaası, 1968, s. 440; Ülgen v.d., a. g. e., s. 525.

birinin diğ erinin aleyhine kazanması üzerine inşa edildiğ i görülür. Kısaca rekabet, belirlenen hedefler bakımından rakiplerden birinin diğ erlerinin önüne geçmesidir. Sonuçta rakiplerden biri diğ erlerine göre daha ileriye gitme, daha iyi şartlarda yaşama ve daha fazla kazanç elde etme gibi iyi olarak nitelendirilen bir konum veya statü elde eder.

Rekabetten bahsedebilmek için en az iki kişinin varlığı yanında, bunların aynı nitelik taşıyan belirli bir amaç için yaptıkları mücadelenin varlığı aranır. Rekabete ilişkin mücadele ekonomik alanda söz konusu olabileceğ i gibi, ekonomi dışı alanda da gerçekleşebilir. Rekabet ekonomik alanda gerçekleşse bile, sonuçları ekonomi dışı alanda meydana gelebilir. Gerçekten rekabet hali ekonomik olduğu kadar, psikolojik, siyasi ve hukuki yansımaları da bulunan bir kavramdır. Bu yüzden rekabet olgusu sebep ve sonuçlarıyla çok boyutlu ve karmaşık bir kavram olarak karşımıza çıkar⁶.

İşletmeler bakımından rekabet; üretim gücü, fiyat ve kalite alanının dışında hizmet üretimini de kapsayacak şekilde çok yönlülük ve çeşitlilik arz etmektedir. Günlük yaşamın her anında duymaya alıştığımız “Küreselleşme”, “Müşteri Bağlılığı”, “Müşteri Mutluluğu” ve “Yeni Ekonomi” kavramlarının altında yatan anahtar kelime “Rekabet” tir⁷.

B. İKTİSADİ REKABET

Rekabet, bilhassa iktisadi planda önem taşır⁸. İktisadi rekabet, iktisadi alanı ilgilendiren konularda yapılan rekabet olarak nitelendirilir. Bu yönüyle iktisadi rekabet, rekabetin ekonomiyi ilgilendiren yönüdür. Bu durumda genellikle de “rakipler arası rekabet” akla gelir.

İktisadi rekabet, iktisadi alandaki faaliyetleri esas alır. İktisadi faaliyet olmayan yerde iktisadi rekabetten söz edilemez. Yapısında rekabeti barındıran bir oyun sırasında birinci olmak isteyen birinin diğ erlerini kötülemesi haksız fiil oluştururken, haksız rekabet oluşturmaz. Çünkü her rekabetin zemini ekonomik alan değildir. Bununla birlikte spor karşılaşmasının ücret karşılığı oynanması gibi iktisadi sonuçlarının söz konusu olması halinde, iktisadi alandaki rekabetten bahsedilecektir. O halde iktisadi rekabetin ilk şartı,

⁶ Ahmet Tamer, *Yanlış veya Yanıltıcı Beyan ve Hareketlerle Haksız Rekabet*, 1. B., Ankara, Adalet Yayınevi, 2011, s. 9.

⁷ Bülent Tokat, *İşletmelerde Müşteri Hizmetleri Yönetimi; Örgütsel Yapı ve Türkiye'deki Uygulamalardan Örnekler*, Kütahya, 2002, s. 225.

⁸ Sinan Sarıkaya, *Haksız Rekabet Hukukunda Sözleşmeyi İhlale veya Sona Erdirmeye Yönelme*, 1. B., Ankara, Seçkin Yayınları, 2015, s. 23.

iktisadi bir faaliyetin varlığıdır. Rekabetin mutlaka tacirler arasında olması gerekmez. Örneğin iki doktor, iki avukat, iki sanatçı arasında da haksız rekabet olabilir⁹. Ancak bunlar tacir olmadıklarından aralarındaki rekabet ilişkisine TBK m.57/II hükmü gereği TTK değil, TBK'nın haksız rekabete ilişkin anılan maddesi uygulanacaktır. İşletmeler arasındaki ilişkiler bakımından ele alındığında mikro, ekonomik sistem bakımından ele alındığında makro açıdan rekabet düzenlemelerinden söz edilmesi mümkündür.

Mikro açıdan rekabet, müşteri celbi için yapılan mücadele şeklinde karşımıza çıkar¹⁰. Makro açıdan rekabet ise, genel ekonomik sistemin unsuru olarak ele alınır. Yarışma rakipler arasında gerçekleştiğinden; rekabetin, serbest piyasa ekonomisinin temeli ve dinamizminin kaynağı olduğu görülür. Liberal veya serbest piyasa düzenini, rekabetten ayırmak mümkün değildir. Ekonomik anlamda rekabet, serbest piyasa düzeninin olduğu bir sistemde bulunabilir. Bu sistem ise, ülkelerce uygulanan siyasi ve ekonomik rejimin yapısıyla şekillenir¹¹. Serbest ve karma ekonomiler, iktisadi (ticari) rekabet esasına dayanır¹². Rekabet, serbest piyasa düzeniyle iç içe geçmiş belirleyici bir kurumdur. Rekabet olmazsa serbest piyasanın, serbest piyasa olmazsa rekabetin bir anlamı olmaz. Rekabetin, serbest piyasa ekonomisinin temel unsuru halinde sistemin tüm yükünü üzerinde taşıyan bir kurum olduğu görülmektedir. Ancak ticaret serbestisi ve rekabet özgürlüğü sınırsız rekabet hakkının bulunduğu anlamına da gelmez¹³. Bir başka ifadeyle rekabetin belirli bir sınırdan sonra zarar verici sonuçlar doğuracağına şüphe yoktur¹⁴.

Rekabetin serbest olması kavramı ile bu rekabetin hukuk kurallarıyla korunması kavramı farklıdır. Ticaret serbestisi ve rekabet özgürlüğü de sınırsız rekabet hakkının bulunduğu anlamına gelmez. İktisadi rekabet, ancak rekabetin sağlandığı hukuki şartlar içerisinde varlığını koruyabilir. Ekonomik sistemde; serbest rekabet hukuk tarafından korunmadığı takdirde, rekabetten beklenen fayda ve olumlu sonuçlar gerçekleşmez¹⁵. Rekabet; hukuk tarafından belirli bir düzen içinde koruyucu ve geliştirici kuralların oluşturulmasıyla, kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin bir parçası olan fırsat eşitliği ve

---

⁹ İmregün, a. g. e., s. 41.

¹⁰ Oğuz İmregün, *Ticaret Hukuku*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, No:21, 1985, s. 41.

¹¹ Mimaroglu, a. g. e., ss. 282-283.

¹² Reha Poroy, Hamdi Yasaman, *Ticari İşletme Hukuku*, 12. B., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007, s.274.

¹³ Ülgen v.d., a. g. e., s. 519.

¹⁴ Poroy, Yasaman, a. g. e., s. 274.

¹⁵ Mimaroglu, a. g. e., s. 284.

girişim özgürlüğünü sağlamış olur¹⁶. Haksız rekabeti düzenleyen kuralların amacı ve içeriği de, rekabet özgürlüğünün sınırlarını göstermek ve bu sınırların aşılması durumunda başvurulabilecek hukuki yolları tespit etmektir¹⁷.

Hangi ekonomik sistemi kabul etmiş olursa olsun her toplumun kıtlığa karşı yapmak zorunda kaldığı savaşın esası, kıt olan mevcut kaynakların (üretim faktörlerinin) tümünün üretim faaliyetinde görev almasının sağlanmasına bağlıdır¹⁸. Bir ülke, üretim faktörlerinin (emek, sermaye, doğal kaynaklar) dağılımında; serbesti ve piyasa ekonomisi ilkelerine göre kaynak tahsisini benimsemişse, bu ülke liberal ekonomiye sahip demektir. Liberal ekonomik düzende ekonomideki tüm sorunların çözümü ve hangi mal ve hizmetlerin nasıl ve kimler için üretileceği, piyasa mekanizması ya da fiyat mekanizması adı verilen bir sistemle sağlanır¹⁹. Fiyat ise o mal ve hizmetin arz ve talebine bağlıdır.

Tercih edilen ekonomik düzen, liberal ekonomik düzen olunca üst yapıyı oluşturan hukuk sisteminin liberal ekonomik anlayışa uygun şekilde girişimcilik, mülkiyet, rekabet gibi kurumlara yer vermesi kaçınılmazdır. Üretim ve tüketim mallarında sınırsız mülkiyet hakkının tanındığı, bireylerin diledikleri konuda serbestçe sözleşme yapabilecekleri liberal kapitalist sisteme “özel girişim sistemi” denir²⁰. Serbest rekabet, kişilerin teşebbüs kabiliyetinin artırmasını, üretim ve tüketim maddelerindeki kalitenin ve verimin artmasını, fiyatların kontrol edilmesini, teknik alandaki gelişmelerin çabuklaşmasını, kaynakların etkin kullanılmasını, fiyatların düşmesini, yeni teknolojilerin geliştirilmesini ve bunların üretimde kullanılmasını teşvik eder²¹. Bir başka deyişle; piyasanın katılımcısı olan tüm gerçek ve tüzel kişiler, ürettikleri mal ve hizmetleri daha geniş çevrelere ulaştırabilmek, maliyetleri azaltmak, gelişmiş dağıtım ağları kurmak ve nihayetinde ekonomik olarak büyüyüp gelişmek amacıyla rekabet etmektedirler²². Bu yönüyle sisteme, rekabetçi piyasa sistemi de denmektedir²³. Sınırsız ve tam liberal ekonomik düzeni esas alan tam rekabet piyasası teorik bir kavramdır²⁴.

---

¹⁶ Poroy, Yasaman, a. g. e., s. 298.

¹⁷ Ülgen v.d., a. g. e., s. 539.

¹⁸ Zeynel Dinler, *İktisada Giriş*, 19. B., Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2013, s. 29.

¹⁹ Dinler, a. g. e., s. 35.

²⁰ Dinler, a. g. e., s. 34.

²¹ Sabih Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, 18. B, Ankara, Sözkese Matbaacılık Ltd. Şti., 2013, s. 309; Yılmaz Aslan, *Rekabet Hukuku Dersleri*, Bursa, Ekin Kitabevi, 2006, s.2; Mimaroglu, a. g. e., s. 282-283; İrfan Baştuğ, Ercüment Erdem, *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, No:35, 1993, s. 176.

²² Sarıkaya, a. g. e., s. 23.

²³ Dinler, a. g. e., s. 47.

²⁴ Dinler, a. g. e., s. 210.

Ticari hayatta rekabetin anılan konuların hem sebebi hem de sonucuna yönelik fonksiyonları vardır. Böylece rekabetle; hem ekonomik ilerleme sağlanır, hem de bu ilerlemeden toplumun tamamından oluşan tüketiciler yararlanır²⁵. Hatta rekabetin ülkenin kaynaklarının etkin kullanımında en önemli dağıtım yolu olarak kabul edilmesi nedeniyle, devlet rekabeti koruyucu tedbirler almaktadır²⁶. Böylelikle devlet, piyasadaki firmaların rekabeti ortadan kaldırmak için yaptığı anlaşmaları (kartel) veya birleşmeleri (tröst) yasal olarak engellemek için düzenlemeler yapar²⁷. Rekabette asıl olan, rekabetin dürüstlük kuralına aykırı yapılmaması ve kötüye kullanılmamasıdır. Taraflarına hizmet edecek etkin kaynak dağılımını içeren liberal ekonomik sistem, işleyiş varlığını serbest rekabete borçludur.

Günümüzde merkezi planlamayla yönetilen ekonomilerin başarısızlığı karşısında, serbest rekabete dayanan liberal ekonomik sistemler başarılıdır. Bu sebeple rekabet; iktisadi ve ticari hayat tarafından şekillendirilen refah düzeyi üzerinde, önemli bir rol oynamaktadır.

İktisadi rekabet kavramı sadece rakiplere özgülenecek şekilde sınırlı değildir. İktisadi rekabet, rekabetten herhangi bir şekilde etkilenen kişiler bakımından lehe veya aleyhe sonuçları olan bir kurumdur. Bir başka ifadeyle, iktisadi rekabetin sınırı olan haksız rekabet hükümlerinin amacı sadece rakiplerin menfaatlerinin²⁸ veya rakipler ile müşterileri arasındaki ilişkilerin korunması değildir²⁹. Haksız rekabet kuralları rekabet hakkının dürüstlük kuralları çerçevesinde kullanılmasını sağlamak ve rekabet hakkının kötüye kullanılmasını engellemek suretiyle; rakiplerin yanında, müşterilerin ve kamunun da menfaatlerini korumayı amaçlamaktadır³⁰. Rakibi korumak yanında müşterileri ve serbest iktisadi faaliyette bulunma hakkını korumak da haksız rekabetin yasaklanmış olmasının amaçlarından³¹. Bu konu haksız rekabetin amaç ve ilkesini açıklayan TTK m.54 gerekçesinde; rekabet hükümlerinin “hukuka uygun/saf/dürüst” ve “bozulmamış” rekabetin, tüm katılanların menfaatini sağlama amacına yönelik olduğu ve tüm katılanlar ile rekabet hukukunun ünlü üçlüsü olan ekonomi, tüketici ve kamunun kastedildiği ifade edilmiştir. Böylelikle rekabet kurallarının rakipler arası ilişkileri aşacak şekilde sonuçları üzerinde durulmuştur. Kısaca rekabet hükümleri rakiplerin, müşterilerin, diğer tüm piyasa katılımcılarının, toplumun menfaatlerini ve ülke ekonomisini

---

²⁵ Aslan, a.g.e., ss. 2-3.

²⁶ Yılmaz Aslan, *Ticaret Hukuku*, 6. B., Bursa, Ekin Kitapevi, 2012, s. 212.

²⁷ Dinler, a. g. e., s. 212.

²⁸ Mimaroglu, a. g. e., s. 286.

²⁹ Ülgen v.d., a. g. e., s. 520; Mimaroglu, a. g. e., s. 286.

³⁰ Ülgen v.d., a. g. e., s. 520.

³¹ Mimaroglu, a. g. e., s. 286.

koruyan hükümler olarak ifade edilmiştir³². Rekabet hukuku, rekabeti sınırlandırmaya yönelik her türlü eylem, fiil ve anlaşmalara karşı korurken; haksız rekabet hükümleri, rekabeti dürüst olmayan rekabet metodlarına ve usullerine karşı korur³³. Bu açıdan haksız rekabetle, rekabet hukukuna ilişkin kurallar, aynı amaca hizmet eden ve aynı menfaatleri koruyan düzenlemelerdir³⁴.

C. İKTİSADİ REKABETTE ETİK VE AHLAK KURALLARI

Etik ve ahlak kavramları anlamca birbirlerine benzemelerine karşın, birbirlerinden farklı kavramlardır³⁵. Ahlak, yapılması ya da uyulması konusunda toplumun değer yargıları; etik ise, bu değer yargıları üzerinde düşünme etkinliğidir³⁶. Bir başka ifadeyle ahlak, olgusal ve tarihsel olarak yaşananları konu almasına karşılık; etik, doğru ve yanlışın ne olduğunu ya da ahlaksal görev ve yükümlülükleri konu alır. Bu nedenle ahlak, toplumda neyin iyi veya kötü, neyin yanlış veya doğru olduğunu kabul ettiği değer yargılarını ifade ederken; etik, neyin iyi veya kötü, neyin yanlış veya doğru olduğu üzerindeki nedensellik sürecini ifade eder. Etik, ahlaki değerlerin felsefi açıdan ele alınarak incelenmesi olarak da ifade edilebilir. Bu yönüyle etik, ahlak bilimi olmaktadır. Bir başka deyişle *etik doğru ve yanlış* davranış teorisi olup, ahlak ise onun pratiğidir. Ahlaki değil *etik ilkelere*, etik değil de *ahlaki davranıştan* söz etmek daha uygundur³⁷.

Kişilerin ahlaki değerleri, onların diğerleriyle olan ilişkilerindeki etik davranış standartlarına rehberlik eder³⁸. Her gün, etik soru ve sorunlar ile karşılaşılır³⁹. İktisadi rekabet alanında da işletmelerin, etik ilkelere dikkat etmesi gerekir. Rekabete ilişkin yarışın düzenlenmesi ise, ilk olarak ahlak kurallarıyla olmuştur⁴⁰. Esasen TTK'daki dürüst rekabet kavramı, rekabet ortamındaki davranışların ahlaklı ve dürüst olması gerektiğini ifade etmektedir⁴¹. Nitekim bu konu TTK 54. madde gerekçesinde özetle, “Dürüst davranma kuralı ise artık haksız rekabetin tanımlanmasında (teşhisinde) belirleyicidir. Hukuka uygun ve

³² Ülgen v.d., a. g. e., s. 520; Tamer, a. g. e., s. 52.

³³ N. Fisun Nomer Ertan, *Haksız Rekabet Hukuku*, 1. B., İstanbul, Onikilevha Yayıncılık, 2016, s. 5.

³⁴ Nomer Ertan, a. g. e., s. 5.

³⁵ Zeyyat Sabuncuoğlu, Tuncer Tokol, *İşletme*, Bursa, Aktüel Yayınları, 2016, s. 53.

³⁶ Zeyyat Sabuncuoğlu, *İşletmelerde Halkla İlişkiler*, XI. B., y.y., Aktüel Yayınları, 2013, ss. 204-205.

³⁷ Ray Billigton, *Felsefeyi Yaşamak*, (çev. Abdullah Yılmaz), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1997, s.45.

³⁸ Erkan Özdemir, *Pazarlama Etiği ve Örnek Olaylar*, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2011, s.27.

³⁹ Sabuncuoğlu, Tokol, a. g. e., s. 53.

⁴⁰ Poroy, Yasaman, a. g. e., s. 274.

⁴¹ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 526.

bozulmamış rekabet ortamı, piyasanın tüm aktörlerinin dürüst davranış kurallarına göre hareket edeceğine güvence sağlar. Bu ortam tüm katılanların güvenme hakkını da karşılar. Dürüstlük kuralını ihlal eden bu güvene aykırı hareket etmiş olur. Bu da haksız rekabeti oluşturur” demek suretiyle en açık biçimde ifade edilmiştir.

Dürüstlük kuralının hayata geçirilmesinde ahlaki davranışların ve etik ilkelerin önemli bir yeri vardır. Nitekim toplumsal davranış kuralları arasında hukuk kurallarının yanı sıra, ahlak kuralları da önemli bir yer işgal eder. Haksız rekabetin önüne geçilmesi için, ülkedeki insan kaynağının ahlak gibi kişilik özelliklerinin geliştirilmesi gerekmektedir.⁴². Ticari ahlak gereği, ticari ahlaka zararlı faaliyetler yasaklanmıştır⁴³.

Felsefenin bir alt dalı olan etiğin günümüzde işletmelerle olan ilişkisi genel olarak iş etiği kavramıyla ifade edilmektedir⁴⁴. İş etiği; işletme faaliyetleri kapsamında hangi davranışın doğru, hangi davranışın yanlış olduğu konusundaki inançlara dayanan davranış kuralları ve ilkelerinin bir toplamıdır⁴⁵. Bu ilkelere uygun olarak yapılan eylemler etik kabul edilir. İşletmenin çeşitli kişilerle olan ilişkileri işletmeyi etik ikilemlerle karşı karşıya bırakır. Yöneticiye düşen, etik standartların sağlanması ve bu ikilemlerin meydana gelmesinin azaltılmasıdır⁴⁶.

Çalışanların hem işletme içi hem de işletme dışına yönelik işlerinde, etik ilke ve standartlara uygun davranışları esastır. Çalışanlar bu sebeple işlerini dürüstlük ve güvenilirlik çerçevesinde yürütmelidirler. Bu açıdan bakıldığında kanun ve düzenlemelerin kaynağının, etik ilke ve ahlaki davranışlar olduğu görülür. Bir başka deyişle, iş ahlakına uygun davranışlar ve etik ilkeler kanunlara aykırılık oluşturmaz. Kanunlar işletmelerin adil ve dürüst biçimde rekabet etmelerini öngörür. Rekabet yapmak, bir işletmenin güçlü yanlarından yararlanmasına, zayıf yönlerini düzeltmesine, fırsatlardan faydalanmasına ve tehditlerin üstesinden gelmesine yardım edebilir⁴⁷. Bu nedenle rekabeti azaltma, kısıtlama veya ortadan kaldırmaya sebep olacak girişimler destek görmez.

---

⁴² Tamer, a. g. e., s. 312.

⁴³ Baştuğ, Erdem, a. g. e., s. 176.

⁴⁴ Özdemir, a. g. e., s. 53.

⁴⁵ Sabuncuoğlu, Tokol, a. g. e., s. 53.

⁴⁶ Sabuncuoğlu, Tokol, a. g. e., s. 54.

⁴⁷ Sabuncuoğlu, Tokol, a. g. e., s. 55.

Bütün işletmeler, kuruldukları ve faaliyette buldukları ülkelerin kanunlarına ve o ülkenin davranış kurallarının lafzına ve ruhuna uygun davranmak zorundadırlar⁴⁸. İşletme çalışanlarının müşteri çevresine yönelik olarak ticari ahlak kurallarına aykırı davranışlar sergilemeleri; bir yandan rekabeti engellerken, diğer bir yandan rakipleri bertaraf ederek piyasada kendilerine avantaj sağlamalarına sebep olur. Bu davranışlar, aynı zamanda haksız rekabet fiili olarak kabul edilir. Rekabetin geniş sayılabilecek bir alanı kapsayan şekilde dürüst olmayan yöntemlerle yapılabilir olması, her davranışın bu açıdan değerlendirilmesi zorunluluğunu ortaya çıkarır.

Ticari örf ve teamüller, etik ve ahlaktan farklı olmasına karşılık; birbirlerini tamamen dışlamazlar Bu nedenle rekabet hakkının, etik ve ahlak kurallarına aykırı şekilde kullanılması halinde; rekabet hakkının kötüye kullanılmasından, yani haksız rekabetin varlığından söz edilir. Bu açıdan ahlak ve etik kuralları haksız rekabet fiillerine kaynaklık teşkil eder. Hal böyle olunca, belirli etik ve ahlak kuralları haksız rekabet fiilleriyle örtüşür hale gelir. Şüphesiz burada ahlak ve ahlaka aykırılık kavramı ile kastedilen genel ahlak kuralları değil; rekabette geçerli olan etik ve ahlak kurallarıdır. Bu anlamda etik ve ahlak kurallarına aykırı rekabet eylemi; rekabet hukuku tarafından menfaatleri korunan ilgili çevrelerin genel olarak itibar ettiği görgü kurallarına, teamüllere, meslekî ödevlere ya da kamu yararına aykırı davranış olarak tanımlanmıştır⁴⁹. Etik ve ahlak kurallarının hukuksallaşması bakımından mevzuatımızdaki genel görünümünün, TMK m.2’de yer alan dürüstlük kuralıyla hukukileştirildiği söylenebilir.

Ticari alanda ön plana çıkan birkaç etik dışı davranışa örnek olarak; müşteri veya tedarikçi bilgilerinin izinsiz kullanılması, rakibe karşı kötüleme yapılması, yanlış beyanda bulunulması, iş ürünlerinden haksız yararlanılması, rakipler hakkında uygunsuz yollardan bilgi toplanması vb. verilebilir.

Yukarıda örnek kabilinden verilen davranışlar ticari etik ve ahlak ilkeleri çerçevesinde değerlendirildiğinde, rekabet eylemine aykırı davranış olarak görülür. Bu yollarla yapılacak ihlaller ise; iş ahlakına ve etik ilke ve değerlerine aykırılık oluşturmakta olup, kanunlarca da yasaklanmıştır. Bir başka deyişle; etik ilkeler ve ahlaki davranışlar, kanunlar aracılığıyla

---

⁴⁸ Huriye Kubilay, “Ticari İşlemlerde Rüşvet ve Yolsuzluk-Haksız Rekabet”, *Prof. Dr. Seyfullah Edis’e Armağan*, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, 2000, s. 547.

⁴⁹ Şirin Güven, *Haksız Rekabet Hukukunun Amacı ve Koruduğu Menfaatler*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2012, s. 12.

hukukileştirilerek yaptırım haline getirilmiştir. Bu nedenle ticari etik, ticari ahlak ve iş ahlakına ilişkin bazı hususların, haksız rekabet hallerinin tespitinde çok önemli bir yeri vardır.

Her işletmenin kendi sektöründeki rakipleri hakkında genel ve özel karakterli bilgi edinmesi ve bu bilgiler doğrultusunda politika belirlemesi iktisadi bir reaksiyondur. Rakipler hakkında bilgi edinme konusundaki bazı çabalar etik görülürken, bazıları etik görülmez. Örneğin; rekabetçi pozisyonu korumak için tedarikçilerden ve müşterilerden bilgi edinilmesinde, etik bakımından bir aykırılık yoktur. Genellikle sır niteliği taşıyan bilgilerin elde edilmesi ve elde etme yöntemleri etik bulunmaz. Etik dışı davranışlar; elektronik aygıtlarla rakipleri gizlice dinleme, rakip çöplerini karıştırma, kendi elemanlarını rakip çalışanlarıyla arkadaş olmaları için görevlendirme, rakiplerin gelecek planlarını ya da gizli süreçlerini öğrenmek için rakip çalışanlarının bir kısmını kendi şirketinde istihdam etme veya rakip firmanın ürünleri hakkında zarara verici söylentiler çıkarma gibi teknikleri içerir⁵⁰.

Her müessese ve hak gibi, rekabet müessesesi ve hakkının da kötüye kullanılması mümkündür. Rekabet hakkının sınırlandırılmasında etik ilkelerin, meslek ve ahlak kurallarının önemli bir rolü vardır. Ancak; kötü niyetli insanların varlığı halinde etik ilkelerin mesleki ve ahlaki yaptırımlar, rekabet müessesini korumak için yeterli olmaz. Bu insanlar için hukuk ve kanun mekanizmasının harekete geçmesi ve hukuki müeyyidelerin uygulanması gerekebilir⁵¹. Böylelikle ticari rekabetin düzenlenmesinin, sadece etik ilkeler, meslek ve ahlak kuralları ile sağlanamayacağı anlaşılır⁵². Bu nedenle de etik ve ahlak kurallarından bazıları doğrudan hukuk normu haline getirilmiş, bazıları da normların içini doldurmada kullanılmıştır. Ticari örf ve adet ile teamüllerin ticari uyuşmazlıkların çözümünde (TTK m.1/2 ile 2/1, 2, 3) bir kaynak olması bunun en güçlü işaretidir. Rekabet alanındaki uygulama dürüstlük kuralına veya ahlaka aykırı ise, haksız rekabet fiilinin gerçekleştiğini söylemek mümkündür⁵³. Ahlak ile haksız rekabet uygulamaları arasındaki bu sıkı ilişki her zaman dikkatleri üzerine çekecek karakterdedir.

---

⁵⁰ Sabuncuoğlu, Tokol, a. g. e., ss. 55-56.

⁵¹ Karayalçın, a. g. e., ss. 440-441.

⁵² Poroy, Yasaman, a. g. e., s. 274.

⁵³ Ülgen v.d., a. g. e., s. 527.

D. İKTİSADİ REKABETİN HUKUKİ DÜZENİ

Rekabet kavramı, serbest ticareti kabul etmiş olan bir anayasal sistem içinde, liberal ekonomik sistemin temelini oluşturur⁵⁴. Ülkemizdeki ekonomik sistem serbest piyasa ekonomisine dayanmaktadır. Bu sisteme uygun olarak bir taraftan Anayasa’da, diğer taraftan da yasalarda çeşitli düzenlemelere yer verilmiştir. Rekabet ortamı; hukuk tarafından korunup kontrol edilemeyerek anarşik bir hal aldığı anda, serbest ekonomik rekabetin kendi kendisini bertaraf etmesi tehlikesiyle karşılaşılır⁵⁵. Rekabetle ilgili bütün düzenlemelerde amaç, özel olarak haksız rekabetin engellenmesi ve bu suretle de genelde serbest rekabet şartlarının ve serbest rekabetin korunmasıdır. Haksız rekabet düzenlemeleriyle amaçlanan, ekonomik faaliyette bulunma özgürlüğünün kısıtlanması değil, serbest rekabet ortamında rekabet hakkının kötü niyetli kullanımının engellenmesidir.

İktisadi rekabeti düzenleyen kurallar, rekabet hakkının kullanımını, sınırlarını ve sınırların aşılması durumundaki yaptırımları belirler. Rekabet hukuku ile haksız rekabet hukukuna ilişkin kuralların amaçları ve korudukları menfaatler aynı olmakla birlikte, içerikleri ve rekabeti koruma usulleri tamamen farklıdır⁵⁶.

Anayasa’da açıkça düzenlenmemiş olmakla beraber, rekabet etme hakkının tanındığına “Çalışma ve Sözleşme Hürriyeti” başlıklı 48. maddedeki “*Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetine sahiptir. Özel Teşebbüsler kurmak serbesttir.*” ifadesiyle ulaşılmaktadır. Maddede hem serbest ticaret hem de -dolaylı olarak da olsa- rekabet özgürlüğü vurgulanmıştır⁵⁷. Bu norm, herkesin dilediği kişiyle, dilediği konuda sözleşme yapabilmesinin ve iş kurabilmesinin güvencesini oluşturmaktadır. Anılan özgürlükler, sözleşme ve çalışma özgürlüğü olarak ifade edebileceğimiz ve kanunlarla sınırları çizilmiş bir alan içinde kullanılmak durumundadır. Bu kapsamdaki hakların bir yarışma ortamı içinde kullanılması esas olduğuna göre, bu yarışma ortamını ortadan kaldırıcı hareketler anılan özgürlüklerin hayata geçirilmesinin önündeki en büyük engeli oluşturur. Anılan özgürlükleri ekonomide kullanılabilir kılmak ise, rekabet etme hakkının tanınması ve bu hakkın uygulanmasıyla olur.

---

⁵⁴ Mevci Ergün, *Ticari İşletme Hukuku*, Bursa, Alfa Aktüel Yayınları, 2011, s.111; Aslan, *Ticaret Hukuku*, a. g. e., s. 121.

⁵⁵ Mimaroglu, a. g. e., s. 284.

⁵⁶ Ülgen v.d., a. g. e., s. 519.

⁵⁷ Ülgen v.d., a. g. e., s. 519.

Rekabet etme hakkı; düzenleniş biçimiyle, kişilerin negatif statü hakkı niteliğindedir. Anayasa'nın 48. maddesinden, anılan hak ve hürriyetlerin gerçekleşmesi için devlet tarafından yapılması gereken hiçbir şey olmadığı anlaşılmaktadır. Devlet bu hak ve hürriyetleri kullanan bireylere müdahale etmez ise, bu hak ve hürriyetler gerçekleşmiş olur⁵⁸. Aynı maddenin “Devlet, özel teşebbüslerin milli ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürütülmesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır.” şeklindeki ikinci fıkrasında ise, rekabete ilişkin özgürlüğün sosyal amaçlara uygun gerçekleşmesine dikkat çekilmiştir. Anayasa'nın 48. maddesi ile Anayasa'nın 167. maddesi “Devlet, para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemelerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır; piyasalarda fiili veya anlaşmalar sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önler.” hükmü birlikte değerlendirildiğinde, Anayasa'da öngörülen ekonomik modelin sosyal hukuk devletinin de uzantısı olan sosyal piyasa ekonomisi modeli olduğu anlaşılmaktadır. Rekabetin esas olduğu ekonomik düzen içerisinde; müdahaleci devlet değil, düzenleyici devlet yaklaşımını barındırır. Bu açıdan vatandaşların anayasal anlamda pozitif statü hakkı olarak değerlendirilen ve rekabet işlerliği olan, piyasanın varlığını isteme hakları vardır. Böylelikle, kişiye devletten bir şey istemesi hakkı verilmektedir⁵⁹. Sosyal devlet anlayışının sonucu olarak bu haklara sosyal haklarda denir⁶⁰.

Rekabet etme hakkının genel çerçevesi Anayasa m.48 ve m.167 hükümleri ile belirlenmiştir. Bu kapsamda rekabetin korunmasına ilişkin özel bir kanun niteliğinde olan ve rekabetin önündeki engellerin kaldırılmasını amaçlayan RKHK çıkartılmıştır.. RKHK'da rekabeti bozarak piyasa işleyişini engelleyen tekel işletmelerinin, ortaya çıkmasının engellenmesine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

Rekabet, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un üçüncü maddesinde “Rekabet mal ve hizmet piyasalarındaki teşebbüsler arasında özgürce ekonomik kararlar verilebilmesini sağlayan yarış ifade eder” şeklinde tanımlanmıştır. Kanun'un yapmış olduğu tanımda yer alan “özgürce ekonomik karar verilebilmesi” ibaresindeki özgürlük, piyasa davranışlarının pazar koşullarına göre belirlenmesini ifade etmektedir. Bu ifade esasen, rekabetten beklenen sonucu vurgulamaktadır. Devletin rekabeti koruyucu tedbirlerinin en önemlilerinden birini oluşturan anılan Kanunda, haksız rekabet hukukuna “rekabet hukuku”

---

⁵⁸ Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, 9. B., Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları, 2010, s.111.

⁵⁹ Gözler, a. g. e., s. 112.

⁶⁰ Gözler, a. g. e., s. 112.

veya “antitröst hukuku” denilmektedir. Nitekim Anayasa’nın 167. maddesinde “Devlet, para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır; piyasalarda fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önler.” hükmüne yer verilmiş olması, kanunla yapılan düzenlemelerin genel amacını da ortaya koymaktadır.

Rekabet hukukunun konusu rekabetin yani piyasaya girişin önündeki engelleri ortadan kaldırmak iken, haksız rekabet hukukunun konusu rekabetin dürüst olmayan şekillerde yapılmasını engellemektir. Bu çerçevede rekabet hukukundan farklı olarak haksız rekabet hukuku ticaret özgürlüğünün kötüye kullanılması ve rakiplere karşı aldatıcı ve iyi niyet kurallarına aykırı davranışları önlemeye çalışır.

II. HAKSIZ REKABET KARŞISINDA BİREYSEL ÇALIŞMA VE SÖZLEŞME ÖZGÜRLÜĞÜ

A. ANAYASAL EKONOMİK DÜZEN TERCİHİ ÇERÇEVESİNDE REKABET

Genelde anayasalarda üretim faktörlerinin (emek, doğal kaynaklar, sermaye ve teşebbüs kabiliyeti), ekonomik faaliyetlere konu edilmesine ilişkin ilkelere yer verilir. Piyasa koşullarında üretim faktörlerinin üretime konu edilmesinde serbesti (liberal ekonomi, kapitalizm) esas olabileceği gibi, müdahalecilik de (planlı ekonomi, sosyalizm) esas olabilir. Bu durumun tercihi anayasal sistem içinde belirlenir. Bu sebeple oluşturulan hukuki yapının bu tercihlerin hayata geçirilmesine imkân vermesi gerekir. Bu kapsamda kapitalist üretim ilişkilerinde; özel mülkiyet, özel teşebbüs, rekabet serbestisi ve çalışma hürriyeti temeldir. Rekabet serbestisi hukuk tarafından korunmaktadır. Sosyalist düzende özel mülkiyet ve özel teşebbüs reddedildiğinden, özel sektör anlamında rekabet serbestisi ve çalışma hürriyetinden bahsetmek mümkün olmaz⁶¹. Ancak, devlet işletmeleri arasında belli bir rekabet vardır⁶².

Anayasa’nın “Çalışma ve Sözleşme Hürriyeti” başlıklı 48. maddesi birinci fıkrasında, herkesin dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahip olduğu ve özel teşebbüsler kurmanın serbest olduğu; aynı maddenin ikinci fıkrasında ise devletin, özel teşebbüslerin milli

---

⁶¹ Karayalçın, a. g. e., ss. 12-13.

⁶² Baştuğ, Erdem, a. g. e., s. 176.

ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri almak durumunda olduğu belirtilmiştir.

Anayasada; serbest piyasa ekonomisinin çalışma özgürlüğü ve irade özerkliğine dayanan rekabet düzenini öngördüğü, fakat bu özgürlüğün sınırsız olmadığı özellikle sosyal amaçlara uygun yürütülmesi gerekliliğine yer verilmiştir. Sosyal amaçlara uygun yürütülmeye ortaya konan durum ise, ekonomik bakımdan güçsüz olan tarafın güçlü olan tarafa nazaran korunmasını üstlenen (Anayasa'nın 2. maddesinde ifadesini bulan), sosyal devlet ilkesinin gereği olarak karşımıza çıkmaktadır⁶³. Anılan özgürlük ve özerkliğin kullanılması önündeki ilk engel güçsüzlerin korunması şeklinde karşımıza çıkar. Böyle bir sınırlama, rekabet düzeninin hukuka aykırı şekilde başkası aleyhine kullanılmasını da içinde barındırır. Böylelikle çalışma ve sözleşme hürriyetinin sınırları çizilmiş olur.

Anayasa'nın "Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılması" başlıklı 13. maddesinde *"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplerle bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar; Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkelerine aykırı olamaz."* şekliyle temel hak ve hürriyetlerin sınırlarının çizildiği görülmektedir. Ayrıca Anayasa'nın "Temel Hak ve Hürriyetlerin Kötüye Kullanılmaması" başlıklı 14. maddesinin ikinci fıkrası da *"Anayasa hükümlerinden hiçbiri, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz."* biçimindedir.

Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Anayasa'da bir taraftan serbest piyasa ekonomisi, teşebbüs hürriyeti ve mülkiyet hakkının varlığı korunmakta, diğer taraftan ise bunların varlığının kötüye kullanılmasına sınırlar getirilerek sistemin özüne zarar vermemek amaçlanmaktadır. Anayasa' da bulunan tüm bu hükümler beraber değerlendirildiğinde, rekabet düzeninin korunması hususunda devletin bir takım yükümlülükleri olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu açıdan rekabet hukukunu bir anlamda ekonominin anayasası olarak nitelendirmek hatalı olmaz. Genel ekonomi bakımından rekabet hürriyetinin sınırlarının ise, RKHK ile çizildiğinin kabulü gerekir.

---

⁶³ Baştuğ, Erdem, a. g. e., s. 176.

Rekabetin işletmeler arası bir mücadele olduğu dikkate alındığında ise, rekabetin süjesinin işletmeler yani teşebbüsler olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu çerçevede TTK'da düzenlenen haksız rekabet hükümlerinin, işletmeler arasındaki rekabet hakkının sınırlarını çizdiğini söyleyebiliriz. TTK haksız rekabete ilişkin hükümleri; tacirlerin dürüstlük kuralına aykırı davranışlarla, haksız yere rakibine üstünlük kurmasını önlenmeye çalışarak tacirleri korumayı amaçlamaktadır⁶⁴. Yine de TBK'da iktisadi alanda faaliyette bulunan, tacir dışındaki kişileri korumayı amaçlayan haksız rekabet hükümlerine yer verilmiştir.

Belirtilmelidir ki, TTK ile TBK'da yer alan rekabet yasağına ilişkin hükümler rekabet hukukuyla ters etkileşim içerisindedir. Rekabet hukuku, etkin rekabetin önündeki her türlü engeli kaldırmak isterken; rekabet yasağı, rekabet edilmemesini sağlamaya çalışmaktadır⁶⁵. Rekabet hakkına müdahalenin makro ölçüsünün RKHK düzenlemeleri, mikro ölçüsünün ise TTK ile TBK'daki haksız rekabet hükümleri olduğu belirtilebilir. Nitekim RKHK kapsamında işletmeler arasındaki ortak davranışı ifade eden yatay birleşme⁶⁶ anlaşmaları ile dikey birleşme⁶⁷ anlaşmaları rekabeti sınırlandırıcı olarak görülür.

B. İKTİSADİ REKABET HAKKININ KULLANIMINDA HAKSIZ REKABETİN SINIRI VE DÜZENLENMESİ

Serbest piyasa düzeninin serbest rekabete dayanması, kişiler bakımından serbest rekabeti bir hak haline getirmiştir. Rekabet bir haktır⁶⁸. Her hakkın kullanımında sınırlar olduğu gibi, rekabet etme hakkının da kullanımında sınırlar vardır. Bir başka deyişle hiçbir hak sınırsız olmadığından, iktisadi rekabet hakkı da sınırsız değildir⁶⁹.

Anayasa m.48 çerçevesinde TBK m.57, TTK m.54-63 ve TKHK m.62'de çeşitli haksız rekabet hükümlerine yer verilmiştir. Ancak, haksız rekabetle ilgili düzenlemeler anılan hükümlerden ibaret değildir. TTK m.230, 311 ve 396 da şirket ortaklarının rekabet yasağı, TBK'nın 444-446. maddelerinde işçinin haksız rekabet yasağı, 626. maddesinde adi ortaklık

⁶⁴ Aslan, *Rekabet Hukuku*, a. g. e., s. 11.

⁶⁵ Aslan, *Rekabet Hukuku*, a. g. e., s. 11.

⁶⁶ Üretim zincirinin aynı seviyesinde faaliyette bulunan işletmeler arasında yapılan birleşmeler, Orhan Sekmen, *Rekabet Hukukunda Tazminat Sorumluluğu*, 1. B., Ankara, Bilge Yayınevi, 2013, s. 41; Aslan, *Rekabet Hukuku*, a. g. e., s. 164.

⁶⁷ Üretim zincirinin farklı halkalarında faaliyet gösteren teşebbüslerin birleşmesi, Orhan Sekmen, a. g. e., s. 41; Aslan, *Rekabet Hukuku*, s. 164.

⁶⁸ Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, *Ticaret Hukuku Bilgisi*, Bursa, Dora Yayınları, 2014, s. 129.

⁶⁹ Tamer, a. g. e., s. 34.

ortaklarının rekabet yasağı düzenlenmeleri mevcuttur. Bunlardan başka 3577 sayılı İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun⁷⁰ ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanun’unda da düzenlemeler vardır. Haksız rekabetin korunmasından ziyade, fikri mülkiyetin korunmasını esas alan fakat sonuçları itibarıyla haksız rekabetle belirli bir ölçüde ilgi kurulabilen 6769 sayılı Sınaî Mülkiyet Kanunu da bu kapsamda belirtilebilecek mevzuatlardandır. İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun, FSEK ve Sınaî Mülkiyet Kanunu haksız rekabetten ziyade, sınaî mülkiyet hukuku odaklı olup bu kapsamdaki haksız müdahalelerin engellenmesini amaçlamaktadır.

Haksız rekabet hükümleri genel olarak ticaret hukuku kapsamında yer almakta olup, özel hukukun bir dalı olarak kabul edilir. Rekabet hukuku ise, alt disiplinleri olan bir alandır ve bir yönüyle kamu hukuku diğer yönüyle de özel hukuk ilkeleriyle iç içe olup; karma bir niteliğe sahiptir. Ancak her iki hukuk dalının da rekabeti koruyucu, adil, haklı ve sağlıklı bir rekabet ortamı yaratılmasına katkıda bulunduğuna şüphe yoktur⁷¹.

Yukarıda belirtilen mevzuatlardan haksız rekabete ilişkin doğrudan düzenlemeler TTK m.54-64 arasında ve TBK m.57’de yer alır⁷². Rekabet uygulamaları bakımından TTK m.54/(2)’de “...dürüstlük kuralına diğer şekillerdeki aykırı davranış ile ticari uygulamalar...” haksız ve hukuka aykırı kabul edilmiştir. Rakipler arasında veya tedarik edenlerle müşteriler arasında meydana gelebilecek kötü niyetli davranışların varlığı, bu davranışları haksız rekabet şemsiyesi altına sokmak için yeterlidir. Önemli olan, yapılan hareketin dürüstlük kuralına aykırılık oluşturması ve bozulmamış rekabeti bozar şekilde sonuç doğurmasıdır. TTK m.55’de sayılan bu tür davranışlar genel karakteri itibarıyla birer haksız rekabet fiili özelliği taşır⁷³.

---

⁷⁰ “Dış alımda (ithalatta) haksız rekabeti konu alan bu Kanunun amacı; ithalatta haksız rekabet hallerinden olan dampainge ve sübvansiyona konu olan ithalatın sebep olduğu zararlara karşı bir üretim dalının korumaktır.”; Arkan, a. g. e., s. 314; Bilgili, Demirkapı, a. g. e., s. 130.

“Söz konusu kanun “Anti Damping” ve “Anti Sübvansiyon” hukukunu düzenlemektedir.”, Poroy, Yasaman, a. g. e., s. 279.

3577 sayılı İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun m. 3’e göre dampainge ve sübvansiyona konu olan ithalatın Türkiye’de bir üretim dalında maddi zarara yol açması veya maddi zarar tehdidi oluşturması yada bir üretim dalını fiziki olarak geciktirmesi halinde önlem alınması öngörülmüştür. Kanun hükümleri incelendiğinde, haksız rekabet oluşturan ithalatta dampainge ve sübvansiyon uygulamasından doğan zararların, bu malları ithal eden kişiden alınacak vergiyle karşılanması ilkesinin benimsenmiş olduğu görülür, Arkan, a. g. e., s. 315.

⁷¹ Aslan, *Ticaret Hukuku*, a. g. e.,s. 121.

⁷² Arkan, a. g. e., s. 312; Bilgili, Demirkapı, a. g. e., s. 128.

⁷³ Nitekim, İzmir Ticaret Odasının, *dürüst ticaret, onurlu tüccar* ilkesinden hareketle tacirin etik davranışlarına tekabül eden ve taahhüname olarak düzenlenen kurallarından; kendi çıkarlarını korurken başkalarına zarar

TTK m.55'deki haksız rekabet fiillerinin kaynağı, ticari etik ve ahlak kurallarıdır. Bu hükümler, ticari etik ve ahlak kurallarının öngördüğü dürüst iş yapma şeklinin, norm niteliği kazanmış halidir⁷⁴. Böylelikle ticari etik ve ahlak kavramı hukuksallık kazanmaktadır.

Hâkim, hangi davranışların haksız rekabet fiilini meydana getirdiğini, somut olaya göre takdir edecektir. Hâkimin dava konusu uyuşmazlıklarda yer alan bazı olguları ise, etik ilkeler ve ahlaki davranışlardan yararlanarak anlamlandıracağına şüphe yoktur. Hal böyle olunca da etik ilkeler ve ahlaki davranışlar, bir açıdan haksız rekabet fiili haline gelmektedir. Ancak, her etik ilke ve ahlaki davranışın haksız rekabet fiili teşkil ettiği gibi bir durumdan değil, rekabeti bozucu etik ilke ve ahlaki davranışların haksız rekabet fiili teşkil edeceğinden bahsedilmektedir. Örneğin; TTK m.55/1-a,1'de geçen “...gereksiz yere incitici açıklamalarla kötülemek” fiili aynı zamanda bir etik ihlali olduğundan, hangi açıklamaların incitici hangi açıklamaların incitici olmadığı etik ilkelere göre belirlenmelidir. TTK m.55/1-a,1 hükmünün etik ilkelerle birlikte yorumlanması daha doğru olur. Etik ilkeler ve ahlaki davranışlar kanun ve sözleşme hükümlerinin yorumunda geniş olarak kullanılır.

C. DÜRÜSTLÜK KURALINA AYKIRILIK KAPSAMINDA HAKSIZ REKABET

Kişilerin rekabet düzeni içindeki haklarını koruyan temel düzenlemelerden biri, objektif iyi niyet kuralıdır. Bu kuralı ihlal edecek şekilde yapılan hareketler, haksız rekabetin kaynağını oluşturur⁷⁵. Haksız rekabet özünde, TMK'nın 2. maddesinde ifadesini bulan “Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kuralına uymak zorundadır” şeklindeki hükmün iktisadi rekabet alanına uygulanmasından ibarettir.

Dürüst davranma kuralı, haksız rekabetin tanınmasında (teşhisinde) belirleyicidir. Hukuka uygun bozulmamış rekabet ortamında tüm katılanlar, piyasanın tüm aktörlerinin dürüst davranış kurallarına göre hareket edeceğine güvenir ve güvenmek hakkını haizdir⁷⁶. Dürüstlük kuralını ihlal eden bu güvene aykırı hareket etmiş olur. Bu da haksız rekabet oluşturur⁷⁷.

---

görmesine sebebiyet verilmemesi, rüşvet vermemesi malını yanlış tanıtmaması aynı zamanda haksız rekabetle örtüşen fiillerdir, Kubilay, a. g. e., ss. 557-558.

⁷⁴ Sarıkaya, a. g. e., s. 64.

⁷⁵ Karayalçın, a. g. e., s. 443.

⁷⁶ TTK m.54 gerekçesi.

⁷⁷ TTK m.54 gerekçesi.

Kanun Koyucu, iktisadi rekabet hakkının dürüstlük kuralına aykırı şekilde kullanılmasını engellemek istemiştir⁷⁸. Haksız rekabetin belirlenmesinde kullanılacak dürüstlük kuralı ile sübjektif değil, objektif nitelik kastedilir⁷⁹. Objektif niteliğin anlamı, hareketin normatif olarak dürüstlük kuralına aykırı olup olmadığıdır. Haksız rekabet fiilini gerçekleştirenin ise, kusurlu veya kötü niyetli olup olmaması önem taşımaz. Haksız rekabeti önlemekle, serbest rekabet düzeni sağlanacağından; özelden tüketicilerin, genelde toplumun menfaatleri korunmuş olacaktır. Bu haliyle haksız rekabet, TMK m.2'nin iktisadi rekabet alanına özel bir uygulama hali olmaktadır⁸⁰. Nitekim TBK'nın 57.maddesi ile TTK'nın 54. maddesinde dürüstlük kuralına açıkça yer verilmiş ve dürüstlük kuralına aykırı davranışlar haksız rekabet fiili olarak kabul edilmiştir.

Bir kişinin yaptığı hareketin dürüstlük kuralına aykırı olup olmadığı, hareketin hedef aldığı alıcı grubuna dâhil olan, normal ve orta zekâlı bir kişinin bu harekete verdiği anlam dikkate alınarak belirlenmelidir. Bir başka ifadeyle; normal ve orta zekâlı bir insan belirlenirken, somut olaydaki ürüne ve o ürünün hitap ettiği müşteri çevresine göre hareket edilmelidir. Ayrıca özel tüketici grubu kişisi esas alınmak suretiyle; söz konusu ürünün muhtemel alıcısı konumundaki müşterilerin nitelik, sosyal durum, bilgi, anlayış, ayırt etme seviyesi gibi özellikler ve yanılma ihtimali dikkate alınmalı, buna göre somut olayda haksız rekabet halinin olup olmadığına hükmedilmelidir⁸¹.

Dürüstlük kuralına aykırı ve rekabeti bozan karakterdeki fiillerin pek çoğu aynı zamanda, etik ve ahlak kurallarına da aykırılık teşkil eder. Bu sebeple, haksız rekabet hallerinin belirlenmesinde; rekabeti bozucu nitelikteki etik kuralları dikkate alınır. Bu kurallar bir yandan, ilgili alanda faaliyet gösteren meslek mensuplarının; diğer yandan da, mesleğin korunmasına hizmet eder. Nitekim meslek mensuplarının ve mesleğin korunması düşüncesinden hareketle, meslek mensuplarına TTK'nın haksız rekabetle ilgili hükümlerine göre haksız rekabet davalarını açabilme olanağı verilmiştir (TTK m.56/3)⁸². Ekonomik ve ticari hayatta herkes, ahlak ve objektif iyi niyet kurallarına uygun bir şekilde hareket ederek; emeği ve gayretiyle uyumlu bir kazançla yetinmelidir. Çünkü bir tacirin kendi emek ve

---

⁷⁸ Tamer, a. g. e., s. 61.

⁷⁹ Sarıkaya, a. g. e., s. 51; Tekil, a. g. e., s. 225.

⁸⁰ Tamer Bozkurt, *Ticaret Hukuku*, 2. B, Ankara, İkinci sayfa Yayınları, 2009, s. 163; Tamer, a. g. e., s. 29.

⁸¹ Tamer, a. g. e., ss. 200-201.

⁸² Kubilay, a. g. e., s. 556.

gayretine dayanan ve bununla uyumlu kazanç elde etmesi ahlaki ve kanuni yönden doğru olandır.

D. TÜRK BORÇLAR KANUNU İLE TÜRK TİCARET KANUNU ARASINDAKİ HAKSIZ REKABET İLİŞKİSİ

Haksız rekabet, rekabetin hakkının kötüye kullanılmasıdır ve bir haksız fiildir⁸³. Bu nedenle haksız rekabet eylemleri özünde, haksız fiil teşkil etmektedir. TBK, haksız fiiller dâhil borç ilişkilerini düzenleyen genel kanundur. TBK'nın 49. maddesi doğrudan haksız rekabet düzenlemesi olmamakla birlikte, haksız fiil sayılabilecek haksız rekabet hükümleri bakımından çerçeve hüküm niteliğindedir. TBK m.49/I'de *“kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür”* denmiştir. TBK m.49/II'ye göre de *“zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile bir fiille başkasına zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür.”* Bu düzenlemelere göre, TBK m.49/I'de hareketin “kusurlu” yapılması ve “hukuka aykırı” olması, TBK m.49/II'de ise “ahlaka aykırı” olması ve “kasten” yapılması konu alınmıştır. TTK'nın haksız rekabete ilişkin hükümlerinde belirtilen fiiller hukuka aykırı olduklarından, bu fiillerin TBK m.49/I anlamında değerlendirilmelerine de engel bulunmamaktadır⁸⁴.

Haksız rekabet hükümlerinin; hem TBK m.57'de, hem de TTK m.54-63'de “Haksız Rekabet” başlığı⁸⁵ altında düzenlendiği görülmektedir. Öncelikle her iki Kanunun düzenleme alanlarının tespitinin yapılmasına ihtiyaç vardır. TTK'daki düzenlemeler, ticari nitelik taşıyıp taşıyamaması önemli olmaksızın, tüm haksız rekabet hallerini kapsayacak şekilde son derece ayrıntılı olarak düzenlenmiştir⁸⁶.

TTK ve TBK'da düzenlenen haksız rekabete ilişkin hükümlerin, kapsam bakımından incelenmesinde fayda vardır. TTK'nın haksız rekabete ilişkin hükümleri, işin ticari olup olmadığı, haksız rekabeti gerçekleştirenin tacir/kamu yararına çalışan dernek vb. olup olmadığı veya aleyhine haksız rekabet fiili gerçekleştirilenin tacir/ticari işletme/tüketici⁸⁷ olup olmadığı önemli olmayacak şekilde; hiçbir ayırım gözetmeksizin tüm haksız rekabet halleri

⁸³ Hayri Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi*, C. I, İstanbul, Temel Yayınları, 1998, s.199.

⁸⁴ Tamer, a. g. e., s. 61.

⁸⁵ TBK'nın 57. madde başlığı da, TTK'nın Birinci Kitap Dördüncü Kısım başlığı da “Haksız Rekabet”dir.

⁸⁶ Ülgen v.d., a. g. e., s. 522.

⁸⁷ TKHK sadece *tüketicilere* karşı gerçekleştirilmiş olan *ticari* nitelik taşıyan haksız uygulamaları düzenlemektedir, Ülgen v.d., a. g. e., s. 522.

açısından uygulama kabiliyeti olan ve rakipler yanında müşterilerin, tüm piyasa katılımcılarının ve kamunun menfaatlerini de dikkate alan, genel hüküm niteliğindeki yegâne düzenlemelerdir⁸⁸. Oysa TTK ve TBK'daki düzenlemeler; haksız rekabet konusunda benzer bir içeriğe sahip olmakla birlikte, bu düzenlemelerin hangi haksız rekabet fiilleri bakımından geçerli olacağı tam ve açık olarak belli değildir. TBK m.57'nin ikinci fıkrası "*Ticari işlere ait haksız rekabet hakkında Türk Ticaret Kanunu hükümleri saklıdır*" şeklinde olup, TBK'nın sadece ticari olmayan haksız rekabet hallerini kapsamına aldığı ve içeriği itibarıyla son derece dar kapsamlı bir hüküm olduğu anlaşılmaktadır⁸⁹. Buna göre, TBK ticari olmayan işlerdeki (adi işler) haksız rekabet halleri için, TTK ise ticari işlerdeki haksız rekabet halleri için uygulanacaktır⁹⁰.

Haksız rekabet fiillerine hangi hükümlerin uygulanacağını tespiti için; işin ticari olup, olmadığının belirlenmesi gerekir. Serbest meslek mensupları ise, meslekleri nedeniyle tacir sayılmazlar⁹¹. Tacir sayılmayan serbest meslek mensupları olan avukatlar, hekimler, mali müşavirler, noterler, mimarlar vb. için TBK m.57'deki ticari olmayan haksız rekabet hükümleri uygulama alanı bulur. Çünkü TBK m.57/II'de ticari işlere ait haksız rekabet fiilleri hakkında TTK'ya yollama yapılmıştır.

Açıklamalardan anlaşılacağı üzere; haksız rekabet konusunda TTK'daki hükümlerin ticari ve ticari olmayan tüm haksız rekabet hallerini düzenlemesi nedeniyle genel hüküm olması karşısında, TBK'daki anılan düzenlemenin özel hüküm olarak işlerliğe sahip olduğunun kabulü gerekir⁹². "Özel hüküm genel hükmü ilga eder" prensibi uyarınca; özel hüküm genel hükümden önce uygulanacağından⁹³, TBK m.57'deki haksız fiil hükümleri,

---

⁸⁸ Ülgen v.d., a. g. e., s. 522.

⁸⁹ Ülgen v.d., a. g. e., s. 521.

⁹⁰ Bilgili, Demirkapılı, a. g. e., s. 129.

⁹¹ Yarg. 11. HD., T.06.06.2011, E.2009/14245, K.2009/6810 sayılı kararında gümrük müşavirlerinin icra ettiği faaliyetin ticari işletme ve kendisinin de tacir sayılmayacağına hükmetmiştir. (karar için bkz., Ülgen v.d., a. g. e., s. 148).

⁹² Ülgen v.d., a. g. e., s. 525'de "Düzenlemenin şekli, kapsamı, koruduğu menfaatler ve özellikle hukuki yaptırımlar ve davacılar konusunda kabul ettiği sistem dikkate alındığında, bu gün haksız rekabet ile ilgili uygulama alanı bulabilecek yegane kanun TTK'dır. TBK'nın ve TKHK'nın uygulanma kabiliyeti yoktur. Ayrıca TTK dışındaki kanunlarda haksız rekabete ilişkin hükümlerin uygulanmasının hükme bağlandığı hallerde dahi, genel nitelikteki TTK hükümlerinin uygulanması gerekir." görüşündedir.

Karayağın, a. g. e., s. 451'de haksız rekabeti ticari işlere ait haksız rekabet ve ticari işlere ait olmayan haksız rekabet olarak ayırmış, TTK'daki düzenlemeyle TBK'daki düzenlemede ifadesini bulan prensiplerin birbirinin aynısı olmadığını TBK'daki düzenlemenin iktisadi şahsiyetin korunması esasına dayandığını belirtmiştir.

Mimaroğlu, a. g. e., s. 291'de ticari işlere ait olmayan haksız rekabeti Borçlar Hukuku, ticari işlere ait olan haksız rekabeti Ticaret hukuku kapsamında ele almıştır.

⁹³ Kemal GÖZLER, *Hukuka Giriş*, Bursa, Ekin Yayınları, 2011, s. 297; Sarıkaya, a. g. e., s. 43.

TTK'daki haksız rekabet hükümlerine göre öncelikle uygulanacaktır. TBK'daki düzenleneme alanı; gerçek olmayan haberlerin yayılması veya bu tür ilanların yapılması ya da dürüstlük kuralına aykırı diğer davranışlarda bulunulması yüzünden, müşterileri azaltan veya onları kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya bırakan davranışlardır. Oysa TTK'daki düzenlemeler, haksız rekabeti en geniş şekilde ele almıştır. Özel hükümlerle çözüme kavuşturulamayan noktalarda ise, genel hükümlerin geçerli olacağına şüphe yoktur.

E. TÜRK TİCARET KANUNUNDA HAKSIZ REKABET HALLERİ

Haksız rekabet kavramı yürürlükteki TTK'da, mülga 6762 sayılı TTK'dan çok daha geniş bir bakış açısıyla ele alınmıştır. TTK'nın 54. maddesinde haksız rekabete ilişkin genel hükme yer verilmiş ve takiben 55. maddesinde "özellikle" denilerek ayrıntılı bir sayımla örnek kabilinden özel haksız rekabet halleri düzenlenmiştir⁹⁴.

Haksız rekabet halleri TTK'da genel ve özel hükümler şeklinde düzenlenmiştir. Bir davranış veya uygulamanın haksız rekabet olarak nitelendirilebilmesi, özel hükümlerde sayılan hallerden biri olmasına veya özel hükümlerde sayılan haller ile benzerlik göstermesine (örnekseme) ya da genel ilke uyarınca haksız rekabet oluşturmasına bağlıdır.

1. Genel Hal Olarak Dürüstlüğe Aykırı Haksız Rekabet Fiilleri

Rekabet, bir rakibin ekonomik durumunu güçlendirirken; diğer rakibin ekonomik durumunu zayıflatır. Rekabette en belirgin amaçlardan biri, işletmenin piyasadaki müşteri sayısını ve bu suretle de satış miktarlarını arttırması ve rakiplerinin aleyhine bir durum yaratmasıdır. Bu çerçevede müşterilerin işletmeler arasında yer değiştirmeleri ve farklı zamanlarda farklı işletmelerin müşterisi olabilmeleri, sözleşme özgürlüğünün bir yansımasıdır. Bu durumun rekabeti hukuku bakımından, kınanacak bir yanı yoktur. Dürüst rekabeti bozan, bu durumun haksız rekabet teşkil eden ticari uygulamalarla elde edilmesidir. Dolayısıyla ekonomik rekabet ilişkisi olmayan yerde, haksız rekabetin varlığından söz edilmesi mümkün değildir. Çünkü haksız rekabetin önlenmesi, ekonomik alanda faaliyet gösterenlerin rekabet güçlerinin korunmasına hizmet eder.

---

⁹⁴ Tamer, a. g. e., s. 50.

Kişiler Anayasa ve yasalarla korunan kişilik hakları çerçevesinde, sahip oldukları iktisadi rekabet hakkı nedeniyle, ticari uygulama yapmakta serbesttirler. Dürüst davranma kuralı, haksız rekabetin teşhisinde belirleyici role sahip ana unsurdur. Ancak dürüstlük kuralı, sınırları kesin çizgilerle çizilemeyecek ve her somut olayda ayrıca incelemeyi gerektirecek soyut bir kavram olduğundan; hâkimin yapacağı incelemede, bazı olguların varlığı yahut yokluğu durumun dürüstlük kuralına aykırı olup olmadığını tespitine yardımcı olacaktır.

TTK'nın 54. maddesinin (1). fıkrasında haksız rekabet hükümlerinin amacını ortaya koyan “*Haksız rekabete ilişkin bu kısım hükümlerinin amacı, bütün katılanların menfaatine, dürüst ve bozulmamış rekabetin sağlanmasıdır*” hükmüne yer verilmiş, (2). fıkrasında ise “*Rakipler arasında veya tedarik edenlerle müşteriler arasındaki ilişkileri etkileyen aldatıcı veya dürüstlük kuralına diğer şekillerdeki aykırı davranışlar ile ticari uygulamalar haksız ve hukuka aykırıdır.*” şeklinde genel bir tanım yapılmıştır. Bu tanımdan da açıkça anlaşılan, haksız rekabetin anahtar ve merkez kavram olan, dürüstlük kuralı üzerine inşa edildiğidir. Bu çerçevede, TTK m.54/2 haksız rekabete ilişkin genel hüküm niteliğindedir⁹⁵. TTK m.54/2 hükmünden de, haksız rekabette ana unsur ve odak kavramın “dürüstlük” olduğu anlaşılmaktadır.

Türk Hukuk Sisteminde; herkes için geçerli önceden belirlenmiş “iş şartlarına uymamak” gibi hareketler, dürüstlük kuralına aykırı olmaları nedeniyle düzenleneme altına alınmış olsa da, TTK'nın özel hükmü olan TTK m.55/1-e gereği “açıkça” dürüstlüğü aykırı davranışlar olarak nitelendirilmiştir. Bir davranış veya uygulamanın haksız rekabet teşkil edip etmediği belirlenirken, öncelikle özel hüküm niteliğindeki TTK m.55’de sayılan hallerden birinin var olup olmadığına bakılması gerekmektedir. Somut davranış veya uygulama TTK m.55’de sayılan haksız rekabet hallerine tam olarak uymuyorsa veya bu hallerin kapsamına örnekseme yolu ile dolaylı olarak da dâhil edilemiyorsa, genel hüküm niteliğindeki TTK m.54/2’nin uygulanması mümkündür⁹⁶.

Haksız rekabeti dürüstlük kuralı ve bu kurallara aykırılığın dışında düşünmek mümkün değildir. TTK m.54, 55 hükümlerinin, ticari alandaki dürüstlük kurallarının ihlalini önlemeyi amaçladığı açıktır. Bu sebeple dürüstlük kuralına aykırılık, bir haksız rekabetin varlığı veya yokluğunun belirlenmesinde karakteristik unsurdur.

---

⁹⁵ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 530.

⁹⁶ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 530.

2. Özel Haller Olarak Belirtilen Haksız Rekabet Fiilleri

TTK m.54 hükmündeki düzenleme, dürüstlük kuralına aykırılık arz eden davranışları hedef alırken; TTK m.55’de özel hüküm olarak hangi davranışların haksız rekabet hallerinden sayılacağı altı ana başlık halinde örneklendirilmiştir. Ancak TTK m.55’de “sayılan haller haksız rekabet hallerinin başlıcalarıdır” demek suretiyle, haksız rekabet hallerinin sayılanlardan ibaret olmadığı vurgulanmıştır. TTK m.55’de sayılanlar sınırlayıcı olmayıp, dürüstlük kuralına aykırılığın somut örnekleridir. Yani maddede sayılan haller sınırlı sayıda değildir⁹⁷. Böylelikle genel olarak TTK m.55’deki koşullara uyan, özellikle de TTK m. 55’de sayılan hallere benzeyen diğer haller de, haksız rekabet fiili olarak nitelendirilecektir⁹⁸.

TTK m.55’de yer verilen ve aşağıda sayılan özel haksız rekabet hallerinden biri söz konusu ise, haksız rekabetin var olduğu, yani rakipler arasında veya tedarik edenlerle müşteriler arasındaki ilişkileri etkileyen aldatıcı veya dürüstlük kuralına diğer bir şekilde aykırı bir davranış veya uygulamanın mevcut olduğu varsayılır⁹⁹. TTK m. 55’de yer verilen özel haksız rekabet halleri; dürüstlük kuralına aykırı reklamlar ve satış yöntemleri ile diğer hukuka aykırı davranışlar (TTK m.55/1-a), sözleşmeyi ihlale veya sona erdirmeye yöneltmek (TTK m.55/1-b), başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanmak (TTK m.55/1-c), üretim ve iş sırlarını hukuka aykırı olarak ifşa etmek (TTK m.55/1-d), iş şartlarına uymamak (TTK m.55/1-e) ve dürüstlük kuralına aykırı işlem şartları kullanmak (TTK m.55/1-f)’dir.

Tezin konusunu oluşturan işletme çalışanlarının müşteri çevresine yönelik haksız rekabet fiilleri TTK’nın 55. maddesinin “başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma” başlıklı (c) bendinin (1, 2, 3) alt bentlerinde yer almaktadır. Bu nedenle konu, başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma başlığı altında ele alınacaktır.

Ancak konuyla ortak yönleri olması nedeniyle yeri geldiğinde, TTK m.55/1-b’ de dört alt bent halinde yer alan fiiller kapsamında da açıklamalar yapılacaktır. Diğer taraftan TTK m.55/1-c,1, 2, 3’de düzenlenmeyen davranış ve ticari uygulamaların da, TTK m.54/II uyarınca haksız rekabet teşkil etmesi mümkündür. TTK’nın benimsediği bu terditli sistem gereği; haksız rekabet teşkil eden fiile özel hüküm olan TTK m.55/1-c bendinin uygulanıp

⁹⁷ Aslan, *Ticaret hukuku*, a. g. e., s. 123.

⁹⁸ Bilgili, Demirkapılı, a. g. e., s. 132, yazarlar anılan eserlerinde bu kapsamdaki haksız rekabet hallerini “Önemli Haksız Rekabet Halleri” başlığı altında açıklamışlardır; Aslan, *Ticaret Hukuku*, a. g. e., s. 123.

⁹⁹ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 530.

uygulanamayacağı incelenecek, (c) bendinin uygulanamayacağı durumlarda ise TTK m. 54 çerçevesinde fiilin haksız rekabet oluşturup oluşturmadığına değinilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

İŞLETME ÇALIŞANLARININ MÜŞTERİ ÇEVRESİNE YÖNELMİŞ HAKSIZ REKABET FİİLLERİ

Bu bölümde korunmasında işletmenin hukuki yararı olan bazı değerlerden, müşteri çevresini etkileyecek şekilde, işletme çalışanlarının yararlanması hali üzerinde durulacaktır. Bu kapsamda işletme çalışanlarının TTK'nın m.55/1-c bendinde yer verilen "başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma" haksız rekabet hali (1)., (2). ve (3). alt bentler şeklinde ele alınıp açıklanmaya çalışılacaktır. Anılan bentteki haksız rekabet hallerinin her biri açıklanırken "sözleşmeyi ihlale ve sona erdirmeye yöneltmek" hallerinin yer verildiği TTK'nın m. 55/1-b bendinin (1)., (2). ve (3). alt bentlerindeki hallerden de çalışmanın bütünlüğü bağlamında yararlanılmaya çalışılmıştır.

I. İŞLETME, İŞLETME ÇALIŞANI VE MÜŞTERİ KAVRAMI

Bütün ekonomik faaliyetlerin esas amacı, insanın çeşitli ihtiyaçlarının giderilmesidir. İhtiyaçların arz ve talep yapısına göre, o mal ve hizmetlerin piyasası oluşur. İnsan mutluluğu, piyasa şartları içinde gerçekleşecek ilişkilere bağlıdır.

Rekabet düzeni içinde faaliyetlerini sürdüren işletmelerin en önemli üretim faktörü, emektir. Hatta emeğin, bazı işletmelerde sermaye faktöründen daha önemli olduğu bir gerçektir. İnsan kaynağının eğitim, ahlak ve çalışma düzeni bakımından sergilediği durum işletmeleri rekabet alanında güçlendirir. Bu sebeplerle işletme, çalışan ve müşteri kavramlarının kapsamının ortaya konması gerekmektedir.

A. İŞLETME KAVRAMI

İşletme kavramını genel olarak, çok değişik açılardan tanımlamak mümkündür¹⁰⁰. İşletme kavramı, iktisat biliminde iktisadi faaliyetlerin sürdürülmesi ve gerçekleştirilmesine yönelik iktisadi bir ünedir¹⁰¹. O halde genel anlamıyla işletmeler, kâr elde etmek ya da hizmet yaratmak amacıyla; üretim faktörlerini (sermaye, emek, doğal kaynaklar) bilinçli, uyumlu ve istemli olarak bir araya getiren ve toplumun gereksinim duyduğu mal veya hizmetleri üreten ya da pazarlayan ekonomik ve sosyal kuruluşlardır¹⁰². Kısaca işletmeler, piyasada mal ve hizmet üretimi gerçekleştiren birimlerdir. Ancak bu birimlerin amaçları gereği, bazı işletmeler bireysel kazanç¹⁰³, bazı işletmeler sosyal kazanç¹⁰⁴ peşinde koşar. Bireysel kazanç peşinde koşanlar da, bunu ya ticari bir organizasyon (ticari işletme) içinde ya da mesleki bir organizasyon içinde (serbest avukatlık, doktorluk veya mali müşavirlik vb.) gerçekleştirirler. Mesleki işletmeler faaliyetlerini şirket şeklinde yürütsele dahi, işletmeleri ticari işletme sayılmaz ve ticari işletmelere ilişkin hükümler haklarında uygulanmaz.

İşletme kavramının içine mal üreten işletmeler dışında, hizmet üreten işletmelerde girmektedir. Mal üretildikten sonra, muhafaza ve stok edilerek dayanıklılığı oranında arzu edildiği zaman tüketilebilirken; hizmet stoklanamayıp, sadece üretildiği anda tüketilebilir¹⁰⁵. Bu çerçevede işletmeyle; sanayi, ticaret, bankacılık vb. iş alanlarında gelir elde etmek amacıyla, bir sermaye yatırılarak kurulan mal veya hizmet üreten iktisadi birim ifade edilmektedir. Bir otel, banka veya özel okul hizmet üreten birer işletme örneklerindedir.

Tez konusu işletme kavramının açıklanmasına yönelik olmakla birlikte, ticari işletme kavramı ile yakın ilişkisi nedeniyle kısaca bu kavramı açıklamakta faydalı olacaktır. TTK m.11/1'de ticari işletme "*esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletmedir.*" şeklinde tanımlanmıştır. Kanun'da ticari işletmenin unsurları olarak; gelir sağlamayı hedef tutma,

¹⁰⁰ Sabuncuoğlu, Tokol, a. g. e., s. 10.

¹⁰¹ Sabuncuoğlu, Tokol, a. g. e., s. 10.

¹⁰² Sabuncuoğlu, Tokol, a. g. e., s. 10.

¹⁰³ Bireysel kazanç peşinde koşan işletmeler genellikle özel işletmelerdir.

¹⁰⁴ Sosyal kazanç peşinde koşan işletmeler genellikle kamusal işletmelerdir.

¹⁰⁵ Dinler, a. g. e., s. 20.

sürekli faaliyet (devamlılık), bağımsızlık ve esnaf işletmesi sınırlarının aşılması belirtilmiştir¹⁰⁶.

Ticari işletme, gerçek (TTK m.12) veya tüzel kişiler (TTK m.16/1) tarafından işletilebilir. TTK'daki haksız rekabet hükümlerinin “ticari işletme” çalışanları yanında, “esnaf işletmeleri” çalışanları bakımından da uygulama kabiliyetinin olup olmadığı önem arz etmektedir. Yargıtay tacir olmayanlar (örneğin iki berber) arasında gerçekleşen haksız rekabet fiillerine, TBK'nın 57. maddesinin uygulanacağına karar vermiştir¹⁰⁷. Yani Yargıtay'a göre esnaf işletmeleri arasında gerçekleşen haksız rekabet fiillerine ilişkin uyuşmazlıklar; TTK hükümlerine göre değil, TBK hükümlerine göre çözümlenmelidir.

TTK m.54 haksız rekabete ilişkin genel hükümdür. TTK m.55'de ise bazı işletmeler bakımından haksız rekabet hallerine örnekleme yoluyla özel hüküm olarak yer verilmiştir. Bu nedenle TTK m.55 kapsamına giren işletme çalışanlarınca haksız rekabet fiilinin işlenmesi halinde, özel hüküm genel hükümden önce uygulanır *lexspecialis* ilkesi¹⁰⁸ gereği; öncelikle kendi mevzuatlarında¹⁰⁹ düzenlenen haksız rekabet hükümleri uygulanır. Bu durumdaki haksız rekabete, “ticari olmayan işlere ait haksız rekabet”¹¹⁰ denir. Öğretide, serbest meslek

---

¹⁰⁶ Rıza Ayhan, Mehmet Özdamar, Hayrettin Çağlar, *Ticari işletme Hukuku*, 8. B., Ankara, Yetkin Yayınları, 2015, ss. 117-119; Ülgen v.d., a. g. e., ss. 149-153.

¹⁰⁷ Yarg. 11.HD, T.15.05.1989, E.1989/2889, K.1989/2929, Poroy, Yasaman, a. g. e., s. 281.

¹⁰⁸ İlkeyle ilgili bkz., Gözler, *Hukuka Giriş*, a. g. e., s. 297.

¹⁰⁹ Örneğin, 18 Ekim 2001 Tarih ve 24557 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan SM ve SMMM ve YMM Meslek Ahlak Kuralları İle İlgili Mecburi Meslek Kararı'nda Haksız rekabete ve meslek mensubu çalışanlarına ilişkin görev ve sorumluluklara ilişkin bazı davranışlara yönelik düzenlemelere alt norm olarak açıkça yer verilmiştir. Rekabet yasağıyla ilişkili düzenlemeler maddeler halinde aşağıdadır.

Haksız Rekabet Yasağı: Madde 14- Bir meslek mensubu, mesleki dayanışma ve sorumluluk bilinci ile, diğer bir meslek mensubunun iş yaptığı bir kişi veya kuruma, aynı işi yapmak üzere girişimde bulunamaz. Ücret düşürmeye yönelik önerilerde ve personel sağlanması gibi konularda meslek mensupları birbirlerine zarar verecek davranışlarda ve girişimlerde bulunamazlar. Bir müşteri, muhasebe ve müşavirlik işlerini yapan bir meslek mensubu bulunmasına rağmen bir başka meslek mensubundan hizmet isterse, meslek mensubu diğer meslek mensubu ile ilişki kurmalıdır.

Personel Sağlanması: Madde 15- Ruhsatlı bir meslek mensubu, başka bir meslek mensubunun personeline bu meslek mensubuna haber vermeden, doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak kendisi ya da müşterisi adına iş önerisinde bulunamaz. Bu kural personelin kendi girişimi ya da bir ilana dayanarak iş başvurusu halinde uygulanmaz.

Dürüst Olmayan Davranışlar: Madde 16- Meslek mensupları dürüstlük ilkesine uygun olmayan davranışlarda bulunamazlar.

Diğer Meslek Mensupları Aleyhinde Konuşma Yasağı: Madde 20- Ruhsatlı bir meslek mensubu başka bir ruhsatlı meslek mensubunun veya mesleki şirketin mesleki yeterliliği aleyhinde konuşması, yorumda bulunması veya görüş bildirmesi meslek ahlakına aykırı olup yasaktır.

¹¹⁰ Yarg. 11.HD, T.15.05.1989, E.1988/2889, K.1989/2929 ile Yarg. 4.HD, T.01.07.1977, E.1976/5913, K.1977/7617 sayılı Yargıtay kararları “ticari haksız rekabet” ile “ticari olmayan haksız rekabet” kavramlarını birbirinden tamamen ayırmış olup, TBK'nın 57. maddesini ticari olmayan haksız rekabet kapsamında değerlendirmiştir, Tamer, a. g. e., s. 79; POROY ve YASAMAN ticari olmayan haksız rekabet başlığını kitaplarında kullanmışlardır, Poroy, Yasaman, a. g. e., s. 281, TAMER ise Borçlar Kanunundaki rekabet

işletmelerinin TTK dışında ele alınmasına ilişkin düzenleme, isabetsiz ve zorlama bulunarak eleştirilmiştir¹¹¹. Öğretide konuyla ilgili genel olarak yer verilen açıklamalara değinmekte yarar vardır. TTK'nın 3. maddesinde “*Bu kanunda düzenlenen hususlar (.....) ticari işlerdendir*” denmiştir. Buna göre bir husus TTK'da düzenlenmişse ticari iştir. TTK'da düzenlenen bu hususlar, hukuki yapıları itibarıyla ticari iş niteliğinde olmasa bile; sadece TTK'da düzenlendiği için ticari iş olarak kabul edilir¹¹². TTK'da düzenlenen işler, ticari işletmeyle ilgili olup olmaması önem arz etmeksizin, TTK hükümlerine tabidir. Bu nedenle, TTK'da haksız rekabet hükümlerine ilişkin düzenlenmiş bir fiil, ticari iş niteliğindedir¹¹³.

Haksız rekabete ilişkin TBK m.57 ile TTK m.54-63'de düzenlemeler mevcuttur. TTK'daki haksız rekabet düzenlemeleri sebebiyle, TBK'daki aynı konuya ilişkin düzenlemeye ihtiyaç olmadığı öğretilmektedir. İki düzenleme birlikte değerlendirildiğinde, Türk pozitif hukukunda haksız rekabet alanında aynı müessesenin iki ayrı kanunda düzenlenmesi şeklinde bir uyumsuzluk hali ortaya çıkmıştır¹¹⁴. TTK'daki hükümler, sadece ticari alandaki haksız rekabet için getirilen hükümler olmayıp; iktisadi hayatın diğer alanlarında da uygulama alanı bulan hükümlerdir. Rakipler arasında veya tedarik edenlerle müşteriler arasındaki ilişkileri etkileyen, aldatıcı veya dürüstlük kuralına aykırı davranışlar ile ticari uygulamalar haksız rekabet sayıldığına (TTK m.54) göre; katılanlar arasındaki haksız rekabet hallerini ticari sayıp (TTK m.3) bunlar hakkında TBK'nın 57. maddesini değil, TTK'nın 54-63. maddelerini tatbik etmek gerekir.¹¹⁵ TBK'nın m.57 hükmü ise, serbest meslek işletmeleri hakkında uygulanan özel hükümdür.

B. İŞLETME ÇALIŞANI KAVRAMI

Ticari işletmelerin faaliyet gösterdikleri piyasadaki başarıları, pek çok faktör tarafından belirlenir. Bu faktörlerin en önemlilerinden biri, kaynakları doğru yönlendirme ve yönetme durumunda olan çalışanlardır. Çalışanlar gerek teknik, gerekse mesleki bilgi ve

---

başlığını kullanmayı tercih etmiştir, Tamer, a. g. e., s. 74, ÜLGEN, v.d., haksız rekabetin düzenleniş tarzı başlığı altında Borçlar Kanununa yer vermiş ve TBK m.57'deki düzenlemenin sadece ticari olmayan haksız rekabet hallerini düzenleyen son derece dar kapsamlı bir hüküm olduğunu belirtmişlerdir, Ülgen v.d., a. g. e., s. 521.

¹¹¹ Karahan, a. g. e., ss. 218-219; Tamer, a. g. e., s. 76; Poroy, Yasaman, a. g. e., s. 281.

¹¹² Ayhan, Özdamar, Çağlar, a. g. e., s. 14.

¹¹³ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 64.

¹¹⁴ Ayhan, Özdamar, Çağlar, a. g. e., s. 370; Ülgen v.d., a. g. e., s. 521.

¹¹⁵ Ayhan, Özdamar, Çağlar, a. g. e., s. 371; Karayalçın, a. g. e., s. 452; Mimaroglu, a. g. e., s. 289; Karahan, a. g. e., s. 220.

tecrübeleri ile işletmenin başarısında başrol oynarlar. Hatta kimi zaman çalışanlar, kişisel özellikleriyle işletmenin müşteri portföyünün oluşmasında asli unsur konumunda olup, müşteri portföyünü ellerinde tutarlar¹¹⁶. Bu açıdan bakıldığında işletmenin çalışanları, hem beşeri sermaye gücüyle, hem de bu güce bağlı oluşan müşteri gücüyle bir değerdir.

Çalışan kavramına, “Çalıştırmanın Sorumluluğu” başlıklı pasif dava ehliyetini ortaya koyan TTK’nın 57. maddesinde yer verildiği görülmektedir. Bu maddede “...**çalışanlar** veya işçiler...” demek suretiyle ortaya çıkan sorumluluğun kapsamına, çalışanlar da alınmıştır. Bu yaklaşım, çalışan kavramının geniş yorumlanması gerektiğini göstermektedir. Bununla beraber, haksız rekabetin piyasa ekonomisi kapsamında iktisadi alanda meydana gelen bir müessese olması; piyasa ekonomisi içinde sunulmayan kamu hizmetlerinde çalışanların bu kapsamda değerlendirilmesine engel teşkil eder. Çünkü kamu tüzel kişileri tarafından kurulan ve yine kamu hukuku hükümlerine göre yönetilen müesseseler tacir sıfatını kazanamazlar¹¹⁷. Dolayısıyla da kamu tüzel kişilerinin çalışanlarının yaptıkları hukuka aykırı davranışların, idare hukuku kurallarına göre yaptırımı tabi tutulmaları gerekir. Kendi kuruluş kanunları gereğince, özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek ve ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar ise tacirdirler¹¹⁸. Dolayısıyla bu kamu tüzel kişilerinin çalışanları, TTK’da düzenlenen haksız rekabet hükümleri kapsamındadır. Örneğin; belediye fen işlerinde veya imar bürosunda çalışan bir memurun, kendisine emanet edilmiş projeyi üçüncü kişiye vermesi, memur açısından haksız rekabet oluşturmaz, ancak memurun idare hukuku kapsamında sorumluluk doğar.

İşletmeler daha iyi eğitilmiş personel aracılığıyla rekabet gücü elde edebilirler¹¹⁹. Bu açıdan bakıldığında, işletmelerin rekabetteki en güçlü silahı; ne hammadde, ne malzeme, ne enerji nede makinadır. Rekabetteki en güçlü silah, sosyal atom olarak nitelendirilen insan (çalışan) kaynağı olup; onu doğru zamanda, doğru yerde ve doğru biçimde kullanan işletmeler rekabetçi ortamda başarılı olabilirler¹²⁰.

---

¹¹⁶ Sarıkaya, a. g. e., s. 93.

¹¹⁷ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 265.

¹¹⁸ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 265.

¹¹⁹ Aydın Kayabaşı, *Pazarlama ve Rekabet, Pazarlama İlkeleri ve Yönetim*, (ed.) B. Zafer Erdoğan, Bursa, Ekin Yayınları, 2014, s. 276.

¹²⁰ Zeyyat Sabuncuoğlu, *İnsan Kaynakları Yönetimi*, 7. B., İstanbul, Beta Yayınları, 2013, s. 1.

İktisadi rekabet, esasen müşteri kapmak için yapılan bir piyasa mücadelesidir¹²¹. Bu mücadele, işletmenin pazarlama gücü olan çalışanlar tarafından yerine getirilir. Rakip işletmelerden müşteri kapılmasında, çalışanların rolü yadsınamaz.

İşletmeler, kendi çalışanlarının iş tatminleri yanında; rakiplerinin çalışanlarının eksikliklerini giderici ve geliştirici programlara ağırlık vermek zorundadırlar. Aksine hareket eden işletmelerin başarılı olma ve hayatiyetlerini sürdürme şanslarının her geçen gün azaldığı söylenebilir¹²². Çalışanlardaki tatminsizlik ve aidiyetin kaybı, çalışanların haksız rekabet fiillerini işlemelerinin görünürdeki en önemli sebebidir.

Çalışanlar işletmenin diğer işletmelerden farkını ortaya koyan, iş ve üretim bilgilerine sahip kişiler olduklarından; rakip işletmelerin de daima ilgi alanına girerler. Özellikle müşteri ile doğrudan temasta bulunan çalışanların kişisel satışa ilişkin performansları; onların kişilik özelliklerinin bir parçası olan bilgi, yetenek, zekâ ve buna bağlı olarak gelişen işi düzenleme ve sorunlara çözüm getirme becerisi ile yakından ilgilidir¹²³. O kadar ki, çalışan ile müşteri arasındaki ilişki; çalışanın taşıdığı özelliklere bağlı olarak, müşterilerin davranış ve tercihlerini belirlemede etkili olur. Çalışan ile müşteri arasındaki bu sıkı ilişki; işletmenin başarısı üzerinde önemli rol oynamakta olup¹²⁴, işletmenin ne kadar kaliteli, hızlı ve yenilik temelinde rekabet ettiğini; ürünlere, rakiplere ve müşterilere ilişkin bilgi toplama ve işletmeye ne kadar ihtiyaç duyduğunu; çalışanların bilgisi, yaratıcılığı ve katılımına ne ölçüde önem verildiğini; işletmenin özellikle işgücü ihtiyacının isabetli biçimde saptanmasını ve karşılanmasını işletme açısından hayati öneme sahip hale getirmektedir¹²⁵. Bu nedenlerle işletmeler, rakiplerinin çalışanlarını kontrol altında tutmak ister ve buna göre stratejiler geliştirme çabası içinde olurlar. İktisadi rekabetin karakteristik özelliklerinden biri de, rekabet içinde olanların birbirlerinin müşterini kapmalarıdır¹²⁶.

Çalışan dar ve geniş anlamda olmak üzere iki başlıkta ele alınabilir. *Doktrinde* tacirin kendi iradesi ile seçtiği/atadığı, işletme dâhilinde veya dışında birlikte çalıştığı, emeklerinden ve hizmetlerinden yararlandığı tüm bu kişilerin (işçiler, yöneticiler, teknik ve idari personel,

¹²¹ Fatih UŞAN, *İş Hukukunda İş Sırrının Korunması*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003, s. 232.

¹²² Remzi Altunışık, Şuayip Özdemir, Ömer Torlak, *Modern Pazarlama*, 4. B., İstanbul, Değişim Yayınları, 2006, s. 33.

¹²³ İsmet Mucuk, *Pazarlama İlkeleri*, 15. B., İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2006, ss. 191-192; Tokat, a. g. e., s. 83.

¹²⁴ Tokat, a. g. e., s. 84.

¹²⁵ Sabuncuoğlu, *İnsan Kaynakları Yönetimi*, a. g. e., s. 37.

¹²⁶ Kemal Şenocak, "İşletme Personelinin Ayartılması meselesinin Haksız Rekabet Hükümleri (TTK m.56 vd.) Çerçevesinde Değerlendirilmesi", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.50, 2001, s.193.

tacir için aracılık faaliyetinde bulunanlar ve tüm ifa yardımcıları) geniş anlamda “tacir yardımcıları” olduğu ifade edilmiştir¹²⁷. Dar anlamıyla tacir yardımcısından ise, işverene hizmet akdiyle bağlı olan işçiler anlaşılır.

Haksız rekabet alanının genişliği nedeniyle, çalışan kavramını belli bir alana hapsedmek doğru olmaz. Çalışan kavramı başta İŞK ve TBK olmak üzere, mevzuatta hizmet bağımlılığı doğuran her ilişkinin tarafını ifade eder. Çalışanların işletmedeki unvan, yer ve yetkisinin ne olduğunun önemi bulunmamaktadır. Önemli olan, çalışanın tacirin doğrudan veya dolaylı emir ve talimatları altında olması ve işletme için önem arz eden bilgilere ulaşmaya imkân veren bir pozisyonda bulunmasıdır.

Çalışanların bazılarının statüleri gereği müşterilerle kişisel (yüz yüze) veya doğrudan ilişki içinde (sınır çalışanı)¹²⁸ olmamaları, onların müşteri bilgilerine sahip olmayacakları ve müşteri çevresine yönelik harekette bulunmayacakları anlamına gelmez. Bu sebeple, işletmenin üretim tekniklerine ve müşteri çevresine ait bilgilere vakıf olan çalışanların; sahip olduğu iş ürünlerinden, yetkisiz yarar sağlamaları kabul edilemez¹²⁹. Aksine davranış ise TTK m.55/1-c hükmüne göre haksız rekabet halini oluşturur.

Sonuç olarak; çalışan kavramı tez konusunda, işletmeyle bağımlılık ilişkisi içinde bulunan kişiler bakımından ele alınmaya çalışılacaktır. İşletmeyle bağımlılık ilişkisi içindeki kişilerin, işletmede hangi konum ve sıfat içinde bulduklarının kural olarak bir önemi yoktur. Önemli olan, çalışanın işin görülmesinde aldığı rol ve yüklendiği görevler nedeniyle; işletmenin iş ürünleri hakkında bilgi edinebilecek konumunda olup olmadığıdır.

Aşağıda ticari hayatta işletme ve iş ürünleri bakımından önemli bir yer sahip olan işçi, çırak, stajyer, bağlı tacir yardımcıları, vekil, simsar, komisyoncu, acente, tek satıcı ve franchising ilişkileri çalışan kavramı ve tez konusu ekseninde ayrı ayrı ele alınıp açıklanacaktır.

---

¹²⁷ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 674.

¹²⁸ İşletme bilimi bakımından kavramın kullanımıyla ilgili bkz., Tokat, a. g. e., s. 83.

¹²⁹ Uşan, a. g. e., s. 43.

1. İşçi

Tacire bağımlı faaliyet gösterenlerin ilk sırasında, işçiler yer alır. İşçi kavramı mevzuatımızda, tek bir esasa ya da tanıma bağlanmamıştır¹³⁰. İşçi hakkında genel olarak biri 4857 sayılı İşK, diğeri 6098 sayılı TBK'da yer alan iki tanım olduğu söylenebilir¹³¹. Ancak, her şeyden önce işçinin yüklendiği işi bizzat ifa etmekle yükümlü olması nedeniyle, tüzel kişilerin işçi sıfatını haiz olmaları hukuken kabul edilemez. İşçilik sıfatının kazanılması için gerçek kişi olmak gerekir¹³².

a. Asıl İşveren İşçisi

İşçiler, 4857 sayılı İşK'nın 2. maddesinde “bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişiye işçi..., işçi ile işveren arasında kurulan ilişkiye iş ilişkisi denir” demek suretiyle tanımlanmıştır. İşçi kavramının tespitinde en önemli unsurlardan birinin, iş sözleşmesi olduğu ya da bu kavramın iş sözleşmesi üzerine oturduğu görülmektedir¹³³. İş ilişkisini yaratan sözleşme olan iş sözleşmesi İşK'nunda, “bir tarafın (işçi) bağımlı olarak iş görmeyi, diğer tarafın (işveren) da ücret ödemeyi üstlenmesinden oluşan sözleşmedir.” şeklinde açıklanmıştır. İşK kapsamı dışında tutulan bir işte veya iş yerinde çalışan kişilerin çalışmaları, iş sözleşmesine dayalı bulunsa bile, bu kişiler İşK bakımından işçi sayılmazlar¹³⁴.

TBK m.393/1'de “Hizmet sözleşmesi, işçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle iş görmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.” hükmüne yer verilmiştir. Maddede açıkça işçi tanımı yapılmamakla birlikte, genel hizmet sözleşmesi tanımlamasına bağlı olarak, işçinin konumu belirlenmiş ve işçinin borçlarından olan bağımlılık unsuru açık şekilde ortaya konmuştur. TBK açısından çalışanın yaptığı hizmetin, bağımlılık altında yapılması önemlidir. İş sözleşmesi ile kurulan iş ilişkisinde taraflar; ani edimli sözleşmelerden farklı olarak, edimlerini uzun bir süre içinde, sürekli ve karşılıklı olarak yerine getirmektedir. İş sözleşmesi,

¹³⁰ Ünal Narmanlıoğlu, *İş Hukuku*, 4. B., İstanbul, Beta Yayınları, 2012, s. 94.

¹³¹ Çalışanların taşıdıkları özellikler ve sunulan hizmetin niteliği açısından işçileri ifade etmek üzere; 854 sayılı Deniz İş Kanunu (gemi adamı) ile 5953 sayılı Basın İş Kanunu (gazeteci), 2821 sayılı Sendikalar Kanunu ve 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nda da işçi tanımlamalarına yer verilmiştir.

¹³² A. Nizamettin Aktay, Kadir Arıcı, E. Tuncay Kapan/Senyen, *İş Hukuku*, 2. B., Ankara, Seçkin Yayınları, 2007, s. 63.

¹³³ Kenan Tunçomağ, Tankut Centel, *İş Hukukunun Esasları*, İstanbul, Beta Yayınları, 2003, s. 46.

¹³⁴ Narmanlıoğlu, a. g. e., s. 96.

taraflar arasında sürekli borç ilişkisi doğuran ve karşılıklı bağımlık ilişkisinin yoğun olduğu bir sözleşme tipidir.

Hem İşK hem de TBK'da, işçilerin işin yürütülmesiyle, işle, ürünle ve müşterilerle ilişkisi açıkça gözükmemektedir. Bu konuları sebebiyle işçiler, haksız rekabet bakımından tacire ve rakiplere karşı yapılabilecek hareketlerin kaynak bilgilerine en yakın kişilerdendir.

Çalışanın sunduğu hizmetin danışmanlık, avukatlık, mimarlık ya da mühendislik vb. olup olmadığı önemli değildir. Önemli olan, çalışanın işletmeye bağımlılık gösterecek şekilde hizmet ifa etmesi ve ifa sırasında işle ilgili iş sırrı, üretim sırrı, iş ürünü vb. bilgi ve uygulamaları öğrenmesidir. Örneğin; bu çerçevede serbest çalışan bir avukat müvekkiline karşı Avukatlık Kanunu ve vekâlet akdi çerçevesinde yükümlülük altında iken, bir işyeri bünyesinde işverene bağlı çalışan kadrolu bir avukat işverenine karşı Avukatlık Kanunu ve vekâlet akdine ilave olarak, müvekkili aynı zamanda işvereni de olduğundan, iş sözleşmesi çerçevesinde de sorumlu olacaktır. Bu anlamda meslek sahibi olan işçi, hem mesleği gereği hem de iş sözleşmesi gereği sır saklamakla yükümlü olacaktır.

Belirli bir statü içinde serbestlik esasına göre hizmet görenler, teknik anlamda işçi sayılmamaktadır. Ancak bağımlı çalışan avukat, mimar ya da mühendisin yapacakları ifalar bakımından, işçilerden farklı statüde bulunmalarını gerektiren bir durum da yoktur. Aralarında sadece yapılacak işin niteliği bakımından, meslek yasalarıyla çizilmiş sınırlar bulunur. Ancak, mesleği gereği sırlara nüfuz eden bu kişilerin, nüfuz ettikleri sırları gizli tutma yükümlülüğü; işverene bağımlı olarak çalışmaktan değil, meslekleri gereğidir¹³⁵.

Bir iş akdinin varlığı için, çalışmanın mutlaka işverenin işyerinde olması gerekmez. Örneğin, bakım ve onarım işlerinde çalışanlar ile satış elemanları iş görme edimini işyeri dışında yerine getirirler. TBK m.461 vd. düzenlenen evde hizmet sözleşmesi kapsamında çalışanlar da, işçi olarak değerlendirilmek durumundadır¹³⁶.

---

¹³⁵ Büşra Sarıhasan Arkun, *İş Hukukunda İşçinin Sır Saklama Yükümlülüğü*, Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2010, s. 17, <https://tez.yok.gov.tr>, (10.10.2016).

¹³⁶ Sarper Süzek, *İş Hukuku*, 9. B., İstanbul, Beta Basım Yayım, 2013, s. 272.

b. Alt İşveren (Taşeron) İşçisi

Mevzuatımıza göre işyerinin bir bölümünde veya eklentilerinde (örneğin, bir otelin lokantasının veya bir işletmenin bilgisayar sisteminin yürütülmesinin üstlenilmesi vb.) asıl işverenden başka alt işveren (taşeron) yoluyla da işçi çalıştırabilir. Bu nedenle işin yürütülmesinde kullanılan asıl-alt işveren ilişkisi kapsamında çalışan işçilere de değinmek gerekir.

Alt işveren sözleşmesi, bir işverenin (asıl işveren) işyerinde iş alan ve işçilerini münhasıran burada çalıştıran diğer işveren (alt işveren) ile arasında kurulan ilişkidir¹³⁷. Bu nedenle asıl işverenin alt işverenin işçileriyle bir sözleşme ilişkisi olmaz¹³⁸. Alt işverenin işçileri fiilen asıl işverenin asıl işinin bir bölümünü veya asıl işe yardımcı bir işi, sözleşmeyle belirlenmiş şekilde yaparlar ve ücretlerini alt işverenden alırlar. Asıl işverenle alt işveren arasındaki sözleşme bir iş veya vekâlet akdi değildir¹³⁹. Ancak aralarındaki sözleşme istisna veya taşıma akdi vb. bir kapsamdadır¹⁴⁰. Bu kapsamda taşeron işçisi işletmede işi yaparken, işletmeye ait iş ürünleriyle asıl işverenin işçisi gibi bağlantı içinde olup; asıl işverenin iş ürününün üretilmesi, saklanması veya pazarlanması safhalarında bilgi sahibi olur. Örneğin, bilgisayar işletim sisteminin alt işverene verilmesi durumunda alt işverenin işçisiyle, asıl işverenin iş, iş düzeni ve ürünleri arasında belli düzeyde bir bağlılık meydana gelir. Bu durum, alt işverenin çalışanı tarafından işlenecek bir haksız rekabet fiili nedeniyle; TTK m.57 çerçevesinde çalışanla birlikte onu çalıştıran karşı da dava açılabilmesiyle uyumludur. Alt işveren işçisi olanların da haksız rekabet hükümleri bakımından, işletmenin çalışanı kapsamında sayılmaması için bir sebep yoktur¹⁴¹.

İşçinin muvazaalı çalıştırılması halinde ise, bu işçilerin asıl işverenin işçilerinden farkı kalmayacağı açıktır. Bir başka deyişle, asıl işveren alt işveren ilişkisinin İşK'da öngörülen unsurları taşıması nedeniyle muvazaalı işleme dayandığı kabul edilirse, alt işverenin işçileri başlangıçtan itibaren asıl işverenin işçisi sayılarak işlem görürler. Bu durumdaki alt işveren işçileri asıl işverenin işletmesinin çalışanı olarak değerlendirilecektir.

---

¹³⁷ Narmanlıoğlu, a. g. e., s. 122.

¹³⁸ Süzek, a. g. e., s. 144.

¹³⁹ Süzek, a. g. e., s. 143.

¹⁴⁰ Süzek, a. g. e., s. 143.

¹⁴¹ Süzek, işçilerin muvazaalı çalıştırılması konusunda haksız rekabetin oluşumunun bir başka yönüne dikkat çekerek "sorunun çözümününün 1475 sayılı yasa döneminde olduğu gibi genel hükümlere bırakılmayıp İşK 2/7'de ayrıca düzenlenmesinin nedeni, sadece bu uygulamalar sonucunda mağdur olan işçilerin korunması değil; aynı zamanda muvazaalı taşeron kullanan işverenlerin, iyi niyetli ve yasalara saygılı işverenlere karşı yarattıkları haksız rekabetin önüne geçilmesidir." şeklinde ifade etmiştir, Süzek, a. g. e., s. 160; bkz. TTK m.55/1-e.

Taşeron işçileri ile asıl işveren arasında işin görülmesi ile sırasında, taşeron işçilerin asıl işverenin hukuki veya fiili olarak işle ilgili bütün bilgilerini elde etmesi işin doğası gereğidir. Bu sebeple taşeron işçilerinin, asıl işverenin kendi işçileri gibi asıl işverene karşı haksız rekabetin faili olabileceği kanaatindeyiz.

2. Çıracak ve Stajyerler

İş ilişkisinin taraflarını teşkil eden işçi ve işveren dışında kalan, işyeri ortamında çalışan, ancak işçi gibi iş görme borcu bulunmayan kimseler, işçi sayılmazlar¹⁴². Bu grupta çıracak ve stajyerler yer alır.

a. Çıracaklar

Çıracaklık işçiliğe yakın bir kavram olmakla birlikte, hukuki mahiyeti bakımından tam işçi kabul edilemez. Ancak çıracaklar özel nitelikte bir işçi konumundadır¹⁴³.

3308 sayılı kanuna göre çıracak, “*çıracaklık sözleşmesi esaslarına göre bir meslek alanında mesleğin gerektirdiği bilgi ve beceri ve alışkanlıkları iş içerisinde geliştiren kişiyi*” ifade eder. Çıracaklar belirli bir mesleği öğrenmek üzere işyerinde çalışan öğrenci kişilerdir. Çıracakların bu amacı çerçevesindeki bağımlılığı içeren karşılıklı taahhüdü, çıracaklık sözleşmesini iş sözleşmesinden ayırır. Çıracaklık sözleşmesi bu yönüyle kendisine özgü yapısı olan bir sözleşmedir¹⁴⁴.

İşçilere ilişkin mevzuatta olduğu gibi, çıracaklığa ilişkin mevzuatta amacın sosyal koruma olması gerekir¹⁴⁵. Çıracakların önemli bir kısmı Mesleki Eğitim Kanunu çerçevesinde çıkarılan Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği kapsamındaki tip sözleşmelerle çalışmaktadırlar. Bu kapsam dışında kalanlar ise TBK hükümlerine tabi olur¹⁴⁶. Yönetmelik kapsamı içinde veya dışında kalan çıracaklar bakımından düzenlenmeyen çalışma ve diğer koşullara TBK'nın 393. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen genel hizmet sözleşmesine

¹⁴² Narmanlıoğlu, a. g. e., s. 107.

¹⁴³ Hamdi Mollamahmutoğlu, *İş Hukuku*, 3. B., Ankara, Turhan Kitabevi, 2008, s. 149.

¹⁴⁴ Aydın Zevkliler, *Borçlar Hukuku*, 7. B., Ankara, Seçkin Yayınevi, 2002, s. 310.

¹⁴⁵ Mollamahmutoğlu, a. g. e., s. 150.

¹⁴⁶ Aktay, Arıcı, Kapan/Senyen, a. g. e., s. 77.

ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır. O halde çırakların haksız rekabet hükümleri bakımından işçinin tabi olduğu hukuka tabi olduğu söylenebilir.

b. Stajyerler

Öğretime hazırlık ya da daha sık görüldüğü gibi, öğretim sırasında bir işyerinde yapılan pratik çalışmalar da staj olarak değerlendirilir. Stajyerler de belirli bir meslek alanında teorik öğrenimlerini tamamladıktan sonra, işletmedeki uygulamaları izleyerek mesleki bilgilerini artırmak amacıyla becerilerini geliştirmeye yönelik çalışan kişilerdir¹⁴⁷. Bunlar işyerindeki uygulamalarla ilgili üretime katılmalarına rağmen, bir mesleği öğrenmek için işyerinde bulunmadıklarından çırak sayılmazlar¹⁴⁸. Diğer taraftan stajyerlik ilişkisi amacı itibarıyla aracılık ilişkisi olmadığı gibi iş ilişkisi de değildir¹⁴⁹.

Stajın özelliği, işverenin ücret ödeme borcu altında bulunmamasında kendini gösterir¹⁵⁰. Stajyerler, ücret mukabilinde bir iş taahhüdünde bulunmadığından işçi; ustanın emir ve talimatları altında üretime katılarak bir mesleği öğrenmek için işyerinde bulunmadığından da çırak değildir¹⁵¹. Ancak, stajyer de işçi ve çırak gibi işverene bağlı olarak çalışan kişidir¹⁵².

İşveren ile stajyerlerin iş sözleşmesi yapmasında hukuken engel yoktur. Stajyer ile iş sözleşmesi yapılması halinde ise, stajyer sıfatının varlığına rağmen stajyer işyerinin işçisi durumunda olur¹⁵³. İşin yürütülmesinde rol alması dolayısıyla stajyerler, TTK m.55/1-c anlamında “çalışan” kabul edilebilirler.

3. Bağlı tacir yardımcıları

Tacir yardımcıları, tacirle ilişkilerine göre, bağlı tacir yardımcıları ve bağımsız tacir yardımcıları olarak iki gruba ayrılır. Bağlı tacir yardımcıları da, kendi içinde ikiye ayrılır. Bunlardan birincisi kısmın, taciri temsil yetkisi yoktur ve çalışması işletmenin içine

---

¹⁴⁷ Aktay, Arıcı, Kapan/Senyen, a. g. e., s. 64.

¹⁴⁸ Mollamahmutoğlu, a. g. e., s. 152.

¹⁴⁹ Aktay, Arıcı, Kapan/Senyen, a. g. e., s. 64.

¹⁵⁰ Nuri Çelik, *İş Hukuku Dersleri*, 26. B., İstanbul, Beta Yayınları, 1988, s. 40.

¹⁵¹ Mollamahmutoğlu, a. g. e., s. 152.

¹⁵² Çelik, a. g. e., s. 40.

¹⁵³ Mollamahmutoğlu, a. g. e., s. 153.

yöneliktir¹⁵⁴. Hizmet sözleşmesi ile çalışan tacir yardımcısı konumundaki işçi, bu kısımda yer alır. Temsil yetkisi bulunmayan bu tacir yardımcıları, özellikle iş hukuku ile borçlar hukukunu ilgilendirir¹⁵⁵. Bağlı yardımcılarından ikinci kısmı, ticari temsilci (TBK m.547), ticari vekil (TBK m.551), pazarlamacılar (TBK m.448) ve sınırlı yetkili ticari vekil konumundaki¹⁵⁶ diğer tacir yardımcıları (TBK m.552) oluşturur¹⁵⁷. Bunlar, gördükleri işlev ve hukuki niteliklere göre bazı alanlarda, vekâlet temelinde geniş ve dar kapsamda temsil yetkisiyle donatılmışlardır. Bağlı tacir yardımcıları, iç ilişkide temelde tacire bir hizmet (iş) sözleşmesi ile bağlı olup, tacirin işletme organizasyonuna dâhil çalışanı konumunda oldukları için, hukuki ve iktisadi anlamda faaliyetlerini onun talimatlarına göre yaparlar¹⁵⁸.

Ticari hayatın gerekleri göz önüne alınarak TBK'nın 40 vd. maddelerinde düzenlenen temsil ilişkisinden ayrı olarak, tacir yardımcıları düzenlenmiştir. Tacire bağlı olarak işletmede çalışan tacir yardımcıları, doğrudan kanun tarafından belirlenmiş yetkilere sahip kılınmıştır. Bağlı tacir yardımcıları; TBK'da geniş yetkilere sahip ticari temsilci, sınırlı yetkileri bulunan ticari vekil ve diğer tacir yardımcıları şeklinde sayılmıştır. Her ne kadar temsil yetkisi verilse de, sayılan kişiler tacirle olan ilişkilerini hizmet sözleşmesine dayalı olarak yerine getirirler. Bu nedenle de işçi kavramı pek çok tacir yardımcısını da içine alacak şekilde anlaşılır¹⁵⁹. Hizmet sözleşmesi çerçevesinde belirtilen temsil ilişkisi kapsamında iş gören, tacire bağlı çalışan ve işin yapılmasında müşteriler ve tedarikçilerle ilgili bilgilere erişen bir kişinin, her zaman haksız rekabet fiilini meydana getirmesi mümkündür.

Bağlı tacir yardımcıların olan ticari temsilci, ticari vekil, pazarlamacılar ile tacir yardımcısının TTK m.55/1-c bakımından değerlendirildiğinde örneğin atanma ve yetki kapsamı gibi nitelikleri değil, haksız rekabeti ilgilendirdiği yönü olan “çalışan” sıfatı önem arz etmektedir. Bunların sahip oldukları konum bakımından, işletme bilgilerine nüfuz etme ve bu bilgileri kullanma imkânları fazladır. Bunun sebebi de, çalışanla işletme arasındaki ilişkinin belirli bir sadakat ve güvenin varlığını zorunlu kılmasıdır.

İşletmenin emir ve talimatlarına göre hareket etmek durumunda olan işçiler ile bağımlılık ilişkisi içinde olan ticari temsilci, ticari vekil, pazarlamacılar ve diğer tacir

---

¹⁵⁴ Karahan, a. g. e., s. 332.

¹⁵⁵ Karahan, a. g. e., s. 332.

¹⁵⁶ Arkan, a. g. e., s. 184.

¹⁵⁷ Ayhan, Özdamar, Çağlar, a. g. e., s. 435; Ülgen, v.d., a. g. e., s. 675; Karahan, a. g. e., s. 332.

¹⁵⁸ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 675.

¹⁵⁹ Sarıkaya, a. g. e., s. 99.

yardımcıları “çalışan” kavramı içinde yer alır. Tacir yardımcıları, tacire hizmet sözleşmesi anlamında bir sözleşmeyle bağlı olmasalar da, vekil ilişkisi içinde bağlılık arz edecek şekilde iş gördüklerinden iş ve üretim hakkında işletmede çalışan işçilerden daha fazla bilgiye sahip olabilirler. Nitekim konumlarının farklılığı nedeniyle pazarlamada departmanında çalışan bir kişinin, teknik servis görevlisinin çalışma alanı kapsamında kalan iş ürünleri hakkında bilgi sahibi olması güçtür. Ancak, her iki çalışanın kendi alanlarıyla ilgili bilgilere emanet veya tevdi edilme, sağlanma yoluyla ulaştıkları kabul edilir. Çalışanın belirtilen sınırlamaya dâhil olabilmesi için, iş ürününün kendisine emanet veya tevdi edilmesi yeterlidir. Onun çalıştığı süre veya konumunun bir önemi olmaz.

İş ürünlerine sahip olanların da bunları kullanarak haksız rekabete konu fiillerde bulunabilecekleri açıktır. Bu durum, TTK m.55/1-c’de yer alan “çalışan” kavramının sadece TBK’daki hizmet veya İŞK’daki iş sözleşmesi kapsamında kalacak şekilde dar değil; bu ilişkiyi aşan şekilde geniş yorumlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Burada önemli olan, çalışanların konumları nedeniyle sahip oldukları müşteri çevresiyle bağ içine girebilir olmalarıdır. Nitekim belirtilen çalışanın müşteriyile doğrudan ilişkide bulunması da zorunlu değildir. Çalışanın kavramının geniş yorumlanması, çalışanların tacir aleyhine sonuç doğuracak haksız rekabet hükümlerine karşı; tacirin etkin korunması bakımından gereklidir.

4. Vekil

Vekâlet bir iş görme sözleşmesidir. İş görülürken vekil, bağımlı olmayan ama iş ilişkilerini detayları ile öğrenen bir kişi konumundadır. TBK m.502/I’ de “*vekâlet sözleşmesi, vekilin vekâlet verenin bir işini görmeyi veya işlemi yapmayı üstlendiği sözleşmedir*” şeklinde tanımlanmıştır. Vekâlet sözleşmesinin özünde güven ilişkisi vardır. Vekil bir yandan işçi düzeyinde işletmeye bağımlı olmamakla birlikte, diğer yandan belirli bir iş görmeyi konu alan yükümlülük altına girmektedir. Tez konusu bakımından önem arz eden, vekilin vekâlete konu işleri yaparken işletmeyle ilgili eriştiği bilgiler kapsamında, müşteri çevresine yönelik haksız rekabete konu fiiller işlemesi karşısındaki konumudur. Tacir yardımcısı sıfatına sahip olan bir kişinin çalışan olarak nitelendirilmesine ilişkin açıklamalara bir üst başlıkta yer verilmişti¹⁶⁰. Burada farklı nitelik gösteren, vekillerin işe ilişkin eriştikleri bilgileri doğrudan veya dolaylı

---

¹⁶⁰İkinci Bölüm, 3. Bağlı Tacir Yardımcıları.

olarak kullanarak haksız rekabette bulunabilmeleridir. Örneğin, erişilen bilgilerin müşterilerin tercihlerini yönlendirmede pek ala kullanılması mümkündür. Haksız rekabet hükümlerinin etkili biçimde korunması bakımından çalışan kavramının vekil ilişkisini de kapsayacak şekilde geniş yorumlanması gerekir. Tacirle ilişki içinde olan vekillerin işletmeyle, tacirle veya müşterilerle ilgili çeşitli bilgilere kolaylıkla erişmesi ifa ettiği hizmetin parçası olarak kabul edilmelidir. Örneğin; işletmeye kayıtlı olan taşınır ve taşınmazların satımının veya alımının gerçekleştirilmesi için vekâlet verilen kişi, vekil olarak işletmeye ilişkin yapılan tüm alım ve satımlar hakkında bilgi sahibi olur.

5. Simsar, Komisyoncu, Acente, Tek Satıcı ve Franchise Alan

Tacire yardımcı olan kişilerin bazıları, işletme organizasyonu dışında faaliyet gösterirler ve tacire bir hizmet (iş) sözleşmesiyle bağlı bulunmazlar. Bu kişiler, dar anlamda, işletme çalışanı değildirler. Buna karşın bu kişilerin iş bazında, işletmeyle ekonomik bağılıkları açıktır. Çünkü bunlar genellikle meslek olarak icra ettikleri faaliyetleri kapsamında, tacir için aracılık eder ve onun hesabına iş ve işlemler yaparlar¹⁶¹. Böyle bakıldığında da, tacirin iş ürünlerini emanet ettiği birinci derecede kişiler arasında yer alırlar. Bu kişiler; hizmet sözleşmesi kapsamında çalışan sayılmasalar da, geniş anlamda çalışan kavramı içinde değerlendirilmelidirler. Çünkü bu kişilerin tacirle ilişkileri, işin yapılması süreci içinde belirli hukuki bağ altında ve çalışma ilişkisi içinde gerçekleşmektedir.

Bağlı olmayan tacir yardımcıları da temsil yetkisine sahip olup olmama bakımından iki gruba ayrılmaktadır. Bunlardan; acente (TTK m.102) temsil yetkisine sahipken, simsar (TBK m.520), alım- satım komisyoncusu (TBK m.532) ve taşıma işleri komisyoncusu (TTK m.917) temsil yetkisine sahip değildir¹⁶².

Ticari hayatta genellikle hukuki olmaktan ziyade ekonomik bir kavram olarak kullanılan distribütör, bayi, tek satıcı, tek elden dağıtıcı gibi adlar altında faaliyet gösteren ve tacire karşı bağımsız olan kişiler de vardır¹⁶³. Bunlar, tacirle ilişkilerinin niteliği bakımından tacirin iş ürünleri hakkında rızaya dayanan ve hatta bazıları işin gereği olarak bir takım bilgilere sahip olabilirler. Bu durumdaki kişilerin de bu yönleriyle tez konusu kapsamında

¹⁶¹ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 675.

¹⁶² Karahan, a. g. e., s. 332.

¹⁶³ Ülgen, v.d., s. 779.

haksız rekabet fiili gerçekleştirecek konumda oldukları görülmektedir. Nitekim TTK m.55/1-c haksız rekabeti yapacak kişiyi değil, haksız rekabet konu olacak bilgiyi elde etme biçimini ön planda tutmuştur.

a. Simsar

Simsarlık esas itibarıyla vekâletin bir alt türüdür¹⁶⁴. Simsarlık temelde aracılık/arabuluculuk şeklinde kendini gösteren bir iş görme faaliyetidir¹⁶⁵. Simsarlığın sözleşme yapmak isteyenleri bir araya getirmek veya sözleşme öncesi görüşmelere katılmak şeklindeki arabuluculuk tipi yanında, numune üzerine satım halinde numuneleri saklama şeklinde ispat simsarlığı tipi de vardır¹⁶⁶.

Simsar ile onun hizmetinden yararlanan tacir arasındaki ilişki geçici niteliktedir. Simsar, aracılık işlerini sürekli olarak yapmayı meslek edinmişse, işletmesi ticari işletme kendisi de tacir sıfatını kazanır¹⁶⁷. İster sürekli ister arazi yapmış olsun, aracılık faaliyeti sadece sözleşme yapmak isteyen tarafları bir araya getirmekten ibaret olabileceği gibi, yerine göre sözleşmenin pazarlık safhasına katılmayı ve sözleşme taslağını hazırlamayı da içerebilir¹⁶⁸. Pazarlık safhasına katılan simsarin yaptığı işin yapısı gereği, simsara tacire ait pek çok bilgi sunulur ve böylelikle işletme veya ürünleri hakkında da geniş bilgi sahibi olmasına imkân sağlanır. Bu da bağımsız tacir yardımcısı olmasına rağmen simsarin aracılık yaptığı konu kapsamındaki pek çok iş ürününden rızaî olarak haberdar olabilmesi demektir.

Simsar tacirden bağımsız olmasına karşın, sunduğu hizmetin niteliği gereği TTK m.55/1-c kapsamında haksız rekabet fiili gerçekleştirebilir.

b. Komisyoncu

Tacirin işletmesinden ayrı olarak faaliyette bulunan ve bu nedenle bağımsız tacir yardımcılarında olan komisyoncu, komisyonculuk sözleşmesi çerçevesinde gerçekleştirdiği

---

¹⁶⁴ Arkan, a. g. e., s. 188.

¹⁶⁵ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 723; Arkan, a. g. e., s. 190.

¹⁶⁶ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 723; Arkan, a. g. e., s. 190.

¹⁶⁷ Ayhan, Özdamar, Çağlar, a. g. e., s. 469; Karahan, a. g. e., s. 362.

¹⁶⁸ Arkan, a. g. e., s. 190.

işlemlerden dolayı temsil yetkisine sahiptir¹⁶⁹. Genel olarak komisyoncu, üçüncü kişilerle kendi adına müvekkili hesabına hukuki işlemler (alım-satım komisyoncusu alım-satım sözleşmesi, diğer komisyon türlerinde imal işleri sözleşmesi, eşya taşıma sözleşmeleri) yapan bağımsız tacir yardımcısıdır¹⁷⁰.

Komisyoncunun her ne kadar tacirle ekonomik bağımlılık ilişkisi içinde faaliyetlerini sürdürdüğü ve aralarında belirli bir ölçüde vekil ilişkisinin bulunduğu sabit olsa da, komisyoncunun tacirden hukuken bağımsız olduğu dikkate alındığında “çalışan” kavramı içinde yorumlanması mümkün olmaz. Hatta borçları arasında sadakat borcunun, menfaatleri koruma borcunun¹⁷¹ ve sır saklama borcunun bulunması bile onları çalışan statüsüne taşımaya yetmez. Ancak dolaylı temsil ilişkisi çerçevesinde vekil olduğu bellidir. Esas itibarıyla komisyoncu vekile ait borçlara tabidir. Bu borçlara bakarak çok geniş yorumlama yapılırsa komisyoncunun çalışan kavramı içinde ele alınması gerektiği ileri sürülebilirse de, tacir ile aralarındaki ilişkin nitelik itibarıyla çalışanla tacir arasındaki ilişkiden uzaktır.

Ancak, şöyle bir yanlış anlamayı bertaraf etmek gerekir. O da tez konusunu oluşturan TTK m.55/1-c hükmü “iş ürünlerinden yararlanarak haksız rekabet” yaratacaklar bakımından kişi olarak bir sınırlama getirmediğinden ve anılan haksız rekabeti herkes işleyebileceğinden madde hükmünün komisyoncuya da uygulanabileceği düşünülmektedir görüşündeyiz.

c. Acente

Acente; ticari mümessil, ticari vekil, satış memuru veya işletmenin çalışanı gibi işletmeye bağlı bir hukuki konuma sahip olmaksızın faaliyette bulunur. Acente, bir ticari işletmeyi ilgilendiren sözleşmelere aracılık etme veya bunları tacir adına yapma şeklinde faaliyet gösterir. Acentelik sözleşmesi vekâlet sözleşmesinin özel bir çeşididir¹⁷². Acente ile tacir arasındaki ilişki sürekli iken simsar veya komisyoncu arasındaki ilişki geçicidir.¹⁷³ Acente dolaysız temsil yaparken, komisyoncu dolaylı temsil yapar. Ancak, ticari işlemlere aracılık bakımından özde farkları bulunmamaktadır.

¹⁶⁹ Arkan, a. g. e., s. 229; Ülgen, v.d., a. g. e., s. 740; Karahan, a. g. e., s. 387.

¹⁷⁰ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 743.

¹⁷¹ Ayhan, Özdamar, Çağlar, a. g. e., s. 477

¹⁷² Ayhan, Özdamar, Çağlar, a. g. e., s. 491; Ülgen, v.d., a. g. e., s. 793.

¹⁷³ Arkan, a. g. e., s. 205.

Acentenin ticari işletmenin organizasyonu içinde yer aldığı ve işletme sahibinin sürekli talimatları altında faaliyette bulunduğu bir durumdaki hukuki ilişkisi acentelik sözleşmesinden çok iş sözleşmesi veya başka bir sözleşme olarak görülür¹⁷⁴. Acentenin sözleşmelerin yapılmasına aracılık etme veya tacir adına sözleşme yapma şeklinde faaliyet göstermesi gereklidir.

Acente sözleşme uyarınca kendisine bırakılan alan, bölge ve ticaret alanı içinde, müvekkilin işlerini görmek ve müvekkilin menfaatlerini korumak zorundadır¹⁷⁵. Acentenin müvekkilinin menfaatlerini koruma bağlamında sadakat yükümlülüğünün bir sonucu, ticarî sırların, iş ve fabrika sırlarının muhafazası yükümlülüğüdür¹⁷⁶. Bu yükümlülük aynı zamanda güven ilişkisine dayanır. Acente, işlerini görürken kullandığı yardımcı kişilerden sorumludur (TBK m.116)¹⁷⁷.

Acentenin yükümlüklerini yerine getirirken müvekkilinin birçok iş ürününden haberdar olması işin doğası gereğidir. Örneğin müvekkilce hazırlanan üretim projesine ilişkin bir teklifin acente tarafından başka tacirlere sızdırılmasında müvekkilin aleyhine bir durum oluşacağı aşikârdır. Rızaen elde ettiği iş ürünlerine ilişkin bilgilerin acente tarafından yetkisiz kullanılması veya rakiplere sızdırılması TTK m.55/1-c hükmüne göre haksız rekabet oluşturur.

d. Tek Satıcı ve Franchise Alan

Tek satıcı¹⁷⁸ acenteden farklı olarak, tacir tarafından üretilen malları kendi ad ve hesabına satın alıp; sözleşme ile kendine tanınan tekel bölgesi içinde tekrar satar. Her ne kadar farklı sözleşmeler olsalar da, tacirle tek satıcı arasında tek satıcılık sözleşmesinde düzenlenmeyen konularda çıkacak uyuşmazlıklarda acentelik hükümleri uygulanır. Tek satıcılık sözleşmesi acente ve acente benzeri iş görme sözleşmesi olarak belirtilse de, kendine

---

¹⁷⁴ Mustafa İsmail Kaya, *Acentelik Hukuku*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014, ss. 2-4.

¹⁷⁵ Karahan, a. g. e., s. 375; Ayhan, Özdamar, Çağlayan, a. g. e., s. 491; Arkan, a. g. e., s. 208.

¹⁷⁶ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 793; Arkan, a. g. e., s. 208.

¹⁷⁷ Arkan, a. g. e., s. 208.

¹⁷⁸ TTK'da tek satıcılık sözleşmesi tanımlanmamakla birlikte acentelik sözleşmesinin denkleştirme tazminatının açıklandığı kısımda (m.123/5) tek satıcılık sözleşmesine ismen yer verilmiştir, Aslan, *Ticaret Hukuku*, a. g. e., ss.119-120; tek satıcılık hk. detaylı bilgi için bkz. Hasan İşgüzar, *Tek Satıcılık Sözleşmesi*, Ankara, Dayınlarlı Yayınları, 1989.

özgü bir sözleşme olduğu kabul edilir. Tek satıcı, sadece ticari anlamda bir temsilcidir¹⁷⁹. Tacirden satın aldığı malları kendi ad ve hesabına tekrar satan tek satıcı, faaliyetinin tüm rizikolarına katlanır¹⁸⁰. Kanaatimizce, tek satıcının tacirle olan iş ilişkilerinde, tek satıcının iş ürünü niteliğindeki bilgileri tacirin rızası çerçevesinde edindiğini söylemek zordur. Tek satıcı da kendisi bakımından tacir olup, taciri temsil yetkisini haiz değildir. Tek satıcı, tacirden satın aldığı ve mülkiyeti kendisine geçen malları belirli bölgede satma hakkına sahiptir. Bir başka deyişle tacir, tek satıcıya tekel hakkı verilen sözleşme bölgesinde doğrudan veya şube açarak satım yapmama yükümlülüğünü üstlenir¹⁸¹.

Tek satıcıya benzeyen, ancak ondan daha karmaşık yapıya sahip olan franchising sözleşmeleri vardır¹⁸². Franchise sözleşmesi, kanunda düzenlenmemiş bir sözleşme olup; vekâlet, lisans, iş görme sözleşmelerinin pek çok unsurunu içinde barındıran karma bir sözleşmedir¹⁸³. Franchise sözleşmesi, franchise verenin ücret karşılığında başka bir tacire (franchise alana) ürettiği mal ve hizmetlerin sürekli olarak dağıtımını ve pazarlamasını hususunda imtiyaz tanınması olarak ifade edilmiştir¹⁸⁴.

Franchise alan faaliyetlerini, franchise verenin belirlediği usul, esas ve mecrada üstlenir ve onun fikri mülkiyet unsurlarını (marka, patent, know-how) kullanır¹⁸⁵. Franchise verenle franchise alanın sıkı ilişki içinde olması ve bu ilişkinin tezin konusu bakımından taşıdığı önem konuya daha yakından bakılması ihtiyacını doğurmuştur. Franchise alan, franchise verenin teknik bilgi ve becerisinden yararlanmaktadır¹⁸⁶.

Franchise sözleşmesi; konusu bakımından fikri mülkiyet hukuku koruma alanı sağlamasına rağmen, fikri mülkiyet hukuku koruması dışında kalan iş ürünleri de olabilir. Franchise verenle franchise alan arasındaki zincirde; franchise veren lehine oluşan, fakat tescil edilen fikri mülkiyete konu korunanlar dışında kalan¹⁸⁷ iş ürünleri (franchise verenle özdeşleşmiş paketleme biçimi, paketlenen kâğıdın şekli, personelin giyim biçimi ve giysilerin renklendirilmesi), şüphesiz TTK m.55/1-c kapsamında haksız rekabete karşı korunurlar.

---

¹⁷⁹ İşgüzar, a. g. e., s. 5.

¹⁸⁰ Arkan, a. g. e., s. 205.

¹⁸¹ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 836.

¹⁸² Arkan, a. g. e., s. 206; Ülgen, v.d., a. g. e., s. 206.

¹⁸³ Sarıkaya, a.g. e., s. 103.

¹⁸⁴ Arkan, a. g. e., s. 206; Ülgen, a. g. e., s. 780.

¹⁸⁵ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 780.

¹⁸⁶ Arkan, a. g. e., s. 207.

¹⁸⁷ Fatma Karaman Odabaşı, *Uygulamada Fikri Mülkiyet Haklarının Haksız Rekabete Konu Olması*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s.184 vd.

Sonuç olarak, TTK m.55/1-c kapsamında bulunan iş ürünlerine ilişkin tescil edilmiş fikri mülkiyet hakları özel mevzuatına göre, tescil edilmemiş fikri mülkiyet hakları haksız rekabet hukukuna göre korunacaktır¹⁸⁸.

C. MÜŞTERİ KAVRAMI

İşletmelerin kâr elde etmeleri, ürettiklerini maliyetin üzerinde mal satabilmelerine bağlıdır. İşletmelerin ürettiklerini satabilmeleri konusundaki muhataplar, müşterilerdir. Kârın, müşteri olmaksızın gerçekleştirilmesi olanaklı değildir. Müşteri “satın alanlar veya alıcı” şeklinde bir kavramla açıklanabilirse de; işletme açısından müşteri, genel olarak “işletmeden mal ve hizmet satın alan, kişi ya da kuruluşlar” olarak tanımlanabilir¹⁸⁹. Müşterinin tek bir tanıma indirgenmesi mümkün olmamakla birlikte, farklı ayırım ve tanımlar da yapılabilir¹⁹⁰. Müşteri kavramının iktisadi ilişkideki amaç ve konumuna göre; ticari-nihai, yeni-eski, hedef-potansiyel, iç-dış müşteri, düzenli- geçici, özel-genel olarak türlere ayrıldığı görülmektedir¹⁹¹.

Bir mal veya hizmeti ticari amaç gütsün veya gütmesin satın alan kişiler müşteri olarak nitelendirilirken; ticari amaç gütmeksizin, kâr elde etme niyet ve gayesi bulunmaksızın ve esas olarak tüketmek için satın alan kişiler tüketici olarak nitelendirilir. Tüketici; iktisadi mal ve hizmetleri nihai kullanım amacıyla, belirli bir bedel karşılığında satın alan kişidir¹⁹². Tüketici, müşteriye göre daha dar bir kavramdır¹⁹³. Müşteri “işletmenin ürettiği mal veya hizmete gereksinimi olan, tercihleri doğrultusunda mal veya hizmeti satın almak için parasını harcamaya istekli kişi ya da kuruluşlar” şeklinde tanımlanabilir¹⁹⁴.

TTK'daki haksız rekabete ilişkin hükümlerin bütünü dikkate alındığında, Kanun Koyucunun merkez kavram olarak isabetli şekilde “tüketici” yerine “müşteri”yi tercih ettiği görülmektedir¹⁹⁵. Bu sebeple, tez konusu bakımından müşteri kavramı, tüketiciyi de içine alacak şekilde kullanılmıştır.

---

¹⁸⁸ Odabaşı, a. g. e., s. 184 vd.

¹⁸⁹ Uşan, a. g. e., s. 231.

¹⁹⁰ Tokat, a. g. e., s. 17.

¹⁹¹ Tokat, a. g. e., ss. 19-20.

¹⁹² Altunışık, Özdemir, Torlak, a. g. e., s. 60.

¹⁹³ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 528.

¹⁹⁴ Tokat, a. g. e., s. 18.

¹⁹⁵ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 528.

TKHK'nın 3. maddesinde tüketici, ticari ve mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi olarak ifade edilmiştir. Hareket etme kavramı bir mal veya hizmeti edinme, kullanma veya yararlanmanın yanı sıra; buna yönelik olarak bir sözleşme yapma, sözleşme öncesinde veya sonrasında tüketicinin haklı olarak bekleyeceği çeşitli uygulamalar ve hizmetleri de alma gibi birçok unsurun varlığını içermektedir¹⁹⁶. TKHK kapsamında sözleşmenin tarafı olarak müşteri, tüketici ekseninde ele alınmış ve Kanundaki tanımından hareketle tüketici (alıcı), işlem yapılırken ticari ve mesleki amaç gütmeyenler olarak belirlenmiştir. Bu sebeple bir alıcının tüketici olup olmadığı, satıcının değil; alıcının kişisel tüketimine bakılarak belirlenir. Bu çerçevede müşteriyi biri ticari olmayan müşteri, diğeri ticari işletmesi bakımından kendi de tacir olan ticari müşteri şeklinde; ayırma tabi tutmak mümkündür. Konumu önemli olmaksızın, müşteri; haksız rekabetten menfaatleri zedelenen tarafı oluşturur.

Tedarikçilerin müşteri niteliği üzerinde ayrıca durmak gerekir. Tedarikçi, tacir açısından bakıldığında, üretim veya satışı için gereken mal veya hizmetlerin satın alındığı kişilerdir. Bir tacir için tedarikçi olan kişi, başka tacir bakımından müşteri olabilir. Tedarikçiler bir başkası bakımından da müşteri hüviyetine sahiptirler. Müşteri çevresine yönelik hareketlerin başta tacir ve tacirle ilişki içinde bulunan tedarikçileri etkileyeceği unutulmamalıdır. Haksız rekabetten o tacirin tedarikçileri de olumsuz olarak etkilenir. Böylelikle satımları azalan tedarikçi, haksız rekabetten etkilenen kişi olur. Tedarikçi, üretim tedarik zincirinde tacirden önce yer almaktadır. Ancak, bir tedarikçi mal sattığı kişiden aynı zamanda mal da alıyorsa; bu tedarikçinin sattığı mallar bakımından tedarikçi konumunda olacağı, aldığı mallar bakımından da müşteri konumunda olacağı açıktır.

Müşterilerin işletmeler bakımından hedef kitle olarak, çok önemli bir yeri olduğu açıktır. İşletmelerin iktisadi alanda yaşaması, ürettiği mal veya hizmetleri müşterilere satabilmesine bağlıdır. Müşteri çevresini oluşturması bakımından müşterinin fiyat, kalite, pazarlama becerisi, iyi ilişkiler, tanınan bazı kolaylıklar, ayrıcalıklar ve diğer hususlarda ikna edilmesi dışsal bir durumdur. Müşteri elde etmek ve bunların tercihlerini yönlendirme konusundaki her türlü çabayı içinde barındıran karmaşık faaliyetler kapsamında, işletme çalışanlarının görevinin önemli olduğu bir gerçektir. Bir başka açıdan ifade edildiğinde; işletmelerin müşteri edinmesinde fiyat ve kalite politikaları yanında, bunları uygulayacak

---

¹⁹⁶ Yılmaz Aslan, *Tüketici Hukuku*, 4.B., Bursa, Ekin Yayınevi, 2014, s. 3.

işçisinden yöneticisine kadar tüm personelin üretim ve satış yeteneği ve insan ilişkileri çerçevesinde gösterdiği tutum ve davranışlar da önem arz eder.

D. MÜŞTERİ ÇEVRESİNİN İŞLETMENİN MAL VARLIĞI İÇİNDEKİ YERİ VE MÜŞTERİ ÇEVRESİNİN OLUŞTURULMASINDA ÇALIŞANLARIN ROLÜ

1. İşletmenin Mal Varlığı İçinde Müşteri Çevresi

TTK m.11, ticari işletmenin malvarlığı ve bu varlığının kapsamına giren unsurları belirtmiştir. İşletmenin değeri, maddi ve gayri maddi mal varlığı toplamından oluşur¹⁹⁷. İşletme sermayesiyle iktisap edilenlerin yanı sıra; bu sermayeden bağımsız olarak doğrudan işletmenin faaliyetleri sonucu zaman içerisinde kazanılan marka, patent, teknik bilgi ve müşteri çevresi gibi bazı ekonomik değerler de işletmenin mal varlığına dâhil olup, bunların hepsi birlikte ekonomik bütünlük oluşturur¹⁹⁸. Bunların tamamı işletme için gayri maddi mal varlığının unsurlarını oluşturur¹⁹⁹. Ticaret unvanı ile ayırt edici ad ve işaretler, kiracılık hakkı gayri maddi mal varlığı içindedir²⁰⁰. Bu kapsamda gayri maddi mal varlığı değerinin tutarı, işletmenin maddi malvarlığına isabet eden değeri aşan tutar olarak ifade edilebilir. Buna Hukukumuzda, peştamaliye ve bazen de good-will denilmektedir²⁰¹.

Tacirlerin işletmeye koydukları para ve mal gibi varlıkları ifade eden maddi mal varlığı yanında; müşteri çevresi(müşteri portföyü), marka ve işletme adı gibi değerler işletme varlığı içinde Türkiye Muhasebe Standardı 38’de “maddi olmayan duran varlıklar” isimli hesap altında takip edilmektedir. Bilgisayar yazılımı, patentler, telif hakları, sinema filmleri, müşteri listeleri, ipotek hizmeti sunma hakları, balıkçılık lisansları, ithalat kotaları, isim hakları, müşteri ve tedarikçi ilişkileri, müşteri sadakati, pazar payı ve pazarlama hakları işletmelerin gayri maddi varlık kalemlerinin yaygın örneklerindedir²⁰².

Ancak TTK’nın “ticari işletme” başlıklı 11. maddesinin gerekçesinde işletme değeri, işletmeye bağlı olan müşteri çevresini de kapsayan ve işletmenin teker teker mal varlığı

¹⁹⁷ Karahan, a. g. e., s. 21; Ülgen, v.d., a. g. e., s. 179; Ayhan, Özdamar, Çağlar, a. g. e., s. 123.

¹⁹⁸ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 179; Ayhan, Özdamar, Çağlar, a. g. e., s. 123.

¹⁹⁹ Karahan, a. g. e., s. 21.

²⁰⁰ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 184; Karahan, a. g. e., s. 21.

²⁰¹ TTK m. 11, gerekçesi.

²⁰² İbrahim Lazol, *Genel Muhasebe*, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2014, s. 205.

unsurlarının değerleri toplamını aşan bir kavram olarak belirtilmiştir²⁰³. Yani bu durum işletme değerinin, işletmenin kendisini oluşturan münferit unsurların ekonomik değerlerinin toplamından daha fazla olması gerçeğine işaret eder. *Doktrinde*, işletme değerini artıran unsurlardan birinin işletmenin zaman içinde kazandığı müşteri çevresi olduğunu belirterek, “...işletmenin faaliyet gösterdiği, sunduğu mal ve hizmetlerin kalitesi, sunumun etkin bir organizasyon çatısı altında gerçekleştirilmesi, satış sonrası hizmetler gibi çeşitli faktörle, müşterilerin işletmeye bir güven duymasına ve böylece işletmeye rağbet göstermesine yol açabilir. İşte işletmenin etrafında toplanan ve işletmeye sürekli iş yapma imkânını garantileyen bu müşteri çevresinin ekonomik anlamda işletmenin değerini etkileyeceği ve olumlu bir fark yaratacağı şüphesizdir.” görüşü ifade edilmiştir²⁰⁴.

İşletmelerin çalışanların çabaları ve satış teknikleri sonucu, bir portföy olarak oluşmuş müşteri çevresini korumaları ve geliştirmeleri işletmelerin satış hedefleri ve pazardaki gelecekleri bakımından büyük öneme sahiptir. İşyerinin maddi unsurlarının bina, arsa, makine, büro malzemeleri, her türlü alet ve hammadde olarak ifade edilebileceği; maddi olmayan unsurlarının ise müşteri çevresi, yayım hakkı, marka hakkı, ticaret ünvanı, işletme adı, know-how hakkı, logo, işaret gibi tanıtım sembolleri, desen ve renk kullanımları paketleme ve ambalajlamanın şekli olarak ifade edilebileceği söylenebilir.

Yargıtay bir kararında; ticari işletmenin müşteri çevresinin ekonomik bir değerinin bulunduğunu ve bunun “hava parası” adındaki ödemenin, dolayısıyla böyle bir ödemeye yönelik taahhüdün hukuken geçerli olduğunu kabul ederek, sebepsiz zenginleşme iddiasına dayalı iade davasının reddine ilişkin mahkeme kararını yerinde bulmuştur²⁰⁵. Keza Yargıtay bir başka kararında “başkasının emtiası, iş mahsulleri, faaliyeti veya ticari işletmesiyle itibaslar meydana getirmeye çalışmak veya buna müsait bulunan tedbirlere başvurmak, hususiyle başkasının haklı olarak kullandığı ad, unvan, marka, işaret gibi tanıtma vasıtalarıyla itibasa meydan verebilecek şekilde ad, unvan, marka, işaret gibi tanıtma vasıtalarını kullanmak veya itibasa meydan veren malları, durumu bilerek veya bilmeyerek satışa arz etmek ve şahsi ihtiyaçtan başka her ne sebeple olursa olsun elde bulunma eylemlerinin haksız rekabet teşkil edeceğini hükme bağlandığını...” belirterek işletmenin

²⁰³ TTK’daki işletmenin malvarlığının gayri maddi kısmına bir destek de İŞK’da vardır. İK’nın 2. maddesinin ikinci cümlesinde işyerinin tanımı “...işveren tarafından mal ve hizmet üretmek amacıyla maddi olan ve olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği birime işyeri denir.” şeklinde yapılmıştır.

²⁰⁴ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 186.

²⁰⁵ Yarg. 11.HD, T.25.11.1976, E.1976/4568, K.1976/5124, (www.kazanci.com).

gayri maddi mal varlığının da haksız rekabete konu olabileceğine açıkça dikkat çekmiştir²⁰⁶. Bu anlamda müşterilerin adları-soyadları, meslekleri, adresleri, telefon ve faks numaraları, işyeri ile yaptıkları alışverişin cins ve miktarları ile bunların zamanları ve parasal boyutları gibi bilgiler, müşteri çevresine ilişkin bilgiler arasında yer alır²⁰⁷.

Müşteri çevresinin işletmenin faaliyetlerinin devam ettiği zaman diliminde özel bir koruyucu rejime tabi tutulması, iş ürünü kapsamında düzenlenen TTK m.55/1-c'den hareketle haksız rekabet fiilleri ile gerçekleşir. Bu bağlamda işletmenin malvarlığı içerisinde yeri olan müşteri çevresi, TTK m.55/1-c hükmü ile koruma altındadır.

İşletmelerin müşteri çevresini başta çalışanların davranışları olmak üzere haksız rekabet fiillerine karşı korunmasının özel bir önemi vardır. Müşteri tercihlerini haksız fiillerle yönlendirerek başka bir yöne çekmek, işletmenin mal veya hizmetlerine olan talep üzerindeki azaltıcı etkiye sebep olur. Bu azaltıcı etki sonucu meydana gelen zarar; işletmeyi rekabet edemez duruma düşürüp, işletmenin piyasadan çekilmesine sebep olabilir. İşletmelerin kurulduğu günden bu yana zamanla oluşan müşteri çevresi, hem maddi hem de manevi açıdan önemli bir güvence kaynağıdır. Müşterilerin taşıdıkları bazı özellikleri nedeniyle de müşteri çevresi, aynı zamanda işletmelerin ticari itibar kaynaklarından birisidir. Hatta bazı işletmeler, saygın ve ayrıcalıklı kişilerin müşterileri olduğunun herkes tarafından bilinmesi için çeşitli yollardan çaba içine de girerler. İşletme ile çalışanlarının birbirlerine karşılıklı sadakat ve dürüstlük içinde oluşturdukları müşteri çevresi, işletmeyi devralmayı düşünen kişi bakımından belirleyici faktörlerden biridir. Tüm bu sebeplerle müşteri çevresinin işletmeler bakımından önemi yadsınamaz olup, hukuki korumayı gerektirir.

2. Müşteri Çevresi Oluşturulmasında Çalışanın Rolü

Müşteriler için işletmelerin faaliyetlerinde, işletmenin sattığı mal ve hizmetler kadar o işletmenin çalışanlarının rolü de önemlidir. Hatta bu nedenle bir işyerinde çalışan işçinin müşterileri tanıma olanağı, ona karşı rekabete girişme sorununu da beraberinde getirir²⁰⁸.

Çalışanlar işletmenin tipine ve işletmedeki düzeylerine bağlı olarak kendilerine ait bir müşteri çevresi yaratır ve kendi satış çabalarıyla müşterileri işletmenin markasına bağlarlar.

²⁰⁶ Yarg. 11.HD, T.08.03.2010, E.2008/11275, K.2010/2551, (www.kazanci.com).

²⁰⁷ Uşan, a. g. e., s. 231.

²⁰⁸ Uşan, a. g. e., s. 119.

Yani çalışanlar yeni müşteriler yarattığı gibi, var olan eski müşteri çevresiyle de ilişkileri güçlendirir²⁰⁹. Örneğin; bir işletmenin müşterilerinin, işletmenin genel müdürünün aynı işi yapan başka bir işletmede çalışmaya başlamasıyla; genel müdürü takip edip yeni işletmeye geçmesi halinde, işletmenin devir değerini olumsuz etkileyeceği açıktır. Özellikle faaliyetlerini sürdürmesi belirli bir müşteri portföyüne dayanan işletmelerde, müşteri çevresini olumsuz etkileyen haksız rekabet fiillerinin sonuçları daha ağır olabilir. Çünkü işletme için belki yaptığı işle sınırlı olsa da, lider olan veya lider olarak görülen önemli bir kişinin işten ayrılması geride kalan çalışanların moralleri üzerinde ciddi olumsuzluklar meydana getirir. İşletmedeki böyle bir durum, çalışanın teknik bilgi ve yeteneğinden bile daha üstün görülür²¹⁰. Özellikle yönetici pozisyonunda çalışanın başka bir işletmeye transferinin bir miktar müşteri kaymasına sebep olacağı bilinmelidir. Böyle bir durumda haksız rekabetin meydana geldiğine ilişkin kanaate varmak için, müşteri ve ciro değişim düzeyine bakılarak müşteri kaymasının önemli olup olmadığı konusunda bir kanaate varılmalıdır. Bu durumda işletmenin müşteri çevresinin, müşteri çevresini en ince detayına kadar bilen ve rakip tarafından transfer edilen bir kişi aracılığıyla başka bir işletmeye taşınması dürüstlük kuralıyla bağdaşan bir davranış değildir. Dolayısıyla müşteri çevresinin hukuka aykırı şekilde başka bir işletmeye kaymasına sebep olan çalışanın bu davranışı, haksız rekabet oluşturur.

E. HAKSIZ REKABET VE ÇALIŞANIN İŞ İLİŞKİSİNDEN KAYNAKLANAN BORÇLARI

Tacir ile çalışanları arasındaki hukuki ilişki her iki tarafı da borç altına sokan hizmet, iş, vekâlet, istisna veya kendine özgü *suijeneris* olarak kurulan karma sözleşmelerle olabilir. Hizmet sözleşmesinin hukuki niteliği ve genel özellikleri; özel hukuk sözleşmesi olması, tam iki tarafa borç yüklemesi (karşılıklı, sinallagmatik), sürekli borç ilişkisi doğurması, işçinin kişiliğine bağlı olması ve bağımlılık ilişkisine dayan bir sözleşme olması olarak ortaya konulabilir²¹¹. Bu sözleşmelerden hizmet ve iş sözleşmesinin, çalışanla olan ilişkisi daha sıklıdır. Bu nedenle hizmet ve iş sözleşmesi özellikle tez konusuyla ilgisi nedeniyle sadakat ve

²⁰⁹ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 816.

²¹⁰ Tokat, a. g. e., s. 84.

²¹¹ Cevdet Yavuz, *Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)*, İstanbul, Beta Yayınevi, 2008, ss. 277-278; ayrıca bkz. Süzek, a. g. e., ss. 334-362.

onun uzantısı olan sır saklama borçları çerçevesinde ele alınıp açıklanacaktır. Belirtmek gerekir ki, aynı edimler belirli ölçülerle vekâlet²¹² ve istisna²¹³ sözleşmeleri için de geçerlidir.

İş ilişkilerinin niteliğine bağlı olarak iş sözleşmesi, TBK ve İşK'da düzenlenmiştir. Hangi kapsamda düzenlenirse düzenlensin, iş görme borcu doğuran sözleşmelerin tarafları çeşitli borçlar altına girmiş olur. İşçiye ait borçlar; işi bizzat yapma, iş sahibinin talimatına uyma, iş sahibinin denetimine katlanma, işi özenle yapma, fazla çalışma, sadakat, iş sahibine ait eşyayı saklama ve koruma ve akdi nitelik gösteren rekabet yapmama şeklinde sayılabilir²¹⁴. İşK bakımından iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyma borcu da işçinin önemli borçlarından²¹⁵.

İşçi bakımından bazı borçlar vardır ki, bunların haksız rekabet yaratan fiillerle doğrudan veya dolaylı olarak çok yakın ilişki içinde oldukları görülür. Bu durum çalışanların bazı eylemlerinin TTK'da haksız rekabet olarak görülmesi ve tacir ile çalışan arasındaki iş ilişkisine bu yönüyle dikkat çekilmesini zorunlu hale getirmektedir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, işletme çalışanları işletmeyle işçi, vekil, çırak gibi çeşitli statülerle bağ içinde bulunurlar. Çalışanların iş ilişkisinden kaynaklanan borçlarından olan *sadakat ve özen* borcu haksız rekabet bakımından özellik arz eder. Şüphesiz ki, çalışan bakımından bu iki borç da işin bizzat görülmesinin sonucu olarak ortaya çıkan ve onunla doğal bağlantısı bulunan borçlardır. Hal böyle olunca iş ilişkisinden kaynaklanan bu borçların TTK'nın haksız rekabet hükümlerine göre ortaya çıkardığı sonuçlar bakımından değerlendirilmesi gerekir.

Yukarıdaki borçlardan sadece sadakat, sır saklama ve rekabet yapmama borcu tezin konusu bakımından taşıdığı önem nedeniyle ele alınıp açıklanacaktır. Sadece üç borcun ele alınıp açıklanmasıyla vurgulanmak istenen şey, sadakat borcunun işçinin diğer borçları yanında nitelik ve önem bakımından farklılığıdır.

---

²¹² Yavuz, a. g. e., ss. 435-436.

²¹³ Zevkliler, a. g. e., s. 328.

²¹⁴ Yavuz, a. g. e., ss. 284-290; Zevkliler, a. g. e., ss. 310-313.

²¹⁵ Mollamahmutoğlu, a. g. e., s. 437 vd.; Narmanlıoğlu, a. g. e., s. 251 vd.; Aktay, Arıcı, Kapan/Senyen, a. g. e., s. 117 vd.

1. Sadakat (Bağlılık) Borcu

Sadakat borcu, iş görme borcu kapsamında işçinin işverenin çıkarlarını koruması ve gözetmesi borcudur²¹⁶. Sadakat borcu işçinin işi ifası sırasındaki karşılıklı güven esasına dayanan bir borç ilişkisidir.

Sadakat borcunun konusu, işverenin menfaatlerini korumak ve bu menfaatlere zarar verebilecek her türlü hareketten kaçınmaktır²¹⁷. Bu da, işçinin işverenin menfaatlerinin korunması ve ona zarar verici davranışlardan kaçınmasını içerir. Taraflar arasında sürekli borç ilişkisi doğuran ve karşılıklı güvenin yoğun olduğu sözleşmelerden iş sözleşmesinin temel edim yükümlülüğü, iş görme borcudur²¹⁸. Sadakat olmadan güven sağlanamayacağından, sadakat borcu iş ilişkisinin özünde yer alan önemli yan borçlardan biridir²¹⁹.

Sadakat borcunun biri olumlu, diğeri olumsuz iki yanı bulunur. Bunlardan biri iş sahibinin menfaatlerini korumak şeklindeki işçinin belirli hareketleri yapması (olumlu), diğeri işçinin iş sahibine zarar verebilecek belirli hareketlerden kaçınması (olumsuz) olarak belirtilebilir. İşçi, bu borç gereği bazı davranışları yapmak, bazı davranışlardan ise kaçınmakla yükümlüdür²²⁰. Bir başka deyişle sadakat borcunun muhtevası yapma ve yapmama borcu olarak ikiye ayrılır²²¹. Sadakat borcunun kapsamına giren yapma ve yapmama şeklindeki yükümlülükler bazı hareketler bakımından belirlenebilirse de, bu borca aykırılık oluşturan tüm hareketlerin önceden tespiti mümkün değildir²²². Ancak, tez konusu bakımından çalışanın sadakat borcuna aykırı davranışları iş görme sözleşmeleri için geçerli olan hükümlere göre değerlendirilecektir.

İşçi açısından sadakat borcuna aykırılık taşıyan ve bu sebeple yapılmaması gereken davranışlara; işverenin güvenini kötüye kullanmak, işveren veya yakınlarına iftira atmak, yalan yere işveren aleyhine şahitlik yapmak, işverene karşı asılsız ihbar ve isnatlarda bulunmak, diğer işçileri işverene karşı zarar verici davranışları yapmaya tahrik ya da teşvik etmek, iş barışını bozacak davranışlarda bulunmak, hırsızlık veya sahtekârlık yapmak, rüşvet almak, işverenin ticari, mali itibarını zedeleyici söz ve davranışlarda bulunulmak ve işverene

²¹⁶ Mollamahmutoğlu, a. g. e., s. 454.

²¹⁷ Yavuz, a. g. e., s. 419.

²¹⁸ Süzek, a. g. e., s. 334.

²¹⁹ Mustafa Alp, *Çalışanın İşvereni ve İş Arkadaşlarını İhbar Etmesi(Whistleblowing)*, İstanbul, Beta Yayınları, 2013, s. 115.

²²⁰ Çelik, a. g. e., s. 144.

²²¹ Aktay, Arıcı, Kapan/Senyen, a. g. e., s. 123.

²²² Mollamahmutoğlu, a. g. e., s. 457; Narmanlıoğlu, a. g. e., s. 274.

rakip bir işte çalışmak örnek olarak verilebilir²²³. Yapılmaması gereken davranışlar ise, işçinin haksız rekabet fiili sayılacak davranışlardan uzak durmasını kapsar. Çalışanın yukarıdaki yaptığı hareketler dâhil iş ürünlerinden kendisi için yarar sağlama yoluna gitmesi, sadakat borcuna aykırılık oluşturması nedeniyle aynı zamanda işveren açısından İşK m.25/II-e kapsamında haklı fesih sebebi teşkil eder.

Kısaca, yapmama borcu işçinin işverene zarar verecek hareketlerden kaçınmasıdır. İşçi açısından yapmama borcu, İşK'nın 25. maddesinde “ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri” başlıklı II. bendinin (b), (d), (e) ve (f) alt bentlerinde sayılmıştır²²⁴. Bentlerde düzenlenen hallerin işçinin görevi gerekleriyle birlikte yapılması halinde, bu haller aynı zamanda TMK m.2 kapsamında dürüstlük kurallarına da aykırılık teşkil edecektir. Bu davranış sonuçları bakımından uygun düştüğü ölçüde, TTK m.54 kapsamına haksız rekabet fiili olarak değerlendirilir.

TBK'nın 396. maddesi 1. fıkrasında işçinin sadakat ve özen borcu, “*işçi işverenin haklı menfaatinin korunmasında sadakatle davranmak zorundadır.*” şeklinde ortaya konmuştur. İşK m.25/II'de düzenlenen işveren tarafından iş sözleşmesinin haklı sebeple fesih halleri, sadakat borcunun içeriği ile uyumluluk göstermektedir. İşK m.25/II'de “işverenin güvenini kötüye kullanmak, hırsızlık yapmak, işverenin meslek sırlarını ortaya atmak, doğruluk ve bağlılığa uymayan davranışlarda bulunmak, işveren veya ailesinin şeref ve namusuna dokunacak sözler sarf etmek, işveren hakkında şeref ve haysiyet kırıcı asılsız isnatlarda bulunmak, işveren veya aile üyelerinden birine yahut işverenin başka işçisine sataşmak” halleri haklı fesih sebebi olarak düzenlenmiştir. İşçinin henüz iş ilişkisi devam ederken kendi işletmesini faaliyete geçirerek çalıştığı yerdeki müşterileri ayartması, gazetelere ilan vermesi, mevcut işçileri işyerinden ayrılmaya ve kendi işletmesinde çalışmaya sevk etmesi hukukun himaye edeceği davranışlar değildir²²⁵.

Türk İş Hukukunda işçinin sadakat borcuna ilişkin tanım verme çabaları yerine, borcun kapsamının belirlenmesi yolu tercih edilmiştir²²⁶. TBK m.359/I'de sadakat borcunun kapsamı “haklı menfaat” üzerine oturtulmuştur. Sır saklama borcunun sadakat borcunun bir

²²³ Mollamahmutoğlu, a. g. e., s. 455; Narmanlıoğlu, a. g. e., s. 274; Aktay, Arıcı, Kapan/Seneyen, a. g. e., s. 123.

²²⁴ Aktay, Arıcı, Kapan/Seneyen, a. g. e., s. 123.

²²⁵ Uşan, a. g. e., s. 150.

²²⁶ Ufuk Aydın, “İş Hukuku Açısından İşçinin Bilgi Uçurması (Whistleblowing)”, Sosyal Bilimler Dergisi, 2002-2003, <http://earsiv.anadolu.edu.tr>, (10.11. 2014), s.82; Alp, a. g. e., s.7.

parçası olduğu dikkate alındığında da, sırrın kapsamının işverenin haklı menfaatinin zedeleyecek bilgiler olduğu söylenebilir. Sırrın varlığı için aranan, sırra konu bilgilerin başkaları tarafından kolaylıkla öğrenilememesi ve bu bilgilerin saklı kalmasında işverenin haklı bir menfaatinin bulunmasıdır. İşçi ile işveren arasındaki ilişki yakınsa, sadakat borcunun kapsamı da o derece geniş olur²²⁷. Nitekim işverene yakın olarak çalışan bir işçinin nüfuz ettiği bilgiler sıradan bir işçiye göre daha fazladır. Diğer taraftan, üçüncü kişilere karşı işyerini temsil eden ve dışarıda işverenin bir görünümü olarak hareket eden bir işçinin de sadakat yükümlülüğü diğer işçilere oranla daha fazla olacaktır²²⁸. Bu nedenle de sadakat borcunun işçinin işyerindeki konumuna göre değişkenlik göstereceği söylenebilir. İş ürünlerini gizlilik esasına göre üreten işletmelerde çalışanların sadakat borcu daha geniştir²²⁹.

Çalışanlar çalışmaları sırasında işletmenin organizasyonu içinde pek çok bilgiye ulaşırlar. Bu bilgilerin bir kısmı da işletmenin müşteri listesi ve hazırlanan teklifler gibi işletmenin iş ürünlerine ilişkindir. İş ürünlerinin çalışan tarafından yarar sağlayacak şekilde haksız rekabet eylemi olarak kullanılması tezin devamı bölümlerinde ele alınacaktır.

2. Sır Saklama Borcu²³⁰

Sadakat borcunun bir uzantısı olarak karşılaşılan en önemli alanlardan biri, işletmeye ilişkin sırların korunmasıdır. Hizmet sözleşmesi kurulmasıyla sadakat borcunun bir görünümü olan sır saklama borcu da, hüküm ve sonuçlarını doğurmaya başlar. Bu sorumluluk, sözleşme görüşmeleri aşamasını da kapsar²³¹.

---

²²⁷ Uşan, a. g. e., s. 63.

²²⁸ Sarihasan Arkun, a. g. e., s. 49.

²²⁹ Uşan, a. g. e., s. 64.

²³⁰ Genel olarak "sır saklama" olarak ifade edilebilecek borcun çeşitli kanunlarca çerçevesi çizilmiştir. Anayasada meslek sırrı (m.26) İşK'da meslek sırrı (m. 25/II-e), TBK'da üretim ve iş sırrı (m.396), TTK'da üretim ve iş sırrı (m.55/1-b-3 ve d) kavramları bulunmaktadır.

²³¹ Taraflar hizmet sözleşmesi görüşmesi amacıyla bir araya gelirler ve sözleşme kurulmadan önce kurulan ilişki sözleşmenin içeriği, şartları, hak ve yükümlülükleri üzerinde güvene dayanan görüşmeler yapılır. Sözleşme görüşmesi amacıyla bir araya gelmesiyle taraflar arasında hukuki bir ilişki kurulur. Bu durumda *sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk* kapsamında sorumluluk doğar. Sonradan sözleşmeyi yapmaktan vazgeçmeleri veya sözleşmenin geçersiz olması, sorumluluğun borca aykırılığa dayanmasını önlemez. Yani hizmet sözleşmesi kurulmasa bile davranış yükümleri varlığını sürdürür, Kemal Oğuzman, Turgut Öz, *Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)*, C.I, 11. B., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013, s. 38; Uşan, a. g. e., s. 88; Sarihasan Arkun, a. g. e., s. 90.

Saklanması gereken sırrın kapsamının ne olduğu konusunda kesin bir yasal tanım bulunmamaktadır²³². Sır, işverenin gizli kalmasını istediği ve gizli kalmasında haklı menfaatinin bulunduğu bilgilerdir. Bu konuda kapsayıcı olarak “iş ve işyeri ile ilgili bulunan, üçüncü kişiler tarafından bilinmeyen, kamuya mal olmamış ve aleniyet kazanmamış, yalnızca işyerinde çalışan kişi ve/veya kişilerce (sınırlı sayıda kişi tarafından) bilinen, işverenin başkaları tarafından öğrenilmesini istemediği ve saklı kalmasında haklı menfaatinin bulunduğu, basitçe ve kolaylıkla öğrenilemeyecek her türlü bilgidir” şeklinde bir tanım yapılabilir²³³.

TBK m.396/IV’deki “İşçi iş gördüğü sırada öğrendiği özellikle üretim ve iş sırları gibi bilgileri, hizmet ilişkisinin devamı süresince kendi yararına kullanamaz veya başkasına açıklayamaz. İşverenin haklı menfaati gerekli olduğu ölçüde işçi, hizmet ilişkisinin sona ermesinden sonra da sır saklamakla yükümlüdür.” normu sır saklama yükümlüğünü ve sınırlarını düzenlemiştir. Bu hükümle sadakat borcunun önemli bir alanını oluşturan sır saklamanın, işçinin işin devamı süresince öğrendiği üretim ve iş sırları gibi bilgileri kendisinin veya başkalarının yararına kullanamayacağı belirtilmiştir. Ancak hüküm de, üretim ve iş sırrının ne olduğunu belirtilmemiştir. Anılan maddede geçen sır olarak korunması gereken bilgiler, üretim ve iş sırlarından ibaret değildir. “Gibi” ifadesinin üretim ve iş sırlarıyla aynı niteliği taşıyan işverenin başkalarınca özellikle de rakiplerce bilinmesini istemediği diğer bilgileri de kapsayacağı kabul edilmelidir. Saklanması gereken sır, üretim süreci, satış organizasyonu ve müşteri listeleri gibi her türlü ticari bilgi²³⁴ye veya işverenin mali ya da kişisel durumuna ilişkin olabilir²³⁵.

Haklı menfaatin varlığı sırrın, işveren için bir değer taşımasına bağlıdır. Bu değer, maddi ya da manevi olabilir. İşveren için herhangi bir değeri ya da önemi olmayan bir bilginin sır olarak korunması beklenemez²³⁶. İşverenin haklı menfaati ölçüsünün hangi hususları içerdiği konusunda belirsizlikler bulunmaktadır. Bununla beraber ölçülülük ilkesi

---

²³² Uşan, a. g. e., s. 24; Alp, a. g. e., s. 130.

²³³ Uşan, a. g. e., s. 29

²³⁴ Ticari bilgiyi sır yapan özellikler için bkz., Aslı E. Gürbüz Usluel, *Türk Özel Hukukunda Özellikle Anonim Şirketlerde Ticari Sırrın Korunması*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s.29 vd.

²³⁵ Süzek, a. g. e., s. 348.

²³⁶ Uşan, a. g. e., s. 38; Sarihasan Arkun, a. g.e., s. 66.

çerçevesinde yapılacak karşılaştırma sonucunda, işverenin ağır menfaatinin bulunup bulunmadığının her olayın özelliği dikkate alınarak saptanması gerekir²³⁷.

Sır saklama borcunun bir görünümü de, işçinin susma borcu olarak karşımıza çıkmaktadır²³⁸. Hatta sır saklama borcu susma borcu olarak da ifade edilmektedir²³⁹. Sırrın işverenin haklı menfaati üzerine oturtulması sebebiyle, sır saklama borcu da işverenin haklı bir menfaatinin varlığı halinde söz konusu olacaktır. İşverenin haklı menfaatinin korunması için gerekli olduğu ölçüde işçi, hizmet ilişkisinin sona ermesinden sonra da sır saklamakla yükümlüdür²⁴⁰.

İşveren, işin yapılma süreci içinde iş sözleşmesine konu işin en iyi şekilde yerine getirebilmesi için çalışanla birçok bilgi ve iş sırrını paylaşmaktadır. Çalışan da işverene karşı iş sözleşmesine konu edimini sadakatle yerine getirme borcu altına girmektedir. Anılan bilgiler o işlemi gerçekleştiren çalışan için sır niteliği taşımazken, işletmedeki başka çalışanlar ile işletme çalışanları dışındakiler için sır niteliği taşır.

Çalışanın ulaşamaması gereken bilgiler işverenin rızası dışında çalışan tarafından ele geçirilmişse, bu bilgiler rıza dışı ele geçiren çalışan için de sır niteliği taşır. Rıza dışı elde etme kavramı, işverenin her türlü makul tedbirine rağmen çalışanın alınan tüm tedbirleri aşarak gizli bilgiye ulaşmasıdır. İşverenin alınan tedbirlerin aşılması hususunda herhangi bir kusuru yoksa işverenin uygun koruma tedbirlerini aldığı kabul edilmelidir²⁴¹. Bu şekilde elde edilen bilgi, çalışanın kendisine emanet edilmiş bilgi sayılmaz.

Çalışanın işverenin rızasına bağlı elde ettiği bilgileri kullanarak haksız rekabet yaratması halinde TTK m.55/1-c,1 uygulanırken, işverenin rızası dışında (gizlice, izinsiz veya başkaca hukuka aykırı şekilde) elde ettiği sır niteliğindeki bilgileri başkalarına bildirmesi halinde TTK m.55/1-d uygulanacaktır.

---

²³⁷ Süzek, a. g. e., s. 349.

²³⁸ Yavuz, a. g. e., s. 419.

²³⁹ Alp, a. g. e., s.130.

²⁴⁰ Süzek, a. g. e., s. 349.

²⁴¹ Sarıhasan Arkun, a. g. e.. s. 53.

Sır ile buluş da aynı şeyler değildir. Sır sadece sahibi veya onun belirlediği çevreden başka kimse tarafından bilinmemeye ilişkindir. Bu kapsamda müşteri listeleri, stok durumu, yatırım planları gibi iş ürünleri sır olabilir, ancak buluş değildir²⁴².

Sır saklama yükümlülüğünün bulunması için rekabet yasağı sözleşmesi veya sır saklama sözleşmesinin yapılmasına gerek yoktur²⁴³. Ancak, sırrın korumasını sağlamak üzere işçi ile işveren arasında sır saklama sözleşmesi yapılmasına engel bir durum da yoktur. Nitekim işçinin sır saklama yükümlüğü, iş ilişkisi devam ettiği sürece iş sözleşmesinden doğan sadakat yükümlülüğü gereği vardır. Ancak sadakat yükümlülüğünün varlığı işverenin işçi ile ayrıca bir sır saklama sözleşmesi yapmasına engel değildir. Bu bağlamda, sır saklama sözleşmesi asıl sözleşmenin bir maddesi ya da eki olabileceği gibi; ayrı bir sözleşme olarak da düzenlenebilir. Etki doğuracağı zaman bakımından sır saklama sözleşmesi, iş sözleşmesi süresince geçerli olacak şekilde yapılabileceği gibi, iş sözleşmesinin bitiminden sonra geçerli olacak şekilde de yapılabilir²⁴⁴.

İngiltere’de 1987 tarihli *Roger Bullivant Ltd. v Ellis* davasında, davalı işçi Ellis 1980 yılından beri yanında çalıştığı davacı işveren Roger Bullivant Ltd.’a ait şirkette 1984 yılında yönetici olmuştur. Davalı işçi Ellis yönetici olduğu tarihten itibaren davacıya ait tüm sırları ileride kendi yararına kullanmak üzere plan yapmıştır. Davalı işçi Ellis’in 1985 yılında işyerinden istifa etmesi ve yanında müşteri listelerini de götürmesi üzerine açılan davada İngiliz Mahkemesi, ihtiyati tedbir kararı vererek yargılama sonuna kadar işçinin iş sözleşmesi sırasında kötü niyetle elde ettiği müşteri bilgilerini, kullanılmasını engellemiştir. Bu kararla İngiliz Mahkemesi iş sözleşmesinin devamı süresince planlı şekilde iş sırlarının ele geçirilmesinin ve sonrasında işten ayrılıp iş sırlarının eski işverenle rekabet edecek şekilde kullanmasının men edilmesine karar vererek, işçinin iş ilişkisi süresince işverenine sadakatle bağlı olması ve işçinin bu yükümlülüğe uygun hareket etmesi gerektiğini tespit etmiştir²⁴⁵.

Sırlarla ilgili bir diğer husus da işletmede var olan bilgilerin işletme dışına çıkartılmaması bakımından müşteriler için taşıdığı anlamdır²⁴⁶. Tacirin yayılmasını istemediği

---

²⁴² Sarıhasan Arkun, a. g. e., s. 24.

²⁴³ Süzek, a. g. e., s. 349.

²⁴⁴ Sarıhasan Arkun, a. g. e., s. 62.

²⁴⁵ Sarıhasan Arkun, a. g. e., s. 53.

²⁴⁶ İşletme bakımından müşterilerinin özellikle alışveriş sırasında tercihlerini belirleyen özel faktörler, ekonomik durum, adresleri, telefon numaraları veya elektronik posta adresleri gibi bilgilerin işletmenin elinden başka işletmelere geçmesi, işletme bakımından önem taşıırken müşterilerin o işletme için verdiği bilgilerin başka

bilgilerin korunması ve ifşa edilmemesi tacirin menfaati açısından gerekli olduğu kadar, toplum menfaatleri açısından da gereklidir²⁴⁷. Çünkü korumanın olmadığı ortamda işletmelerin fikri mülkiyete konu yeni ürün yaratmalarını ve bunlara bağlı iş ürünleri oluşturma çabası içinde olacaklarını beklemek anlamsızlaşır. Böylelikle toplum da gelişmeye bağlı muhtemel menfaatlerden mahrum kalır. Ancak, korumanın her türlü bilgiyi kapsayıp, her şart altında geçerli olacağını söylemek de doğru olmaz. Yani işverene göre sır niteliği taşıyan fakat “işçinin işyerinde öğrendiği genel olarak kanuna açık ve önemli aykırılıklar” bakımından aynı şeyler söylenemez. Literatürde bu konuya sır saklamanın istisnası olarak bilgi uçurma (*whistleblowing*) kavramıyla yer verilmiştir.

İşçinin sırları ne şekilde öğrendiği haksız rekabet hukuku bakımından önem taşımaz²⁴⁸. Öğrenme şekline ilişkin olarak, işçinin sırrı işverenin güveninin bir eseri olarak teslim üzerine öğrenmiş olması veya tesadüfen öğrenmiş olması örnek verilebilir. Sır saklamanın kapsamına öncelikle işletmeye ilişkin iş ve üretim sırları girmektedir. Bu iş ve üretim sırları bir bütün olarak İşK m.25-II/e’de işverenin mesleki sırları olarak ifade edilmiştir. İşK’da sırları açıklamak işverenin haklı nedenle derhal fesih hakkı doğuran sebeplerdendir (İşK m.25/II-e). TBK m.396/IV’ de konu “*İşçi işi gördüğü sırada öğrendiği, özellikle üretim ve iş sırları gibi bilgileri, hizmet ilişkisinin devamı süresince kendi yararına kullanamaz veya başkalarına açıklayamaz. İşverenin haklı menfaatinin korunması için gerekli olduğu ölçüde işçi, hizmet ilişkisinin sona ermesinden sonra da sır saklamakla yükümlüdür*” şeklinde ele alınmıştır. İşK’da iş sözleşmesinin devam ettiği sürece geçerli olan sır saklama yükümlülüğü, TTK bakımından iş sözleşmesinin sona ermesinden sonra da geçerlidir²⁴⁹.

Vekâlet sözleşmesinde vekil işle ilgili öğrendiği sırlar varsa, bu sırları saklamakla yükümlüdür (TBK m.506/II ve III). Bu yükümlülük, vekâlet ilişkisi sona erdikten sonra da

---

işletmelerin eline geçmesinin özel yaşam alanına müdahale niteliği taşıyacağı gözden uzak tutulmamalıdır. Bu gibi bilgilerin de özel olarak korunmadığı hallerde ise Anayasaya göre, “herkes bir diğer kişinin özel hayatına ve özel hayatının gizliliğine saygı göstermelidir.” ilkesi çerçevesinde ve 24.03.2016 tarih ve 6698 sayılı “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu”,²⁴⁶ tarafından korunacaktır. Anılan kanun dışında Medeni Kanun m.24’e göre her bir kişi, başkaları tarafından gerçekleştirilecek kişilik hakkı ihlallerine karşı korunmaktadır. Bu bağlamda, müşterilerin özel yaşamına ilişkin bilgiler bakımından hakların bizzat müşteriler tarafından bunları elinden çıkartan veya hukuka aykırı şekilde ele geçiren kişilere karşı da korunacaktır. Bu kanunca korunmadığı hallerde Anayasa m. 17 “kişinin dokunulmazlığı” ile ve Anayasa m.20 “özel hayatın gizliliği ve korunması” ile Medeni Kanun m.24’e göre her bir kişi, başkaları tarafından gerçekleştirilecek kişilik hakkı ihlalleri hükümlerine göre korunması mümkündür.

²⁴⁷ Sarıhasan Arkun, a. g. e., s. 7.

²⁴⁸ Aktay, Arıcı, Kapan/Senyen, a. g. e., s. 124.

²⁴⁹ Mollamahmutoğlu, a. g. e., s. 458.

devam eder. Çalışanla ilişkinin vekâlet sözleşmesi kapsamında kurulmuş olması halinde, sır saklama borcunun varlığı genel olarak kabul edilir.

Sonuç olarak, sır niteliği taşıyanlar dâhil işverenin rızasıyla çalışanın eline geçen emek ürünü niteliğindeki iş ve çalışma ürünlerinden çalışanların yararlanması TTK m.55/1-c kapsamında değerlendirilirken, üretim ve iş sırlarının ifşası yoluyla başkalarının yararlanması TTK m.55/1-b, 3 alt bendi ve d bendi kapsamında değerlendirilir. Sır kavramından kanuna aykırı bilgilerin değil, işletmenin emek ürünü olarak yasalarla korunan değerleri oluşturan bilgilerin anlaşılması gerekir.

3. Rekabet Etmeme Borcu (Rekabet Yasağı)

a. İşçiler İçin Rekabet Yasağı

Haksız rekabet ile rekabet yasağı birbirine yakın kavramlar olsa da hukuken farklı durumları ifade eder. Rekabet yasağı; rekabet hakkının belirli bir yer, zaman ve alan ile sınırlı biçimde kaldırılması ya da engellenmesi neticesini doğurmaktadır. Buna karşılık haksız rekabetin düzenleme amacı ise, rekabet hakkının dürüstlük kuralına aykırı kullanılmasını önlemektir²⁵⁰. Rekabet yasağının amacı işletmenin menfaatini korumakken, haksız rekabet hükümlerinin amacı rekabet hakkının kötüye kullanılmasını önlemek²⁵¹ ve böylece bu haktan herkesin adil biçimde yararlanmasını sağlamaktır.

Rekabet yasağının konusu ise, yasağa tabi olan çalışanların iş yapmama (menfi borç) edimidir. Bu edim yükümlülüğü altına girmekle, borçlu (çalışan) hukuken yapabileceği bir eylemi veya işlemi yapmamayı taahhüt eder. Bu tür edimler daha çok ekonomik faaliyetin sınırlandırılması sonucunu doğurur. Rekabet sözleşmesi kapsamında işçinin işverene karşı edimi böyledir²⁵².

İş görme sözleşmesi sona erdikten sonra kural olarak rekabet serbestisi vardır. Ancak, çalışanın iş görme sözleşmesi sona erdikten sonra işverenle rekabet edici davranıştan

²⁵⁰ Ayhan, Özdamar, Çağlar, a. g. e., s. 371.

²⁵¹ Ergin Erdil, *Haksız Rekabet Hukuku*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 1429.

²⁵² Fikret Eren, *Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)*, 10. B., İstanbul, Beta Yayınları, 2008, s. 95.; Kemal Oğuzman, Turgut Öz, *Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)*, C. I, 11. B., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013, s. 7.

kaçınmasını öngören ve adına “rekabet yasağı sözleşmesi” denen bir sözleşme yapabilir²⁵³. Bu sözleşmenin konusu ve amacı işverenin “muhtemel tehlike” den uzak tutulmasıdır. Rekabet yasağının getirilmesindeki amaç, işçinin işyerinde öğrendiği özel bilgileri hizmet ilişkisi sona erdikten sonra işverenle rekabet edecek tarzda kullanmasının önüne geçmektir²⁵⁴.

Rekabet yasağı sözleşmesi çalışanın özel olarak sadece iş ürünlerinden yararlanmasını önlemeye yönelik bir davranışı da konu alabilir²⁵⁵. Nitekim çalışanın işletme müşterilerine yönelik bilgi sahibi olması, rekabet yasağı sözleşmesi yapılması açısından haklılık taşıyabilir²⁵⁶. Önemli olan sözleşmenin geçerliliği (hüküm ifade etmesi) için hukuk düzeni tarafından aranan genel şartlara sahip olmasıdır. Kişiler sözleşme serbestisi içinde beyanlarıyla diledikleri hukuki sonuçları meydana getirebilirler²⁵⁷. Yeter ki sözleşme içerik açısından TBK m.27’deki şekilde “*kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız...*” olmasın. İşçilerle ilgili rekabet yasağına ilişkin hükümler kamu düzenini ilgilendiren nitelikte görülmediğinden, yapılacak bir sözleşmeyle sınırlandırılabilir gibi tamamen ortadan da kaldırılabilir niteliktedir²⁵⁸.

Rekabet yasağına ilişkin TBK’da çeşitli düzenlemelere yer verilmiştir²⁵⁹. TTK’da da rekabet yasağına kapsamında acenteye²⁶⁰ ve ortaklara²⁶¹ ilişkin hükümler bulunmaktadır. TBK m. 444’ de işçiler için sözleşmeyle oluşturulan rekabet yasağı öngörülmüştür²⁶². TBK

---

²⁵³ Uşan, a. g. e., s. 55; Rekabet yasağı sözleşmesinin henüz akit kurulmadan önceki dönemde yapılamayacağını belirtmekle birlikte, bunun genel hükümler çerçevesinde bir sözleşme yapılamayacağı anlamına gelmediğini belirtmiştir.

²⁵⁴ Uşan, a. g. e., s. 229.

²⁵⁵ Rekabet yasağı sözleşmesinin sadece iş sırlarına ilişkin olarak da sınırlandırılarak yapılabilmesine ilişkin; bkz., Uşan, a. g. e., s. 49.

²⁵⁶ Uşan, a. g. e., s. 231.

²⁵⁷ Oğuzman, Turgut; a. g. e., s. 81.

²⁵⁸ Erdil, a. g. e., ss. 1430-1431.

²⁵⁹ TBK m.626’daki “adi şirket ortakları” için öngörülen rekabet yasağı kanundan kaynaklanmakta olup, belirtilen tür ilişki sona erdikten sonra rekabet etmeme borcunun devam etmesidir.

²⁶⁰ Rekabet yasağı TTK m. 123/1, aksi belirtilmemişse (TTK m.104) acentaların birbiriyle rekabet etmeyeceklerini ve başka işletmeler adına acentalık yapmayacaklarını, acenteye ve acentaların birbiriyle rekabet yapmayacaklarını düzenlenmiştir.

²⁶¹ TTK m. 230’da kolektif ortaklıklarda diğer ortakların izni olmadan bir ortağın ortaklığın ticari işler türünden işi kendi veya başkasının hesabına yapmaması, TTK m. 308’e göre adi komandit ortaklıklarda komandite ortağın kolektif ortaklık ortağına benzer sınırlara tabi olduğu, TTK m. 396’da anonim ortaklıklarda yönetim kurulu üyesinin sorumluluğu ve KoopK m.98 gereği kooperatif durumu rekabet yasağı kapsamında ortaya konacak düzenlemelerdendir.

²⁶² Rekabet yasağı, konusunda iş görme sözleşmeleri bakımından genel kanun olan TBK’ da düzenleme yapılmış olup, özel kanun olan İşK’da ise özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle rekabet yasağı sözleşmesi TBK kapsamındaki hizmet sözleşmeleri yanında şüphesiz, İşK kapsamına giren işçiler bakımından da uygulama alanı bulacaktır.

m. 553' de "tacir yardımcıları" için belirtilen türdeki ilişki sona erdikten sonra devam etmek üzere kanundan kaynaklanan rekabet yasağı düzenlenmiştir.

Tezin çalışanların davranışlarını konu almasıyla sınırlı olması nedeniyle bu kapsamda kalan çalışanların rekabet yasağı ele alınacaktır.

TBK rekabet yasağı başlıklı 444. maddesinde "*Fiil ehliyetine sahip olan işçi, işverene karşı, sözleşmenin sona ermesinden sonra herhangi bir biçimde onunla rekabet etmekten, özellikle kendi hesabına rakip bir işletme açmaktan, başka bir rakip işletmede çalışmaktan veya bunların dışında, rakip işletmeyle başka türden bir menfaat ilişkisine girmekten kaçınmayı yazılı olarak üstlenebilir. Rekabet yasağı kaydı, ancak hizmet ilişkisi işçiye müşteri çevresi veya üretim sırları ya da işverenin yaptığı işler hakkında bilgi edinme imkânı sağlıyorsa ve aynı zamanda bu bilgilerin kullanılması, işverenin önemli bir zararına sebep olacak nitelikteyse geçerlidir.*" hükmüne yer verilmiştir. Kanun metninden de anlaşılacağı üzere rekabet yasağının amacı, işçinin çalışma ilişkisi sırasında öğrendiği iş ve üretim sırlarının, özel üretim ve pazarlama tekniklerinin ve müşteri çevresinin sözleşmenin sona ermesinden sonra işverene rekabet oluşturarak zarar verecek şekilde kullanılmasının önlenmesidir²⁶³. Rekabet yasağı sözleşmeleri, doğrudan amaçlamasada sonucu itibarıyla öğrenilen bilgilerin kullanılmamasını sağlamaktadır.

Rekabet sözleşmesi işçi ve işveren arasında iş sözleşmesinin bitiminden sonraya etki edecek şekilde yapılır. Bu sözleşme ile işveren bir yandan işçinin kendisiyle rekabet oluşturacak herhangi bir faaliyette bulunmasını önleyecek bir koruma elde ederken, diğer taraftan işçinin çalışma ve sözleşme özgürlüğünü sınırlar. Böylelikle iki zıt değer karşı karşıya gelir. Burada çatışan menfaatler arasındaki denge "ölçülülük" esası gözetilerek yasağın yer, zaman ve konu itibarıyla sınırlandırılması şeklinde sağlanmalıdır²⁶⁴. Ölçülülük ile sözleşmede sağlanan, bir taraftan işverenin menfaatinin korunması iken diğer taraftan işçiden böyle bir davranışın beklenebilirliği²⁶⁵.

Rekabet yasağı sözleşmesinin haksız rekabet bakımından değerlendirilmesinde yarar vardır. Rekabet sözleşmesi sadece taciri koruma üzerine oturmuşken, haksız rekabetin rekabet

²⁶³ Gülsevil Alpagut, "Türk Borçlar Kanununun Hizmet Sözleşmesinin Devri, Sona Ermesi, Rekabet Yasağı, Cezai Şart ve İbranameye İlişkin Hükümleri", Çalışma Hayatı Açısından Yeni Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu Semineri, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Yayın No: 318, İstanbul, 2012, s. 153.

²⁶⁴ Uşan, a. g. e., s.50,76, 81 ve 246.

²⁶⁵ Uşan, a. g. e., s.50,76, 81 ve 246.

sözleşmesine göre daha geniş kapsamı ilgilendiren menfaatleri vardır. Bu nedenle TTK'daki haksız rekabet hükümlerinin uygulanması için çalışanın rekabet yasağı sözleşmesinin olup olmadığı önem taşımaz. Haksız rekabet hükümlerine göre koruma, kanundan kaynaklanan bir korumadır. TTK m.54 açısından müeyyide gücü İŞK veya TBK'dan değil, TTK'dan gelmektedir. Tacirin rekabet yasaklarından muaf tutulmuş olması, haksız rekabet hakkından vazgeçtiği anlamına gelmez. Tacir çalışanla rekabet yasağı sözleşmesi yapmamış olsa bile, haksız rekabete maruz kaldığında tüm haklarını çalışana karşı kullanabilecektir. Rekabet yasağı sözleşmesinin haksız rekabet hükümlerinin uygulanması bakımından yeri, sözleşme ile haksız rekabet hükümlerinin örtüşüp örtüşmediğine bakılmaksızın kanuni düzenleme olması sebebiyle haksız rekabet hükümlerinin uygulanabilecek olmasıdır.

Haksız rekabet hükümlerinde düzenlenmiş olan konuları aşacak alanlar rekabet yasağı sözleşmesine konu olabilir. Çalışan ve işveren arasındaki güven ilişkisine dayanan iş ilişkisi sırasında işçinin vakıf olduğu bazı iş ve üretim veya iş ürünleri sınırlarından, sınırlarını aşacak şekilde yarar sağlamanın önlenmesi özel olarak rekabet yasağı sözleşmesi ile düzenlenmelidir.

b. Tacir Yardımcıları İçin Rekabet Yasağı

Yukarıda tacir yardımcılarının işletmenin çalışanları arasında yer aldığı açıklanmıştı. Tacir yardımcılarına ilişkin konu bakımından bazı özellikler olsa da rekabet yasağına ilişkin hükümlerin işleyişi işçilerinki gibidir.

Bir işletmenin bütün işlerini yöneten veya işletme sahibinin hizmetinde bulunan ticari temsilciler, ticari vekiller veya diğer tacir yardımcıları; işletme sahibinin izni olmaksızın doğrudan doğruya veya dolaylı olarak kendilerinin ya da bir üçüncü kişinin hesabına işletmenin yaptığı türden bir işi yapamayacakları gibi, kendi hesaplarına bu tür işlemleri üçüncü kişilere de yaptıramazlar (TBK m. 553/1). Buna aykırı davranırlarsa işletme sahibi aralarındaki hukuki ilişkiden doğan hakları saklı kalmak kaydıyla, uğradığı zararın giderilmesini isteyebilir. Ya da bunun yerine bu işin ticari temsilcinin, ticari vekilin veya tacir yardımcısının kendi hesabına yapılmış sayılmasını, bu işler dolayısıyla aldıkları ücretin verilmesini veya aynı işlerden doğan alacağın devredilmesini isteyebilir.

c. Diğer Çalışanlar İçin Rekabet Yasağı

Rekabet etmeme borcuna ilişkin düzenleme kamu düzeninden sayılmadığından işveren tacir ile çırak, stajyer gibi diğer çalışanlar arasında özel bir rekabet sözleşmesi yapılmasına engel yoktur. Diğer taraftan rekabet yasağı sözleşmesi olmasa bile, TTK'nın haksız rekabete ilişkin 54 ve 55. madde hükümlerine; kişiliğin korunmasına yönelik TMK 23. madde hükmüne; kanunun emredici hükümlerine, ahlak, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmelerin kesin hükümsüz sayılacağına yönelik TBK 27. madde hükmüne; dürüst davranmayı içeren TMK 2. madde hükmüne (objektif iyi niyet); hukukun genel kurallarına ve ahlak ölçülerine göre koruma sağlanır. Diğer çalışanların başka işletmeler nezdinde faaliyetlerini sürdürürken daha önceki işletmede elde ettiği bilgilerden yararlanmasına ve bu suretle haksız rekabet teşkil eden fiiller meydana getirmesine TTK m.54-55, TMK m.23, TBK m.27 ve TMK m.2 sınır çizmektedir

II. HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ

A. HAKSIZ REKABETTE GENEL VE ÖZEL HÜKÜMLER

TTK m.54'de genel hüküm olarak, m.55'de de özel hüküm olarak haksız rekabet hallerine yer verilmiştir. Öncelikle genel ve özel hükmün kapsamı çizilerek, özel hükümler içinde kalan "başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma" halleri üzerinde durulacak ve müşterilere yönelik etkileri açıklanacaktır.

1.Genel Hüküm Olarak Haksız Rekabet Halleri

Ticari işletmeler (rakipler) arasında işletme çalışanlarının aktif olarak yer aldığı veya yer almadığı sayısız ilişkiler meydana gelir. Bunlar her geçen gün çeşit ve miktar olarak artmakta, gelişen ve değişen işletmecilik anlayışı yanında teknoloji ve yönetim usulleri çerçevesinde çeşitlenmektedir. Her birinin az veya çok ticari rekabet üzerinde etki göstermesi kaçınılmazdır. Ancak, işletmeler arasındaki rekabeti etkileyen her hareketin de haksız rekabet sayılmayacağını belirtmek gerekir.

TTK'da hangi hareketlerin haksız rekabet kapsamında kaldığı noktasında TTK'nın 54. maddesinde genel bir çerçeve çizilmiştir. Kanunda genel ilkeleriyle çerçevesi çizilerek ortaya konan fakat tek tek tanımlanmayan hareketlerin her biri haksız rekabet fiili olarak değerlendirilecektir. Hareketin işletmenin çalışanı aracılığıyla yapıp yapılmaması da önemli değildir.

Genel hüküm kapsamındaki hareket veya ticari uygulamaların haksız rekabet kabul edilmesi için taşınması gereken dört unsur vardır. Bunlar; rekabeti etkilemesi, aldatıcı olma veya dürüstlük kuralına aykırı olma, zarar veya zarar tehlikesi yaratma ve hareket ile zarar veya zarar tehlikesi arasında illiyet (sebe-sonuç) bağının bulunmasıdır.

Genel hükmün uygulanmasında aranmayan bazı durumlarda vardır. Bu durumlar da; tarafların birbirlerine rakip olmalarının zorunlu bulunmaması, haksız rekabet fiilini gerçekleştirenin yarar sağlamasının şart olmaması ve kusurlu olmasının gerekmemesi²⁶⁶ olarak belirtilebilir.

2.Özel Hüküm Olarak Haksız Rekabet Halleri

TTK 55.maddede hangi hallerin haksız rekabet hali sayılacağı (a), (b), (c), (d), (e) ve (f) bentlerinde sayılmıştır. Sayılan bentlerden sadece (c)'deki düzenleme ele alınacaktır. Ancak, çalışmanın konusuyla yakın ilişkisi ve çalışanları yakından ilgilendirmesi nedeniyle (c) bendiyle özellikle (b) ve (d) bentleri arasındaki ilişki de kısaca açıklanacaktır.

B. ÖZEL HÜKÜM OLARAK EMEK ÜRÜNLERİ KULLANILARAK YARATILAN HAKSIZ REKABET HALLERİ

Haksız rekabet fiili olarak sayılan hallerden bazıları emek ürünlerinin (iş sırrı, üretim sırrı, ticarî sır, iş ürünü, çalışma ürünü vb.) korunmasını hedef almaktadır. TTK m.55/1-c emek ilkesinin korunması için öngörülmüş olmakla birlikte, fikri mülkiyet haklarını özel olarak kapsamına almamıştır²⁶⁷. Bir başka ifade ile madde kapsamında fikri mülkiyet hukuku

---

²⁶⁶ Sarıkaya, a. g. e., ss. 55-56.

²⁶⁷ Eriş, a. g. e., s. 1349.

anlamında korunmaya layık bir eser, marka veya işaret olmasa da²⁶⁸, “emek” sarf edilerek meydana getirilmiş “iş/çalışma ürünleri” nden belirli şekilde yararlanmaya yasak getirilerek bunların korunmaları esas alınmıştır²⁶⁹. Bu bağlamda, ekonomik faaliyetini kendi oluşturduğu iş veya çalışma ürünleri temeli üzerine değil de, başkasının emek vererek elde ettiği iş veya çalışma ürünleri üzerine inşa etmek haksız rekabet olarak görülmüştür. Düzenlemeyle emek ve masraf yapmak suretiyle elde edilen bir değer korunmaktadır. Hüküm haksız rekabet hukukunu temellendiren emek ilkesinin geniş bir uygulaması olup, başkalarının emeğinden haklı olmayan yararlanmaları önlemeyi amaçlamaktadır.

İşletmenin emek sonucu yarattığı değerler üzerine oturan haksız rekabet fiilleri, özel hükümler kapsamında TTK m.55/1 hükmünde üç şekilde korunmak istenmiştir. Bunlardan ilki, *üretim sırlarının ve iş sırlarının işçi, vekil veya diğer yardımcı kişiler kullanılarak ele geçirilmesi veya ifşa edilmesinin sağlanması* (TTK m.55/1-b,3); ikincisi, kim tarafından her ne şekilde olursa olsun *hukuka aykırı olarak elde edilmiş veya gizlice ve izinsiz ele geçirilen veyahut başkaca hukuka aykırı şekilde öğrenilen* sırların kullanılması veya ifşa edilmesi (TTK m.55/1-d); üçüncüsü de aynı zamanda eldeki çalışmanın konusu oluşturan emek ürünlerinden çalışanların izinsiz yararlanması (TTK m.55/1-c) halidir. Dikkat edildiğinde rakiplerin emek ürünlerini hedef alan bilgiler üzerine oturan haksız rekabet hallerinden ilki rakibin, işletmenin *işçisi, vekili veya diğer yardımcı kişileri kullanılarak elde edilen emek ürünleri üzerine inşa edilmişken*, ikincisi emek ürünlerinin *hukuka aykırı şekilde elde edilmesi*, üçüncüsü de *başkalarına ait iş ürünlerinden hukuka aykırı olarak yararlanmak* suretiyle yapılan haksız rekabet halidir²⁷⁰.

TTK'nın 55. maddesinin (1). fıkrası (c) bendinde belirtilen “**başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma**” hali özel bir haksız rekabet hali olarak nitelendirilmiştir. TTK m.55/1-c,1 ve 2 hükümlerinde iş ürünlerinin, sözleşme ilişkisi kapsamında veya sözleşme öncesi güven ilişkisi çerçevesinde yetkisiz yararlanılmaya karşı korunması amaçlanmıştır. TTK m.55/1-c,3 hükmü pazarlanmaya hazır bir çalışma ürününün teknik yöntemler kullanılarak çoğaltılmasını düzenlemiştir²⁷¹. Birinci ve ikinci halde, sözleşme veya sözleşme öncesi güven ilişkisi bulunduğu bir durumda iş ürününden yararlanılması, üçüncü

²⁶⁸ Fikri mülkiyet haklarının haksız rekabete konu olması halinde koruma için bkz., Odabaşı, a. g. e., ss. 135-176.

²⁶⁹ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 559.

²⁷⁰ Karahan, a. g. e., s. 246.

²⁷¹ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 559.

halde ise, pazarlanmaya hazır bir çalışma ürününün teknik yöntemler kullanılarak çoğaltılması düzenlenmiştir²⁷².

Ancak, şu kadarını belirtelim ki, yeni TTK m.55/1-c'nin yeni düzenlenmiş olması, aynı fiilin eski TTK'ya göre haksız fiil sayılmadığı anlamına gelmez. Nitekim Yargıtay eski TTK döneminde 57. maddenin (8). bendini kullanarak verdiği bir kararda özetle, aldatıcı hareket veya iyi niyet kurallarına aykırı şekilde elde ettiği veya öğrendiği imalat veya ticarî sırlarından haksız yere yararlanmayı veya o sırları başkalarına yaymayı haksız rekabet olarak değerlendirmiştir²⁷³. Yani emekle ilgili değerlerin korunmasında belirli bir ölçüde, eski TTK döneminde 57. maddenin (8). bendi kullanılarak ihtiyaç giderilmeye çalışılmıştır. Yukarıda anılan Yargıtay kararında devamla “...Davacı şirketin işbirliği yaptığını ileri sürdüğü dava dışı firmada bölge satış müdürü veya sorumlu satış mühendisi olarak çalışan ve daha sonra istifa eden davalının davacı şirkete ait birçok teknik sır ve proje konusunda bilgi sahibi olduğundan bahisle haksız rekabette bulunduğu iddiasıyla açılan haksız rekabetin önlenmesi davasında davalının eylemler yönünden davacı delillerinin açıklattırılması ve sonucuna göre karar verilmesi gerekir.” görüşü ortaya konmuştur.

III. ÇALIŞANIN İŞLETMENİN İŞ VE ÇALIŞMA ÜRÜNLERİ ÜZERİNDEN YARATTIĞI HAKSIZ REKABET

TTK m.55/1-c'de başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma başlığı altında iki ürün grubuna yer verilmiştir. Bunlardan biri “iş ürünleri” diğeri “pazarlanmaya hazır çalışma ürünleri” dir²⁷⁴. İş/çalışma ürünlerinden yetkisiz yararlanma TTK m. 55/1-c hükmü kapsamındadır. Bu hüküm uygulamada en sık rastlanan²⁷⁵ iş ürünü ihlal halini üç alt bent (TTK m. 55/1-c,1; TTK m.55/1-c,2 ve TTK m.55/1-c,3) altında ele almıştır.

²⁷² Nomer Ertan, a. g. e., s. 317

²⁷³ Yarg. 11.HD, T.16.01.2006, E.2005/148, K.2006/160 (www.kazanci.com).

²⁷⁴ İş ve çalışma ürününe ilişkin kavram, Yeni İsviçre haksız rekabet kanununda (UWG Art. 5) de iş ve çalışma ürünü olarak ayrıma tabi tutulmamış ve tek bir kavram olan iş ürününe (Arbeitsergebnis) yer verilmiştir, Nomer Ertan, a. g. e., ss.316-317

²⁷⁵ Nomer Ertan, a. g. e., s. 317.

Başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma hali TTK'da yeni yer verilen bir hükümdür. TTK m.55/1-c ile, iş ürünlerinden yetkisiz bir şekilde yararlanma hali haksız rekabet olarak düzenlenmiş ve böylelikle önemli bir boşluk doldurmuştur²⁷⁶. Bentte çalışanın yarar sağladığı emek ürününün niteliğine göre ayırma gidilmiş ve birden fazla haksız rekabet haline yer verilmiştir. Ancak TTK m.55/1-c'nin düzenlenmemiş olması ihtimalindeki boşluğu da, çok büyük eksiklik olarak görmemek gerekir. Zira bu bent öngörülmemiş olsaydı dahi, haksız rekabete ilişkin TTK m.55'te sayılan haller sınırlayıcı nitelikte olmadığından, bu hallerin haksız rekabet konusunda genel hüküm olan TTK m. 54/2 kapsamına girmesi şartıyla haksız rekabet olarak kabul edileceğine şüphe yoktur²⁷⁷.

TTK m.55/1-c'de belirtilen haksız rekabet halleri, TTK m.55/1-d'den farklı olarak emek ürününü hukuka aykırı şekilde elde etme halini değil, emek ürününün çalışan tarafından emanet edilme, tevdi etme veya devralma şeklinde elde edilmesini ihtiva eder. Anılan maddenin uygulanması bakımından, maddenin hangi ürünleri kapsadığı ve haksız rekabette bulunanın ürünleri elde etme biçimi önem arz eder. Bu iki şarta ilaveten haksız rekabet fiilinin varlığı için yetkisiz yararlanma hali de gerekli görülmüştür. Bu nedenle haksız rekabetin var olup olmadığı noktasında öncelikle somut olayın anılan bent kapsamına girip girmediğinin hassas şekilde yorumlanması gerekir²⁷⁸.

Haksız rekabet hali sayılmak üzere başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma halinin madde gerekçesinde ilgili bende yönelik “ (c) bendi de hukukumuzda yeni olup bir boşluğu doldurmaktadır. Yeni hüküm hukuken korunan fikri mülkiyet hakları hakkında öngörülmüş değildir; onları da kapsamamaktadır. Hükümün kapsamına giren hukuken özel olarak korunmayan ancak, iş, faaliyet, üretim vs. yönünden önem taşıyan, teklif, hesap, plan gibi ürünlerde yetkisiz yararlanmaktadır. Bu fıkra haksız rekabet hukukunu temellendiren emek ilkesinin geniş bir uygulamasıdır. Hüküm başkalarının emeğinden, iş sonuç ve deneyimleri haklı olmayan yararlanmaları önlemeyi amaçlamaktadır. Hükümdeki yararlanma, ekonomik yarar elde etmeyi, başkasının emeğiyle haklı olmadığı halde sonuç almayı ifade etmektedir.” açıklamasına yer verilmiştir. Yukarıdaki bendin kaleme alınış veya düzenleniş şekli incelendiğinde, Kanun Koyucunun başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma fiillerini

²⁷⁶ Sadık Çapa, “Haksız Rekabet Hukukunda Başkalarının İş Ürünlerinden Yetkisiz Yararlanma (TTK m.55/1-c)”, Ankara Barosu Dergisi, S. 2014/2, s. 362.

²⁷⁷ Çapa, a. g. e., s. 363.

²⁷⁸ Çapa, a. g. e., s. 363.

sınırlı olarak saydığı ve burada bir sınırlanmış sayıda *numerus clausus* durumunun olduğu açıktır. Fikri mülkiyet hukuku anlamında korunmaya layık bir eser, marka veya işaret olmasa da “emek” sarf edilerek meydana getirilmiş bir iş/çalışma ürünü niteliğinde korunmaya layık bir değerden söz edilebilecektir²⁷⁹. Yargıtay bir kararında rekabet hukukunun konusunun dürüstlük ilkesine aykırı yöntem ve uygulamalara karşı emek ilkesi uyarınca emeğin korunması olduğunu belirtmiştir²⁸⁰. Korunmak istenen bir bilgi korunamamış ve sahibinin bilgisi dışında yayılmışsa, sahibi ve ilgili olduğu çevrede huzursuzluğa neden olacaktır. Bireyin emek ve çabasının bir sonucu olan ve rakiplere karşı gizli kalması istenilen bilgiye, gereken hukuki korumanın sağlanmamış olması; bilgiye, emeğe ve araştırmacılığa saygıyı ortadan kaldıracaktır. Bu doğrultuda bilgilerin yayılması, toplum içinde yaratıcılığın kısıtlanmasına ve yeni bilgi üretiminin gerçekleşmesine engel teşkil edecektir²⁸¹.

Anılan düzenlemeyle tacirin bizatihi emeğinin ürünü olarak ortaya çıkan değerlerin özel olarak korunmak istenmesi sebebiyle haksız rekabet hukukunda emek ilkesinin uygulamasına yer verilmiştir. Böylelikle emek ilkesine uygun yaratılan bir değer herkes tarafından serbestçe ticari amaçlı kullanılmasına sınır getirilmiştir²⁸². Bentle amaçlanan, ürünleri kanuna uygun şekilde eline geçiren kişinin, iş ürünlerini meydana getiren veya hazırlayan kişiye karşı bu ürünlerden yararlanmak suretiyle her hangi bir rekabet avantajı elde etmesinin engellenmesidir²⁸³. Özel hükümler içinde ayrı düzenlemeye yer verilmesinin sebebi tacirlere daha tartışmasız, açık ve fazla koruma sağlanabilmesidir. Kişinin kendi emeğine ve gayretine dayanan rekabet ise meşru rekabettir²⁸⁴.

Kendi emeğine dayanmayarak başkasının emeğine dayanan başarı haklı görülmez. Bu şekildeki haksız rekabet “tufeyli rekabet” olarak nitelendirilir²⁸⁵. Haksız rekabetin bir başkasının emeğinden haksız yararlanılmasını içeren bir hali de tufeyli rekabete benzeyen “parazit rekabet” olarak karşımıza çıkar²⁸⁶. Rekabet hukuku açısından parazit davranışlar da

---

²⁷⁹ Ülgen, v.d., s. 558-559.

²⁸⁰ Yarg. HGK, T.01.05.2002, E.02/4-350, K.02/354; Poroy, Yasaman, a. g. e., s. 281.

²⁸¹ Sarıhasan, Arkun, a. g. e., s. 7.

²⁸² Ülgen, v.d., a. g. e., s. 558.

²⁸³ Çapa, a. g. e., s. 363.

²⁸⁴ Karayalçın, a. g. e., s. 455.

²⁸⁵ Doğanay, a. g. e., s. 314.

²⁸⁶ Tekil, a. g. e., s. 240; Tamer, a. g. e., s. 169’da, parazit rekabet yanında tufeyli rekabete de yer vermiştir. Yazar çalışmasında, “hem parazit rekabetin hem de tufeyli rekabetin ortak yönü, emek prensibine aykırı olmaları ve dolayısıyla haksız rekabet hali oluşturmalarıdır.” ifadesine yer vererek bir birine benzeyen iki rekabet kavramı kullanmıştır. İkisi arasındaki farklılık “parazit rekabet, bir kimsenin tanınmışlığından yararlanmak suretiyle, kendisi ile o kişi arasında haksız irtibat (ilişki) kurma ve bu ilişkiyi kullanarak menfaat sağlamaktır. Dolayısıyla

haksız rekabet sayılır²⁸⁷. En çok karşılaşılan parazit rekabet hallerinden birisi de başkasının iş ürünlerinden haksız yararlanma halidir²⁸⁸. Başkasının emek mahsulü iş ürünlerinden faydalanarak ticari başarı elde etmeye yönelik davranışlar parazit rekabet davranışlarını oluşturur²⁸⁹.

İşletmelerin rakiplerinin hangi tür iş yaptığını, işi kime ve hangi bedele yaptığını, çevresinde olup bitenleri takip etmesi doğaldır. Bu alana bir yasak getirilmesi düşünülemez. Örneğin; reklam ve tanıtım amaçlı kitapçıklardan elde edilen bilgiler alenileşmiş olacaklarından, kanunun koruma altına aldığı iş ürünü kapsamı dışına çıkmış demektir. Burada haksız rekabetten söz edilemez. Haksız rekabet olan, çalışanın işletmenin iş ürünlerini biliyor ve bunları başkalarına verme veya kendi işi için kullanma konusunda yetkisi olmamasına rağmen bunlardan kendi ürünüymüş gibi yararlanması halidir.

Böyle bir davranışın dürüstlük kuralına uyan bir yanı yoktur. Yararlanmanın engellenmesinden amaç iş ürünü niteliğindeki işletmeye ait maddi ya da gayri maddi değerlerin korunmasıdır. TTK m.55/1-c ile, başkalarının emeğinin ürünü olarak somutlaşan iş ürünlerinden haklı olmayacak şekilde yararlanılması ve haksız yararlanmaya dayanan parazit rekabetin önlenmesi amaçlanmıştır.

TTK m.55/1-c, sözleşme veya ön sözleşme kapsamında iş ürünleri kendisine emanet veya tevdi edilmiş, sağlanmış; kişinin bu iş ürünlerinden yetkisi olmadığı halde

---

parazit rekabette iki ayrı çalışma veya değer söz konusu olup, bunlardan birisi, tanınmış olan diğeri ile ilişkilendirilmektedir. Tufeyli rekabet ise başkasının emek ve çalışmasının aynen alınıp kendi adına kullanılmasıdır.” demek suretiyle açıklanmıştır.

²⁸⁷ Şenocak, a. g. e., s. 232.

²⁸⁸ Sarıkaya, a. g. e., s. 179.

²⁸⁹ Şirin Güven, “6102 Sayılı TTK’nın Haksız Rekabete Dair Düzenlemelerinin Amacı ve Koruduğu Menfaatler Çerçevesinde Dürüst ve Bozulmamış Rekabet Kavramı” Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından 10-11-12 Mayıs 2012 tarihlerinde düzenlenen “6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’nu Beklerken” Sempozyumunda sunulan 3. Oturum tebliğinin genişletilmiş hâli olarak yayınlanmıştır, 2009, s. 179, <http://e-dergi.marmara.edu.tr>; (15.02.2015). Bu eserin 22nolu dipnotunda aşağıdaki açıklamalara aşağıda yer verilmiştir: “Emek ilkesi, haksız rekabet hukukuna ahlaki bir prensip getirmiş olmakla birlikte, bütün haksız rekabet hallerini bu prensip ile açıklamak mümkün olmayabilir. Örneğin, fiyatların düşürülmesi, bir hakkın ihlaline dayanmadıkça ve bir rakibi doğrudan dışarda bırakmayı hedeflemediği sürece hukuka uygundur. Martin-Achard, bu ilkenin açık olmadığını ve rekabetin haklı ya da haksız olduğuna karar vermek bakımından bu ilkeye başvurmanın pek mümkün olmadığını ileri sürmüştür. Yazar, bu ilkenin, rakiplerin emeklerini karşılaştırmak konusunda, her zaman karşılaştıracak iki emeğin olmaması ya da mutlak bir karşılaştırma ölçütü olmaması nedeniyle, her zaman elverişli olmayacağını ifade etmektedir. Yazar, müşterilerin seçiminin, subjektif olduğu kadar objektif nedenlere de dayandığı ve bir rakibin başarısının çoğu zaman yaptığı reklamlardan, kişisel koşullardan, fırsatlardan, tarzdan olduğu kadar malın ya da hizmetin kalitesinden de ileri geldiğini belirtmektedir. Dolayısıyla, emek ilkesi, her haksız rekabet fiili için geçerli olabilecek bir ölçüt değildir ve olmamalıdır. Bununla birlikte, hâkime, haklı rekabeti haksız rekabetten ayırması açısından birçok durumda (özellikle parazit rekabetin söz konusu olduğu haller) faydalı olabilir.”

yararlanmasını düzenlemiştir. Düzenleme iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma üzerine inşa edilmekle beraber; gerekçeden de açıkça anlaşılacağı üzere iş ürününün kapsamı içinde tacirin ticari işletmesiyle ilgili başta müşteri listeleri, teklifler ve çalışma ürünleri gibi ticari faaliyette birer birikimli değer olan pek çok unsuru içinde barındırmaktadır.

TTK'nın 55. maddesinde iş ürünü, yararlanma ve yetkisizlik kavramları TTK m.55/1-c,1 ve TTK m.55/1-c,2 anlamında ortak alanı oluşturması nedeniyle her iki bent bakımından geçerli olmak üzere belirtilen kavramların açıklanmasına aşağıda yer verilecektir.

A. İŞ ÜRÜNLERİNDEN YETKİSİZ YARARLANMA

1. İş Ürünü

TTK m.55/1-c,1 ve 2'de iş ürününün tanımı yapılmış değildir. Sadece Kanun'da iş ürünü sayılabilecek bazı değerlere örnek mahiyetinde yer verilmiştir. Kanun'un lafzına göre, iş ürünlerinin “gibi” açılımıyla birlikte işletmeye maddi ve manevi menfaat sağlayan her türlü bilgi olduğu anlaşılmaktadır. Bu tür bilgilere bir sınır getirmek zordur.

Haksız rekabet bakımından iş ürünlerinin konu edildiği ve korunduğu tek hüküm TTK m.55/1-c değildir. TTK'nın 55. maddesinde “iş ürünü” kavramı 1-a,1; 1-a,2; 1-a,5; 1-a,6; 1-a,9 bentlerinde de geçmektedir. Fakat bu düzenlemeler iş ürünlerinin iltibasa yol açacak şekilde kullanılmasını, sır teşkil edenlerin ifşasını, ele geçirilmesini, başkalarının ürünleriyle karşılaştırılması hallerini düzenlemiştir. TTK m. 55/1-c hükmünde başkalarına ait iş ürünlerinden hukuka aykırı olarak yararlanma hali düzenlenmiştir. Fakat hiç birinde iş ürünü tanımına yer verilmiş değildir.

TTK m.55/1-c hükmü kapsamındaki iş ürünü kavramı geneldeki iş ürünü kavramından ayrılarak “...teklif, hesap veya plan gibi...” ürünler olarak ele alınmıştır. Böylelikle tanım yerine örnekler verilmek suretiyle iş ürünü somutlaştırılmıştır²⁹⁰.

Tek başına “fikir”, iş ürünü olarak değerlendirilmemekle beraber, orijinal bir fikri ve/veya maddi bir çabanın sonucu oluşan bir iş veya çalışma ürünü ve hatta bilimsel

---

²⁹⁰ Nomer Ertan, a. g. e., s. 318

çalışmaların sonucunda meydana getirilmiş olan ürünler ile buluşlar da TTK m.55/1-c kapsamındadır²⁹¹.

a. İş Ürününün İşletmeler Bakımından Anlamı

Günümüzde iş hayatında yenilikleri gerçekleştirenler, rakiplerine üstünlük sağlamaktadırlar. İşletmeye değer katacak farklılığa sahip bilgiler, işletme için olduğu kadar rakip işletmeler bakımından da önem arz eden bilgilerdir. Bu bağlamda, iş ürününe bir işletmenin fiyat politikaları ve bilgileri, finansal ve mali tablo dökümleri, maliyet unsurları dökümü, desen çizim teknik ve programları, formülleri, numuneleri, hazırlanan teklifleri, işletmeye özgü yapılan bilgi işlem ve takip programları, cihazları, çalışma metotları, satış ve dağıtım yöntemleri, sözleşme formları, sözleşme şartlarına ilişkin bilgileri, reklam stratejileri, tedarikçi ve müşteri listeleri, yatırım planları, pazarlama teknik usul ve üretim süreçleri, ar-ge çalışmaları, personel maaşları, tedarikte uygulanan fiyat listeleri, işbirliği yapılması planlanan şirketlerin isimleri, kârlılık tabloları, yeni desen ve modeller, üretim yöntem ve süreçleri, satış organizasyonu, işletmenin mali tabloları, personel özelliklerinin ortaya konduğu envanter, çalışma standartları, haberleşme dosyası, müşteri veya tedarikçi özellikleri listesi, finansal bilgiler vb. örnek olarak verilebilir²⁹².

Yukarıda sayılanlardan bazıları işveren tarafından rakiplerle paylaşılması istenmediğinden sır niteliği taşır²⁹³. Çünkü sırrın doğası gereği bilginin gizli kalması esastır. İşverenin rakipleri karşısında ayakta durmasına, rakiplerinden farklı olmasına, onlara karşı bir adım öne geçmesine, piyasada devamlılığını sağlayabilmesine vb. imkân sağlayan işverenin kendine has bilgi, uygulama ve tecrübeleridir.

Günümüzde işletmelerin iş ürünleri işverene farklılık kazandıran ve onu rakiplerinden ayıran unsurlar haline gelmiştir. Bu amaçla, işletmeler devamlı olarak farklılıklarını sağlayacak yenilikleri gerçekleştirmek istemekle birlikte, bu yeniliklerin gerçekleştirilmesini sağlayan yöntem ve planlarının gizli tutulup rakiplerinin ellerine geçmesini istemezler.

---

²⁹¹ Nomer Ertan, a. g. e, s. 318.

²⁹² Uşan, a. g. e., ss. 94-95.

²⁹³ Sarıhasan Arkun, a. g. e., ss. 11-12.

Nitekim bu unsurlar sayesinde, bir işletme rakiplerinin önüne geçme imkânı yakalayabilmekte ve piyasada başarıyla devamlılığını sağlayabilmektedir²⁹⁴.

b. İş Ürününün Unsurları

İşletme biliminde iş ürününden, mal piyasalarında açısından tacirin faaliyeti sonucunda kendisince üretilen mallar, hizmet piyasaları açısından ise tacirce yapılan işler anlaşılmaktadır. Ancak, TTK m.55/1-c,1 ve 2'deki hükümlerin uygulanması bakımından “iş ürünü” işletme bilimindeki genel kullanım kavramından ayrılarak farklı kapsamda ele alınmıştır. Yukarıda örnekleri verilerek açıklandığı üzere, işletmeler üretim süreçlerinde anlam ifade eden ve kendilerine ait işe yarar pek çok bilgiye sahiptirler. Fakat bunlardan iş ürünü olarak nitelendirilenlerin diğerlerinden ayrılmasına ihtiyaç vardır.

TTK m.55/1-c,1 ve 2'de iş ürününün unsurlarına yer verilmemiştir. TTK m.55/1-c,1 ve 2 kapsam bakımından değerlendirildiğinde ise, iş ürününün unsurları hakkında belirleme yapmak mümkündür. Buna göre, iş ürününün nitelikli bilgi mahiyetinde olması, bilgilerin tacirin iş, faaliyet ve üretimi bakımından önem taşıması, sıradan bilgilerin biraraya getirilmesi ile bütünlük teşkil eden bir değer oluşturması ve iş ürününün özel mevzuatına göre korunan fikri mülkiyet haklarından olmaması, böylelikle fikri mülkiyet hakları kapsamındaki korumadan yararlanamaması şeklinde ortaya konabilir²⁹⁵.

(1). İş Ürününün Nitelikli Bilgi Mahiyetinde Olması

TTK m.55/1-c,1 ve 2'de örnek kabilinden sayılan teklif, hesap, plan gibi ürünlerle, maddi olmayan ancak fiziksel olarak algılanabilen objelerin iş ürünü olarak nitelendirildiği görülmektedir²⁹⁶. Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere iş ürünü, mal kavramından farklı bir anlama sahiptir²⁹⁷.

---

²⁹⁴ Sarıhasan Arkun, a. g. e., s. 1.

²⁹⁵ Fikri mülkiyet hukukunun hak sahibine tanıdığı hak mutlak hak olmasına karşılık, haksız rekabet hukukunun hak sahibine tanıdığı hak nisbi haktır.

²⁹⁶ Çapa, a. g. e., s. 364.

²⁹⁷ Arkan, a. g. e., s. 322.

İşletme sahibi açısından önemli bir mali değeri ifade eden iş ürünü kavramından, işçinin çalıştığı işyerinde elde ettiği mesleki bilgi ve tecrübe kavramının ayırt edilmesi gerekir²⁹⁸. Her çalışanın çalıştığı işletmede yaptığı işle ilgili bilgi ve deneyim edinmesi eşyanın tabiatına uygundur. Çalışanın işletmeye ait bilgileri geliştirmesi sonucunda artık o bilgiler çalışanın kendisine ait bilgiler haline gelir²⁹⁹. Bunların işle ilgili sınırlar içinde edinilen bilgi ve deneyim sınırında kalmak üzere iş sözleşmesinden sonra başka işletmelerde paylaşılarak hayata geçirilmesi halinde bunlar iş ürünü olarak değerlendirilmez. Faaliyetlerin sürdürülmesinin ortaya çıkardığı özelliklerin bir potada yoğrularak bir bütün halinde ifade edildiği alanlardan biride iş potansiyelidir. İş potansiyeli işletmenin aldığı veya verdiği iş teklifleri, hesap sonuçları veya planlarının toplamını ifade eder. İş ürünleri bir yönüyle de işletmenin rakiplerine göre avantajlı ve dezavantajlı yanlarını ortaya koyan bilgileri de içeren karakter taşır.

İş ürünleri işle ilgili olan ve tacir tarafından başkalarınca bilinmesi istenmeyen değerleri içerir. Bilinmemesi istenen bilgiler tacirden tacire değişebileceğinden, bilinmesinin istenmemesi özelliği nisbi nitelik arz eder³⁰⁰. TTK m.55/1-c,1 ve 2 hükmünün uygulanması açısından iş ürününün “emanet edilme” “sağlanmış olma” veya “tevdî edilme” özelliği arandığından, iş ürününe ilişkin her haksız rekabet fiilinin TTK m.55/1-c,1 ve 2 hükmü kapsamında olmadığını hatırlatmakta yarar vardır. Örneğin, işletme elemanlarının giysi tipi gizli olmamakla beraber, bunlar emanet edilmiş bir bilgi niteliğinde olmadıklarından iş ürünü olarak kabul edilmezler. Ancak, bu durum giysi tipinin başka işletmelerce serbestçe kullanılabilir olması ve haksız rekabetin meydana gelmeyeceği anlamına gelmez. Bu durumda, haksız rekabetin dürüstlük kuralına aykırılığını düzenleyen ve genel hüküm niteliğinde olan TTK m.54’ün uygulama alanı bulacağı açıktır.

Her somut olay, kendi şartları içerisinde değerlendirilerek; somut olay konusunun iş ürünü olup olmadığını belirlemek gerekir. Örneğin işletmenin çalışanlarını gösteren liste iş ürünü olarak değerlendirilmezken, işletme bazı çalışanları ile olan iş ilişkisinin alenileşmesini istemiyor ise o çalışanların da yazılı olduğu liste iş ürünü olarak değerlendirilebilecektir. Bu

---

²⁹⁸ Şenocak, a. g. e., s. 238, Yazar eserinde TTK m.55’deki iş ürünü kavramı yerine “işletme veya ticaret sırları” kavramını kullanmıştır.

²⁹⁹ Uşan, a. g. e., s. 32.

³⁰⁰ Uşan, a. g. e., s. 30.

nedenle her somut olay kendi somut şartları içinde değerlendirilmek suretiyle karar verilmelidir.

(2). Bilgilerin Tacirin İş, Faaliyet ve Üretimi Bakımından Önem Taşınması

İş ürünü işin yürütülmesi ve faaliyetinin bir parçası sonucunda ortaya çıkmış ve önem arz eden karakterde olmalıdır. İş ürününün *işle ilgili olması gereği*, ifadenin içinde saklıdır. Bu çerçevede bir işletmenin üretim teknolojisi, herkesçe bilinmeyen organizasyon biçimi, hammadde kaynakları, kredi teklif mektupları, kredibilitesi, personel yönetimi, yatırım, bilanço teknikleri, makine kullanım metotları, stok bilgileri, müşteri listeleri, fiyat bilgileri, kamusal olmayan finansal veriler (istatistikler), formül, numune, icat, metot, teknik yöntemler, fiyatı belirleyen masraflar (maliyet miktarı), kâr marjı, yeni desen ve modeller, çalışma tarzı, kısaca yapılan iş veya işletmeyle ilgili hususlardan her şey³⁰¹; iş ve işletmeyle objektif uygunluk taşıma kapsamında iş ürünü olarak değerlendirilebilir

Madde gerekçesinde işle ilgisi kurulmak bakımından bağ “önem taşıyan” kavramıyla açıklanmıştır. İş, faaliyet veya üretim bakımından önem taşımayan şey, iş ürünü niteliği taşımaz ve iş ürünü niteliği taşımayan alelade bilgiler de bu bendin kapsamı dışında kalır. Örneğin, bir bakkalda tartı ve paketleme bölümünde çalışan bir işçinin yaptığı faaliyetin herhangi bir özellik taşıması nedeniyle iş ürünü olarak kabulü mümkün olmayacaktır.

Diğer taraftan iş ürününün önem gösterdiği an işletmenin faaliyette bulunduğu andır. İşletme tasfiye edilmişse yani iş ürününün önem taşıma hali sona ermişse, hukuki menfaat ortadan kalkmış ve bozulacak rekabet kalmamış demektir.

İş ürününe ilişkin haklı menfaat maddi ya da manevi olabilir. Tacir için herhangi bir değeri ya da önemi olmayan bir bilginin sır kapsamında olsun veya olmasın korunması beklenemez. Bir olayın veya bilginin açıklanması bir işletmenin rekabette önceliğinin kaybolmasına veya sahibinin maddi veya manevi zarara uğramasına yol açacaksa, haklı menfaatinin varlığı kabul edilmelidir³⁰². Örneğin, işçi tarafından ifşa edilen sırrın rakiplerce öğrenilmesi işverenin doğrudan maddi kayba uğramasına neden olabileceği gibi, ticari

³⁰¹ Uşan, a.g.e., s. 33.

³⁰² Sarıhasan Arkun, a. g. e., s. 114.

itibarını zedeleyerek manevi zarara uğramasına da neden olabilir. İşverenin haklı bir menfaatinin olup olmadığının tespitinde, bu menfaatin korunmasına ilişkin işverence alınan tedbirlere harcanan masrafın miktarı rol oynamaz³⁰³. Madde gerekçesindeki “önem taşıyan” ifadesi *haklı menfaate* işaret etmekte olup, aynı zamanda tacir için “değer taşıyan” kavramıyla da örtüşmektedir. İş ürünü herkes tarafından bilinen ve ulaşılabilen durumdaysa, iş ürününden yararlanmada tacirin haklı bir menfaatinin varlığından söz edilemez.

(3). Sıradan Bilgilerin Biraraya Getirilmesi İle Bütünlük Teşkil Eden Bir Değer Oluşturması

İş ürünü, kavramıyla tacirin yürüttüğü faaliyeti sonucu değer atfedilebilecek ve iş, faaliyet ve üretim bakımından önem arz eden bilgileri oluşturan değer veya değerler bütünü ifade edilmiştir. İş ürününün iş sırrı niteliği de taşıyabilecek durumda olan ekonomik bir değer içermesi, yapılan işle ilgili olması ve tacirin ticari hayatını etkileyecek düzeyde olması onun korunması meselesine ayrı bir değer katmaktadır³⁰⁴. Bilginin belirtilen hususlar bakımından hiçbir önem arz etmemesi halinde, iş ürünü olarak nitelendirilmesi mümkün olmaz. İş ürünü maddi bir varlıktan ziyade, işletmenin teklif, hesap, plan, proje, fizibilite raporları, iş akış şemaları, üretim hazırlık çalışmalarına ilişkin taslaklar gibidir. Kumaş deseni, bir evin kaba mimari çizimi, fabrika işletmesi masraf döküm listesi, yol tarifleri ve kol saatlerine ait ürün çizimleri TTK m.55/1-c anlamında iş ürününe örnek olarak gösterilebilir³⁰⁵.

(4). İş Ürününün Özel Mevzuatına Göre Korunan Fikri Mülkiyet Haklarından Olmaması

Fikri mülkiyet hakkı olarak nitelendirilmeyen ve/veya özel hükümler çerçevesinde korunmayan her değer herkes tarafından ticari amaç için serbestçe kullanılabilir mi? Kanun Koyucu bu sorunun cevabını iş/çalışma ürünleri çerçevesinde vermektedir³⁰⁶. Anılan bent kapsamında iş ürünü; iş, faaliyet veya üretim vb. açısından önem taşıyan, *fikri mülkiyet haklarından sayılmayan* ve belli bir fikrin ve/veya maddi çaba gerektiren teklif, hesap, plan

³⁰³ Sarıhasan Arkun, a. g. e., s. 31.

³⁰⁴ Uşan, a. g. e., s. 24.

³⁰⁵ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 559; Nomer Ertan, a. g. e., s. 318.

³⁰⁶ Ülgen, v.d., a. g. e., s.558.

gibi ürünleri kapsayacak bir anlam ifade eder. Bu nedenle madde uygulamasında, fikri mülkiyet hukukuna ilişkin özel düzenlemelerle korunmayan fakat emek sarf edilerek hazırlanmış ve/veya meydana getirilmiş ürünler “iş ürünü” olarak nitelendirilecektir³⁰⁷.

Patent, tasarım, makale, film gibi ürünler fikri mülkiyet haklarına konu olmakla birlikte³⁰⁸ aynı zamanda emek ürünü olan iş ürünleridir³⁰⁹. Ancak iş ürünü kapsamı içinde yer almakla birlikte, TTK m.55 gerekçesinde TTK m.55/1-c bendinin fikri mülkiyet hakları açısından öngörülmediği belirtilmiştir³¹⁰. Gerekçede, fikri mülkiyet haklarına karşı tecavüzlerin kendi mevzuatları ile korunması, fikri mülkiyet haklarına konu ürünlerin TTK m.55/1-c kapsamı dışında tutulmasına sebep olarak gösterilmiştir³¹¹.

Tescil edilmiş bir fikri mülkiyet hakkı söz konusu olduğunda haksız rekabete ilişkin özel düzenlemelerin kümülatif olarak uygulanması ve hak sahibinin özel düzenlemeler ile haksız rekabet hükümlerinin sağladığı korumadan birlikte yararlanması mümkün değildir³¹². Haksız rekabet hükümleri ancak özel düzenlemelerin uygulama alanı dışında kalan alanlarda koruma sağlayabilir³¹³. Dolayısıyla ticari işletmenin malvarlığına dâhil olan unsurların korunmasında, özel bir düzenlemenin varlığı halinde öncelikle o düzenlemeye başvurulacaktır³¹⁴. Marka, endüstriyel tasarım ve patent gibi fikri mülkiyet hakları 6769 sayılı Sınaî Mülkiyet Kanunu’nda öngörülen özel korumadan yararlanacaklardır³¹⁵. Örneğin, know-how³¹⁶,a konu bilgi ve tecrübe tescillenmişse, bu haklar patent hukuku çerçevesinde 6769 sayılı Kanuna göre korunacaktır. Know-how sözleşmesi ile patent başvurusu yapılmamış veya patentin koruma kapsamı dışında kalan tecrübeye dayalı bilgiler, üretim yöntemleri ya da sahibi olunan teknoloji haksız rekabet hükümlerine göre korunabilecektir. İşletmenin faaliyetinin bir sonucu olarak elde edilen iş ürünleri fikri mülkiyet hakkı olarak (patent, faydalı model bilgileri vb.) tescil edilmemiş ise, bunlara ilişkin koruma haksız rekabet

---

³⁰⁷ Nomer Ertan, a. g. e., s. 318.

³⁰⁸ Odabaşı, a. g. e., s. 5.

³⁰⁹ bkz., Arkan, a. g. e., s. 322.

³¹⁰ TTK 55. madde gerekçesi.

³¹¹ TTK 55. madde gerekçesi.

³¹² Ülgen, v.d., a. g. e., s. 544.

³¹³ Kümülatif olarak (hem özel düzenlemeler hem de haksız rekabet hükümleriyle) korunabileceği yönündeki görüşler için bkz., Ülgen, v.d., s. 544.

³¹⁴ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 187.

³¹⁵ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 187.; Odabaşı, a. g. e., ss. 7-42.

³¹⁶ Ticari, teknik bilgi ve beceriyi ifade eden bir şeyi yapabilme konusundaki bilgi için bkz., Arkan, a. g. e., s. 206.

hükümlerine göre yapılacaktır³¹⁷. Nitekim Yargıtay kendisine yansıyan bir uyuşmazlıkta “...buharlı ütü makinesinin İhtira Beratı Kanununa göre patentinin alınmamış olmasının, bunu ihmal eden davacının makine üzerindeki haklarını Türk Ticaret Kanununun haksız rekabet hükümlerinden yararlanarak korumasına engel teşkil etmeyeceği...” yönünde karar vermiştir³¹⁸. Başka bir kararında Yargıtay şu ifadeleri kullanmıştır “...Davalı tarafından üretilen ‘Climaks’ markasını taşıyan sobanın, davacı tarafından üretilen ‘Delonghi’ markasını taşıyan sobanın dış görünüm, dizayn ve teknik sistem yönünden aynıyet derecesinde benzemesi sebebiyle davalı eyleminin haksız rekabet teşkil ettiğinin tespitine ...” karar vermiştir³¹⁹.

Tescilsiz buluşlar ve tasarımlar, mevzuatımızda haksız rekabet hükümleri çerçevesinde süresiz olarak korunmaktadır³²⁰. Bu nedenle de uygulamada haksız rekabet koruması, özel hükümlerle düzenlenen sınaî mülkiyet haklarına bir alternatif koruma biçimi olmuştur. 6102 sayılı TTK ile getirilen yeni düzenlemeler ile tescilsiz sınaî ürünlerin haksız rekabet hükümleri ile tescilli sınaî ürünlere göre çok daha geniş bir korumaya sahip olduğu dahi söylenebilir. Zira tescilsiz sınaî ürünlerin haksız rekabet hükümleriyle korunması için aranan koruma kriterleri oldukça esnek olduğu gibi, bir süre sınırı da yoktur³²¹. Türk Hukukunda Yargıtay tescilli bulunmayan ürünün haksız rekabet hükümleriyle korunacağını kesin bir dille kabul etmiş olup, bu yönde kararlar vermiştir³²². Böylelikle, fikri mülkiyet hakkına konu olmasına rağmen, tescil edilmemiş hakların haksız rekabet hükümlerine göre korunacağı sonucuna varılmaktadır³²³.

---

³¹⁷ İsviçre hukukunda tescilli ürünler için özel kanun yanında haksız rekabet hükümleri ile de koruma talep edebilmesi hakkında bkz., Çapa, a. g. e., s. 364.

³¹⁸ Yarg. 11.HD, T.28.12.1990, E.8343, K.8476 (Gönen Eriş, *Türk Ticaret Kanunu-Ticari İşletme ve Şirketler*, C. I, 3. B., Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, ss. 1084-1085).

³¹⁹ Yarg. 11.HD, T.26.2.1996, E.1996/769, K.1996/1151, Cahit Suluk, “*Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Türk Hukukunda Tescilsiz Sınaî Ürünlerin Haksız Rekabet Hükümleri İle Korunması*”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından 10-11-12 Mayıs 2012 tarihlerinde düzenlenen “6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’nu Beklerken” Sempozyumunda sunulan 3. oturum tebliğ, s. 164, 2009, <http://e-dergi.marmara.edu.tr>, (15.02.2015).

³²⁰ Odabaşı, a. g. e., s. 184.

³²¹ Suluk, a. g. e., ss. 172-173.

³²² Yarg. 11.HD, T.31.01.2006, E.2004/14198, K.2006/917, Suluk, a. g. e., s. 165.

³²³ Ayırt edici özellik kazanması şartı ile tescilsiz marka sahibine 6769 sayılı Sınaî Mülkiyet Kanunu ile dava açma hakkı tanınmıştır.

c. İş Ürünü Çeşitleri

TTK m.55/1-c,1 ve 2'de iş ürünleri teklif, hesap veya plan gibi denilmek suretiyle örnek olarak sayılmıştır. Bu çerçevede örneğin iş akış şemaları, problem analizleri, üretim hazırlık çalışmalarına ilişkin taslaklar, raporlar vb. iş ürünü kapsamında değerlendirilir³²⁴. Bentlerde yer verilen "gibi" ifadesinden, emanet veya tevdi edilmiş veya sağlanmış şeylerin işin sürdürülmesi, faaliyetin yapılması ve üretimin gerçekleştirilmesi bakımından önem arz eden sadece teklif, hesap veya plandan ibaret olmadığı bunlara mahiyet itibarıyla benzeyen ve iş, faaliyet ve üretim yönünden aynı önem ve etkileşimi doğuran bilgilerin de aynı kapsamda değerlendirileceği sonucuna varılmaktadır. Bu nedenle iş ürünü kapsamında değerlendirilen her türlü ürün TTK m.55/1-c hükmündeki korumadan yararlanabilecektir³²⁵.

İşletmenin müşteri listesi³²⁶, çalışan personel sıraları, tüketici alanları, fiyat bilgileri, planlar, araştırma geliştirme bilgi ve belgeleri, fiyatlama bilgi ve analizleri, teknik çözümlene metodları, hesap dökümleri, alacak ve/veya borç miktarı, stok miktarı, alınan-verilen siparişler, teknik ve yöntemler, organizasyon biçim ve şartları, üretim teknolojisi ve iş akış listeleri, kâr marjı hesaplama ve döküm tabloları, pazarlama teknikleri şeklinde oluşturulmuş bilgiler gibi kavramlar iş ürünü içinde değerlendirilir. Bunların sır sayılmaları iş ürünü olmalarına engel teşkil etmez³²⁷.

Özellikle belirli ve aynı amaca yönelik hazırlanan yapı ve tasarımların anonim nitelikteki teknik yapısından kaynaklanan bir takım benzerlikler olabilir. Anonim nitelikteki teknik yapıdan kaynaklanan bu benzerlikler, haksız rekabete sebebiyet vermez. Yargıtay bir kararında, çifte ve süper poza av tüfeklerinin teknik çizimleri ve projelerinin şirkette daha önce çalışanlar tarafından kopyalanarak davalı şirkete verilmesinde, ürünlerin üretim teknolojileri ve üretim yöntemlerinin benzer olmalarının kaçınılmaz bir gerçeklik olduğundan ve bunların yapı ve tasarımlarındaki benzerlik teknik zorunluluklardan kaynaklandığından,

---

³²⁴ Karahan, a. g. e., s. 246.

³²⁵ Çapa, a. g. e., s. 365.

³²⁶ Müşteri listesi başka bir işletme tarafından ele geçirildiğinde; listedeki müşteriler ile bağlantı kurularak, bu müşterilerin işletmenin kendi müşteri çevresine dâhil edilmesi çok kolay olur. Çünkü burada rakip, kendi emek ve çabasına dayanmayan yolla müşteriler hakkında bilgi elde etmektedir. Rakip, ele geçirilen müşteri bilgileriyle (müşterilerin kimliği, alım ve satım miktarları, müşterilerin ödemeler konusundaki hassasiyet ve sadakati vb.) kendi müşteri çevresini genişletmeye çalışmaktadır. Ancak rakip işletme müşteri listesine, katalog veya meslek odalarının çıkarttığı ilan veya meslektaş listeleriyle ulaşırsa veya bu türden bilgiler ulaşılabilecek açıklıktaysa haksız rekabetten söz edilemeyecektir.

³²⁷ Uşan, a. g. e., s. 38.

sırf bu benzerliklerin haksız rekabet olduğunun kabul edilemeyeceğine karar vermiştir³²⁸. İş ürünleri üzerinde aslını az da olsa farklılaştırabilecek değişiklikler ile meydana getirilen iş ürünleri, haksız rekabete konu olabilir. Ancak iş ürününü ilk halinden farklı bir noktaya taşımayan iş ürünleri haksız rekabete konu edilmez. Şartları çerçevesinde bu fiilin genel hükümlere göre haksız rekabet teşkil edip etmediği değerlendirilir.

Aşağıda işletmeler açısından değer taşıyan ve TTK m.55/1-c,1 ve 2 de sayılan iş ürünü çeşitleri açıklanacaktır. Dikkat edileceği üzere belirtilecek iş ürünlerinin ortak noktalarından biri gelişen teknoloji karşısında dijital ortamda kolayca kopyalanabilir olmalarıdır.

İş ürünü kavramı geniş bir uygulama alanını kapsar. Ancak TTK m.55/1-c kapsamındaki iş ürünleri, belirli bir derecede olanlar bakımından sınırlandırılmıştır. Kanunda her ne kadar *teklif, hesap veya plan “gibi”* denilmişse de, “gibi” kavramının sayılan teklif, hesap ve planın özelliklerini taşıyan benzer örnekleri olarak yorumlamak gerekir.

(1). Teklif

Teklifin TTK m.55/1-c’de tanımı yapılmadığından, sözlük anlamı önem arz etmektedir. Öneri (teklif), TBK’da bir sözleşmenin yapılması için gerekli irade beyanlarından zaman itibariyle önce yapılandır³²⁹. TTK m.55/1-c anlamında teklif ise, sadece sözleşme yapma iradesini ifade etmemekte olup; muhatabı olması şart olmayan ve ileride kurulması muhtemel bir sözleşmeye esas hazırlanmış beyanları da içerir. Bu haliyle teklifler incelenmek veya kabul edilmek için bir şey önerme anlamına gelir³³⁰. Teklif, genel olarak sözleşme kurulmadan önceki zamanda yapılan çabaya isabet eder. Teklifi hazırlayan işletme için önemli olan, teklifin rekabet düzeninde değer taşıyan bilgileri içermesidir. Bir işin üretim şekli için hazırlanan teklifin verildiği kişi tarafından, tüm unsurlarıyla başkalarına aktarılması TTK m.55/1-c kapsamında haksız rekabet sayılacaktır. Ticaret hayatında müstakbel müşteriler için detaylı sunumlar, hesaplamalar, tasarım ve çizimler yapılması ve bunların müşteri

³²⁸ Yarg. 11.HD, T.03.06.2013, E.2012/13459, K.2013/11465, (www.kazanci.com).

³²⁹ Eren, a. g. e., s. 219; Oğuzman, Öz, a. g. e., s. 51.

³³⁰ TDK, a. g. e., s. 776.

tarafından incelenebilmesi için teslimi, bu sunumların müşteri tarafından rakip firmaya gösterilerek daha uygun bir fiyat için pazarlık yapılması sıkça karşılaşılan bir durumdur³³¹.

(2).Hesap

Hesap kelimesinden, işin yürütülmesi sırasında oluşan alım satım, miktar ve iş hacimlerine dayanan kâr veya zarar durumlarını gösteren veya bunlara esas teşkil eden bilgiler anlaşılır. Bu çerçevede işletmenin mali durumunu gösteren belirli şekilde düzenlenen mali tablolar ve dökümleri hesap kavramı içinde değerlendirilir.

(3). Plan

Plan kelime anlamıyla tasarlama olup³³², işlerin yapılma (akış) sırasını gösteren ve yazıya dökülmüş bir belgeyi ifade etmektedir. Bu anlamda plan, işin yürütülme süreci ve işle ilgili çeşitli iş alternatiflerinin ortaya konduğu bir anlamda çeşitli stratejileri de içeren işlere ilişkin akışı gösteren şema olarak belirtilebilir.

(4). Diğer “Gibi” Ürünler

TTK m.55/1-c'nin kapsamına, fikri mülkiyet hukukunda özel olarak korunmayan, sır niteliği taşıyan veya taşımasının gizliliği esas olan müşteri portföyü, fiyat bilgileri, iş ve ürün bilgisi gibi faaliyet ve üretim yönünden önem taşıyan teklif, hesap ve plan girmektedir. İş ürünü kavramı, haksız rekabet hukukuna yeni girmekle birlikte, bu kavramın geniş bir alanı ilgilendirdiği görülmektedir. Kanun iş ürünlerini sınırlamamış, saydıklarını örnek kabilinden vererek belirtmiştir. TTK m.55/1-c,1 ve 2'de “gibi” demek suretiyle bir iş, faaliyet ve üretim bakımından önem arz eden teklif, hesap veya plana özellikler bakımından benzerlik gösteren; müşteri portföyü, müşteri telefon listesi, müşteri için geliştirilen fiyat ve ürün bilgileri, işletmeye özel bilgisayar programları³³³ vb. iş ürünü olarak değerlendirileceği belirtilmek

³³¹ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 559.

³³² TDK, a. g. e., s. 657 ve 767.

³³³ 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu m.1/B-(g) hükmünde bilgisayar programlarının tanımı yapılmış olup, bu tanımdaki nitelikleri taşıyan bilgisayar programları bu Kanun kapsamında koruma altında olacaktır.

istenmiştir. Örneğin, işletme çalışanı herhangi bir ortamda kayıtlı işletmenin müşteri listesini başka işletmelere tevdi etmesi veya işten ayrılarak kurduğu rakip işletmede bu listede yer alan müşterilerle temas kurarak ekonomik menfaat elde etmesi TTK m.55 kapsamında haksız rekabet niteliğinde kabul edilecektir. Bu kapsamda karşı tarafın kolaylıkla ulaşabileceği salt müşteri adresleri iş ürünü sayılmaz.

Diğer taraftan, yazıya dökülmüş olsun veya olmasın tek başına “soyut fikirler”, TTK m.55/1-c’nin korumasından yararlanamaz³³⁴. Ancak fikri ve maddi bir çabanın sonucunda oluşan iş ürünleri koruma kapsamındadır. Kanaatimize göre, çalışanların işletmede ne iş yaptıklarını gösteren bir liste iş, faaliyet ve üretim bakımından önem taşıyan bir bilgidir. Çalışanların işletmede ne iş yaptıklarını gösteren bir listede, işletmenin hem çalışanları hem de müşterileri işletme için bir değer oluşturur Sadece çalışan sayısına ilişkin bilgi iş ürünü sayılmayacağından, iş ürünü kapsamına girmez.

2. İş Ürünü ile İşletme Sırrı Arasındaki İlişki

İşletmeler bakımından gizli bilgi, meslek sırrı, imalat sırrı veya ticarî sır kavramları arasındaki farklılığı açıklayacak, aralarındaki ayırımı kolaylıkla belirleyebilecek bir kıstas bulunmamaktadır. Bir başka ifadeyle, aynı durumu karşılamak üzere kimi zaman imalat sırrı, kimi zaman ticarî sır, kimi zaman da mahrem bilgi veya mesleki sır kavramları kullanılmaktadır³³⁵.

İşletmeler bakımından sırlar üretim ve iş sırrı olmak üzere iki kavram üzerine oturur. Üretim sırrı bir malın üretilebilmesi için gerekli olan üretim tekniği, süreci, karışım veya alaşım oranları gibi teknik bilgiyi³³⁶ içeren, işletmenin teknik yönünü ifade eder. İş sırrı ise işletme bakımından her şekilde önem taşıyan bilgilerdir³³⁷. İş sırrının bir türü olan ticarî sır ise, bağımsız ekonomik bir değeri olan veya iktisadi faaliyetlerde sahibi lehine bir rekabet avantajı sağlayan, aleni olmayan (sadece sınırlı bir çevrede bilinen) ve sahibinin gizli

---

Ancak m.1/B-(g) hükmünde tanımlanan bilgisayar programlarının FSEK kapsamında koruma altında olması, bilgisayar programlarının iş ürünü olmadığı anlamına gelmemekte olup; sadece TTK m.55/1-c kapsamında değil, FSEK kapsamında koruma altında olduklarını göstermektedir.

³³⁴ Nomer Ertan, a. g. e., s. 318.

³³⁵ Uşan, a. g. e., s. 26.

³³⁶ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 558.

³³⁷ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 558.

kalmasını istediği her türlü bilgidir³³⁸. İşletmenin ticari ve ekonomik faaliyetleri (ürünlere ait dizayn bilgileri, üretim satış ve fiyat bilgileri ve hesaplama teknikleri, müşteri adres/telefon bilgileri, pazarlama ve dağıtım ağı bilgileri, müşteri listeleri gibi) iş sırrı olarak değerlendirilebilir. Üretim sırrı ile iş sırrı arasındaki çizgi her zaman net değildir. Formül, desen, derleme, program, cihaz, metot, satış ve dağıtım yöntemleri, sözleşme formları, sözleşme şartlarına ilişkin bilgiler, reklam stratejileri, tedarikçi ve müşteri listeleri ve potansiyeli (ağları), yatırım planları, araştırma ve geliştirme (ar-ge) bilgi ve belgeleri, fiyatlandırma bilgileri ve politikaları, pazarlama teknik usul ve taktikleri, imalatın teknik özellikleri ve benzeri nitelikleri içeren sair bilgilerin hangilerinin ticarî sır hangilerinin imalat sırrı olduğunu söylemek güçtür³³⁹. Belirtilen güçlük çeşitli bilgiler bakımından ticarî sırrın konusuyla iş ürünleri arasında da vardır. Ancak her ikisi içinde söylenebilecekler; işverenin işletmesini ilgilendirmesi, rakip işletmeler tarafından bilinmemesinde iş sahibinin haklı çıkarının bulunması ve rekabet gücünü etkileyebilecek olmasıdır. Bu kapsamda sır, gizli kalması istenen şekil, usul, araç, teknik, teçhizat ve üretim tekniklerinden oluşan bir bütünü ifade eder. İşveren tarafından çalışana açıklanan iş geliştirme projesi ile ilgili fikir, iş, metod, ticari iletişim ya da diğer yasal korunmaya konu olan ya da olmayan her türlü yenilik ve çalışma ile bunların üretilmesi esnasında öğrenilecek yazılı veya sözlü tüm ticari, mali ve teknik bilgiler sır olarak kabul edilir. Bunların içinde iş ürünlerinin olmasına engel yoktur. Mal ve hammaddelerin nereden sağlandığını gösteren tedarik listeleri, iş yöntemleri ve planlamaları, iş raporları, fiyat oluşum bilgileri ve fiyat stratejileri, stok bilgileri, müşteri listeleri, pazarlama, tanıtım ve reklam planları ticarî sır arasında yer alabileceği gibi³⁴⁰, iş ürünü arasında da yer alabilir. Sır işitme, görme veya hissetme suretiyle öğrenilen ve maddi varlığı olmayan bir kavramdır³⁴¹. Sır, maddi bir varlık ile bütünleşse bile hukuken korunan sırrın bütünleştiği maddi varlık olmayıp, maddi varlığın içinde yer alan ve gizli tutulması istenilen bilgidir³⁴².

İş hayatında tam, mutlak ve kesin anlamıyla sır niteliği taşımayan fakat rakiplerin bilmemesinde işletmenin menfaati olan işletmeye ait diğer bilgiler (ticari, teknik, finansal, mali ve personele ilişkin bilgiler gibi) de vardır. Bunların bazılarını işletmenin faaliyetini

---

³³⁸ Mehmet Emin Bilge, *Ticarî Sırların Korunması*, 2.B., Ankara, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti., 2005, s.5.

³³⁹ Uşan, a. g. e., s. 26; Sarıhasan Arkun, a. g. e., s. 13.

³⁴⁰ Bilge, a. g. e., s.6.

³⁴¹ Pınar Çağla Kandıralıoğlu, *Türk Hukukunda Bankaların Sır Saklama Yükümlülüğü*, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2011, s. 73.

³⁴² Kandıralıoğlu, a. g. e., s. 79.

sürdürmesi sonucunda ortaya çıktıkları için, iş ürünü denmektedir. Bilinmemesi istenen her bilginin, yenilik ve orijinallik içermesi şartı yoktur. Bilginin korunması için tacirin ticari faaliyeti çerçevesinde ürettiği ve kullandığı ve aynı olanağa sahip olmayan rakiplerine karşı kendisi için avantaj teşkil etmesi yeterlidir³⁴³. Ancak sır niteliğindeki bilgilerin bir kısmı, aynı zamanda birer iş ürünüdür. İş ürünü ile sır arasındaki kesişim noktası ise, tacirin bu bilgilerin başkası tarafından bilinmemesinde menfaatinin olmasıdır. Bu nedenle aralarında nitelik değil, bilginin içeriği bakımından derece farkı olduğu söylenebilir.

Sır veya iş ürünlerinin paylaşılması halinde korunan hukuki menfaat de, bunların şekillendiği maddi varlık değil; söz konusu sır veya iş ürününün elde edilmesi için ortaya konan fikir, beceri, emek ve masraflardır³⁴⁴. Nitekim bir fotoğraf veya video kaydının maddi varlığı değil, söz konusu fotoğraf veya video kaydı ile kayıt altına alınmış olan bilgi, hukuken sır olarak korunmaktadır³⁴⁵. Kolayca sağlanan bilgiler ise (örneğin internet sitesinde yayınlanan veya kataloglarda yer verilen fiyat, stok vb. bilgiler), sır olarak nitelendirilmez³⁴⁶.

Her sır iş ürünü olmadığı gibi, her iş ürünü de sır vasfı taşımaz. Bu durumda sır yanında sır niteliği taşımayan ancak işletme bakımından değer taşıyan iş ürünleri niteliğindeki bazı bilgi ve uygulama şekilleri gibi kazanımların da koruma altına alınması ihtiyacı doğmuştur. İş ürününün korunması için sır vasfı taşımalarına gerek yoktur³⁴⁷.

İş ürünü de esasen işletmede o işi yapan kişilerin doğrudan bildiği hatta uygulamalarını yaptığı, fakat bunların dışında kalan kişiler tarafından ulaşılması zor olan bilgilerdir. Bu nedenle sır, işletme sahibi dışındakilerin bilmediği bilgiler olarak addedilemez. Pek çoğu çalışanlar tarafından bilinen hatta uygulamaya aktarılan bilgilerdir.

İş ürünü, işletmenin ekonomik performans ve geleceği bakımından sır kadar hatta yerine göre bazen sırdan daha fazla önem taşır. Bu durumda iş ürününün de bir sır niteliğine bürünmesine engel yoktur. Örneğin bir ihaleye katılım öncesi hazırlanmış olan fiyat teklifinin, rakipler tarafından bilinmesi böyledir. İşveren tarafından bir bilginin korunması isteniyorsa işverenin bu iradesinin çalışan tarafından bilinmesi veya en azından bilinebilir nitelikte olması

---

³⁴³ Uşan, a. g. e., s. 38.

³⁴⁴ Sarıhasan Arkun, a. g. e., s. 5.

³⁴⁵ Sarıhasan Arkun, a. g. e., s. 6.

³⁴⁶ Sarıkaya, a. g. e., s. 125.

³⁴⁷ Uşan, a. g. e., s. 233.

icap eder³⁴⁸. Bu nedenle başkaları tarafından bilinmesi ve kullanılması istenmeyen bilgilerin, sır olarak değerlendirilmesi karşısında yine başkaları tarafından bilinmesi ve kullanılması istenmeyen iş ürünleri varsa, bunlar da sır olarak değerlendirilir. TTK m.55/1-c'de açıkça belirtilmemekle birlikte, tacir tarafından başkaları tarafından yararlanılması istenmeyen ve bütünlük arz eden bilgi parçalarının iş ürününün bir unsuru olarak kabul edilmesine yakın durulmaktadır. Çünkü bunlar işletmenin ticari ve ekonomik faaliyeti içinde asli olarak yer almakta olup, taşıdıkları önem nedeniyle bunlarda işletmenin haklı bir çıkarı bulunur. Hak sahibi bu bilgilerin korunmaması halinde pazarlama ve tedarik başta olmak üzere idari, mali ve teknik yönlerden aleyhine bir durum (örneğin üretimin azalması, maliyetlerin artması, tüketicilerin kaçıışı vb.) olacaksa, bunların korunmasında menfaati vardır. Bu bilgiler bazı işletmeler için sır niteliği taşıyan faydalı bilgi olarak nitelendirilebilecekken, bazıları için bu nitelikte sayılmaz. Sır kavramının içeriği, her işletme bakımından değişkenlik arz eder.

Sır niteliği taşıyan iş ürünleri teknik değerlendirme, çözümler, taslaklar, metodlar, tedarik ve iç organizasyon şemaları, çalışan bilgileri, tedarikçi veya müşteri hizmetlerine ilişkin raporlar, tedarikçi listeleri, müşteri listeleri, pazarlama ağları, reklam planlamaları, çalışma sistemi, sorun çözüm süreçleri gibi bilgilerden ibarettir. Yargıtay bir kararında bankada müfettiş yardımcısı olarak çalışan birinin, banka müşterilerini tanınması ve işin sırrına vakıf olması nedenlerini banka aleyhine oluşacak zarar kaynağı olarak kabul etmiştir³⁴⁹. Bu bilgileri işletme yapılarına göre çeşitlendirerek artırmak mümkündür. Ancak hangi şekilde olursa olsun görüleceği üzere belirtilen bilgiler pazarlama, üretim ve organizasyona ilişkin ticari strateji ve politikalarının oluşturulmasında ortaya çıkan sorunların çözümünde de kullanılan bilgilerdir. İş ürünleri, işletmelerin kendi şartları ve durumuna bağlı olarak birer sır özelliğine sahip olabilirler, ancak iş veya üretim sırrı kadar keskin ve gizlilik içeren bilgiler değildir.

Çalışanın mesleki bilgi ve tecrübesi ile ticari sırlar ve iş ürünleri arasında da bir ayırım yapılmalıdır. Çalışanın, çalışması esnasında öğrendiği mesleki bilgi ve tecrübe çalışandan ayrılması mümkün olmayan bir bütünlük arz eder³⁵⁰. Çalışanın, çalışmasında zamanla kazanmış olduğu ve artık kendisinin ayrılmaz bir niteliği haline gelmiş mesleki bilgi ve

---

³⁴⁸ Sarıhasan Arkun, a. g. e., s. 37.

³⁴⁹ Yarg. HGK, T.22.09.2008, E.2008/9-517, K.2008/566, (www.sinerjimevzuat.com.tr).

³⁵⁰ Bilge, a. g. e., s.118.

tecrübeler ticari sır olarak nitelendirilemez³⁵¹. Bir bilginin mesleki bilgi ve tecrübeye dayanan bilgi olup olmadığı hususu, her somut olayda ayrıca incelenmelidir³⁵². Çalışan, çalışması sırasında öğrenmiş olduğu bir takım nitelikli bilgileri üçüncü kişilere açıklamamak, söz konusu bilgilerin mahrumiyetine sadık kalmak borcu altında ise de, çalışması sırasında öğrenmiş olduğu bu bilgileri kendisi geliştirmiş ve artık sonuçta onlar çalışanın kendisine ait mesleki bilgileri haline gelmişse, bunların kullanılması ve üçüncü kişilere açıklanmasında problem yoktur³⁵³.

İş ürünü niteliği olmayan bir bilgiden çalışanın yararlanması hali, haksız rekabet olarak değerlendirilmez. Bir başka ifadeyle bilgilere çok kolay ulaşılması ve hatta herkese açık ve aleni olması halinde bilgilerin korunması gerektiği söylenemez. İşletmenin tasfiye edilmesi durumunda iş ürünleri üzerinde tacirin hukuki yararı kalmadığından, bu durumdaki yararlanmalar da haksız rekabet dışında kalır.

TTK m.55/1-c,1 uygulaması bakımından ürünün emanet edilmiş olması, iş ürününün herkesin kullanımına açık olmadığını, gizli olduğunu ve sadece haksız rekabeti gerçekleştiren kişinin iş ürününü görebileceğini ifade eder³⁵⁴. Kendisine yetkisiz olarak sağlanmış iş ürünleri bakımından da aynı gizliliğin sağlanması gerektiği söylenebilir.

Yargıtay genel olarak, müşteri listelerinin sır niteliğinde olmadığı görüşündedir³⁵⁵. Müşteri listesinin sır niteliği taşıyıp taşımadığı her işletmenin şartlarına göre ayrı ayrı değerlendirilebilecek olsa da, iş ürünü olduğu noktasında duraksama olmasa gerekir. Müşteri listeleri iş ürünü olarak korunacak değerler içinde yer alacaktır.

3. Çalışanın İş Ürünüden Yararlanmış Sayılma Şartları

a. Yararlanmanın Yetkisiz Olması

Yetkisiz yararlanma hali, iş ürünlerini birine emanet veya tevdi eden hak sahibinin yararlanmaya izin vermemesine rağmen; o kişinin iş ürünlerinden yararlanmasıdır. TTK

---

³⁵¹ Bilge, a. g. e., s.118.

³⁵² Bilge, a. g. e., s.118.

³⁵³ Bilge, a. g. e., s.119.

³⁵⁴ Nomer Ertan, a. g. e., s. 319.

³⁵⁵ Yarg. 11.HD, T.22.01.2001, E.2000/9410, K.2001/370, (www.kazanci.com); Sarıkaya, a. g. e., s. 129.

m.55/1-c kapsamında kalan bütün fiillerde haksız rekabetin varlığı, bir netice olarak yararlanma şartına bağlanmıştır. Aynı şekilde rekabet düzeninin sarsılması da bu şartın varlığına bağlıdır. Bu durumda hükmün (c) bendinde “...yetkisiz yararlanma...”, 1. alt bentte “...yetkisiz yararlanmak...”, 2. alt bentte “...sağlanmış olduğunun bilinmesi gerektiği halde yararlanmak...” ve 3. alt bentte “...devralıp onlardan yararlanmak...” şeklinde ifade edilmiştir. Ancak haksız rekabete ilişkin hareketi yapan çalışanın bunu yarar sağlamaksızın (sadece iş ürünlerinin ifşası şeklinde) yapması söz konusu olduğunda, hareketin haksız rekabet olup olmadığı TTK m.54/2 deki genel hükümlere göre değerlendirmelidir.

İş ürünü niteliğindeki bilgilerin, “emanet edilme” veya “tevdil edilme”, “sağlanmış olma” dışında kalan ele geçirilmesi halleri, TTK m.55/1-c,1 ve 2 kapsamında değerlendirilmez. İş ürünlerinin emanet veya tevdil edilenler dışında kalan başka kimseler tarafından öğrenilmesi, hukuka aykırı öğrenme olarak kabul edilir. Emanet veya tevdil edilme dışı ele geçirilen işe ilişkin bilgilerin elde edenler tarafından değerlendirilmesi veya başkalarına bildirilmesi hali TTK m.55/1-c değil, TTK m. 55/1-d kapsamına girer.

Burada “emanet edilme” ve “tevdil edilme”, “sağlanmış olma” kavramları arasındaki farkı belirtmek gerekir.

TTK m.55/1-c,1’de emanet edilmiş iş ürününe yer verilmiştir. *Emanet edilme*, iş ürününün doğrudan onu meydana getiren kişiden edinilmesini içerir. Diğer bir ifade ile ürün haksız rekabeti gerçekleştiren kişiye, sahibi tarafından bilerek ve isteyerek verilmiştir³⁵⁶. İş ürünü emanet olarak alan kişi yetkisi olmadığı halde, emanet veren kişinin rızası veya onayı olmaksızın iş ürününden yararlanmaktadır. Hükmün uygulanmasında sözleşme görüşmeleri devam ederken, diğer bir ifade ile sözleşmenin akdedilip edilmeyeceğine karar verilmesi aşamasında yapılan sunumlar ve taslaklar ön plandadır. Örneğin; imzalanması planlanan lisans sözleşmesi öncesinde teklif olarak sunulan ve avukatlar tarafından özel olarak hazırlanmış “sözleşme taslağı”, mimar ile bir sözleşme imzalanmasından önce mimar tarafından çizilen proje taslağı vb.³⁵⁷

TTK m.55/1-c,2’de iş ürününün tevdil edilme veya sağlanmış olma hali düzenlenmiştir. *Tevdil edilme veya sağlanmış olma* ile iş ürünü doğrudan onu meydana getiren

³⁵⁶ Nomer Ertan, a. g. e., s. 319.

³⁵⁷ Nomer Ertan, a. g. e., s. 319.

kişiden edinilmediği durumu ifade eder³⁵⁸. İş ürününden yararlanan kişi, ürünün kendisine yetkisiz olarak tevdi edilmiş veya sağlanmış olduğunu biliyor veya bilmesi gerekiyorsa haksız rekabet fiili söz konusu olacaktır. Hükmün uygulanmasında esasen rakiplerin iş ürünlerinden haksız yararlanmalarının engellenmesi düzenlenmek istenmiştir. İşletme sahiplerinin rakiplerine ait olduğunu bildikleri veya bilmeleri gereken iş ürünlerinden ticari amaçlı yararlanmaları haksız rekabet teşkil eder. Hükmü ile sözleşmenin akdinden önce hazırlanarak müşteriye teslim edilen sunumların (hesaplamalar, tasarımlar, çizimler); rakip firmaya gösterilip, aynı sunum üzerinden daha uygun bir fiyat için pazarlık yapılmasını içerecek şekilde rakip firmanın sunumunu oluşturan iş ürünlerinden ticari amaçlı yarar sağlanması engellenmek istenmiştir³⁵⁹.

b. Yarar Elde Edilmiş Olması

TTK m.55/1-c'de "yetkisiz yararlanma" kavramı kullanılmıştır. Yararlanma kavramı geniş yorumlanmalıdır³⁶⁰. Yararlanma, iş ürününü emanet verenin izni (rızası) olmaksızın gerçekleşen, her türlü ticari amaçlı faydalanmayı içerir³⁶¹. Bu nedenle iş ürününü emanet olarak alan kimsenin iş ürününü ticari amaçla kendi işletmesinde kullanması veya üçüncü bir kişiye satmak suretiyle onu yararlandırması arasında fark yoktur. Önemli olan, iş ürününün her hangi bir şekilde ticari amaçlarla değerlendirilip değerlendirilmediğidir³⁶². Bu nedenle, tacir tarafından çalışana emanet edilmiş iş ürünlerinden, çalışanın ticari amaçla yetkisiz yararlanması TTK m.55/1-c,1 bendi kapsamındadır.

Yararlanma, o şeyden lehe sonuç almayı ifade eder. İş ürününden yararlanması için bir kişiye yetki tanınabilir. Kişi yararlanma yetkisini kullanıp kullanmamakta serbesttir. Hukukun kişilere tanıdığı hukuki yarara ilişkin yetki hak olduğuna göre, yetki sahibi aynı zamanda hak sahibi anlamını taşır. Hak sahibinin, hakkını kullanması dürüstlük kuralına aykırılık arz etmediği sürece bu hakkı kullanmasında hukuken bir engel bulunmaz.

İş ürünlerinin emanet edildiği kişilerin bu iş ürünlerinden yararlanmada yetkisi olup olmadığının belirlenmesinde önemli olan faktör, hak sahibinin emanet edilene tanıdığı

---

³⁵⁸ Nomer Ertan, a. g. e., s. 320.

³⁵⁹ Nomer Ertan, a. g. e., s. 321.

³⁶⁰ Nomer Ertan, a. g. e., s. 320.

³⁶¹ Nomer Ertan, a. g. e., s. 320.

³⁶² Nomer Ertan, a. g. e., s. 320.

yetkilerin sınırlarıdır. Bu sebeple, tanınan yetki sınırının aşılmasını içeren bir faydalanma yetkisiz faydalanma olarak değerlendirilir. İş ürünlerinden yararlanma konusunda verilecek yetkinin yani iznin yazılı veya sözlü olmasının önemi yoktur. İzin verildiğinde çalışanın iş, faaliyet, üretim veya faaliyetle ilgili bilgilerden kendisinin yararlanmasına engel kalmamış demektir. Kanundaki düzenleme gereği iş ürünlerinden yararlanmada yetkisizlik kural olup, yetkili olma istisnadır. Bir başka deyişle aksine bir irade açıklaması yapılmamışsa, iş ürünlerinden yararlanılamaz.

TTK m.55/1-c'nin düzenlemesi bakımından yetkisiz yararlananın işletmenin çalışanı veya bir başkası olması önem taşımaz. Önemli olan iş, faaliyet veya üretim bakımından değer taşıyan nitelikli bilgilerin, bilgisine sunulmuş bir kişi tarafından yetkisiz veya izinsiz kullanılarak ticari amaçlı yarar sağlanmasıdır. İşletmede çalışsın veya çalışmasın herkes haksız rekabetin bu halini işleyebilirler. Ancak genellikle yetkisiz yararlanma, iş ürünlerine ulaşma bakımından işletmede çalışanlar tarafından daha sıklıkla meydana getirilir. Bu nedenle haksız rekabete ilişkin açıklanan bentteki fiil çoğunlukla çalışanlar tarafından işlenir.

İşletmede çalışanların özellikle sıkı iş ilişkisinde bulunan başka işletmelerin iş ürünlerini öğrenmesi hayatın olağan akışı gereğidir. İşin veya ticari faaliyetin sürdürülmesi bakımından işletmenin iş ürünlerinin öğrenilmesi, bazı durumlarda işin yapılması bakımından da zorunluluk arz eder. Örneğin; bir bilgisayar programı yazacak çalışanın işletmenin müşteri listesi, satışlar ve kullanılan üretim teknolojisi gibi bilgilere sahip olması işin yapılabilmesinin şartıdır. Bu bilgileri yaptıkları işin gereği olarak öğrenen çalışanların, bunlardan, işi yerine getirme amacı dışında yetkisiz olarak ticari amaçla yararlanması düşünülemez. Bu hükümle çalışanların bu tür muhtemel davranışlarına sınır getirerek *emek ilkesini* başka tacirler bakımından da korumak istemiştir.

TTK m.55/1-c,2'de çalışanın iş ürünlerinin yetkisiz tevdi edildiğini veya sağlanmış olduğunu bilebilecek durumda olması yeterli görülmüştür. Bu sebeple bentte kapsam geniş tutularak, bilmenin yanında bilinmesi gerekliliğine de yer verilmiştir. Yani haksız rekabet fiilini işleyen, fiili işlediğini açıkça bilmesi aranmamış, bu durumu bilebilecek durumda olması halinde de bent kapsamında sorumlu olacağı hükme bağlanmıştır. İş ürününden yararlanan kişinin, ürünün yetkisiz olarak sağlanmış olduğunu “bilmesi gerektiği” somut olayın şartları çerçevesinde değerlendirilmelidir. Müşterinin kendisine sunduğu çizimlerin profesyonelin kaleminden çıktığı belli ise ve/veya müşterinin kendisinin o çizimi yapması

olayın şartları çerçevesinde mümkün değilse ya da kendisine sunulan çizimlerde bulunan “Copyright” “...”ye özel çizilmiştir, “...”ye aittir” veya “gizli” gibi müşteri dışındaki bir kimseye aidiyetini gösteren işaretler iyi niyeti ortadan kaldırır ve iş ürününü kullanan kişinin ürünün başkasına ait olduğunu “bilmesi gerektiğini” gösterir³⁶³.

TTK m.55/1-c bendinde düzenlenen haksız rekabet fiilinin bir unsuru “izinsiz yararlanma” dır. İş ürünlerini başkasına aktaran fakat bundan her hangi bir yarar sağlamayan çalışanın durumu ise, sadakat borcu çerçevesinde genel hükümlere göre haksız rekabet olarak değerlendirilir. Rekabet edici davranış sonucunda sağlanan faydayı, işten ayrılan bir işçinin kuracağı kendisine ait işletme ya da başka işletmelerde çalışarak elde etmesi veya işten ayrılmadan elde etmesi arasında bir fark öngörülmemiştir. Bu sebeple, fayda her şekilde sağlanabilir. Nitekim faydanın işçinin evinde yapacağı faaliyet çerçevesinde sağlanması da mümkündür³⁶⁴. Özellikle ifade etmek gerekir ki, TTK m. 55/1-c’deki hükümlerde başkalarının iş ürünlerinden ticari amaçlarla yararlanılması haksız rekabet olarak kabul edilmiştir. Sahibinin izni olmaksızın bir iş ürününün şahsi kullanımı (c) bendinin uygulama alanına dâhil değildir³⁶⁵.

İş ürünü niteliğine sahip bilgilerin; işletmenin aleyhine sonuçlar doğuracak şekilde kullanılması rekabet ortamını bozduğu gibi, işletmeye ve emeğe karşı haksızlık oluşturur. Bu nedenle iş ürünlerinin detaylarını içeren bilgilerin başka işletmelerin eline geçmesi kabul edilemez. TTK m.55/1-c’de fiilin haksız rekabet oluşturması bakımından yararlanmanın ekonomik olması gerektiği düzenlenmişse de, ekonomik yararlanmasının ölçüsünün ne olacağı belirlenmemiştir. Kanaatimizce, düzenlemenin amacına bakıldığında ekonomik yararlanma halinin iktisadi rekabeti ihlal edici özellik ve ağırlıkta olması gerektiği anlaşılmaktadır. TTK m.55/1-c,1,2 ve 3’de “yararlanmak” ifadesinin kullanılması bir kesinliğe işaret eder. Bu nedenle yararlanmaya teşebbüs halinde, yararlanma şartının gerçekleşmediği kanaatindeyiz.

İşletmeye zarar verilmesi veya işletmenin zarar görme tehlikesinin bulunması ile yarar elde edilmesi farklı kavramlardır. İşletmenin zarar görme tehlikesinin boyutu ise önem arz etmemektedir. Önemli olan iş ürünlerinden çalışanların yetkisiz olmalarına rağmen ekonomik

---

³⁶³ Nomer Ertan, a. g. e., s. 321.

³⁶⁴ Uşan, a. g. e., s. 143.

³⁶⁵ Nomer Ertan, a. g. e., s. 317.

amaçlı yarar sağlamasıdır. Çalışanın iş ürününden ekonomik yarar sağlaması, aleyhine haksız rekabet fiili işlenen işletme bakımından zararın meydana geldiği anlamını taşımamaktadır. Aleyhine haksız rekabet fiili işlenen işletme bakımından zararın meydana gelmemiş olması, iş ürününden ekonomik amaçlı yarar sağlanma fiilinin TTK m.55/1-c anlamında haksız rekabeti meydana getirmesine engel değildir. Kanaatimiz, zararın meydana gelme şartının TTK m.55/1-c uygulaması bakımından haksız rekabetin unsuru kabul edilmediğidir. Ancak zararın varlığını arayan davalar bakımından zararın dava açma şartı olarak aranacağı muhakkaktır³⁶⁶.

TTK m.55/1-c gerekçesinin konuyla ilgili kısmının son cümlesi dikkate alındığında, “yararlanma” kavramıyla kastedilenin ekonomik bir yarar veya menfaat temini olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu nedenle ekonomik sonuç doğurmayan yararlanmalar (örneğin manevi yarar, kişisel kullanım) bu bent uygulaması bakımından yararlanma şartını sağlamaz. Çalışan tarafından rakipten komisyon veya kâr payı alınması veya kazanç paylaşımı gibi menfaat elde edilmesi ekonomik yararlanmanın karşılığını oluşturur. Çalışanın TTK m.55/1-c’de düzenlenen fiillerden birini gerçekleştirmesi karşılığında yurt içi veya yurt dışı çok lüks bir yere davet edilmesi, ulaşım ve belirli bir süre konaklama masraflarının karşılanması da ekonomik amaçlı sağlanan yararlanmaya örnek verilebilir.

Yararlanmanın belirli bir yoğunlukta olması aranmalıdır. Bir başka deyişle yararlanma durumu haksız rekabette bulunanın bu yönde davranmasını açıklamaya sebep olacak ağırlıkta olmalıdır. TTK m.55/1-c yararlanmanın maddi bir çıkar olacağı şeklinde bir belirleme yapmamış olmakla birlikte madde gerekçesinden, sağlanan yararın ekonomik sonuçlu olmasının arandığı anlaşılmaktadır.

Yararlanmanın içine maddi sonuç içeren yöntemler girer. Nitekim bazı siyasi ve ideolojik kayırma ve akrabalık ilişkilerinin maddi sonuçları varsa, ekonomik yararlanma şartı sağlanmış kabul edilmelidir. Yararlanmanın doğrudan veya dolaylı olmasının önemi yoktur.

Çalışanın kendi işletmesine zarar verme kastı olmaksızın, iş ürünlerini açıklaması karşılığı doğrudan veya dolaylı ekonomik amaçlı yararlanma sağlaması TTK m. 55/1-c’nin aradığı yararlanma şartı bakımından yeterli görülmelidir. Çalışan kendisi ekonomik amaçlı bir yarar elde etmeksizin, rakip işletmelerin ekonomik amaçlı yarar sağlamasına imkân verirse; haksız rekabet fiili TTK m.55/1-b,2 veya m.55/1-d’ye göre değerlendirilmelidir.

---

³⁶⁶ Zararın varlığını arayan davalar maddi ve manevi tazminat davalarıdır.

Yararlanma, kazanç sağlama amacına yönelik veya mesleki her türlü kullanımı ifade etmekle beraber, “kişisel kullanımlar” yararlanma kapsamında kabul edilmeyecektir³⁶⁷. Nitekim özellikle çalışanların ifa ettikleri işler dolayısıyla edindikleri deneyim ve bilgi birikimlerini daha sonra kendisine ait bir işletmede veya rakip bir işletmede kullanması halinde TTK m.55/1-c'nin aradığı anlamda yararlanmadan söz edilemez. Çünkü çalışanın çalıştığı işte belirli bir tecrübe ve beceri kazanması, işin yapılmasının sonucudur. Bu özelliklerin çalışılmaya başlanan yeni işletmede kullanılması, haksız rekabet bakımından emanet veya tevdi edilen, sağlanan bilgi sayılmaz. Çünkü işin yapılması sırasında elde edilen yetenekler ayrılmaz bir bütün oluşturduğundan, işte öğrenilen çeşitli bilgilerin çalışandan ayırt edilmesi oldukça zordur³⁶⁸. Bu durumda çalışan elde ettiği beceri veya yeteneği dürüstlük kuralına aykırı olmamak üzere kişisel amaçlı kullanmakta serbesttir. Bir bilginin tecrübeye dayalı bir bilgi olup olmadığı hususunu, her somut olayda ayrı ayrı değerlendirilmek gerekir³⁶⁹. Nitekim çalışanın çalıştığı işletmede işe başlamadan önceki diğer çalışmalarında edindiği bilgi, deneyim ve becerilerinin aktarılmasına ilişkin kurallar, her işe başlanan işletme bakımından geçerlidir. Özellikle aynı alandaki işler bakımından yeni işe başlayan bir çalışanın bilgi, deneyim ve beceriler bakımından sıfırdan başlaması düşünülemez. Önemli olan bilgi, deneyim ve becerilerin benzer nitelikteki işletmelerde de kullanılabilir ve çalışanın mesleki bilgisine dâhil bilgiler olmasıdır³⁷⁰. Bunlarla birlikte işletmenin organizasyonu ve üretim teknikleri tecrübeye dayalı bilgiler olarak değerlendirilmez³⁷¹. Çalışanın, ayrıldığı işletmenin emek vererek oluşturduğu iş ürünlerini (müşteri portföyünü vb), yeni çalışmaya başladığı rakip işletmeye kaydırması fiili; tecrübe dışında olup, haksız rekabet teşkil eder.

(1).Çalışanın İşe Devamı Strasında Sağladığı Yarar

TTK m.55/1-c'de haksız rekabet fiilini gerçekleştirebilecek kişiler özel bir belirlenmemiştir. Ancak, işletme çalışanlarının iş ürünleriyle doğal bağ içinde oldukları

---

³⁶⁷ Çapa, a. g. e., s. 366.

³⁶⁸ Uşan, a. g. e., s. 218.

³⁶⁹ Uşan, a. g. e., s. 32.

³⁷⁰ Uşan, a., g. e., s. 32.

³⁷¹ Uşan, a. g. e., s. 32.

dikkate alındığında, bu hükmün işletme çalışanları üzerinde geniş bir uygulama alanını kapsadığı açıkça görülür.

Çalışanın iş ürünlerinden bir iş sözleşmesi kapsamında veya iş sözleşmesi dışında yararlanılmasının önemi yoktur. Önemli olan, faydalanmada çalışanın yetkisiz olmasıdır. Diğer taraftan TTK m.55/1-c'deki haksız rekabet fiilinin işlenebilmesi için, haksız rekabeti işleyen işletmede hiç çalışmamış olması, önceden çalışmış olması veya halen çalışıyor olması halleri arasında fark yoktur. Rızaya dayalı olarak emanet edilen veya tevdi edilen, sağlanmış olan iş ürününden yetkisiz yararlanılması, fiilin haksız rekabet sayılması için yeterlidir.

İş ürünleri hakkında bilgi sahibi olan çalışanın bunlarla ilgisi olmaksızın işyerindeki mesaisi bittikten sonra başka karakterli işte çalışarak sağladığı yarar, iş ürünü eksensiz bir yararlanma değildir. Bu halde TTK m.55/1-c hükmünün uygulama alanı olmadığı açıktır.

(2). Çalışanın İşten Ayrılmasından Sonra Sağladığı Yarar

Çalışanlar teknik ve mesleki bilgilerinin yanında özellikle işletmeye ilişkin kendilerine emanet veya tevdi edilmiş, sağlanmış iş ürünleri hakkında yakın bilgi sahibidirler. Bu özellikleri onların işletmenin müşteri portföyü üzerinde çok hâkim olmalarına da sebep olur.

Çalışanın işte çalışırken sağladığı yararlanma iş görme sözleşmesi çerçevesinde değerlendirilebilecek ve sonuca ulaşılacak bir durumdur. Çalışanın haksız rekabeti işten ayrıldıktan sonra da gerçekleşebilir. Çalışanın işten ayrılması halinde, yararlanmanın varlığını tespit etmek çok kolay değildir. Çünkü çalışanın işten ayrılarak, ayrıldığı işletmeye rakip bir işletme kurması veya rakip bir işletmede çalışmaya başlaması halinde, çalışanın ayrıldığı işletmede ifa ettiği işler dolayısıyla edindiği deneyim ve bilgi birikiminin mi yeni işletmelere aktarıldığı, yoksa iş ürünlerinden yetkisiz yararlanılarak ekonomik bir yarar mı sağlandığının incelenmesi gerekir. Ancak bu incelemenin gerekliliği dahi yararlanmanın hiç araştırılmaz, değerlendirilemez ve ortaya çıkartılamaz olduğu anlamına gelmez.

Çalışanın çalıştığı işletmeden ayrılmasında, elde etmeyi umduğu yararlar olabilir. Bu yararların gerçekleşebilmesi için, çalışanların iş ürünlerinden yetkisiz şekilde ekonomik menfaat sağlaması gerekebilir. Yasaklanan durum, çalışanların iş ürünlerinden yetkisiz

yararlanıp, dürüstlük kuralına aykırı bir fiil ile çalıştığı işletmeye zarar vermeleri veya işletme için zarar tehlikesi yaratmalarıdır.

Çalışanın işten ayrıldıktan sonra kendisine ait rakip niteliği taşıyacak bir işletme kurması veya işverenle rekabet oluşturan bir işyerinde çalışması yahut o işyerine ortak olması mümkündür. Bu durumda yeni işletme ile eski işletme arasında rekabet ortamı varsa, eski işletmenin iş ürünlerinden yeni işletmenin yetkisiz yararlanması ihtimali çok yüksektir. Ancak, üretimde veya muhasebede çalışan birinin geceleyin rakip işletmede bekçi olarak çalışması bu kapsamda değerlendirilemez. Diğer yünden, bekçi olarak işe girerek sağladığı yararın eski işletmenin iş ürünlerinin rakip işletmeye verilmesi karşılığı olması halinde ise haksız rekabet söz konusu olacaktır. Bir başka ifade ile çalışanın, eski işletmenin iş ürünlerinden doğrudan veya dolaylı ekonomik yarar sağlaması haksız rekabet oluşturur. Ancak, çalışanın iş ilişkisi sona ermesi akabinde, rakip bir işletmede çalışmaya başlaması tek başına iş ürünlerinden yetkisiz yararlanıldığı anlamına gelmez. Yargıtay bir kararında “...davacı şirket çalışanlarının davalı şirkete geçmesinin başlı başına haksız rekabet teşkil etmeyeceği...” ni karara bağlamıştır.³⁷² Buna rağmen belirtmek gerekir ki, bir kişinin rakip işletmede çalışmasının haksız rekabet oluşturup oluşturmadığının somut olay bakımından tespiti her zaman kolay değildir³⁷³.

Haksız rekabet teşkil edecek fiilin varlığı, çalışanın yeni işletmeye geçişinin *edindiği deneyim ve bilgi birikiminin kullanımı* sebebiyle mi yoksa iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma sebebiyle mi olduğu ölçüsünde değerlendirilmelidir. Bu nedenle yararlanma halinin çalışanın işten olağan ayrılması ve ayartılarak ayrılması olarak iki kısımda ele alınarak değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

(a). Çalışanın İşten Kendi Rıza ve İradesiyle Ayrılması

Her çalışanın daha iyi ücret, çalışma koşulları, izin süreleri ile yan menfaatleri dikkate alarak iş değiştirmesi AY m.48 ile güvence altına alınan bir haktır. Ancak, çalışan çalıştığı işletmeyle olan iş ilişkisini hukuka uygun feshetmiş olsa bile, ayrıldığı işletmeden elde ettiği iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma yasağı devam eder. Çalışanın ayrıldığı işletmeden elde ettiği iş ürünlerinden iş sözleşmesinin sona ermesinden sonra da yetkisiz olarak ekonomik

³⁷² Yarg. 11.HD., T.25.04.2017, E.2017/354, K.2017/2390 (ww.kazanci.com).

³⁷³ Uşan, a. g. e., s. 144.

yarar sağlaması TTK m.55/1-c kapsamında haksız rekabettir. Çalışanın emeklilik hakkını kazanarak ayrılması halinde dahi çalışırken edindiği iş ürünlerinden yararlanmaya ilişkin yasağı devam eder.

Bir işverenin yanında üst düzey bir görevde çalışan yönetici, sahip olduğu nitelikli bilgilerin rakip işletmeler açısından önemi nedeniyle; piyasadaki rakip işletmelerin kendi bünyelerine katmak istedikleri pozisyonudur. Çünkü yönetici pozisyonundaki çalışan, işverene ait en önemli bilgi, belge ve planlara sahip olabilecek bir konumdadır³⁷⁴. Bir çalışanın işletmeden ayrıldığında, kendi adına işletme kurması veya rakip bir işletmede çalışması veya böyle bir işletmede yönetici veya ortak olması sözleşme özgürlüğü çerçevesinde hukuka aykırılık teşkil etmez³⁷⁵. Çalışanın sermayesinin emeği olduğu bir sistemde, emeğin harcanarak yüksek gelir elde edilmek istenmesi; çalışana daha iyi şartlar sunan işletmelerde çalışma hakkının tanınmasını gerektirir.

Çalışanın işten ayrıldıktan sonra aynı/benzer konuda başka bir işte çalışmasının haksız rekabet teşkil edeceği sebebiyle yasaklanması, Anayasa'da tanınan çalışma hakkının kısıtlanması demek olur. Ancak çalışanın işletmenin başta müşterileri listesi olmak üzere iş ürünlerini dürüstlük kuralına aykırı şekilde rakip işletmeye aktarması haksız rekabet fiili sayılacaktır. İşletmenin iş ürünlerini rakibe teslim etmek; dürüstlük ve bağlılığa uymadığı gibi, yıllarca ve uzun uğraşlarla elde edilen emek ürünü değerlerini de yok eder. Yargıtay 11.HD T.25.06.2013, E.2012/18643, K.2013/13305 sayılı kararında yerel mahkemeden hüküm altına alınması istenen dava konusu ve talep, yukarıda açıklanan benzer ilişkiye örnek verilebilir³⁷⁶.

³⁷⁴ Sarıhasan Arkun, a. g. e., s. 3.

³⁷⁵ İşçinin işveren ile arasında rekabet yasağına ilişkin sözleşme yapılmışsa, işçinin rekabet yasağı sözleşme hükümlerini de ihlal etmemesi gerekir. Ancak işçi ile yapılan rekabet yasağına ilişkin sözleşmesinin TBK hükümleri gereğince hukuka uygun olup olmadığı hususu da ayrıca incelenmelidir.

³⁷⁶ Yarg. 11.HD, T.25.06.2013, E.2012/18643, K.2013/13305 sayılı kararının konu aldığı temyiz talebi, yerel mahkeme olan Karşıyaka 1. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin T.31.10.2012, E.2012/257, K.2012/339 sayılı kararıdır. Davanın anılan Yargıtay kararındaki şekliyle sadece olay, konu ve talep kısmına yer verilmiştir. "Davacı vekili, davalı M.S.A.'la müvekkil şirket arasındaki belirsiz süreli iş sözleşmesinde, davalının işten ayrılmasından sonra 5 yıl süreyle işverenin tedarikçileriyle veya müşterileriyle doğrudan veya dolaylı olarak ticari ilişki kurulmaması, işverenle rekabet yapılmaması hükmü bulunduğunu, davalının işten ayrılmadan önce müvekkil şirketle amaç ve konuları hemen hemen aynı olan davalı şirketi üçüncü kişilere kurdurduğunu, işten ayrıldıktan sonra da davalı şirketin %50 hissesini devraldığını, işten ayrılmadan önce müvekkili şirketin iş yaptığı şirkete yüksek fiyatlar verdiği aynı iş için davalı firmanın daha düşük teklif vermesini sağlayarak bu işleri müvekkili şirketten davalı şirkete aktardığını, yine müvekkili şirkette çalıştığı dönemde, müvekkili şirketin iş yaptığı firmalardan siparişini aldığı proje aşamasındaki işlerle ilgili parçaların kabulünü yavaşlatıp, o firmalarda çalışmakta olan kişilerle el ve işbirliği yaparak, bu işlerin önemli kısmını davalı şirkete aktardığını, bu

Rakibin çalışan üzerinde herhangi bir ayartmada bulunmadığı ve çalışanın özgür iradesi ile iş sözleşmesini sona erdirdiği durumlarda, başlı başına çalışılan işletmeyi değiştirmek haksız rekabet olarak değerlendirilemeyecektir. Çünkü özgür iradesiyle işten ayrılan bir kişinin işten ayrılması, kural olarak ayartma olarak kabul edilmez. Önemli olan özgür iradeye dayanan nedenle çalışanın işten ayrılmasıdır. Ancak çalışanların ayartılması sonucu işten ayrılmaları, çalışanların özgür iradelerinin yönlendirilmesinden başka bir şey değildir. Örneğin, çalıştığı işten ayrılan genel müdürün amaç ve konuları aynı olan bir şirket kurması ve işten ayrılmadan önce hazırlanan proje ve teklifleri dürüstlük kuralına aykırı şekilde kullanarak ekonomik amaçlı yarar sağlaması TTK m. 55/1-c kapsamında bir haksız rekabet hali oluşturur.

(b). Çalışanın İşten Ayartılarak Ayrılması

Bir işletme çalışanın çalıştığı işyerini değiştirmesi farklı sebeplerden kaynaklanabilir. Çalışanın çalıştığı işyerini değiştirmesinin sebeplerinden biri, rakip işletmelerin çabaları olarak karşımıza çıkar. Rakip işletmelerce çalışanın tercihlerini yönlendirme konusundaki çabalara ayartma adı verilir. Ayartma; çalışanın mevcut işletmesini zarara uğratma amacı ile yapılabileceği gibi, rakip işletmeyi iyi hale getirme amacı ile de yapılabilir. Nitekim çalışanın dürüstlük kuralına uygun hareketlerle kendi işletmesinin durumunu iyileştirmek amacı dışında, rakip işletmenin rekabet etme gücünü azaltmayı veya yok etmeyi amaçlayan davranışlarda bulunması halinde haksız rekabetin varlığından bahsedilir.

Çalışanın rakiplerce ayartılma sebeplerinin en önemlilerinden biri de bilgi sahibi oldukları iş ürünleridir. Hiçbir rakip işletme sebepsiz yere, rakibin çalışanını ayartma çabası içerisine girmez. Çalışanın iş görüşmelerinde önceki işletmeye ait iş ürünleri konusundaki bilgi düzeyini ön plana çıkartması veya rakip tarafından çalışanın iş ürünleri konusunda sahip olduğu bilginin araştırılması iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma amacı taşımaktadır.

şekilde davalıların haksız rekabette bulduklarını ileri sürerek, davalıların haksız rekabetinin tespiti, menî ve haksız kazanç sebebiyle 25.000,00 TL'nin tahsilini talep ve dava etmiştir... Bu itibarla, davanın Ticaret Mahkemesinde görülerek karara bağlanması gerekirken, davalı M. Sıddık Arslan hakkındaki davaya bakmakla İş Mahkemesi'nin görevli olduğu gerekçesiyle, bu davalı yönünden görevsizlik kararı verilmesi, diğer davalı şirket yönünden ise, davanın tefrik edilmesi doğru olmamıştır.”

İşletmelerin sırf rakip işletme hakkında bilgi ve rekabet üstünlüğünü elde etmek amacıyla rakip çalışanlarını işe alması, etiğe aykırı bir davranıştır³⁷⁷. Bu davranışın TTK m.55/1-c kapsamında haksız fiili meydana getirmesi için, fiilin ekonomik sonuçlarının dürüstlük kuralına aykırı düşecek şekilde rekabeti zedeler olması yeterlidir. Ayartmanın nihai amacı; ayartılanın çalıştığı işletmeyle olan iş sözleşmesini sona erdirerek, ayartan işletme için çalışmaya başlamasıdır. Bir işletmenin ticari faaliyetlerini; başka işletmeye ait çalışanları ayartarak arttırmasında, rekabete aykırı bir durum söz konusu olmaz. Bir başka deyişle, çalışanın rakip firmada çalışmaya başlamasının, işverenin zararına sonuçlar vermesi ayartmayı haksız rekabet haline sokmaz. O halde ayartma haksız rekabet olarak değerlendirilmezken, bazı çalışana sağlanan birtakım ek menfaatlerin varlığı halinde yapılan ayartmalar haksız rekabet teşkil eder.

Çalışan ayrıldığı işletmede sergilediği çalışma dürüstlüğü, güven ve çalışma performansı nedeniyle rakip işletme tarafından tercih edilmiş olabilir. Rakip işletmenin çalışanı ayartmasındaki sebeplerden biri, müşteri portföyünü genişletmek istemesidir. Rakip işletmenin ekonomik anlamda işletmesini ilerletmek için, transfer ettiği çalışanın ayrıldığı işletmedeki iş ürünlerinden yararlanmak istemesi haksız rekabet teşkil eder. İş ürünü niteliğine sahip olan müşteri listelerini elde etmek amacıyla, iş ürünü kendisine emanet edilmiş olan çalışana rakip işletme tarafından reddedilemeyecek düzeyde ekstra menfaatler sunulması örnek verilebilir.

TTK m.55/1-c bakımından önemli olan, çalışana emanet veya tevdi edilmiş, sağlanmış iş ürünlerini çalışanın ticari amaçla kullanarak onlardan faydalanmasıdır. Buna göre, rakip tarafından ayartma yoluyla sağlanan; normal sayılmayacak ve reddedilmeyecek düzeyde ekstra menfaatlerin çalışana sunulması çalışanın sağladığı yararlanma olarak değerlendirilir. Kanaatimizce, çalışanın ekstra sayılacak bir menfaat elde etmemiş olması, rakip işletmede çalışmaya başladığında iş ürünlerini rakip işletmeye aktarmayacağı anlamına gelmez. Çalışanın çalıştığı işyerinden ayrılıp, iş ürünlerini aktarması amacıyla ekstra menfaatler sağlanır. Ekstra imkânlar sunularak çalışanın kazanılması tek başına haksız rekabet fiili sayılmaz. Önemli olan ayartmanın hangi saikle yapıldığının ek birtakım unsurlarla desteklenmesidir. Ayartmanın iş ürünlerini ele geçirmek için mi, yoksa sadece çalışanı istihdam etmek için mi yapıldığı sorusuna verilecek cevap önemlidir.

---

³⁷⁷ Özdemir, a. g. e., s. 148.

Çalışanın ayartılması sonucunda işletmeden ayrılması söz konusu olduğunda yerine yenilerinin alınıp alınmamasının bir önemi yoktur. Önemli olan çalışana iş ürünün akışı karşılığında ekonomik anlamda yarar sağlanmasıdır.

Yararlanmanın ayartmaya dayanmasının veya işletme değişikliği meydana gelmesinin bir önemi olmaksızın, çalışanın yetkisi olmadığı halde iş ürünlerinden ekonomik sonuç doğuran faydalanma yoluna gitmesi halinde, TTK m.55/1-c anlamında haksız rekabet fiili işlenmiş olur. Çünkü çalışanın sağladığı yararlar, iş ürününün aktarılması arasında illiyet bağı bulunmaktadır.

Ayartma, çalışanın iradesine dürüstlük kuralıyla bağdaşmayacak şekilde etki edecek düzeyde olmalıdır. Önemli olan çalışanın karar verirken baskı altında olmamasıdır. Ayartmanın varlığından bahsedebilmek için çalışanın serbest düşünmesinin önüne geçilerek sağlıklı bir karar vermesinin engellenmesi gerekir.

Ayartma olayında ayartan (rakip), ayartılan ve ayartmadan etkilenen işletme olmak üzere üç taraf bulunur. Ayartma sonucunda; ayartmadan etkilenen işletmenin rekabet gücü azalırken, rakip işletmenin rekabet gücü artar. Bu durum işletmelerin rakibine göre üstün duruma geçmeyi ve rakip işletmenin ekonomik gücünün zayıflamasını istediğinin göstergesidir. Nitekim serbest rekabet ortamı da bu temeller üzerine oturmuştur. Serbest rekabet işletmenin üretim ve rekabet gücünün artmasına hizmet etmelidir. Ayartma kapsamında menfaatleri karşı karşıya gelen bu taraflar arasındaki ilişkilerin haksız rekabet açısından değerlendirilmesinde, söz konusu menfaatlerin adilane bir şekilde tartılması gerekir. Çünkü bir işletmenin işçi çalıştırma özgürlüğü ve bir çalışanın çalıştığı işletmesini değiştirme özgürlüğüne dayanan belirli bir ekonomik serbestiye sahip olduğu bir arada düşünülmelidir.

Ayartılacak kişi olarak genellikle hedefte; teknik veya mesleki donanım itibarıyla işletme sırlarına sahip, iş ürünlerini (müşterileri ve tedarikçileri tanıyan, projeleri gerçekleştiren, finansal konulara hâkim) bilen ve işletmenin işlerinin sürdürülmesinde kilit noktada yer alanlar olur. Bunlar mesleki kabiliyet, yabancı dil ve kariyer sahibi çalışanlar olup, işletme politika ve stratejilerinin belirlenmesinde işletme için birinci derecede rol oynarlar. Üst kademedeki yöneticilerin iş ürünleri hakkındaki bilgilerinin, alt kademelerdekilerine göre teknik düzey, yoğunluk ve çeşit olarak daha fazla olduğunun kabulü gerekir. Örneğin; teklifi hazırlanan önemli bir projenin kilit noktalarını bilen bir proje

başmühendisinin, proje bilgilerini başka işletmeye vermesi çalıştığı işletmenin işi kaybetmesine veya düşündüğü fiyata işi alamamasına ve sonuçta rekabetin dürüst olmayan şekilde bozulmasına neden olur. Bu nedenle başarılı işletmelerin üst kademedeki yöneticileri rakiplerin takibinde olup, iş ürünlerinden yetkisiz olarak yararlanmaları daha da önem kazanır. Literatürde üst kademedeki yönetici kadrolarının doldurulması için yapılan yönetici arama faaliyeti kafa avcılığı (headhunting) olarak kavramlaşmış ve ticari faaliyet olarak yürütülen bir mesleği ortaya çıkartmıştır³⁷⁸.

Çalışanın işvereniyle arasındaki iş ilişkisini ihlal etmesi için rakiplerin mevcut ilişkiyi bozmaya yönelik teşvik ve tahrik olarak nitelendirilebilecek ayartmasının, ayartan bakımından ortaya çıkartacağı haksız rekabet fiiliyle bu çalışma kapsamında ilgilenilmemiştir. Bu çalışma konusu, çalışanın iş ürünlerinden yararlanması bakımından ele alınmaktadır. Bir başka ifadeyle, bu çalışmada ayartılan çalışanın, çalıştığı dönemde öğrendiği iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma yoluyla iş ürünü sahibi işletmeye karşı yaptığı haksız rekabet ele alınmaktadır. İş ürünlerinden rakibin faydalanması ile çalışanın faydalanması kavramları farklıdır. Ayartılan çalışana emanet edilen iş ürünlerinden, ayartan rakibin fayda sağlaması suretiyle de haksız rekabet meydana gelir. Örneğin, rakip işletmenin müşterilerini kazanmak için, işletmenin müşteri listesinin emanet edildiği çalışanları ayartıp işe almak, işe alan rakip işletme bakımından bir haksız rekabet halidir. Fakat konunun bu yönü değil, işletmenin müşteri listesi üzerinden; müşterilerin rakip işletmeye bağlanmasına sebep olan çalışan yönü ele alınmaktadır.

İş ürünlerinin hazırlanması veya sunulması için kendisine iş ürünleri tevdi edilmiş olan çalışanın, tacirin izni olmadan bunlardan kendine ekonomik menfaat sağlayacak şekilde yararlanma yoluna gitmesi kabul edilemez. Anılan iş ürünlerinden yararlanmasına izin verilen ve yararlanma konusunda yetkilendirilmiş çalışanın fiilinin ise, haksız rekabet oluşturduğu ileri sürülemez. İş ürünlerinden yetkili yararlanmayı, tacirin yararlanma konusunda ilgiliye önceden izin vermesi şeklinde anlamak gerekir. Çalışanın bilgi sahibi olduğu iş ürünlerinden yararlanma konusunda, tacirden izin alması halinde de yararlanma çeşidine bir sınırlama getirilebilir. İzin kapsamında kalan yararlanma çeşidinin sınırları aşılarak dışına çıkılması halinin, haksız rekabet fiili teşkil edip etmediği kendi şartları ve ağırlığı içinde değerlendirilmelidir.

---

³⁷⁸ Şenocak, a. g. e., s. 242.

4. İş Ürünlerinden Yetkisiz Yararlanma Şekilleri

TTK m.55/1-c’de hakkı olmadığı halde başkalarının iş ürünlerinden (yetkisiz) yararlanma hali iş ürününün hak sahibi tarafından çalışana; emanet edilmesine veya tevdi edilmiş veya sağlanmış olmasına göre ayrı iki şekilde düzenlenmiştir.

TTK m.55/1-c, 1’de iş ürününün haksız yararlanana “doğrudan hak sahibi tarafından *emanet edilmesine*”, TTK m.55/1-c, 2’de ise “hak sahibi dışındaki biri tarafından *tevdi edilmesine veya sağlanmış olmasına* (doğrudan hak sahibi tarafından tevdi edilmemesine) ” yer verilmiştir. Bu nedenle konu; emanet edilme veya tevdi edilmiş veya sağlanmış olma durumlarına göre, iki alt başlıkta ele alınmıştır³⁷⁹.

Emanet edilme ile tevdi edilme veya sağlanmış olma durumlarında; bilgi hangi şekilde ele geçirilmiş olursa olsun konularının iş ürünü olması, yarar elde edilmiş olması ve yararlanmanın yetkisiz olması unsurları, haksız rekabetin meydana gelmesi bakımından ortaktır. İki durum arasında ortak olmayan ise, bilginin ele geçiş şeklidir. Bilginin emanet yoluyla mı tevdi veya sağlanmış olma yoluyla mı çalışanın eline geçmesi halleri Kanun’da ayrı ayrı düzenlenmiştir.

Emanet edilme ile tevdi edilme veya sağlanmış olma açıkça olabileceği gibi, zımnî yoldan da gerçekleşebilir. İşveren işçinin bilgiyi elde ettiğini öğrenmesine rağmen ses çıkarmamış ve çalışanda işverenin ses çıkarmadığını biliyorsa iş ürününün sonradan muvafakate dayanan şekilde emanet veya tevdi yoluyla elde edildiği kabul edilmelidir.

a. Emanet edilmiş iş ürününden yararlanma (TTK m. 55/1-c,1)

Bir kimse kendisine emanet edilmiş teklif, hesap veya plan gibi bir iş ürününden yetkisiz yararlanırsa, dürüst ve bozulmamış rekabeti engeller ve haksız rekabete sebebiyet verir.

---

³⁷⁹ Ayırımında kullanılan başlıklar için; Çapa, a. g. e., ss. 367-368’ de emanet edilmiş kavramı yerine geçmek üzere başlıkta “tevdi edilme” kavramını kullanmıştır. Oysa TTK m.55/1-c,1’de “emanet edilme”, TTK m.55/1-c,2’de “tevdi edilme”, “sağlanmış olma” kavramları kullanılmıştır. Kanaatimizce bu farklılığın başlıklara yansıtılmamasında, en azından başlıkta “emanet edilme” yerine neden “tevdi edilme” kavramının kullanıldığı üzerinde açıklamalara yer verilmesi yerinde olurdu. Emanet edilme ile tevdi edilme kavramları bir birlerine yakın olsa da farklı kavramlardır.

TTK m.55/1-c,1'de başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanmak “özellikle” denilerek “Kendisine **emanet edilmiş** iş ürününden yetkisiz yararlanmak” şeklinde haksız rekabet fiiline yer verilmiştir. Bu ifadeden bendin; teklif veya plan gibi iş ürünlerinin olması, haksız rekabete sebebiyet verenin iş ürünlerinden yararlanma yoluna gitmesi, yararlanma yetkisinin bulunmaması, iş ürününün hak sahibi tarafından çalışana(faile) emanet bırakılması olarak dört unsuru içerdiği görülmektedir.

İlk üç unsur (yararlanma konusunun iş ürünü olması, yararlanmanın yetkisiz olması ve yararlanmanın dolaylı veya dolaysız şekilde çalışan tarafından sağlanmış olması) ortak olması nedeniyle üst başlıklarda açıklanmıştı. Bu başlık altında ise *dördüncüsü* olan iş ürünlerini emanet edilmek suretiyle ele geçirilmesinin ne anlama geldiği açıklanmaya çalışılacaktır. Diğer üç başlık ortak unsurlar olduğundan burada sadece ismen belirtilecektir.

Düzenlemede emanet kavramının eski TBK'nın 463. maddesindeki “vedia” sözleşmesi yeni TBK'nın 561. maddesindeki “saklama sözleşmesi”³⁸⁰ konusuna girecek kapsamda tam olarak emanetin anlam ve konumunu taşıyacak şekilde kullanıldığı söylenemez. Her şeyden önce emanet edilen şeyin kapsamı ve sözleşmeden doğan edim bakımından farklılık vardır. Saklama sözleşmesi taşınırları konu alırken, bu bentteki emanet kavramı taşınır dışı olan belirli bir bilgi çerçevesindeki değerleri de içermektedir. Bu haliyle emanet edilen maddi unsurlarla ifade edilen gayri maddi bir bilgi olup, bu bilgi sır saklama ve kendi çıkarı için kullanılmama edimine daha yakın bir konum arz eder. Ancak, her ikisi bakımından da ortak olan saklanan (emanet verilmiş) şeyi kullanma noktasında bir hak ve yetki tanınmadığı veya yasak olduğu halde kullanılmasıdır. Saklama sözleşmesi de yararlanma imkânı vermemesi bakımından TTK m.55/1-c,1 bendindeki “emanet edilme” ile ortak nokta oluştururken, emanet verilen şeyin konusu bakımından ise aralarında farklılık bulunmaktadır.

İş ürünlerinin çalışan tarafından, emanet edilmesi suretiyle elde edilmesinde hukuka aykırılık yoktur. Hukuka aykırılık kendisine emanet olarak bırakılan ve yararlanılmaması

---

³⁸⁰ Türk Borçlar Kanunu:

MADDE 561- “Saklama sözleşmesi, saklayanın, saklatanın kendisine bıraktığı **bir taşınırı** güvenli bir yerde koruma altına almayı üstlendiği sözleşmedir.

Açıkça öngörüldüğü veya durum ve koşullar gerektirdiği takdirde, saklayan ücret isteyebilir.”

MADDE 563-“Saklayan, saklatanın izni olmadıkça saklanana kullanamaz.

Bu yasağa aykırı davranılması durumunda saklayan, saklatana uygun bir kullanım bedeli ödemekle yükümlü olduğu gibi, kullanmamış olsaydı bile bu zararın doğacağını ispat etmedikçe, beklenmedik halden sorumlu olur.”

gereken iş ürünlerinden haksız şekilde yararlanılması noktasındadır³⁸¹.KARAHAN, eserinde emanet olarak bırakılma kavramının kapsamının; iş ürünlerinin sadece saklanmak üzere birine teslim edilmesi gibi dar anlamda değil, hak sahibinin rızasıyla fakat yararlanılmaması koşuluyla teslim edildiği tüm ihtimalleri kapsayacağı kanaatinde olduğunu belirtmiş ve satın alacağı bir ürün ile ilgili piyasadan teklif toplayan birinin kendisine sunulan teklifi kullanarak diğer firmaların tekliflerini revize ettirmeye ve ürün satın almaya çalışması halinde böyle bir ihtimalden söz edileceği örneğini vermiştir³⁸². O halde, hükümdeki “emanet edilme” kavramını iş ürünlerinin sadece saklanması için verilmesini değil, aynı zamanda hak sahibinin kendi iradesiyle ve fakat yararlanılmaması koşuluyla verilen tüm ihtimaller açısından ele almak gerekmektedir³⁸³.

Anılan bent uygulaması bakımından çalışanın bunları çalıştırmanın güveninin sonucu emanet edilmesi şeklinde öğrenmesi esas olmakla birlikte, bunları hangi yol ve tarzda öğrendiği önemli değildir. Hak sahibi iş ürünlerini yetkisiz yararlanan kişiye bir sözleşme veya ön sözleşme kapsamında vermiş olabilir³⁸⁴. Kanunda ele geçirme şekli bakımından bir sınır getirilmemiştir. Sadece emanet kavramına yer verilmiştir. Emanet şeklinde elde etme ise hak sahibinin rızasını içeren bir elde etme şeklini gösterir. Bu nedenle işletmenin iş, faaliyet veya üretimle ilgili işletmeye değer katkısı bulunan iş ürünü kapsamındaki bilgilerin başkalarının eline geçmiş olması önemli olmayıp, önemli olan iş ürününün çalışana emanet edilmiş olması ve bundan çalışan başta olmak üzere iş ürününden yarar sağlanmasıdır. Emanet edilen yer, işyeri olabileceği gibi, işyeri harici herhangi bir yer de olabilir. İş ürününün işyeri dışında öğrenilmiş olması, onun iş ürünü olma niteliğini ortadan kaldırmaz. Bu bağlamda, iş ürününün emanet edilme biçimi bentte aranan unsurlar arasında sayılmamıştır. İş ürününe ilişkin tüm unsurlar birbirinden ayrılmaz bir bütünü oluşturmakta ve biri diğerini tamamlamaktadır.

İş ürününün emanet edilmesinde önemli olan, iş ürününden yetkisiz yararlanan kişinin bu ürünü elde etme şeklinin hukuka aykırı sayılmayan bir yolla gerçekleştirilmesidir. Örneğin; iş görme edimi şirketin temizlik işlerini yapmak olan bir işçinin, genel müdürün odasında temizlik yaptığı sırada masa üzerinde gördüğü bilgi ve belgeler işçinin çalıştığı iş ile

---

³⁸¹ Karahan, a. g. e., ss. 246-247.

³⁸² Karahan, a. g. e., s. 247.

³⁸³ Çapa, a. g. e., s. 366.

³⁸⁴ Çapa, a. g. e., s. 365.

ilgili değildir. Bu anlamda işçi, yaptığı işten farklı bir konuda iş ürününe vakıf olmuştur. Masa üstünde bulunan bilgi ve belgelerin temizlik işçisi tarafından elde edilmesi emanet olarak elde etme şeklinde değerlendirilemez³⁸⁵.

Hükmün uygulanması açısından asıl ve önemli olan iş ürünlerinin yararlanan kişilere (emanet olarak) hak sahibinin kendi iradesiyle (rızaıyla) ve fakat yararlanılmamak üzere verilmesidir. İşveren, haklı menfaati gereği işletmeyle ilgili bazı bilgileri tamamen işçiden saklayabileceği gibi, işin devamlılığını sağlayabilmek için bazı bilgilerin işçinin bilgisi dâhilinde olmasını sağlayıp, bu bilgileri gizli tutmasını isteyebilir. İş sözleşmesiyle işçi ve işveren arasında kurulan güven ilişkisi sonucunda işveren, iş ile ilgili sır niteliğinde olan iş ürünü kapsamındaki çeşitli bilgi, belge ve durumları işçiyle paylaşabilmektedir³⁸⁶. Bu durumlarda da iş ürünlerinin emanet edilmiş veya tevdi edilmiş olduğunun kabulü gerekir. İşverenin izni olmadıkça o iş ürününün emanet olarak nitelendirilmesi mümkün değildir.

İş ürünü sahibinin çalışanlarca veya bir başka şekilde yararlanılmasını istemediği bilgilerin, üçüncü kişilerce bilinmesini istememe yönündeki iradesinin bir şekilde var olması gerekir³⁸⁷. Tacirin bu yöndeki iradesini açıkça ortaya koyması, ya da bu iradenin durumdan anlaşılması veya en azından bilinebilir olması gerekir. Bu durumda çalışan kullandığı ya da paylaştığı bilginin sır veya iş ürünü niteliğinde olduğunu bilmediğini iddia edemez. İşveren tarafından bir bilginin iş sırrı olarak korunması isteniyorsa, işverenin bu iradesinin işçi tarafından bilinmesi veya en azından bilinebilir nitelikte olması icap eder³⁸⁸. İşverenin açık irade beyanı olduğu sürece çalışanın ileri süreceği gerekçeler de haksız kabul edilir.

Bu davranış çalışanın yararlanma serbestisini değil, yararlanma yasağını içerir. Yaralanma yasağı, hak sahibinin haksız rekabete sebep olan kişinin yararlanabileceği yönünde bir iradesinin olmamasına eşdeğer düşer. Örneğin, bu durumda bir işletmenin başka bir işletmeye sözleşme yapmak amacıyla öneri mahiyetinde verdiği teklifler emanet verme kapsamında değerlendirilecektir. Çalışanın emanet dışı yollarla tesadüfen, meşru olmayan bir tarzda iş ürünlerine ilişkin öğrendiği bilgiler bu hüküm kapsamında değildir. Bu nedenle emanet edilme bazen kişinin bizzat yaptığı işin parçasıyken bazen işiyle ilgili olmayabilir. Çalışanın yaptığı işin parçası olsun veya olmasın işverenin açık veya zımni rızası varsa o iş

---

³⁸⁵ Sarıhasan Arkun, a. g. e., s. 30.

³⁸⁶ Sarıhasan Arkun, a. g. e., s. 2.

³⁸⁷ Uşan, a. g. e., s. 33.

³⁸⁸ Uşan, a. g. e., s. 34.

ürününün emanet edildiği kabul edilmelidir. Bu nedenle çalışanın bilgileri elde etmesinin işteki statüsüyle yakın ilgisi vardır. Örneğin, fiyat tekliflerini işletmeye özgü bir bilgisayar programı kapsamında hesaplayan kişinin bilgisayar programı (iş ürünü) ile ilgili bilgisi yaptığı işin gereğidir. Bu nedenle iş ürünleri hakkında emanete dayanan elde etmeyle, çalışanın statüsü arasında yakın ilişki bulunur.

Kendisine emanet edilmeyen iş ürünlerinden yararlanılması bu bent kapsamında ele alınmaz. Yetkisiz yararlananın iş ürünlerini kanunsuz ve hukuka aykırı şekilde ele geçirmesi halinde, fiil TTK m.55/1-d kapsamında ele alınmalıdır. Örneğin, müşteri listesini hukuka aykırı şekilde elde eden çalışanın ve onun yeni işverenin, müşterilerle temasa geçmek suretiyle sır teşkil eden bilgileri kullanmaları sonucunda ise TTK m.55/1-d ihlal edilmiş olur³⁸⁹. Her ne kadar TTK m.55/1-d’de ele geçirme bakımından hukuka aykırı ele geçirme hali düzenlenmişse de, bent kapsamına sadece “üretim ve iş sırları” alındığından üretim ve iş sırrı niteliği taşımayan hukuka aykırı ele geçirilmiş iş ürünleri için haksız rekabetin var olup olmadığı genel hükümlere göre tespit edilmelidir.

Başta müşteri listesi, fiyat teklif listesi, proje, proje akış düzeni, maliyet düzeni ve üretim yapısı gibi bilgilerin tacirin kendi çabası yanında sıklıkla da işletme çalışanları tarafından işletme adına ve hesabına üretilmesi ve uygulamalarının gerçekleştirilmesi hayatın olağan akışına uygundur. Bu durum aynı zamanda da iş sözleşmesinde çalışana düşen bir borçtur ve iş görme borcu içinde gizlidir. Bu noktada iş ürünlerinin emanet edildiği kişiler genellikle işletme çalışanları olup, bunlar iş ürünlerinin ayrıntılarını en iyi bilen kişiler konumundadır. Hatta çoğu zaman işin sürdürülmesi ve ifası bakımından çalışanların iş sahibinden daha fazla bilgiye sahip olduğu dahi söylenebilir.

Kanaatimizce, çalışanın işten ayrılmadan önce kendisine verilen erişim şifresini kullanarak işten ayrıldıktan sonra işletme sitesine girmesini ve bilgileri elde etmesini, iş ürünleri hakkında edinilen bilgilerin kendisine emanet edilmediği olarak değerlendirmek gerekir. Çünkü bilgilerin emanet edilmişliği çalışanın işletmede çalıştığı ve erişimine izin verildiği zaman bakımından geçerlidir. Bilgilerin çalışma içi zamanlarda izinsiz şekilde elde edilmesi veya çalışma dışı zamanlarda elde edinilmesi onların emanet edilmiş sayılmasına engel teşkil eder. Ancak, çalışılan zaman içinde iş ürünlerine yönelik elde edilen bilgilerden

---

³⁸⁹ Sarıkaya, a. g. e., s. 135.

çalışmanın sona erdiği bir zaman diliminde yararlanılması bilgilerin emanet şeklinde elde edilmiş sayılmasına hanel getirmez.

b. Tevdi edilmiş veya sağlanmış iş ürününden yararlanma (TTK m. 55/1-c, 2)

TTK m.55/1-c,2’de başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanmak “özellikle” denilerek “Kendisine yetkisiz olarak **tevdi edilme veya sağlanmış olma**” durumundan bahsedilmiştir. Bir üst başlıkta açıklanan iş ürününün emanet edilmesi ile tevdi edilme veya sağlanma arasındaki en önemli farklardan birinin, tevdi edilmiş veya sağlanmış olması halinin hak sahibi dışındaki kişilerce gerçekleştirilmesi olarak söylenebilir.

Ticari hayatta özellikle çalışanların öğrendikleri iş ürünleri çalıştıkları işletmenin iş ürünleriyle sınırlı değildir. Çalışanlar çalıştıkları işletmenin faaliyetlerinin sürdürülmesinde görev yaparlarken başka işletmelerin iş ürünleri hakkında da bilgi sahibi olabilirler. İş ürünlerinin çalışanlarca bilinmesi, onların başkalarına aktarılmasını gerektirmez. Çalışanın bu bilgileri çalıştığı firma veya kendi yararına kullanmaya kalkması haksız rekabet hali olarak düzenlenmiştir.

İşletmelerin diğer işletmelerle ticari ilişkileri kapsamında karşılıklı mal veya hizmet alım satımı içinde bulunmaları, varlıklarının temelini oluşturur. Bu çerçevedeki ilişkiler zinciri içinde tacirlerin birbirlerinin iş ürünleri hakkında bilgi sahibi olmaları kuvvetle ihtimal dâhilindedir. İşletmeye ait bazı bilgiler müşteri veya tacirlere verilmek üzere hazırlanmış olabilir. Örneğin, iş projesi yapılan bir müşteri bu projeyi başka birine aktarırsa, aktarılanın kim olduğu önemli olmaksızın bu durum, iş ürünlerinden yararlanma yetkisinin verildiği anlamına gelmez ve doğrudan veya dolaylı kullanıma yönelik bir izni içermez.

Bir tacirin başkasına ait iş ürününü başka birine tevdi etmesi (vermesi, bırakması) halinde, tevdi edilen kişinin bu iş ürününü kendi yararına kullanması haksız rekabet hali kabul edilmiştir. Bu başlık altında ele alınan hal ile bir üst başlıkta yer alan hal arasındaki önemli fark, faydalanılan iş ürününün faydalanan kişinin eline geçmesi bakımındandır. Yukarıdaki başlıkta iş ürününün “emanet edilme” burada ise “tevdi edilme veya sağlanmış olma” yoluyla elde edilmesi söz konusudur.

Bir kimsenin, kendisine hak sahibi dışındaki başka biri tarafından tevdi edilen ve hak sahibine (üçüncü kişilere) ait iş ürününden bunların kendisine yetkisiz olarak tevdi edilmiş veya sağlanmış olduğunu bildiği veya bilmesi gerektiği halde yararlanması haksız rekabet oluşturacaktır. Kanun koyucu bu hükümle özellikle, teklif, hesap veya plan gibi bir kişiye tevdi edilmiş iş ürünlerinin, tevdi edilen kişi tarafından başka bir işletmeye veya kişiye verilmesini engellemeyi amaçlamıştır³⁹⁰. Bilinmenin gerekliliği hususunda TTK m. 18' de düzenlenen basiretli bir iş adamı gibi hareket etme yükümlülüğü dikkate alınmalıdır³⁹¹.

Başka işletmelerin iş ürünü hakkında bilgi sahibi olan işletmeler, bu bilgileri kendi yararına kullanabilecekleri gibi; çalışanlar da bunları kendi yararlarına kullanabilirler.

İşte hüküm, bu durumu kapsayan ve dikkate alan bir düzenlemedir. Hükmün uygulaması açısından, yararlanan şeyin teklif, hesap veya plan gibi bir iş ürünü olması, iş ürünlerinin başkasına (çalışana) tevdi edilme veya sağlanma suretiyle elde edilmesi, kendisine yetkisiz olarak sağlanan iş ürünlerinden yararlanılması, yararlanmaya konu iş ürünlerini yetkisiz kullanan kişiye bu ürünlerin sahibi dışındaki (üçüncü) kişi tarafından tevdi veya sağlanmış olması, sahibi dışındaki kişinin (çalışanın) iş ürünlerinden yararlanma konusunda yetkisinin olmaması, yetkisiz kullanan kişinin iş ürünlerinin tevdi ve sağlama konusunda yetkisiz üçüncü kişilerce tevdi edildiğini veya sağlandığını bilmesi veya bilmesi gerekmesi şartları birlikte oluşmalıdır.

İşletmelerin edimlerini başka işletmelerin mekânlarında ifa etmeleri veya işletmelerin iş konusu başka işletmelerin iş ürünlerinin geliştirilmesi veya işletilmesi olabilir. İşletmeye bilgisayar programı yapan veya yükleyen kişinin işletmenin iş ürünlerine sahip olması durumunda hal böyledir. Hatta işin yapılabilmesi bakımından işi yapana iş ürünlerinin teslim edilmesi, edimin veya işin yerine getirilmesini zorunlu kılabilir. Örneğin; bir işletme satıcılarının (tedarikçilerinin) veya alıcılarının (müşterilerinin) takibini sağlamak amacıyla satış veya alış takip programı yaptıracak olsa, bunu yapacak programcıya firma müşteri listeleri, banka bilgileri ve bunların yanında yine iş ürünü niteliğine haiz malın cins, miktar ve vasıfları hakkında bilgi vermek zorundadır. Yani işletme, programı yapacak olana bu bilgilerini açmak zorundadır. Hatta programcının programın bakım ve işleyişini yerine getirmek için işletmenin güncel bilgilerine ulaşması da mümkündür. Hükmün

³⁹⁰ Jung, Peter-Spitz, Philippe-Birkhauser, Simone Brauchbar, Bundesgesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (UWG), Bern s. 590 N.9.'dan, çevirisinden aktaran, Çapa, a. g. e., s. 367.

³⁹¹ Karahan, a, g, e, s. 247.

uygulanmasında sözleşmelerin ediminin başka işletmenin iş ürünlerini işlemek olması sıklıkla karşılaşılan durumlardandır. Yukarıdaki türdeki işler bakımından gizliliği esas alan sözleşmelerin yapılması da mümkündür. Bu halde gizlilik sözleşmesi hükümlerine uyulacağı açıktır.

İlgili bent üçüncü kişiye ait iş ürünlerinden yararlanmayı kapsadığına göre, ilişkide üçüncü kişinin iş ürünlerinden yararlanan kişi olarak haksız rekabet fiiline maruz kalan taraf olduğu, iş ürünleriyle haksız rekabet yapan kişinin kanun metninde “kendisine” diye ifadesini bulan ikinci kişiyi ifade ettiği ve iş ürünlerini ikinci kişiye tevdi eden veya sağlayan kişinin ise birinci kişi şeklinde olduğu üç kişi bulunmaktadır. Örneğin, (A) firmasına ait bir planın uygulanmak üzere (B) firmasına tevdi edilmesi akabinde, (A) firmasının bu işin yapımından vazgeçmesine karşılık; (B) firmasının bu planı (C) firmasına aktarması ve (C) firmasının da bu plandan yarar sağlaması halinde; birinci kişi (B) firması, ikinci kişi, (C) firması ve üçüncü kişi de (A) firması olmaktadır.

Ticari hayatta sıklıkla karşılaştığımız şekilde; sözleşmenin akdinden önce hazırlanarak müşterisinin beğenisine sunulan ve incelemesi için teslim edilen hesaplamalar, tasarım, dekor ve çizimler bizzat müşteri tarafından rakip bir firmaya gösterilmekte ve daha uygun fiyat için pazarlık yapılmaktadır³⁹². TTK m.55/1-c, 2 ile koruma altına alınmak istenen fiiller genel olarak bu tiptedir. Örneğin; tiyatro, fuar alanı, mağaza ve alışveriş merkezi gibi yerlere sahne dekoru hazırlayan bir işletmenin (K), müşterisi (M) için yaptığı tasarımı, müşterinin kendisine e-posta yolu ile göndermesi üzerine rakibi (R) tarafından daha uygun bir fiyata ama aynen uygulanması haksız rekabet teşkil eder³⁹³. Bu örnekte TTK m.55/1-c,1 uyarınca haksız rekabet fiilini gerçekleştiren kişi “müşteri” (M); TTK m.55/1-c,2 uyarınca haksız rekabet fiilini gerçekleştiren kişi ise rakip (R) dir³⁹⁴.

Çalışanın karşı firmanın iş ürünlerinden çalıştığı firma adına ve hesabına yarar sağlamasının konu bakımından açıklanmaya çalışılan fiille ilgisi yoktur. Konu iş ürünü kendisine bırakılan çalışanın bunu kendi yararına kullanmasından ibarettir. Bu nedenle çalışanın çalıştığı işletme lehine değil, kendi lehine oluşturduğu yararı esas alan haksız rekabet hali bu hükmün kapsamındadır. Çalışanın çalıştığı işletme yararına yaptığı haksız rekabet ise TTK m.55/1-c kapsamında değerlendirilmez.

³⁹² Nomer Ertan, a. g. e., s. 327.

³⁹³ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 559.

³⁹⁴ Nomer Ertan, a. g. e., s. 327.

Bu bent içinde haksız rekabete konu olan şeyin iş ürünü üzerinden yapılmasına bir daha dikkat çekmekte yarar vardır. İş ürünü vasfını taşımayan ürünler bakımından bu hükmün uygulanması mümkün değildir. Yani elde edilen bilgi; teklif, hesap veya plan gibi gayri maddi nitelikteki bilgilerden değilse, TTK m.55/1-c,2 bendi uygulama alanı bulmaz. Bu durumda şartları varsa genel hükümde düzenlenen haksız rekabetin varlığı değerlendirilmelidir. Bu kısımda kullanılan iş ürününün ne olduğu ve kapsamı ayrı bir başlık altında yukarıda açıklandığından ve burada da aynı anlamda kullanıldığından ayrıca açıklamayacaktır.

TTK m.55/1-c, 1'den farklı olarak TTK m.55/1-c, 2'nin haksız rekabete maruz kalan kişide farklılaştırma getirdiği görülmektedir. Birinci bentte tacirin bizzat kendisine ait iş ürünleri, ikinci bentte başka bir tacire ait iş ürünlerinin haksız rekabete konu olması hali düzenlenmiştir. Yani ikinci bentte başkasına ait iş ürünü haksız rekabetin konusu olarak düzenlenmiştir. Bir başka ifadeyle birinci bentte “tacire ait iş ürününden kendisine emanet edilmiş bir kişinin yetkisiz yararlanması” hali açıklanırken, ikinci bentte “başka tacire ait iş ürününden kendisine yetkisiz tevdi edildiği veya sağlandığını bilen bir kişinin yararlanması” hali açıklanmıştır. Her ikisinde de ortak olan nokta tacirlere ait iş ürünlerinden haksız rekabet sayılacak şekilde yararlanılması eylemidir. Fakat bu kısımda açıklanan ikinci bentteki haksız rekabet eyleminde çalıştığı işletme dışında kalan (üçüncü kişilere) ait iş ürünlerinden çalışanın yararlanması söz konusudur. Çalışanın bizzat kendisine emanet edilen çalıştığı tacire ait iş ürünlerinden yararlanılarak haksız rekabet fiili gerçekleştirilmesi TTK m. 55/1-c, 2 içinde değil, yukarıda açıklanan TTK m.55/1-c, 1 içinde ele alınır. Bu nedenle haksız rekabete konu iş ürünlerinin başka tacirlere ait olması TTK m.55/1-c, 2'nin uygulanması için aranması gereken bir şarttır.

B. ÇALIŞMA ÜRÜNLERİNDEN YETKİSİZ YARARLANMA

TTK m.55/1-c,1 ve 2'de *başkalarının* “iş ürünleri” üzerinden yapılan haksız rekabet hali düzenlenirken, TTK m.55/1-c, 3'de haksız rekabetin bir başka türü olarak “çalışma ürünleri” ele alınmıştır³⁹⁵. Bent c,3'de, kendisinin uygun bir katkısı olmaksızın başkasına ait

---

³⁹⁵ Bu hüküm kapsamındaki düzenleme 1986 yılında Isv.UWG Art.5'de yazılımın korunması amacıyla getirilmiştir. Ancak yürürlüğe girdikten kısa süre sonra hüküm, 1992 yılında Isv.FSEK'de yapılan esaslı

pazarlanmaya hazır çalışma ürünlerini teknik çoğaltma yöntemleriyle devralıp onlardan yararlanmak haksız rekabet olarak kabul edilmiştir. Anılan bentte düzenlenen haksız rekabet hali, esasen TTK m.55/1-a,4'ün yani karıştırılmaya yol açmak fiilinin (iltibasın) özel bir görünümüdür³⁹⁶.

TTK m.55/1-c, 3' de yer alan kavramlar değerlendirildiğinde; haksız rekabete konu şeyin çalışma ürünü olması, haksız rekabette bulunacak kişinin uygun bir katkısının olmaması ve teknik çoğaltma yöntemleriyle devralması ve yararlanması gerektiği görülmektedir. Buna göre haksız rekabetin söz konusu olabilmesi için³⁹⁷; başkasına ait pazarlanmaya hazır bir çalışma ürünü olması, yararlanan kişinin çalışma ürünüde uygun bir katkısının olmaması, ürünün teknik çoğaltma yöntemiyle devralınması, devralınan üründen yararlanılması şartlarının varlığı gerekir.

1. Çalışma Ürünü

Her ne kadar TTK m.55/1-c'nin başlığında (TTK m.55/1-c,1 ve 2 dâhil) iş ürünü kavramına yer verilmişse de, alt bent olan TTK m.55/1-c,3'de çalışma ürünü kavramına yer verilmiş ve böylelikle ürünlerde farklılaşma sağlanmıştır. İlk bakışta iş ürünü kavramının çalışma ürünü kavramını kapsayabileceği düşünülebilirse de, bunlar birbirinden nitelik olarak farklıdır. İş ürünü ve çalışma ürünü yakın kavramlar olsa da, kullanılma biçimi bakımından aynı şeyi ifade etmemektedirler.

Öncelikle aralarında kanuni düzenleme bakımından fark vardır. Kanuni düzenlemelerde iş ürünü kavramının ne olduğuna verilen örneklerle bakılarak ulaşmak mümkündür. Fakat çalışma ürününün ne olduğuna örnek kabilinden olsa bile kanunda değinilmemiştir. Çalışma ürününün ne olduğuna veya olmadığına ilişkin, bu ürünlerin haksız rekabete konu olmaları bakımından getirilen niteliklere bakılarak fikir yürütülebilir. Böyle bir yorumun kolay olmadığı ve tam kapsayıcılığı yansıtmama tehlikesi içerdiği söylenebilir. Ancak, çalışma ürünü iş ürününe göre maddi bir objeye işaret etmektedir. Çalışma ürünleri

---

değişiklikle bilgisayar programlarının “eser” olarak korunmaya başlamasıyla önemini yitirmiş ve Isv.UWG Art.5'in uygulama alanı kalmamıştır.

³⁹⁶ Nomer Ertan, a. g. e., s. 322.

³⁹⁷ Erdil, a. g. e., s. 283.

teklifler ve taslaklar gibi ön aşamayı değil, aksine bu aşamayı geçmiş ve tamamlanmış piyasada kullanıma uygun ürünleri ifade etmektedir³⁹⁸.

Bir ürünün TTK m.55/1-c, 3 kapsamında haksız rekabet açısından değerlendirmeye alınabilmesi için, o ürünün “çalışma ürünü” olması şart koşulduğuna göre, niteliği itibarıyla çalışma ürünü niteliğinde olmayan ürünler bu kapsamda kabul edilmeyecek ve koruma altına girmeyecektir. Ancak şu kadarı söylenebilir ki çalışma ürünleri ile, teklifler veya taslaklar gibi ön aşama değil, aksine bu aşamayı geçmiş ve tamamlanmış piyasa kullanımına uygun ve pazarlanmaya hazır ürünler ifade edilir³⁹⁹.

Çalışma ürünleri, üzerinde emek harcanarak yaratılan farklılıklarla ortaya çıkmış ve işlenmiş ürünlerdir. Çalışma ürünü her türlü teknik araç ile kopyalanabilen ve aynen üretilen ürünler olarak ifade edilebilir⁴⁰⁰. Bent kapsamına teknik yöntemlerle çoğaltmaya uygun olan pazarlanabilir veya piyasası olan her türlü ürün alınmıştır⁴⁰¹. Bu nedenle çalışma ürünü niteliğinde olmayan hizmet edimleri, fikirler ve taslaklar bu kapsamda değerlendirilmezler⁴⁰².

Ses kayıtları, video kayıtlar, teknik ürünler, bilgisayar programları, ilan broşür ve kataloglar, basılı materyal vb. ürünler piyasaya sürülmeye hazır olmaları halinde bent uygulaması bakımından çalışma ürünü olarak kabul edilir⁴⁰³. Örneğin, kopyalama ve baskı işiyle uğraşan bir kimsenin, müşterisinin kendisine afiş olarak hazırlaması için verdiği eser niteliğinde olmayan bir yazıyı⁴⁰⁴ ya da resmi veya tasarımı sadece müşterisi için değil, dükkânında satmak üzere kupa ve tişörtler üzerine uygulaması TTK m.55/1-c,3 anlamında haksız rekabet sayılır⁴⁰⁵.

Genelde malların kullanım özellikleri dikkate alındığında bunların birinin diğeri ile belirli bir benzeşme içinde olması kaçınılmaz bir gerçektir. Önemli olan pazarlanma aşamasına gelmiş bir ürüne uygun kabul edilemeyecek ölçüdeki bir katkıyla, kendi ürünü müş muamelesi yapılmasının haksız rekabet sayılmasıdır. Örneğin; bir reklam

---

³⁹⁸ Çapa, a. g. e., s. 368.

³⁹⁹ Çapa, a. g. e., s. 368.

⁴⁰⁰ Nomer Ertan, a. g. e., s. 323.

⁴⁰¹ Çapa, a. g. e., s. 368.

⁴⁰² Çapa, a. g. e., s. 368.

⁴⁰³ Yukarıda sayılanların 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında olması durumunda koruma bu Kanuna göre sağlanır. Ancak korumanın FSEK kapsamında olması ürünün, çalışma ürünü vasfını değiştirmez.

⁴⁰⁴ Nomer Ertan, a. g. e., s. 327.

⁴⁰⁵ Nomer Ertan, a. g. e., s. 327.

işletmesinin çeşitli resimler çekerek oluşturduğu basılı boş katalog, tatil veya bulmaca ekleri birer çalışma ürünü olup, diğer reklam işletmelerinin bunu çoğaltıp otellere pazarlaması haksız rekabet olacaktır. Bir restoranın kendi internet sayfasına koyduğu ve restorana giden yolu gösteren krokiyi üçüncü kişinin gezi rehberi niteliğindeki kitabında aynen kullanması da TTK m.55/1-c,3 anlamında haksız rekabettir⁴⁰⁶. Buna karşılık canlı performansların, örneğin bir konserin, kayda alınması (bootlegrecording) ise bent c,3'ün uygulama alanına girmez. Zira bir konserin kayda alınması “reprodüksiyon” (çoğaltma) değildir⁴⁰⁷.

Böyle bir davranış içinde yanıltmayla sonuçlanan durumlarında meydana gelebilmesi aynı çalışma ürününün birden fazla yönden haksız rekabet fiiline maruz kalabileceğini göstermektedir. Bu durumda hem uygun katkının olmaması hem de karıştırılmaya yol açma şeklinde iki haksız rekabet fiilinin yarışması da mümkündür.

Son olarak ifade etmek gerekir ki, Türk hukuku bakımından video kliplerin, şarkıların, fotoğrafların veya bilgisayar programlarının FSEK karşısındaki durumlarının ayrıca değerlendirilmesi gerekir. Belirtilen çalışma ürünlerinin haksız rekabet hükümlerinden yararlanabilmesi, FSEK çerçevesinde koruma imkânından yararlanamaması halinde söz konusu olur. Bu nedenle yukarıda sayılan değerlerin çalışma ürünü olarak nitelendirilmesine ve fikir ve sanat eseri mahiyetinde olmayanlarının ise TTK m.55/1-c,3 bakımından korunabileceğinde şüphe etmemek gerekir⁴⁰⁸. O halde, çalışma ürünü FSEK kapsamına giriyorsa bu kapsamda korumadan, FSEK kapsamına girmiyorsa haksız rekabet hükümlerine göre korumadan yararlanacaktır.

2. Uygun Katkı Olmama

Çalışma ürününün haksız rekabete konu edilebilmesi için bentte “pazarlanmaya hazır” olmasından bahsedilmiştir. Pazarlanmaya hazır olmaktan anlaşılması gereken, mevcut halinde hiçbir değişiklik veya ekleme yapılmasına ihtiyaç olmadan piyasaya sürülebilir olmasıdır⁴⁰⁹. Bir çalışma ürününün pazarlanmaya hazır olması noktasındaki anahtar kavram

---

⁴⁰⁶ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 560.

⁴⁰⁷ Nomer Ertan, a. g. e. s. 328.

⁴⁰⁸ Nomer Ertan, a. g. e., s. 324.

⁴⁰⁹ Nomer Ertan, a. g. e., s.325.

“uygun katkı”dır. Uygun katkının bulunmaması “kullanıma hazır” olmaya isabet eder⁴¹⁰. Bentte “kendisinin uygun katkısı olmayan” ibaresi kullanılmış olup, bu ibare çalışma ürününün nitelendirilmesi bakımından bir ön şart olarak zikredilmiştir. Dolayısıyla, başkasına ait olmakla birlikte kişinin kendisinin de “uygun katkıda bulunduğu” bir takım pazarlama ürünlerini teknik çoğaltma imkânlarıyla devralıp, bu ürünlerden yararlanması serbesttir⁴¹¹. Ancak, uygun katkının ölçüsünün nitelendirilmesi kolay değildir. TTK m. 55/1-c, 3’ün uygulama alanına, bir çalışma ürününün pazarlanmaya uygun ve hazır parçaları ve/veya kısımları da girer⁴¹². Zira bazı çalışma ürünlerinin bütün olarak kendisi, bazen ise ayrıca değerlendirilebilen parçaları da “pazarlanabilir” çalışma ürünü olarak ortaya çıkabilir.⁴¹³

Yararlananın başkasına ait pazarlamaya hazır haldeki ürün üzerinde katkısı var ve bu katkı uygun sayılacak ölçülerdeyse haksız rekabet halinden söz edilemez. Örneğin, çalışma ürünlerini devralan kişinin, ürünler üzerinde tamamlama, iyileştirme veya diğer türlü değişiklikler yapma şeklinde katkısı olabilir⁴¹⁴. Uygun katkının olmaması başkasına ait çalışma ürününün dış görünüşü dışında bütün ayrıntılarıyla uyuşacak ve hemen hemen aynı işlevi sağlayacak hale getirilecek ölçüde taklit edilmesidir⁴¹⁵. Bunun tespitinde; çalışma ürününden yararlanan kişinin bizzat ürüne fikri ve/veya teknik bir katkı yapıp yapmadığı, ürünü geliştirip geliştirmedeği, örneğin bir fotoğrafın foto montaj (foto shop) yöntemiyle değiştirilip değiştirilmediğine bakılmalıdır⁴¹⁶.

Her somut olay bakımından uygun katkı hali farklılık arz edebileceğinden ayrıca değerlendirilmesi gerekir⁴¹⁷. Nitekim bir bilgisayar programının geliştirildiği ve geliştirilmiş haliyle satıldığı durumda bu katkının uygun katkı olup olmadığı değerlendirmeye ihtiyaç gösterir. Programda yapılan değişiklik uygun katkıyı içeriyorsa haksız rekabet mevcut olmadığı, uygun katkıyı içermiyorsa haksız rekabetin mevcut olduğu söylenir. Hâkim somut olayda haksız rekabete maruz kaldığını iddia edenle, haksız rekabet fiilini işlediği iddia edilenin, ürün üzerindeki katkılarını araştırmak ve buna göre karar vermek durumundadır⁴¹⁸. Yine de, katkının uygun olup olmaması konusunda objektif bir ölçüden bahsedilemez.

---

⁴¹⁰ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 559.

⁴¹¹ Karahan, a. g. e., ss. 247-248.

⁴¹² Nomer Ertan, a. g. e., s. 325.

⁴¹³ Nomer Ertan, a. g. e., s. 325.

⁴¹⁴ Çapa, a. g. e., s. 369.

⁴¹⁵ Çapa, a. g. e., s. 370.

⁴¹⁶ Nomer Ertan, a. g. e., s. 325.

⁴¹⁷ Nomer Ertan, a. g. e., s. 325.

⁴¹⁸ Çapa, a. g. e., s. 369.

Örneğin; müşterilerine bilgisayar üzerinde çalışan satış programı yapan bir tacirin bu çalışma ürününün üzerine fonksiyonelliği bulunan bazı parça veya modüller ekleyerek, bunu müşterisinin istediği bir program haline dönüştürüp pazarlamasında katkı, uygun sayılacaktır. Ancak, (A) firması için üretilen bir programın bir başkası tarafından firma adı (B) olarak değiştirilerek pazarlanmasında uygun katkı yoktur.

Çalışma ürünlerinin katkı yapılmasına gerek olmaksızın veya uygun katkı gerektirmeksizin satılabilir olması o ürünlerin *pazarlanmaya hazır olduğunu* gösterir. Ancak, yine de çalışma ürünlerinin ayrıntılarında aynılığın korunması hali, o çalışma ürünlerinde uygun katkı olmadığını gösterir. Çalışma ürünlerinin işlevleri bakımından aynılığı veya örtüşür olması tek başına uygun katkı konulmadığı anlamına gelmez. Çalışma ürünü üzerinde yapılan katkının, ürünün fonksiyonelliği üzerinde uygun katkı olarak nitelendirilecek belirli bir etkisi olması gerekir.

Teknik yöntemlerle devralınan çalışma ürünlerinde yaratılacak farklılıklar ayrıntılarda olup, işlevleri ve dış görünüşlerinin aynı veya farklı olması sonucu değiştirmez. Yani, başkasına ait çalışma ürününün sadece dış görünüşünü değiştirip, içindekilerin aynılığının korunmasında uygun katkının varlığından söz edilemez. Buna karşın işlevlerinin anlamlı farklılığına rağmen, çalışma ürününün dış görünümündeki aynılığın aldatmaya yönelik haksız rekabet hali oluşturup oluşturmadığı TTK m.55/1-a,4 kapsamında ele alınmalıdır. Bu nedenle çalışma ürünlerinin kopyalanmasından, işlevlerinde anlamlı farklılık ve ilk üretenin üretiminin nitelikleri üzerinde uygun katkı içermeyen durumları anlamak gerekir. TTK m.55/1-c,3 açısından haksız rekabet hali, çalışma ürününün dış görünümüyle değil işlevlerine yönelik içyapısı bakımından görülen farklılıklar üzerinden değerlendirilmelidir. Bu nedenle, teknik çoğaltmayla edinilmiş çalışma ürünlerinin sadece dış görünüm veya monte şekillerinin değiştirilmesi hali katkının uygun olduğunu göstermeye yetmez.

Ürünlerin fonksiyonlarına dayanan iç özellik, kullanım veya yararlanma biçiminde yenilik getirilmesi ve ürünlere orijinal bir katkı konulması uygun katkı için gereklidir. Yapılan katkının düzeyinin TTK m.55/1-c,3'ün aradığı uygun düzeyde gerçekleşmemesi, haksız rekabet hali sayılmak için aranan unsurdur. Çalışma ürünlerinin kopyalanarak, ufak tefek farklılıklar eklenerek veya montajı yapılarak üretilmesi uygun katkı koymak demek değildir. Konulan katkının ürünün işlevselliği üzerinde etkisinin olması gerekir. Her farklılık belki bir katkıdır, ancak kanun bunun işlevselliği üzerinde etkili olacak uygun bir düzeyde

olmasını aramıştır. Bu nedenle de kopyalanan çalışma ürününe detaylarda yaratılan ve anlamlı kabul edilemeyen düzeyde farklar getirilmesi, katkının uygun düzeyde olduğunu göstermeye yetmez. Çalışma ürününün çoğaltılarak üzerinde uygun katkı sağlanmadan pazarlanmasının iyi niyet kurallarına aykırılığı açık olup, bu durum haksız rekabetin varlığını aşikâr kılar. Bununla beraber uygun katkı konulan pazarlanabilir ürünlerin teknik çoğaltma imkânlarıyla çoğaltılıp, bunlardan yarar sağlanması serbesttir⁴¹⁹.

TTK m.55/1-3 kapsamında, başkasına ait pazarlanmaya hazır çalışma ürünlerini izinsiz kopyalayıp onun üzerindeki çok küçük değişikliklerle kendi ürettiği ürünler gibi gösterip, bu şekilde çalışma ürününden ticari amaçlı yararlanılması haksız rekabettir. Örneğin, başkasınca üzerinde çalışılarak üretilmiş ve birer çalışma ürünü niteliği kazanmış resimlerle veya çizgilerle dizayn edilmiş takvimlerin, sadece ay ve günlerin yer aldığı kısımları farklı karaktere çevirerek basmada Kanun'un anladığı anlamda uygun bir katkı yoktur. Takvimlerin yazı karakterlerinin ebatlarını büyütme veya küçültme şeklindeki bir işlem katkı ise de, uygun bir katkı olarak değerlendirilemez. Ancak, takvimlerin gün ve aylarının yerleşme düzenini (bir sayfada bir ay yerine bir sayfada oniki ayın birlikte yer alması) değiştirmek, resimleri farklı renklerle veya renksiz ifade etmek veya başka türlü bir eklemelerle farklı karakter, dizayn ve görünüm içinde ortaya koymak uygun katkı olarak değerlendirilebilir. Takvime özelliği kazandıran onun üzerinde basılı olan resim veya grafikdir. Yapılacaksa resim veya grafik üzerinde değişiklikler yapılmalıdır. Yapılan değişiklik sonucunda çalışma ürünü üzerindeki katkının uygun katkı sayılıp sayılmayacağı, her somut olayın şartlarına göre mahkemece belirlenir. Çeşitli ülke bayraklarından oluşan basılı özel bir koreografinin başka bir işletme tarafından aynısının çoğaltılarak kendi ürünü gibi satılması kabul edilemez. Ancak, koreografiyi biraz değiştirerek, örneğin dalgalanma şeklinin değiştirmesi, bayrakların yuvarlak içine alınması, başka bayraklar ilave edilmesi veya bazılarının çıkartılması suretiyle yapılan çoğaltmalarda katkı uygun kabul edilebilecektir. Çalışma ürünlerinin orijinal halini ve işlevselliğini değiştiren bir farklılığı içeren değişiklikler uygun katkı anlamına gelecektir ki, bu durumda haksız rekabet halinden söz edilemez. Hiç şüphesiz, çalışma ürününün orijinal haline hiç el sürülmeden kopya cihazlarıyla çoğaltıp, kendi işletmesinin çalışma ürünüymiş gibi pazarlamak ve ondan ekonomik yarar sağlamak haksız rekabet teşkil eder. Anılan çalışma ürünleri üzerinde bazı değişiklikler yapılması onun çalışma ürünü olmasını değiştirmez, ancak çalışma ürünü üzerinde yapılacak uygun katkılar adeta o ürünün başka bir çalışma ürünü gibi

---

⁴¹⁹ Karahan, a. g. e., s. 248.

değerlendirilmesine sebep olur. Bir başka deyişle uygun katkının olmaması, çalışma ürününü orijinal halinden çıkarmaya yeterli olmaz.

TTK m.55/1-3'de belirtilen gereklere göre hazırlanmış, kamuya malolmuş işaretlerin veya şahsiyetlerin resimlerinin üzerinde yer aldığı çalışma ürünlerinin çoğaltılması ilk ürünü üretenin çok özel bir katkısını içeren düzenleme değilse, başkaları tarafından aynısının üretilmesi ilk ürün çalışma ürünü olarak kabul edilmeyeceğinden açıklanan korumadan yararlanamaz. Örneğin, Ulu önder Mustafa Kemal Atatürk imzasını içeren çıkartmalardan başka işletmelerin çalışmalarında yararlanılsa ve hatta hiç katkı konmasa bile haksız rekabet oluşmaz. Diğer taraftan Kanun veya Yönetmelikte şekli belirtilmiş materyalin (örneğin, sınıf ders notu takip cetveli veya karnesi) tüm basılar için aynı olması zorunluluğu olduğundan başka işletmelerce de aynısının basılması halinde haksız rekabet oluşmaz. Buna karşın, başka bir işletmenin kendi çalışma ürünü olarak otellere pazarlamak üzere hazırladığı çeşitli resim ve bilgilerden oluşan otelin bulunduğu şehrin gezi mahallerini gösteren tatil ekini çoğaltarak kendi işletmesinin çalışma ürünüymiş gibi, kendi otelinin ismini ekleyecek şekilde basıp otellere pazarlamak haksız rekabet teşkil eder. Ancak, aynı tatil ekinde belki birkaç resim ve bilgi korunarak başka resimlerle oluşturulacak yeni halde, uygun katkı meydana gelmiş sayılacağından haksız rekabet yoktur.

3. Teknik Çoğaltma Yöntemleriyle Devralma

TTK m.55/1-c,3'de haksız rekabet oluşturan fiil çalışma ürünlerini teknik çoğaltma yöntemleriyle devralıp onlardan yararlanmaktır. Teknik çoğaltma yöntemiyle devralmaktan kasıt, çalışma ürününün yeniden meydana getirilmesi ve üretilmesi söz konusu olmaksızın fotoğraf, tarayıcı (scanner) veya fotokopi gibi teknik çoğaltma yöntemleriyle *aynen* çoğaltılması ve bu şekilde bunlardan yararlanılmasıdır. Burada sadece çalışma ürününün teknik çoğaltma yöntemleri(reprodüksiyon) ile devralınması sonucu üzerine de uygun katkı sayılmayacak değişikliklere dayanan haksız rekabet halinin önlenmesi amaçlamaktadır. Görüldüğü üzere teknik çoğaltma adı, üzerinde teknik bir cihazla yapılan çoğaltmayı gerekli kılar⁴²⁰.

---

⁴²⁰ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 559.

TTK m.55/1-c,3'ün kapsamı ve uygulanması açısından teknik çoğaltma önem arz eder. Nitekim bir iş ürününün teknik vasıtalar kullanılınsın veya kullanılınsın, masraf yapılsın veya yapılsın, emek harcansın veya harcanmasın *aynen kopyalanarak*, bu üründen olduğu gibi ticari amaçlarla yararlanılması TTK m.55/1-a,4 anlamında karıştırılma ve/veya TTK m.55/1-d uyarınca haksız rekabet olarak kabul edilebilecek bir uygulama ve davranıştır⁴²¹. TTK m.55/1-c,3'de düzenlenmiş olan husus ise, özel bir durum olup, teknik vasıta kullanılmasını gerektirir⁴²². TTK m.55/1-c,3'de düzenlenen durum, teknik çoğaltma araçlarıyla devralınan bir çalışma ürünü üzerinde bazı ekleme ve oynamalar (katkı) yapılarak ortaya çıkarılan ürünle ilgilidir. Katkı uygun düzeydeyse haksız rekabetin varlığından söz edilemeyecek olup, katkı uygun düzeyde değilse haksız rekabet söz konusu olacaktır.

Teknik çoğaltma yöntemine dayanmayan devralmalar, bu düzenleme kapsamına girmez. Teknik çoğaltma yöntemi dışında kalan devralmalar, şartları varsa TTK m.54'deki hükümlere göre haksız rekabetin varlığı aranmalıdır. Ancak bir uyumsuzlukta devralmanın teknik çoğaltma yöntemiyle mi, yoksa teknik çoğaltma dışı (elle yapma) bir yöntemle mi yapıldığı ile katkının düzeyinin tespiti ancak bilirkişi incelemesi ile belirlenebilir niteliktedir.

Teknik çoğaltmayla, çalışma ürünlerini aynı olacak şekilde kopyalamaya yarayan her türlü yöntem anlaşılır⁴²³. Teknik çoğaltma baskı, fotoğraf, tarayıcı (scanner) gibi teknik yöntemlerle yapılabilir⁴²⁴. Bu durumlar birer taklit biçimi olup, hızla gelişen ve değişen teknolojik buluşların yarattığı imkânlarla yapılan her türlü teknolojik kopyalama da bu kapsamda değerlendirilir. Kopyalama işlemini yapan teknik araçların her geçen gün değişebilme ve bunlara yenilerinin eklenebilme ihtimali nedeniyle, teknik araçlar cihaz adı olarak kanunda belirtilmemiştir⁴²⁵.

TTK m.55/1-c,3 kapsamı için, çalışma ürünü, teknik çoğaltma yöntemleriyle kopyalanabilme ve taklit edilebilme özelliğine sahip nitelikte olmalıdır. Teknik çoğaltmanın teknik aletlerle yapılan kopyalamaya dayanan üretimi ifade etmesi nedeniyle, el mahsulü olarak üretilen şekil ve teknikler teknik çoğaltma kapsamı dışında kalır. Diğer taraftan bir çalışma ürününün bağımsız bir düşünce ve çalışma sonucu yakın ve benzerine ulaşılması da

---

⁴²¹ Nomer Ertan, a. g. e., s. 327.

⁴²² Nomer Ertan, a. g. e., s. 327.

⁴²³ Çapa, a. g. e., s. 371.

⁴²⁴ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 559.

⁴²⁵ Çapa, a. g. e., s. 371.

çoğaltma yöntemiyle devralma sayılmaz. Çalışan biri veya başkası tarafından yaratılan çalışma ürününü taklide dayanan çoğaltmayla üretip, müşterilerine kendi ürettiği mallar gibi gösterip satmak haksız rekabet oluşturur.

Çalışma ürününün taklidi ile çalışma ürününden esinlenerek yeni çalışma ürünleri yaratmayı veya çalışma ürünleri üzerinde yapılan değişiklikleri birbirine karıştırmamak gerekir. Önemli olan belirli bazı farklılıklar yaratılmışsa da, birinin diğeri yerine satın alınması olasılığının güçlü olup olmadığına bakılması bir ölçü olarak kullanılabilir. Örneğin, müşterilerin, bir çalışma ürününün genel görünümü ve detaylarında (renk, şekil, renklendirme tarzı vb.) yaratılan farklılıkları tercih edip etmeyeceği önemlidir. Çoğaltılan ürünlerdeki farklılık, tüketici tercihlerini ortalama tüketiciler bakımından baskın olarak yönlendiriyorsa katkının uygun olduğu, aksi takdirde uygun düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılması yerindedir. *NOMER ERTAN*, eser mahiyetinde olmayan bir fotoğrafın tamamının değil, sadece yarısının kullanıldığı ve fakat aynı zamanda da bu yarım fotoğrafa bir yazının eklenerek fotokopi makinesinde veya tarayıcıda çoğaltılarak piyasaya sunulduğu durumda, ya da bir fotoğrafın foto-shop yoluyla farklı renklerde görüntülenmesinin sağlanması sonrasında çoğaltılması durumunda, veyahut da bir fotoğrafın bir başka fotoğrafa eklenmek suretiyle tamamen farklı bir efekt yaratılması durumunda TTK m.55/1-c, 3 anlamında haksız rekabetin varlığının kabul edilip edilemeyeceğini şeklindeki soruları sorduktan sonra; uygun katkı olup olmadığının TTK m.55/1-a,4'de yer alan haksız rekabet hali çerçevesinde karıştırılma ölçütünün kullanılması gerektiğini ileri sürmüş ve bu bakımdan yapılan inceleme sonucunda *karıştırmaya*⁴²⁶ yol açılıp açılmadığının tespitiyle yeni ürünün kullanılan çalışma ürününden tamamen farklılaştığı durumda TTK m.55/1--c,3 anlamında bir haksız rekabetin mevcut olmayacağını ifade etmiştir⁴²⁷.

---

⁴²⁶ Karıştırılmanın varlığından bahsedebilmek için (karıştırılmanın şartları): iki mal, iş ürünü, faaliyet veya işin söz konusu olması, bunların birbirinin aynısı olması veya aralarında karıştırılmaya müsait bir benzerlik bulunması, bunlardan birinin sahibi tarafından haklı olarak kullanılıyor olması ve diğer kimsenin benzer mal, iş ürünü veya tanıtma vasıtasını ticari amaçlarla kullanması yada ticari amaçlı faaliyetler yürütmesi gerekir, Nomer Ertan, a. g. e., s. 185.

⁴²⁷ Nomer Ertan, a. g. e., s. 326.

4. Yetkisiz Yarar Sağlanması

Teknik yöntemlerle yetkisi olmadığı halde çalışma ürünlerini çoğaltanın gerçekleştirdiği bu faaliyetin sonucunda çoğalttıklarından yararlanmış olması fiilin haksız rekabet sayılması bakımından bir unsur olarak aranmıştır. Yararlanmadan kasıt çoğaltanın, çoğaltılanlardan bir şekilde ekonomik yarar elde etmesidir. Çalışma ürünü teknik çoğaltma yöntemleriyle devralınmakla birlikte bunlardan yararlanılmamışsa, bu düzenleme kapsamında haksız rekabet hali ortaya çıkmayacaktır⁴²⁸. Ekonomik yarara dönüşmeyen çoğaltma ve devralmaların bu bent itibarıyla rekabeti etkileyecek bir yanı olmayacağından haksız rekabetin varlığı kabul edilmez.

Yararlanma; söz konusu çalışma ürünlerinin rekabet ortamında mesleki veya kâr amaçlı kullanılması anlamına gelmekte olup, kişisel kullanımlar da yararlanma olarak kabul edilemez⁴²⁹. Kişisel ihtiyaç ve kullanım dışında kalacak şekilde, teknik araçlarla devralınan başkasına ait çalışma ürünü üzerinde uygun katkı yapmaksızın satışa sunmak vb. yollarla her ne şekilde olursa olsun doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik sonuçlu menfaat sağlanması yararlanma olarak değerlendirilir. Örneğin, baskı işleriyle uğraşan bir kişinin basılmak üzere verilen ve fikrî mülkiyet korunması kapsamında kalmayan bir tasarımı işyerindeki tişörtler üzerinde uygulaması ticari amaca hizmet eder.

Yararlanma biçiminin nasıl gerçekleşeceği önemli değildir. Çoğaltanın çalışma ürünlerini satması, kiraya vermesi ve diğer suretlerle pazarlayarak iktisadi amaçlarla elden çıkarması yararlanma olarak kabul edilecektir. Yararlanma ekonomik alanda değil de, manevi yararlanmayı içerdiğinde hükmün aradığı anlamda bir yararlanmadan bahsedilemez.

IV. TTK m.55/1-c'DEKİ HAKSIZ REKABET HALLERİNİN TTK m.55/1-a, b ve d'DEKİ HAKSIZ REKABET HALLERİYLE KARŞILAŞTIRMASI

TTK m.55/1-a, TTK m.55/1-b, TTKm.55/1-c ve TTK m.55/1-d'deki haksız rekabet halleri getirdikleri düzenlemeler itibarıyla birbirlerine çok benzemesinin ötesinde çeşitli yönleriyle birbiriyle iç içe geçmişlerdir. Çalışmanın bu aşamasında aralarındaki farkların kısaca da olsa ortaya konmasında yarar görülmüştür.

⁴²⁸ Çapa, a. g. e., s. 370.

⁴²⁹ Çapa, a. g. e., s. 370.

TTK m.55/1-c’de düzenlenen başkalarının iş veya çalışma ürünlerinden yetkisiz yararlanma hali, hayatın olağan akışına uygun ve rızaya dayanan bir biçimde emanet veya tevdi suretiyle elde edilen iş ürününün emanet veya tevdi edilen tarafından yetkisi olmadığı halde yararlanmasını içerir. İş ürünlerine genellikle işletmede çalışanlar sahip olmakla birlikte, TTK m.55/1-c hükmü işletme dışında kalan ve çalışan kapsamı dışındakileri de kapsar. Örneğin teklif olarak hazırlanan bir projenin sunulduğu kişiler tarafından, başka bir firmaya verilerek yarar sağlanması hali böyledir. Bu bağlamda başkalarının çalışarak ve emek vererek elde ettiği ve işletmenin diğer işletmelerden farklılaşmasını sağladığı iş ürünlerinden, çalışanların yetkisiz ve izinsiz yararlanması haksız rekabet hali olarak görülmüştür.

TTK m.55/1-a’da dürüstlük kuralına aykırı reklam, satış yöntemleri ile diğer hukuka aykırı davranışlar düzenlenmiştir. Bu maddedeki 12 bendin (1) (2) (4) (5) (6) ve (9). bentlerinde konu olarak iş ürünlerine yer verilmiştir. Buradaki “iş ürünü” terimi TTK m.55/1-c başlığı altında düzenlenen “iş ürünleri” terimi başlığından daha geniştir. TTK m.55/1-c’de ifade edilen iş ürünü, hukuken özel olarak korunmayan ancak iş, faaliyet, üretim vs. yönünden önem taşıyan teklif, hesap, plan gibi ürünleri ifade eder. TTK m.55/1-c,1’de sayılan teklif, hesap ve plan gibi iş ürünleri örnek olarak sayılmışlardır. Bunların dışında kalan ve fikrî mülkiyet korunmasından yararlanmamakla birlikte, işletmenin iş, faaliyet ve üretim ilişkileri açısından önem taşıyan tüm ürünler “iş ürünü” terimi kapsamına dâhildir. Örneğin, fizibilite, rapor, iş akış şemaları, üretim hazırlık çalışmalarına ilişkin taslaklar da bu bağlamda değerlendirilebilir⁴³⁰. İlgili bentler iş ürünü bağlamında ele alındığında; iş ürününün kötülenmesi (TTK m.55/1-a,1), kendini veya üçüncü kişiyi rekabette öne geçirmek (TTK m.55/1-a,2), karıştırılmaya yol açmak (iltibas) (TTK m.55/1-a,4), karşılaştırma yapmak (TTK m.55/1-a,5), tedarik fiyatının altında satış yapmak (TTK m.55/1-a,6) ve gizleme suretiyle yanıltmak (TTK m.55/1-a,9) olarak ifade edilmiştir. Oysa TTK m. 55/1-c’ de iş ürününden yetkisiz yararlanma esastır.

TTK m.55/1-b kapsamında “sözleşmeyi ihlale veya sona erdirmeye yöneltme” haksız rekabet fiili düzenlenmiştir. Bu bent altında dört farklı düzenleme getirilmiştir. Düzenlemeler, “(1) müşterileri başkalarıyla yaptıkları sözleşmeleri ihlale yöneltme”, “(2) üçüncü kişilerin çalışanlarına yarar sağlayarak yarar elde etme”, “(3) Çalışanları üretim veya iş sırlarını açıklamaya veya ele geçirmeye yöneltme” ve “(4) Alıcı veya kredi alan kişiyi sözleşmeden

---

⁴³⁰ Gerekçe TTK m.55.

caymaya veya feshetmeye yöneltme” şeklindedir. Dikkat edildiğinde, TTK m.55/1-c kapsamında çalışanların kendi menfaatleri için işletmelerini kullanmaları esasken, TTK m.55/1-b’de başka işletmelerin müşterileri ve çalışanları kullanılarak rakiplerin menfaat elde etmeleri esastır. Çalışanlara indirgenerek bakıldığında TTK m.55/1-c’de çalışanlar kendi firmalarını kullanırken, TTK m.55/1-b’de başka firmalar rakip firmanın çalışanlarını kullanmaktadır.

TTK m.55/1-d, “hukuka aykırı olarak elde edilen üretim veya iş sırlarını ifşa etmek” haksız rekabet hali olarak açıklanmıştır. Burada önemli olan nokta ifşanın yapılmış olması olup, ifşanın kim tarafından yapıldığı önem arz etmemektedir. Önemli olan, ifşa edilen bilgilerin sır niteliğinde olması ve gizlice veya hukuka aykırı bir şekilde ele geçirilmesidir. Çalışan açısından bakıldığında TTK m.55/1-c’de sır niteliğinde olsun veya olmasın iş ürünlerini gizlice veya hukuka aykırı ele geçirme değil, bilakis rızaya dayalı elde etme vardır. İzinsizlik durumu bunların kullanılmasındadır. TTK m. 55/1-d ise sadece üretim ve iş sırlarını kapsamına alıp, bunların hukuka aykırı ve izinsiz olarak ele geçirilmesini düzenlemiştir. Hukuka aykırı ve izinsiz ele geçirilen sırların kullanılması da izinsiz olacaktır. TTK m.55/1-d’de hukuka aykırı olarak elde edilmiş üretim veya iş sırlarının kullanılması yahut ifşası söz konusuysen, TTK m.55/1-b,3 de ise üretim ve iş sırlarının sır niteliği kazanmasını, meydana gelmesini veya elde edilmesini yani kendisini değil, sırra yönelik ticari ahlakla bağdaşmayacak davranışları konu alır⁴³¹.

---

⁴³¹ Sarıkaya, a. g. e., ss. 125 ve 128.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İŞLETME ÇALIŞANLARININ MÜŞTERİ ÇEVRESİNE YÖNELMİŞ HAKSIZ REKABET FİİLLERİNİN HUKUKSAL SONUÇLARI

I. GENEL OLARAK

İşletme çalışanlarının müşteri çevresine yönelmiş haksız rekabet fiillerinden mağdur olanlar, TTK m.56'da açıklanan hukuki ve TTK m.62'deki cezai korumadan yararlanabileceklerdir. Bir başka ifadeyle, TTK m.55/1-c uyarınca haksız rekabetin sabit olması halinde, TTK m.56'daki hukuki ve TTK m.62'deki cezai yaptırımlara başvurulabilecektir.

Haksız rekabete maruz kalan kişi haksız rekabetin tespiti (haksız olup olmadığını), haksız rekabetin men'î, haksız rekabetin ortaya çıkarttığı durumun eski hale iadesi (ref'ini, ortadan kaldırılmasını) ve maddi ve manevi tazminat davaları açarak hukuki korumadan yararlanabilir. Ayrıca TTK m.62'de haksız rekabette bulunanların haklarında TCK kapsamında ceza davası açılabilir.

Aşağıda önce haksız rekabette hukuki sorumluluğa ilişkin dava çeşitleri sonra ceza davası açıklanacaktır.

II. HUKUK DAVALARI

A. DAVADA TARAFLAR

Haksız rekabet davalarında oldukça geniş bir çevreye dava açma hakkı tanınmıştır⁴³². Bunun nedeni haksız rekabetin sonuçlarının çok yönlü etkiler doğurabilmesidir. Bu hak, rakiplerin çıkarlarının korunmak istenmesi ve kurallara dayalı sağlıklı bir ekonomik yapının ortaya çıkması amacıyla verilmiştir. Bu çerçevede genel olarak; özellikle rakiplerin, tedarik

---

⁴³² Sekmen, a. g. e., s. 96

edenlerin ve alıcıların (tüketiciler dâhil) dürüst ve bozulmamış rekabetin temin edilmesine ilişkin menfaatlerinin korunmasını sağlamak amacıyla, rakiplerin yanı sıra müşterilere ve bazı kurum ve kuruluşlara da dava açma hakkı tanınmıştır. Bu nedenle yukarıda sayılanların davayı açmada hukuki yararı olduğu kabul edilmektedir.

1. Davacı

Haksız rekabet nedeniyle hukuk davalarını açabilecek kişiler TTK m.56'da özel olarak düzenlenmiştir. İlk bakışta, hukuk davalarını açabilecek kişilerin sadece haksız rekabetten olumsuz yönde etkilenen kişiler (rakipler) olması gerektiği düşünülür⁴³³. Ancak, haksız rekabetle kurum olarak iktisadi rekabetin korunduğu dikkate alındığında, dava açma hakkına sahip olan kişiler haksız rekabet fiilli kendisine karşı işlenmiş olanlarla sınırlı tutulmamıştır.

TTK m.56'da rakipler, müşteriler ve diğer tüm piyasa katılımcıları ile toplumun menfaati korunduğundan dava açma hakkı çok geniş bir çerçevede düzenlenmiştir⁴³⁴. Bu geniş kapsam dikkate alındığında, haksız rekabet hükümleri ile menfaati korunan kimsenin sadece rakipler olmadığı gözler önüne serilmektedir⁴³⁵. Ancak bu ifade haksız rekabet dolayısıyla herkesin dava açabilmesi anlamına gelmez. Bir başka deyişle genel dava hakkı söz konusu değildir⁴³⁶. Dava açabilecekler Kanunla sınırlandırılmış olup, davacı konumunu ifade eden aktif dava ehliyeti rakipler, müşteriler ve mesleki birlik ve kamusal kurumlar olmak üzere üç grupta düzenlenmiştir.

Rakipler esas itibarıyla müşterileri, kredisi, mesleki itibarı, ticari faaliyetleri veya diğer ekonomik faaliyetleri zarar gören veya zarar görme tehlikesiyle karşılaşabilecek kimsedir. Bu gruptaki kişiler haksız rekabet fiilinden “zarar gören” veya “zarar görme tehlikesi” ile karşı karşıya kalan kişiler olmakla beraber, bunlar rakipler⁴³⁷ olarak ifade edilebilir. Ancak belirtelim ki, haksız rekabet sebebiyle müşterileri, kredisi, mesleki itibarı, ticari faaliyetleri veya diğer ekonomik menfaatleri zarar gören kimseler de bu kapsamda ele

---

⁴³³ Baştuğ, Erdem, a. g. e., s. 183.

⁴³⁴ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 569.

⁴³⁵ Nomer Ertan, a. g. e., s. 431.

⁴³⁶ Karayağın, a. g. e., s. 471; Ayhan, Özdamar, Çağlar, a. g. e., s. 396.

⁴³⁷ Karayağın, a. g. e., s. 471.

alınmalıdır. Bu durumda belirtilen noktalarda ekonomik menfaati zedelenen herkes dava açabilir.

Dava açabilmek bakımından haksız rekabet eyleminin bu kişilere doğrudan yönelmiş olması şart değildir⁴³⁸. Dolaylı etkilenme de aynı sonucu sağlayabilir. Haksız rekabet nedeniyle yukarıda açıklanan alanlarda ekonomik menfaatleri zarar gören veya zarar görme tehlikesiyle karşı karşıya kalabilecek olan herkes TTK m.56'da sayılan davaları açabilir⁴³⁹. Ancak, TTK m.56/(2) ve (3) alt bentlerinde müşteriler ve mesleki birlikler ve kamusal nitelikli kurumların açabilecekleri dava çeşitleri bakımından bir takım istisnalar getirilmiştir.

Müşteriler ekonomik çıkarları zarar gören veya böyle bir tehlikeyle karşılaşabilecek kimsedir. Aldatılmalarını önlemek için haksız rekabetten ekonomik çıkarları zarar gören veya zarar görme tehlikesi içinde olan müşterilere de aktif dava ehliyeti tanınmıştır. Çünkü müşteriler, iki rakip tarafından da hedefte olan kişilerdir. Müşteriler ileride açıklanacak olan ve TTK m.56/1'de düzenlenen tüm dava çeşitlerini açabilir. Örneğin, bir çalışma ürününün pazarlanmaya hazır haldeki ambalajları üzerinde taklit yapılarak satılması halinde, müşteriler de zarar görme tehlikesi ile karşı karşıya bulunmaları şartı ile davalarını açabilirler⁴⁴⁰. Ancak TTK m.56/2 hükmü gereğince müşteriler, haksız rekabetin işlenmesinde etkili olan araçların ve malların imhasını isteyemezler.

Mesleki birlikler ve kamusal nitelikli kurumlar, dava açama yetkisi tanınan bir başka grubu oluşturur. Bunlar ekonomik birlikler, tüketicilerin ekonomik menfaatini koruyan sivil toplum kuruluşları (tüketici örgütleri) ve kamusal nitelikli kurumlar olarak gruplandırılmıştır. Haksız rekabet hükümlerinin aynı zamanda piyasa katılımcılarının menfaatlerini korumaktadır. Bu noktada mesleki birlik ve kamusal nitelikli kurumlar genel olarak, ekonomik düzenin daha etkili korunması bakımından sistemde faaliyet gösteren kurumlar olarak yer alırlar. Bu kurum ve kuruluşlara tanınan dava hakkı ile bu kurumların değil, bunlara üye olanların menfaatlerinin korunması esastır. TTK m.57/3'de ticaret ve sanayi odaları, esnaf odaları, borsalar ve tüzüklerine göre üyelerinin ekonomik menfaatlerini korumaya yetkili bulunan diğer mesleki ve ekonomik birlikler (örneğin, Türkiye Bankalar Birliği, Sermaye Piyasası Birliği vb.), tüzüklerine göre tüketicilerin menfaatlerini koruyan

---

⁴³⁸ Karahan, a. g. e., s. 257.

⁴³⁹ Nomer Ertan, a. g. e., s. 432.

⁴⁴⁰ Nomer Ertan, a. g. e., s. 434.

sivil toplum kuruluşları (örneğin, tüketici dernekleri) kamusal nitelikli kurumlara (örneğin, bizzat haksız rekabete maruz kalan üniversiteler vb.) dava açma hakkı verilmiştir.

TTK m.56'da sayılan bu kurumların dava hakkı kanunda tespit, men ve eski hale iade davaları ile sınırlı tutulmuş olup, tazminat davası açamazlar. Bu kurumlara tazminat talebinde bulunma hakkının verilmemiş olmasının temel nedeni, bunların haksız rekabet sebebi ile doğrudan zarar görmelerinin söz konusu olmamasıdır⁴⁴¹.

Tez konusu bakımından davacı için şunlar ifade edilebilir. Davacı aktif dava ehliyetine sahip olan ve emek ürünü olarak elde ettiği işletmesine ait değerlerin korunmasında hukuki yararı bulunan kişidir. Bu nedenle çalışanlar tarafından gerçekleştirilen haksız rekabet fiillerinde davacı sıfatı, öncelikle ekonomik menfaatleri zarar gören veya zarar görme tehlikesiyle karşılaşabilecek iş veya çalışma ürünü sahibi kişilere aittir. Ancak, bu haksız rekabet fiiline karşı Kanunun aradığı anlamda ilişkisi kurulan tüketiciler, mesleki ve ekonomik birlikler, ilgili sivil toplum kuruluşları ve kamusal kurumlar da aktif dava ehliyetine sahiplerdir. Haksız rekabet çok yönlü ve geniş bir alanı kapsadığından bu alan içinde kalan tüm katılımcıların haksız rekabet karşısındaki pozisyonları farklıdır. Gerçek zarar görenin açtığı davada somut bir zararın varlığı söz konusuysen, mesleki birlikler ve kamusal nitelikli kurumların doğrudan bir zararından söz edilemez. Bununla beraber her ikisinin de dava açma hakları aynı derecede olup, birinin dava açması diğerinin açmasına veya birinin davasının kesin hükümle sonuçlanması diğerinin davasına engel teşkil etmez kanaatindeyiz.

Tazminat davalarında zarar görülmüş olunması yanında, zararın miktarının da ispatlaması genel kural gereğidir. Maddi ve manevi tazminat davaları hariç, haksız rekabette ilişkin diğer dava çeşitlerinde; dava açan kişinin zarar görmüş olması şartı aranmamış, zarar görme tehlikesi yeterli görülmüştür⁴⁴². Bu ifade de zarar görme tehlikesi afaki bir kavramdır. Zarar görme tehlikesinin afaki bir kavram olması ise, onun ortaya çıkartacağı sonuçları tahmin etmeye engel değildir. Her somut olguya göre, tehlikeliliğin somut sonuca yol açma kabiliyeti ayrı ayrı değerlendirilerek sonuca varılmalıdır.

---

⁴⁴¹ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 570.

⁴⁴² Nomer Ertan, a. g. e., ss. 432 ve 435.

2. Davalı

Haksız rekabet nedeniyle açılacak davalar kural olarak *haksız rekabeti gerçekleştiren* kişi yani fail aleyhine açılır. Çalışanların işledikleri haksız rekabet halleri bakımından davalı iş veya çalışma ürünleri üzerinden kanundaki haksız rekabet sayılan hareketi yapanlardır. Tez konusunun sınırları bakımından iş ürünlerinden yetkisiz olarak yararlananlar, çalışanlardır. Örneğin, yanında çalıştığı tacirin iş ürünlerini internet veya başka bir iletişim sistemi üzerinden başkalarına aktararak menfaat sağlayan işçi davalı olacaktır.

TTK m. 55/1-c'deki haksız rekabet fiilleri nedeniyle fail, başkalarının iş ürününden yetkisiz yararlananlar olarak belirtilir. Bununla beraber çalışmada iş ürünleri ve çalışma ürünleri TTK'da aynı maddede olmakla beraber ayrı bentlerde düzenlendiğinden davalılar her bir bent kapsamındaki kanunda ifade edildiği şekilde ve şartlarda haksız yere (yetkisiz) yararlanma fiilleri bakımından ele alınmalıdır.

İş ürünleri bakımından davalı iş ürününü rızaî yoldan ele geçirip ondan faydalanan çalışanlardır. Çalışan iş ürünlerini rıza dışı yoldan elde edip ondan yararlanma yoluna gitmişse, tevdi edilmiş veya emanet edilmiş bir iş ürünü olmadığından o kişinin TTK m.55/1-c kapsamında pasif dava ehliyeti olmaz. TTK m.55/1-c kapsamında pasif dava ehliyeti iş ürününü sahibin rızasıyla elde etmekle birlikte aynı zamanda bunlardan yetkisiz yararlananlar için söz konusudur. Aksi takdirde şartları varsa TTK m.55/1-d kapsamında pasif dava ehliyeti belirlenir. Örneğin, işletmede üretimden sorumlu müdür yetkisi olmadığı halde müşteri adres bilgilerinin bulunduğu listeyi yeni çalıştığı firmaya beraberinde götürmüşse, müşteri listesini hukuka aykırı şekilde elde eden müdür ve onun yeni işvereni TTK m.55/1-d'ye göre haksız rekabet fiili işlemiş sayılırlar. Bir başka ifadeyle çalışana, gerek çalıştığı sırada gerekse ayrıldığında kendi yararına kullandığı iş ürünü bilgileri kendisine tevdi edilen bilgilerden ibaretse TTK m.55/1-c'ye göre, değilse TTK m.55/1-d'ye göre husumet düşer ve bu kapsamda pasif dava ehliyetine sahip olur.

Çalışma ürünleri bakımından davalı; çalışma ürününü teknik cihazlarla kopyalayarak devralıp, uygun bir katkı olmaksızın, faydalanan işletmenin kendi çalışanlarıdır. Başka işletmeler veya çalışanları da aynı çoğaltmayı yapmışsa onlar da pasif dava ehliyetine sahip olurlar.

Adam çalıştıran, çalışan veya işçilerinin haksız rekabet fiilini işlemeleri halinde fail durumundadır (TTK m.57). Bu durumda yukarıdaki bent çerçevesinde davalı olur. Ancak, çalışan veya işçilerin haksız rekabeti sebebiyle, haksız rekabet davalarının mutlaka çalıştıran aleyhine açılması şart değildir⁴⁴³. Tespit, men ve eski hale iade davalarının çalışınlara ve işçilere karşı açılması da mümkündür. Belirtilen davaların çalıştıranlara karşı açılabilmesi için çalışanın kusurlu olması gerekmez⁴⁴⁴. Yani TBK'nın adam çalıştıranın sorumluluğu başlıklı 66. maddesindeki kurtuluş kanıtından (beyyine) yararlanmaları ve buna bağlı sorumluluktan kurtulmaları mümkün değildir⁴⁴⁵. Dolayısıyla belirtilen davalar, çalışanın işini görürken işle bağlantılı olarak gerçekleştirilmiş olmak kaydıyla, hem çalışınlara/işçilere hem de çalıştıranlara karşı açılabilir⁴⁴⁶.

Haksız rekabet fiili tez konusu bakımından çalışınlarca çalıştıranın müşteri çevresine yönelik olarak ele alınmasına rağmen, başka işletmelere ait iş ve çalışma ürünlerinin kullanılması veya geliştirilmesi de söz konusu olabilir. Bu durumda tacir diğer işletmelere karşı adam çalıştıran konumuna girer. Başka işletmelerin iş ve çalışma ürünlerini kullanarak tacirin çalışınları tarafından TTK m.55/1-c kapsamında haksız rekabet fiili oluşturursa, tacir adam çalıştıran olması nedeniyle davalı konumunda olacaktır. TTK m.57'de düzenlediği şekli ile haksız rekabet fiilinin hizmet veya işlerini gördükleri sırada çalışınlara ve işçiler tarafından işlenmiş olması halinde, tespit, men ve eski hale iade davaları çalıştıranına karşı da açılacaktır.

Haksız rekabeti çalışanın yapması halinde maddi ve manevi tazminat davaları bakımından TBK hükümleri uygulanır (TTK m.57/2). O halde diğer davalardan farklı olarak maddi ve manevi tazminat davaları bakımından adam çalıştıran aleyhine dava açılması çalışanın kusurlu olması halinde söz konusu olabilecektir⁴⁴⁷. Sonuçta adam çalıştıranın emir ve talimatı altında çalıştırdığı kişinin yaptığı işle bağlantılı olarak üçüncü kişilere verdiği zararlardan sorumluluğu TBK'nın 66. maddesinde dayanıp, kurtuluş kanıtından (beyyine) yararlanarak sorumluluktan kurtulma imkânına sahip olacaktır⁴⁴⁸. Yani, adam çalıştıran objektif özen yükümlülüğü kapsamında sorumlu olup, gerekli dikkat ve özeni gösterdiğini ve

⁴⁴³ Ayhan, Özdamar, Çağlar, a. g. e., s. 397.

⁴⁴⁴ Ülgen, v.d. a. g. e., s. 570; Nomer Ertan, a. g. e., s. 438.

⁴⁴⁵ Karayalçın, a. g. e., s. 574; Mimaroglu, a. g. e., s. 315; Ülgen, v.d., a. g. e., s. 570; Nomer Ertan, a. g. e., s. 438.

⁴⁴⁶ Ülgen, v.d. a. g. e., s. 570.

⁴⁴⁷ Ayhan, Özdamar, Çağlar, a. g. e., s. 397.

⁴⁴⁸ Karahan, a. g. e., s. 259.

TBK m.66/III gereği çalışma düzeninin zararın doğmasını önlemeye elverişli olduğunu ispat etmedikçe, çalıştırdıkları kişilerin üçüncü kişilere verdikleri zararları gidermekle yükümlüdür⁴⁴⁹.

Haksız rekabetin; *basın, yayın, iletişim ve bilişim kuruluşları* ve ileride gerçekleşecek teknik gelişmeler sonucunda faaliyete geçecek kuruluşlar aracılığıyla işlenmesi halinde tespit, men ve eski hale iade davaları açılabilir(TTK m.58). Davanın açılması için bunların kusurlu olmalarına gerek yoktur⁴⁵⁰. Ancak, aşağıda verilen sıradaki kişilerden birinin kusurlu olması halinde verilen sıraya bakılmaksızın dava kusurlu kimse aleyhine açılabilir⁴⁵¹.

Davaların açılacağı kişiler bir sıra dâhilinde TTK'da gösterilmiştir. *İlk sırada*, basında yayınlanan programın, ekranda bilişim aracında veya benzeri ortamlarda görüntülenenin, ses olarak yayımlananın veya herhangi bir şekilde iletilenin sahipleri ile ilan veren kişiler aleyhine açılabilir. Belirli şartların gerçekleşmesi halinde *ikinci sırada*, önce yazı işleri müdürü, bu kişi davalı olarak gösterilemiyorsa genel yayın yönetmeni olmak üzere yine sıraya uygun şekilde program yapımcısı, görüntüyü, sesi, iletiyi, yayını, iletişim ve bilişim aracına koyan veya koyduran kişi veya ilanlar bakımından ilan servis şefi aleyhine açılır. *Üçüncü sırada* ise işletme veya kuruluş sahibi aleyhine açılır.

Yukarıda sayılan ikinci ve üçüncü sırada yer alanlardan birinin kusuru halinde sıraya bakılmaksızın kusurlu kişi hakkında dava açılabilir (TTK m.58/2). Basın, yayın, iletişim ve bilişim kuruluşlarına karşı açılacak tazminat davalarında TBK hükümleri uygulanacaktır (TTK m.58/3). Yani kurtuluş kanıtından (beyyine) yararlanma imkânı vardır⁴⁵².

B. DAVALARDA GÖREV ve YETKİ

1.Görevli Mahkeme

Görev kuralları kamu düzenindedir. Uyuşmazlığa bakmada hangi mahkemenin görevliliği mahkemece kendiliğinden dikkate alınması gerekir. Göreve ilişkin içerik keyfi

⁴⁴⁹ Nomer Ertan, a. g. e., s. 439.

⁴⁵⁰ Nomer Ertan, a. g. e., s. 442.

⁴⁵¹ Nomer Ertan, a. g. e., s. 442.

⁴⁵² Karahan, a. g. e., s. 260.

şekilde doldurulamaz. Şüphesiz görevli mahkemenin hangisi olduğunun tespiti tarafların iddia ve savunmalarına göre değil, ilgili kanun maddesine bakılarak belirlenecektir.

TTK'da her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ile tarafların tacir olup olmadığına bakılmaksızın TTK'da öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ticari dava olarak sayılmıştır (TTK m.4). Tarafların tacir olup olmamasına, uyuşmazlığın ticari işletmeyle ilgili bulunup bulunmamasına veya borcun kaynağına bakılmaksızın taraflarının kim olduğunun araştırılmadığı davalar mutlak ticari dava olarak isimlendirilmektedir. TTK'da düzenlenen hususların mutlak ticari davaya konu olduğu ve haksız rekabetin de TTK'da düzenlenmiş olduğu dikkate alındığında, haksız rekabetten doğan uyuşmazlıklardan kaynaklanan davaların da mutlak ticari dava olduğuna şüphe yoktur. Ticari davalar da ticaret mahkemelerinde görülür⁴⁵³. TTK m.4/1-a ve m.5'e göre, uyuşmazlıkların yargılanmasında genel mahkemelerden ayrı kurulmuş asliye ticaret mahkemeleri özel görevli mahkemelerdir⁴⁵⁴.

Ticari işler gibi ticari davalar da ticaret hayatının gerekleri (sürat, güvenlik ve esneklik) dikkate alınarak özel hükümlere tabi tutulur⁴⁵⁵. Asliye ticaret mahkemelerinin görevine ilişkin TTK m.5'teki düzenlemeler 6335 sayılı kanunun 2. maddesiyle yapılan değişikliklerle yeni halini almıştır.

Asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi ve diğer hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki görev ilişkisi olup, bu durumda göreve ilişkin usul hükümleri uygulanır. Mahkemelerin baktıkları davalarda görevli olması dava şartlarındandır. Bu nedenle mahkeme, görevli olup olmadığını kendiliğinden inceler ve görevsiz olduğu kanısına varırsa kendiliğinden görevsizlik kararı verir⁴⁵⁶. Asliye ticaret mahkemelerinin özel görevli mahkeme niteliğini kazanmaları onların asliye hukuk mahkemelerinin bir dairesi olarak sayılmasına engel olur⁴⁵⁷. Asliye hukuk mahkemesi ile asliye ticaret mahkemesi arasında "iş bölümü" değil, "görev" ilişkisinin varlığı, asliye ticaret mahkemesinde açılması gereken bir davanın asliye hukuk mahkemesinde veya asliye hukuk mahkemesinde açılması gereken bir davanın

---

⁴⁵³ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 566.

⁴⁵⁴ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 128.

⁴⁵⁵ Çeker, a. g. e., s. 56.

⁴⁵⁶ Baki Kuru, Ramazan Aslan, Ejder Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku*, 22. B., Ankara, Yetkin Yayınları, 2011, s. 127.

⁴⁵⁷ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 129.

asliye ticaret mahkemesinde açılması halinde mahkeme bu durumu re'sen gözeteceği sonucunu doğurur.

Aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tüm ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevlidir. Bir yerde ticaret davalarına bakan birden çok asliye ticaret mahkemesi varsa, iş durumunun gerekli kıldığı yerlerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca, asliye ticaret mahkemelerinden biri veya birkaçı münhasıran bu Kanundan ve diğer Kanunlardan doğan deniz ticaretine ve deniz sigortalarına ilişkin hukuk davalarına bakmakla görevlendirilebilir.

Asliye ticaret mahkemesi bulunmayan yargı çevresindeki bir ticari davada görev kuralına dayanılmamış olması, görevsizlik kararı verilmesini gerektirmez ve asliye hukuk mahkemesi davaya devam eder (TTK m.5/4). Bu halde, bir ticari davanın asliye hukuk mahkemesi sıfatıyla açılmasına gerek yoktur. Dava asliye hukuk mahkemesinde ister bu sıfatla isterse asliye ticaret mahkemesi sıfatıyla açılsın, bu davanın asliye hukuk mahkemesinde görülmesi gerekir⁴⁵⁸. Dolayısıyla asliye hukuk mahkemesinde ticaret mahkemesi sıfatıyla açılmış olan bir dava asliye ticaret mahkemesi sıfatıyla değil de, asliye hukuk mahkemesi sıfatıyla açılmalıydı gerekçesiyle davanın görev yönünden reddi yoluna gidilemez⁴⁵⁹. Yani ayrı bir asliye ticaret mahkemesi bulunmayan yargı çevrelerinde, asliye ticaret mahkemesinin görevine giren ticari davalarda asliye hukuk mahkemeleri görevli kabul edilmiştir.

Tez konusu çalışanların iş ürünleri eksensiz rekabet hallerini kapsadığından çeşitli kanun (İŞK, FSEK, TKHK) uygulamaları bakımından çakışan haksız rekabet hallerinde görevli mahkemenin belirlenmesine ihtiyaç vardır.

Haksız rekabet halinin TTK tarafından düzenlendiği dikkate alındığında ticaret mahkemesinin, aynı halin hizmet sözleşmesine bağlı olarak rekabet yasağının ihlali şeklinde işlendiği dikkate alındığında iş mahkemelerinin görevli olması gibi bir sonuca ulaşılmaktadır. Ancak bu durum, hangi mahkemenin görevli olacağı noktasında aynı konuya ilişkin birbiriyle çelişen iki ayrı düzenlemeye sebep olur. Gerçekten, hizmet sözleşmesi kapsamındaki

---

⁴⁵⁸ Ergün, a. g. e., s. 22

⁴⁵⁹ Kuru, Çağlayan, Yılmaz, a. g. e., s. 179.

faaliyetleri nedeniyle hizmet sözleşmesinin sona ermesinden sonra hüküm ifade edecek “rekabet yasağı (TBK m.444 ve 447)” kapsamında özen ve sadakat yükümlülüğüne aykırılık bakımından açılacak davalarda davaya bakmada görevli mahkemenin hangi mahkeme olduğu konusu bazı duraksamalara düşülebilecek karakterdedir.

İşMK’nın 1. maddesine göre işçi sayılan kimselerle işverenler veya işveren vekilleri arasında iş sözleşmelerinden veya İşK’ya dayanan her türlü iddiadan kaynaklanan uyuşmazlıklardan doğan davaların çözümünde görevli mahkemeler iş mahkemeleridir⁴⁶⁰. Çünkü işlenen fiil özen ve sadakat yükümlülüğünün ihlali kapsamında kalan haksız rekabet fiili olmaktadır. İşK’nın iş ilişkilerini düzenleyen özel kanun olduğu dikkate alındığında, bu kapsamdaki haksız rekabet fiillerine uygulanacağı hususunda ve İşMK’nın da iş ilişkilerine uygulanacağı hususunda da bir tereddüt yoktur.

İş sözleşmesi *devam ederken* rekabet yasağının ihlali şeklinde yapılan bir sadakatsizlik ister sözleşmeyle ister kanunla düzenlensin, iş mahkemelerinde görülecek davanın konusuna girer. O halde iş sözleşmesi devam ederken rekabet oluşturacak davranışlardan kaçınma yükümlülüğünün ihlali şeklindeki sadakat borcuna aykırı eylemler bakımından görevli mahkeme iş mahkemeleridir. İş sözleşmesi sona erdikten sonra da (rekabet yasağı hariç) hizmet akdinden doğan uyuşmazlıklarda görevli mahkemeler yine iş mahkemeleri olacaktır.

İş akdi *sona erdikten sonra*, rekabet yasağını içeren haksız rekabet fiilleri bakımından görevli mahkeme, rekabet yasağının ihlaline ilişkin haksız rekabetin mutlak ticari dava kabul edilmesi nedeniyle asliye ticaret mahkemeleri olacaktır. Sözleşme sonrası rekabet yasağına ilişkin uyuşmazlıkların mutlak ticari dava kabul edilmesinde, uyuşmazlığın taraflarının tacir olup olmaması da önemli değildir⁴⁶¹. Yargıtay kararlarına bakıldığında, eski tarihli kararlarında Yargıtay rekabet yasağına ilişkin uyuşmazlıklarda görevli mahkemelerin iş mahkemeleri olduğu yönünde kararlar vermesine karşın, 7., 9.,11. ve 22. Daireler ile Hukuk

---

⁴⁶⁰ İş mahkemeleri, iş sözleşmesi veya İşK’dan doğsa bile idari ve cezai uyuşmazlıklara bakamaz. Bu türden uyuşmazlıkların, tarafları işçi ve işveren, kaynağı iş sözleşmesi olduğu halde iş uyuşmazlığı olarak nitelendirilemez ve bu itibarla da bu uyuşmazlıkları konu alan davalar iş davası olarak değerlendirilmez, genel olarak hukuk uyuşmazlıkları ve hukuk davaları içinde yer alır, Mollamahmutoğlu, a. g. e., ss. 125-126.

Bir davanın iş davası olarak nitelendirilmesi İşK’ya göre işçi sayılan kişilerle işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya İşK’ya dayanan her türlü hak iddialarını içeren bir uyuşmazlık olması gerekir (İşK m. 1).

⁴⁶¹ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 120.

Genel Kurulu'nun yeni tarihli kararları⁴⁶² “rekabet yasağı” ndan kaynaklanan uyuşmazlıkların ticari dava olarak kabul edildiği ve bu sebeple asliye ticaret mahkemesinin görev alanında kaldığı yönündedir⁴⁶³. Uyuşmazlık sadece çalışanın hizmet sözleşmesinde belirlenen hususlara aykırılık ve sonuçlarına yönelikse iş mahkemeleri, iş sözleşmesinin sona ermesinden sonraki döneme ait olmakla birlikte haksız rekabete ilişkin olması durumunda ticaret mahkemelerinin görevli olduğunun kabulü gerekir. Rekabet yasağının iş sözleşmesinin sona ermesinden sonraki bir tarihte ihlal edilmesi, iş mahkemelerini görevli olmaktan çıkarmaktadır.

Mutlak ticari davalar herhangi bir unsurun, bağlama noktasının veya sebebin davanın ticari niteliğini değiştirmedeği, mahkemenin kanaatinin rol oynamadığı davalardır. Rekabet yasağının hizmet sözleşmesi içinde yer alması davanın mutlak ticari dava olma niteliğini değiştirmez. Mutlak ticari davaların görülme yeri ise açık biçimde ticaret mahkemeleridir. Dava niteliği itibarıyla TBK'nın 444. maddesi kapsamına girmekte ve bu kapsamdaki davaları mutlak ticari dava kabul eden TTK'nın m. 4/1-c hükmü esas alınmaktadır. Yargıtay uyuşmazlığın hizmet sözleşmesi içinde yer almasının davanın mutlak ticari dava olma niteliğini değiştirmeyeceği görüşündedir⁴⁶⁴. Önemli olan, rekabet yasağına ilişkin uyuşmazlığın iş sözleşmesinin sona ermesinden sonraki bir tarihte davaya konu edilmiş olmasıdır.

Yukarıdaki açıklamalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde özetle, iş sözleşmesinin devamı sırasında işçinin sadakat borcundan kaynaklanan rekabet etmeme yasağını ihlal etmesi halinde, bu tür davalara bakmakla görevli mahkemeler iş mahkemesidir. Rekabet etmeme yasağından zarar gören işveren ya da rakip, iş mahkemesinde başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma şeklindeki rekabet etme davranışı nedeniyle ortaya çıkan fiillere karşı TTK m.56 hükmünde düzenlenen dava çeşitlerini açabilir. İş sözleşmesinin sona ermesinden sonra rekabet yasağına aykırı hareket edilmesi halinde ise buna dayalı olarak açılacak davalara bakmakla ticaret mahkemesi görevlidir.

---

⁴⁶² Yarg. HGK, T.29.02.2012, E.2011/11-781, K.2012/109, (www.kazanci.com); Yarg. HGK, T.21.09.2011, E.2011/9-508, K.2011/545, (www.kazanci.com); Yarg. 7.HD, T.02.04.2014, E.2014/7247, K.2014/4145, (www.kazanci.com).

⁴⁶³ Börü, Koçyiğit, a. g. e., s. 14.

⁴⁶⁴ Yarg. 11.HD., T.21.01.2010, E.2010/640, K.2009/12093, (www.kazanci.com).

İş ürününün *FSEK kapsamında bulunması* halinde, iş ürünü bu hukuk kapsamında korumadan yaralanacağı için ortaya çıkan uyuşmazlıklara bakmakla ihtisas mahkemesi konumundaki Fikri ve Sınaî Haklar Mahkemeleri görevli kılınmıştır⁴⁶⁵. Taraflardan biri FSEK kapsamında düzenlenmiş bir fikri hakkı ileri sürdüğünde Fikri ve Sınaî Haklar Mahkemesi, FSEK kapsamı dışında kalan haksız rekabet haline dayanılması halinde davalara bakmaya asliye ticaret mahkemesi görevli olacaktır.

Tüketici mahkemelerinin görev alanına değinmekte de yarar vardır. Taraflarından birini tüketicinin oluşturduğu işlemler ile tüketiciye yönelik uygulamalarla (tüketiciye yönelik uygulama TKHK’da değil, Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliğinin 4/p’de tanımlanmıştır)⁴⁶⁶ ilgili olarak ortaya çıkacak her türlü ihtilaflara tüketici mahkemeleri görevlidir. Tüketici işleminin veya uygulamasının söz konusu olmadığı hallerde, tüketiciler tarafından açılan haksız rekabet davalarında görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesi olmak durumundadır⁴⁶⁷. Çalışanların tacire karşı yaptığı haksız rekabet fiillerinin tüketici işlemi ve tüketiciye yönelik uygulama sayılmayacağından asliye ticaret mahkemesinde görülmesi gerekir. Ancak çalışanlar tarafından uygulanmış tüketiciye yönelik işlemler ve ticari uygulamalar söz konusu olduğunda, TKHK hükümleri geçerli olacaktır. Tüketicilere karşı yapılan bu işlem ve uygulamalarda uyuşmazlık çıktığında uyuşmazlığın miktarına göre TKHK m.’daki tüketici hakem heyetleri veya TKHK m.73’deki tüketici mahkemesi görevli olur. Çünkü Kanun’un tüketici işlemleri ve tüketiciye yönelik uygulamalarla ilgili olarak çıkabilecek ihtilafların yargı aşamasındaki çözümünde tüketici mahkemelerine görev verilmiştir⁴⁶⁸. Bu kapsamda çalışanların tüketicilere yönelik etiket, tarife ve fiyat listeleri gibi ticari uygulamalara ilişkin uyuşmazlıklar rekabetle ilgisi olsa bile görevli mahkeme tüketici olacaktır.

---

⁴⁶⁵ TTK m.4/d’de Fikri Mülkiyet Hukukuna dair mevzuatta öngörülen hususlardan doğan davaların ticari dava olduğu hükmüyle birlikte, TTK m.5/1’deki aksine hüküm bulunmadıkça hükmü birlikte dikkate alındığında 5846 sayılı kanununun 76. maddesi uyarınca kurulan Fikri ve Sınaî Haklar Mahkemeleri’nin görevli olduğu görülmektedir.

⁴⁶⁶ Esasen hukuki bir işleme veya sözleşme dayanmayan ve fakat tüketiciyi hedef alan davranış ve uygulamalar olarak belirtilen tüketiciye yönelik ticari uygulama; bir mal veya hizmetin tüketiciler tanıtımı, satışı veya tedariki ile doğrudan bağlantılı olarak ticari uygulamada bulunan tarafından gerçekleştirilen eylem, ihmal, davranış biçimi, beyan, reklam ve pazarlama da dâhil olmak üzere her türlü uygulama olarak ifade edilmiştir.

⁴⁶⁷ Nomer Ertan, a. g. e., s. 456.

⁴⁶⁸ Aslan, *Tüketici Hukuku*, a. g. e., s. 637.

2.Yetkili Mahkeme

Ticari davalara hangi yerdeki mahkeme tarafından bakılacağı sorusuna cevap, yargılamadaki yetki kurallarıyla belirlenir. Ancak, ticari davalarda yetki konusunda genel bir kural mevcut değildir. Bu nedenle yetki konusunda HMK kuralları burada geçerli olup, haksız rekabete ilişkin uyuşmazlıklara uygulanır.

Yetkili mahkemenin belirlenmesinde genel kural, davanın açıldığı tarihteki davalının yerleşim yeri mahkemesidir (HMK m.6). Haksız rekabet hukuki niteliği itibarıyla temelde bir haksız fiil olduğu için HMK m.16'daki düzenlemeye uygun olarak haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesinde de açılabilir⁴⁶⁹.

İş ilişkisinin uygulanması kapsamındaki haksız rekabet fiillerine ilişkin dava söz konusu olduğunda da, yetkili mahkeme ya davalının yerleşim yeri mahkemesi ya da işyerinin bulunduğu yer mahkemesi olacaktır (İşMK m.5). Çalışan haksız rekabet fiilini iş sözleşmesinin uygulanması çerçevesinde işliyorsa, o durumda davacıya davasını çalışanın yerleşim yeri ya da işyerinin bulunduğu yerden birinde açma konusunda seçimlik hak tanınmıştır.

C. DAVALARDA KUSUR, İLLİYET, ZAMANAŞIMI VE İHTİYATİ TEDBİR

Haksız rekabet davalarında incelenmesi gereken bazı özellikler vardır. Özellikle konular kapsamında kusur, illiyet, zamanaşımı ve ihtiyati tedbir konularına yer verilecektir.

1. Kusur

Haksız rekabetin yalnız rakibe değil, herkese karşı ileri sürülebilmesi; temelde haksız fiil olmasının bir sonucudur. TTK m.55'de ifade edildiği şekliyle tacirin, haksız rekabet sebebiyle müşterileri, kredisi, mesleki itibarı, ticari faaliyetleri veya diğer ekonomik menfaatleri zarar görmüş veya zarar görme tehlikesiyle karşılaşmış olduğu takdirde haksız rekabet fiili işlenmiş sayılır.

---

⁴⁶⁹ Karahan, a. g. e., s. 263.

Borçlar hukukunda haksız fiilden söz edebilmek için zararın varlığı asılken, haksız rekabetten söz edebilmek için zarar ve kusurun varlığı şartı aranmaz. Haksız rekabette sorumluluk için zarar tehlikesinin veya zarar doğma riskinin varlığı yeterlidir. Bu nedenle haksız rekabet fiilinden kaynaklı olarak açılacak davalar, kusur ve zarar ön şartına bağlı değildir⁴⁷⁰. Kusurun aranmadığı davalar bakımından failin sübjektif bakımdan kötü niyetli olup olmaması da önem taşımaz⁴⁷¹. Kusur ve zarar şartının aranmaması haksız rekabeti haksız fiilden ayıran önemli farklılıklardan biridir⁴⁷². Ancak, zarar veya zarar doğma tehlikesinin varlığını, haksız rekabet fiilinin (ortada haksız rekabet halinden söz edebilmenin) bir unsuru olarak değil, haksız rekabet sebebiyle dava açabilmenin bir unsuru olarak kabul etmek gerekir⁴⁷³. TTK m.55/1-c bakımından ise, davaların açılması için iş ürünlerinden yetkisiz yararlananın kusurlu olmasına gerek yoktur. Ancak, kusur varsa o durumda maddi ve manevi tazminat da istenebilecektir. Bu davalarda kusurun varlığını ispat yükü davacıya aittir. (TBK m.50/I).

TTK'nın haksız rekabete ilişkin hükümlerinde boşluk söz konu olması halinde bu boşluk TBK'nın 49. ve devamı maddelerinde öngörüldüğü şekliyle "Haksız Fiillerden Doğan Borç İlişkileri"ne ilişkin hükümlerle tamamlanabilecektir. Çünkü böyle bir durum haksız rekabetin haksız fiilin özel bir türü olmasının sonucudur.

2.İlliyet Bağı

Haksız fiiller için aranan fiille zarar arasındaki uygun illiyet bağının varlığı, genel olarak haksız rekabet için de geçerlidir⁴⁷⁴. Bir başka ifadeyle illiyet bağı var olmadığında haksız rekabetten söz edilemeyecektir. Ancak belirtmek gerekir ki, haksız rekabete sebep olan fiilin sonucunda zararın meydana gelmesi veya zarar doğma tehlikesinin varlığı yeterli olmayıp, aynı zamanda bu zarar veya zarar doğma riskinin dürüst rekabet hakkının kullanılmasına aykırılık teşkil etmesi gerekir. Zarar görme illiyet dışında kalan başka bir fiilden dolayı ortaya çıkmışsa, ortada var olan haksız rekabet fiilinden bahsedilemez.

---

⁴⁷⁰ Tekil, a. g. e., s. 225.

⁴⁷¹ Sarıkaya, a. g. e., s. 52.

⁴⁷² Tamer, a. g. e., s. 49.

⁴⁷³ Tamer, a. g. e., ss. 45-46.

⁴⁷⁴ Nomer Ertan, a. g. e., s. 422.

İlliyet bağı, haksız rekabet sayılan hareketle zarar görme veya zarar görme tehlikesi arasında bağı bulunmasıyla açıklanabilir. Hukukumuzun aradığı illiyet bağı (nedensellik, sebep-sonuç) uygun illiyet bağıdır⁴⁷⁵. Şüphesiz zarar görme veya zarar görme ihtimalinin varlığı ile çalışanın iş ürünleri hakkında bilgi sahibi olması, sebep-sonuç ilişkisi içinde bulunmalıdır. Örneğin; yanında uzun yıllardır çalışan bir çalışanın, iş ürünlerinden yetkisiz yararlanması nedeniyle aleyhine haksız rekabet meydana getirildiğine üzülen bir tacirin üzüntünün etkisiyle trafik kazası yapması halinde, tacirin uğradığı zararlar haksız rekabet fiili arasında uygun illiyet bağı yoktur. Kısaca, zararlar trafik kazası arasında uygun illiyet bağı kurulabilirken, zararlar haksız rekabet fiili arasında uygun illiyet bağı kurulamamaktadır. Diğer taraftan çalışanın kişisel ehliyet ve deneyimleri üzerine oluşturduğu iş ürünlerini, daha sonra çalıştığı işletmelerde esas alıp, yine kendi kişisel ehliyet ve deneyimleri üzerine geliştirerek iş ürünleri meydana getirmesi arasında da, haksız rekabet fiili açısından illiyet bağının varlığından bahsetmek mümkün değildir. Çalışanın bilgi, deneyim ve becerisine bağlı olarak yeni işletmede iş ürünleri üretebilme imkânı illiyet bağını keser.

Ancak çalışanın işletmede iş ürünü olarak nitelendirilen emek ürünlerini rakip işletmeye aktarması hali en azından zarar tehlikesi doğurmaya elverişli olup, illiyet bağının bulunduğunu gösterir. Bu nedenle çalışanın hangi iş veya çalışma ürünlerinden ne şekilde ekonomik yarar sağladığının ortaya konması gerekir.

3. Zamanaşımı

Haksız rekabet davalarında zamanaşımı süreleri haksız fiillere ilişkin zamanaşımı sürelerinden daha kısa belirlenmiştir. Haksız fiile ilişkin tazminat talebinde zamanaşımı süreleri TBK m. 72'de, zarar görenin zararı ve zarar vereni öğrendiğinden itibaren iki, her halükarda haksız fiilin işlendiği tarihten itibaren on yıldır. Haksız rekabette ise, dava açmaya hakkı olan tarafın dava açma hakkı, bu hakkın doğumunu öğrendiği günden itibaren bir yıl ve her halde bunların doğumundan itibaren üç yıldır (TTK m.60/1).

Haksız rekabetin tespiti, sona erdirilmesi, önlenmesi ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yönelik taleplerin zamanaşımına tabi olması söz konusu değildir. Çünkü devam etmekte olan haksız rekabetin sona erdirilmesine yönelik bir davanın, ancak haksız

---

⁴⁷⁵ Uygun illiyet bağı konusunda haksız fiillere ilişkin prensipler geçerlidir, Nomer Ertan, a. g. e., s. 422.

rekabetin devam ettiği hallerde açılabilirdiği, haksız rekabetin sona ermesinden sonra açılmadığı dikkate alındığında zamanaşımı süresinin söz konusu olmayacağı ortaya çıkar⁴⁷⁶. O halde, yukarıdaki davalar şartları mevcut olduğu sürece açılabilirlerdir.

Tazminat talepleri zamanaşımına tabi olup, davanın açılması bakımından bir ve üç yıllık süreler geçerlidir. Süreklilik arz eden haksız rekabet fiilleri bakımından zamanaşımı sürelerinin başlangıcı haksız rekabet sona erdiğinden itibaren işlemeye başlar. Haksız rekabet fiili aynı zamanda TCK gereğince daha uzun dava zamanaşımı süresine tabi olan cezayı gerektiren bir fiil niteliğindeyse, bu süre hukuk davaları için de geçerli olur (TTK m.60). Ceza davasının açılmadığı hallerde, fiilin suç niteliğinde olup, olmadığı hususu hukuk hâkimi tarafından takdir edilecektir⁴⁷⁷.

4. İhtiyati Tedbir

Dava sonucunda verilen hakkın icrası esastır. Ancak, bazı durumlarda açılan dava davacının lehine sonuçlansa bile kararların icrası hukuken ve maddeten imkânsızlaşabilir ve bu nedenle icrasının anlamı kalmayabilir. Bu nedenle dava sonundaki kararın icra edilebilirliğini sağlamak bakımından usul hukukunda ihtiyati tedbir kurumu getirilmiş ve böylelikle dava sonucunda verilecek kararın icrasının güvence altına alınması amaçlanmıştır⁴⁷⁸.

Haksız rekabete uğrayan kimsenin haklarının etkin biçimde korunması dava sonuçlanmadan hak kayıplarının engellenmeye yönelik -geçici de olsalar-gerekli tedbirlerin alınması oldukça önemlidir⁴⁷⁹. Haksız rekabet hukukunda ihtiyati tedbir müessesesi TTK m.61'de özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre ihtiyati tedbire, dava açma hakkına sahip kimsenin talebi üzerine mahkemece HMK'nın ihtiyati tedbir hakkındaki hükümlerine göre karar verilir (TTK m.61/1). HMK m. 389/1'de ihtiyati tedbir kararı, mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâllerinde verilebilir.

⁴⁷⁶ Nomer Ertan, a. g. e., s. 461.

⁴⁷⁷ Yarg. 13.HD., T.23.01.2014, E.2013/21051, K.2014/775, Nomer Ertan, a. g. e., s. 467.

⁴⁷⁸ Nomer Ertan, a. g. e., s. 468.

⁴⁷⁹ Nomer Ertan, a. g. e., s. 468.

Böylelikle kesin hükmün verilmesine kadar geciktirilmesi önemli bir zarara sebep olacağı anlaşılan durumlarda ihtiyati tedbir kararı verilerek zararın önlenmesine çalışılır⁴⁸⁰. Örneğin bir çalışanın, işletmenin devrevi nitelik taşıyan iş ürünlerini e-posta yoluyla parça parça başkalarına gönderilmesinin sona erdirilmesine (durdurulmasına) veya önlenmesine yönelik bir ihtiyati tedbir kararı verilebilir.

Kanun Koyucu haksız rekabet fiilinden tüketicilerin ve diğer tüm piyasa katılımcılarının etkilenmesi sebebiyle ve muhtemel zararın hızlı ve etkin şekilde engellenmesinin sağlanabilmesi amacıyla, men ve eski hale iade talebinde bulunulmasına imkân vermiştir⁴⁸¹. İhtiyati tedbir, dava açılmadan önce esas hakkında görevli ve yetkili olan mahkemeden, dava açıldıktan sonra ise ancak asıl davanın görüldüğü mahkemeden talep edilir (HMK m.390/1).

D. DAVA ÇEŞİTLERİ

Haksız rekabet nedeniyle açılacak davalar çeşit olarak TTK m.56' da; tespit davası, men davası, eski hale iade davası ve tazminat (maddi tazminat davası ile manevi tazminat davası) davası olarak belirtilmiştir. Dört dava çeşidinde de her bir davanın konusu farklı olmasına rağmen ilk üçünde davalının kusurlu olması şart değilken, tazminat davaları için davalının kusurlu olması aranmıştır. Yukarıda belirtilen davaların bir kaçının bir arada açılmasını zorunlu kılan bir kural yoktur⁴⁸².

1.Tespit Davası

TTK m. 56'da düzenlenmiş ilk dava, tespit davasıdır. TTK'daki bu dava HMK m.106⁴⁸³ ve 107/3'den bağımsız, bu hükümlerin öngördüğü şartlara tabi olmaksızın açılabilen, haksız rekabet hukukuna özgü bir tespit davasıdır⁴⁸⁴. O halde, fiilin haksız rekabet

---

⁴⁸⁰ Ayhan, Özdamar, Çağlar., a. g. e., s. 391.

⁴⁸¹ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 574.

⁴⁸² Yarg. 11.HD., T.15.01.1986, E./K.2447/6357, Yahya Deryal, *Ticaret Hukuku*, 8. B., İstanbul, Derya Kitabevi, 2005, s. 118.

⁴⁸³ Mahkemeden, bir hakkın veya hukuki ilişkinin varlığının ya da yokluğunun yahut bir belgenin sahte olup olmadığının belirlenmesi talep edilebilir. Davacının bunda hukuki yararının bulunması gerekir.

⁴⁸⁴ Nomer Ertan, a. g. e., s. 399; Ülgen, v.d., a. g. e., s. 567.

teşkil edip etmediği yönünde açılacak bir dava HMK'nın 106. maddesindeki "tespit davasından" davasından farklıdır⁴⁸⁵.

Hukuk davaları bir hukuki ilişkinin mevcut olup (müspet tespit davası) olmadığı (menfi tespit davası) tespitine dair davalardır⁴⁸⁶. Haksız rekabet bakımından dava, doğal olarak, davalının yaptığı davranışın haksız rekabet olup olmadığına yöneliktir. Bu davada sadece mevcut durumun tespiti istenebilir⁴⁸⁷. O da, fiilin *haksız olup olmadığı* tespitidir. Bu çerçevede bir fiilin haksız rekabet oluşturduğunun tespiti talep edilebileceği gibi, haksız rekabet oluşturmadığının tespiti de talep edilebilir⁴⁸⁸. Haksız rekabet söz konusu olduğunda, tek başına ve sadece bir fiilin veya davranışın ya da uygulamanın haksız rekabet oluşturup oluşturmadığının tespitini talep etmek mümkündür⁴⁸⁹. Davayla zarar değil, dava konusu fiilin nitelendirilmesi, yani haksız olup olmadığına mahkemece karar altına alınması talep edilir. Talep bundan daha ileri gidemez ve taleple bir edada bulunulması istenmez, sadece tespit talep edilir⁴⁹⁰. Mahkemece ayrıca eda hükmü verilmez⁴⁹¹.

Tespit davasının, haksız rekabet fiilinin devam etmekte olması durumunda açılacağına şüphe yoktur⁴⁹². Bu dava, haksız rekabet teşkil eden fiilin veya uygulamanın ya da davranışın gerçekleşmesinden önce veya sona ermesinden sonra da açılabilir⁴⁹³. Bu açıdan bakıldığında, haksız rekabet çerçevesindeki tespit davasının konusunu maddi olgular değil, bir fiilin haksız olup olmadığına saptanma oluşturur. Gerçekten, henüz şartları oluşmadığından açılmayan eda davası için ilerideki hukuki ilişkinin tespit edilmesi bakımından kesin delil olarak kullanılmak üzere, tespit davası açılabilir⁴⁹⁴. Tespit hükmü icra

---

⁴⁸⁵ HMK, Madde 106-

(1) Tespit davası yoluyla, mahkemeden, bir hakkın veya hukuki ilişkinin varlığının ya da yokluğunun yahut bir belgenin sahte olup olmadığına belirlenmesi talep edilir.

(2) Tespit davası açanın, kanunlarda belirtilen istisnai durumlar dışında, bu davayı açmakta hukuken korunmaya değer güncel bir yararı bulunmalıdır.

(3) Maddi vakıalar, tek başlarına tespit davasının konusunu oluşturamaz.

⁴⁸⁶ Kuru, Aslan, Yılmaz, a. g. e., s. 271; Baştuğ, Erdem, a. g. e., s. 181.

⁴⁸⁷ Karahan, a. g. e., s. 254.

⁴⁸⁸ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 566; Nomer Ertan, a. g. e., s. 398.

⁴⁸⁹ Nomer Ertan, a. g. e., s. 400.

⁴⁹⁰ Kuru, Aslan, Yılmaz, a. g. e., s. 276.

⁴⁹¹ Nomer Ertan, a. g. e., s. 403.

⁴⁹² Aslan, a. g. e., s. 135.

⁴⁹³ Nomer Ertan, a. e., s. 402.

⁴⁹⁴ Ayhan, Özdamar, Çağlar, a. g. e., s.393; Karahan, a. g. e., s. 254; Ülgen, v.d., a. g. e., s. 566.

kabiliyetine sahip olmamakla beraber eda davasının öncüsü durumundadır⁴⁹⁵. Önce, bir tespit davası açıp, bunun sonucuna göre tazminat davası açmak daha doğru ve uygun olur⁴⁹⁶.

Dava açabilmek için haksız rekabeti gerçekleştiren kişinin kusurlu olmasına gerek yoktur⁴⁹⁷. Haksız rekabete ilişkin tespit davası, rakipler yanında müşteri ve diğer tüm piyasa katılımcılarının menfaatlerini, kısaca ülke ekonomisinin korumaya hizmet etmektedir⁴⁹⁸. Bu sebeple dava sonucunda alınacak bir hüküm sadece davacı bakımından değil tüm piyasa katılımcılarının ve özetle kamu menfaatlerini etkileyecek nitelik taşımaktadır⁴⁹⁹.

HMK kapsamında tespit davası açılabilmesi için, kanunlarda belirtilen istisnai durumlar dışında, davacının bu davayı açmakta hukuken korunmaya değer güncel (meşru) bir yararı bulunmalıdır(HMK m.106/3).Ancak, haksız rekabet bakımından tespit davasının açılabilmesi için *hukuki menfaatin ayrıca aranması söz konusu olmamalıdır*; nitekim TTK m. 56'daki şartların mevcut olduğu hallerde menfaatin varlığı esastır⁵⁰⁰.

Davacının tespit davası ile istediği hukuki korunma diğer dava çeşitlerinden biri ile sağlanabiliyorsa, o zaman davacının tespit davası açmakta hukuki yararı olmadığı kabul edilir⁵⁰¹. Ancak, haksız rekabet hukukundaki tespit davası, usul hukukunda söz konusu olan eda davası açılabilirken tespit davası açılmayacağına ilişkin kuralın istisnasını oluşturur⁵⁰².

Tespit davası bir eda davası olmadığından ilamlı icra yolu ile (İİK m.24 vd.) icraya konulması mümkün değildir. Haksız rekabet çerçevesinde açılan tespit davası bir fiilin haksız olup olmadığının tespitine ilişkin olup, temyiz süresi geçtikten sonra hem kesin hüküm⁵⁰³ hem de kesin delil⁵⁰⁴ teşkil eder. Bu tespite dair karar kesinleşince zarar, illiyet ve kusur şartları varsa tazminat davası yeni bir dava halinde açılabileceği gibi⁵⁰⁵ genellikle ortadan kaldırma (men, önleme, durdurma) davası da açılabilir⁵⁰⁶.

---

⁴⁹⁵ Kuru, Aslan, Yılmaz, a. g. e., s. 127.

⁴⁹⁶ Baştuğ, Erdem, a. g. e., s. 181.

⁴⁹⁷ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 566.

⁴⁹⁸ Nomer Ertan, a. g. e., ss. 401-402.

⁴⁹⁹ Nomer Ertan, a. g. e., ss. 401-402.

⁵⁰⁰ Nomer Ertan, a. g. e., s. 402.

⁵⁰¹ Kuru, Aslan, Yılmaz, a. g. e., s. 274.

⁵⁰² Karahan, a. g. e., s. 255.

⁵⁰³ Domaniç, a. g. e., s. 213.

⁵⁰⁴ Nomer Ertan, a. g. e., s. 403.

⁵⁰⁵ Karahan, a. g. e., s. 254; Domaniç, a. g. e., s. 213.

⁵⁰⁶ Aslan, *Ticaret Hukuku*, a. g. e., s. 135.

Başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma konusu kapsamında kalan hususların tespitine yönelik dava açılması mümkündür. Örneğin; hazır çalışma ürünlerinin teknik çoğaltma olup olmadığının tespiti talep edilebilir.

2. Men Davası

TTK m. 56'da men davasına yer verilmiştir. Men davası *devam etmekte olan veya tekrarlanma tehlikesi bulunan* bir haksız rekabet fiilinin yapılmasının men edilmesi için açılır⁵⁰⁷. Bu dava haksız rekabetin sona erdirilmesi (durdurulması) veya tecavüzlerin önlenmesine yönelik açılır⁵⁰⁸. Ancak, sona erdirme ile önleme taleplerinin birbirinden farklı olduğu, bu nedenle sona erdirme (durdurma) ve önleme taleplerinin men davası adı altında ele alınması terminoloji bakımından isabetli bulunmamış ve hukuki niteliklerinin farklı olması nedeniyle de *sona erdirme* ve *önleme* davaları birbirinden ayrı ifade edilmiştir⁵⁰⁹. Anılan davaların açılabilmesi için haksız rekabeti gerçekleştiren failin kusurlu olması şart değildir⁵¹⁰.

Sona Erdirme (Durdurma) davası haksız rekabetin devam ettiği hallerde haksız rekabetin durdurulması amacıyla açılır⁵¹¹. Sona erdirme davasının konusu haksız rekabet fiilinin devamına engel olmaktır⁵¹². Dava haksız rekabeti yapan kişiye eylemine son verme yükümlülüğü yükler. Bu yönüyle, men davası tespit davasından farklı olarak, bir nevi eda davası niteliğindedir.⁵¹³ Örneğin, kendisine emanet edilmiş bir plandan yetkisiz yararlanan bir kişinin bu fiiline son verilmesi için açılacak dava men davası olup, sona erdirme (durdurma) talebini konu alır.

Önleme Davası ise haksız rekabet gerçekleşmeden önce veya sona ermesinden sonra tekrarını engellemek amacıyla açılır⁵¹⁴. Haksız rekabet teşkil eden davranışlar devam ediyor veya bitmiş olmasına rağmen bu davranışların tekrarlanma olasılığı varsa, bu şekildeki eylemlerin önlenmesi için de men davası açılabilir⁵¹⁵. Haksız rekabet henüz gerçekleşmemiş

---

⁵⁰⁷ Nomer Ertan, a. g. e., s. 407.

⁵⁰⁸ Karayalçın, a. g. e., s. 469; Arkan, a. g. e., s. 325; Aslan, a. g. e., s. 135.

⁵⁰⁹ Nomer Ertan, a. g. e. s. 407.

⁵¹⁰ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 567.

⁵¹¹ Nomer Ertan, a. g. e.,ss. 408-409.

⁵¹² Ülgen, v.d., a. g. e., s. 567.

⁵¹³ Mimaroglu, a. g. e., s. 319.

⁵¹⁴ Nomer Ertan, a. g. e.,ss. 410-411.

⁵¹⁵ Bozkurt, a. g. e., s. 169.

veya zarar tehlikesi yoksa bu dava açılmaz⁵¹⁶. Önleme davası yolu ile belirli bir davranışta bulunulmasına değil, bulunulmamasına yönelik hüküm kurulur⁵¹⁷.

Haksız rekabet yapıp bitmiş ise, önleme davası açılamaz. Örneğin, çalışanın cep telefonuna kaydettiği iş ürünü niteliğindeki proje bilgilerinin yetkisiz olarak başkasına aktarılmasından ibaret bir fiilde aktarmanın durdurulması ve sonlandırılması bir men davasıdır. Ancak, bu yönde karar verebilmek için fiilin haksız rekabet olarak nitelendirilmesinin gereği açıktır.

3. Eski Hale İade Davası

Eski hale iade (ref'i, izale⁵¹⁸) davası haksız rekabetten doğan maddi durumun ortadan kaldırılması için açılır ve mevcut durumun düzeltilmesi amacını güder⁵¹⁹. Bu dava haksız rekabet yapılmadan önceki halin yeniden tesisi ve haksız rekabetin etkilerinin ortadan kaldırılmasına yönelik açılır⁵²⁰. Davayla, haksız rekabet fiilinden önceki durumun yeniden tesisi ile haksız rekabetin sonuçlarının ve geleceğe yönelik etkilerinin ortadan kaldırılması amaçlanır⁵²¹. Davanın açılabilmesi için haksız rekabeti gerçekleştiren kişinin kusurlu bulunması şart değildir⁵²².

Eski hale iade davası; haksız rekabetin sonucu olan maddi durumun ortadan kaldırılması, yanlış veya yanıltıcı beyanlarla yapılmışsa beyanların düzeltilmesi ve haksız rekabetin işlenmesinde etkili olan malların ve araçların imhasını konu alacak şekilde düzenlenmiştir. Dava haksız rekabetin sebep olduğu maddi durumun ortadan kaldırılarak eski hale iadeye hizmet etmesi nedeniyle esasında men davasını tamamlayan bir davadır⁵²³.

Haksız rekabet sonucu olan maddi durumun ortadan kaldırılması davası ile tecavüzün giderilmesini esas alan men davası farklı terimleri içerse de özünde aynı tür dava sayılır. Ancak, eski halin iadesini konu alan dava men davasına benzese de konu bakımından

---

⁵¹⁶ Ülgen, a. g. e., s. 567.

⁵¹⁷ Nomer Ertan, a. g. e., s. 412.

⁵¹⁸ "İzale" terimi de kullanılmaktadır, bkz., Baştuğ, Erdem, a. g. e., s. 181.

⁵¹⁹ Mimaroglu, a. g. e., s. 319.

⁵²⁰ Ülgen, a. g. e., s. 567.

⁵²¹ Karayalçın, a. g. e., s. 468.

⁵²² Ülgen, a. g. e., s. 567.

⁵²³ Bozkurt, a. g. e., s. 169.

farklıdır. Eski hale iade davası ile haksız rekabetin men'î davası birlikte açılabilir. Ancak, sadece tecavüz tehlikesiyle karşılaşabilecek olan kimse, haksız rekabetin sonucunu ifade eden maddi durumun ortadan kaldırılması davasını açamaz⁵²⁴. Bu nedenle eski hale iade davasının açılabilmesi için haksız rekabet fiilinin meydana gelmesi aranır. Uygulamada eski hale iade davası, haksız rekabetin men'î davasının tamamlayıcı bir kısmı olarak görülür⁵²⁵. Men davası, haksız rekabetin durdurulmasını konu alırken; eski hale iade davası, geçmişteki haksız fiil ile meydana gelen zarar ve tehlikeyi doğuran halin yok edilerek haksız rekabet teşkil etmeyecek duruma getirilmesini kısaca maddi durumun ortadan kaldırılmasını konu alır⁵²⁶. Örneğin, çalışma ürünleri üzerinde uygun sayılmayacak bir katkıyla üretilerek piyasaya sürülenlerin toplatılması veya uygun sayılmayacak düzeydeki katkının çıkartılması eski hale iade davası aracılığıyla istenecektir. Eski hale iade davasında bir tazmin amacı yoktur, ancak maddi ve manevi tazminat isteniyorsa bu davayı ayrıca bir maddi veya manevi tazminat davasıyla birlikte açmak gerekir⁵²⁷.

Haksız rekabet yanlış ve ya yanıltıcı beyanlarla yapılmışsa eski hale iadenin konusu yanlış ve yanıltıcı beyanların düzeltilmesi şeklinde olur. Örneğin, yapılan yanlış veya yanıltıcı beyanların bir açıklamayla, eski konuma veya duruma tekrar döndürülmesiyle düzeltilme sağlanmış olur.

Tecavüzün önlenmesi için kaçınılmaz görülüyorsa, eski hale iade kapsamındaki taleplerden biri de, haksız rekabetin işlenmesinde etkili olan araçların ve malların imhası olarak karşımıza çıkar. Örneğin, TTK m.55/1-c,3 kapsamında haksız rekabete karşı korunan çalışma ürünlerinin (etiket, çalışma talimatnameleri vb.) resim veya fotokopi kullanılarak uygun katkı olmaksızın işlenmesi halinde resim ve fotokopilerin imhasına karar verilebilir. Diğer taraftan haksız rekabet oluşturan etiketlerin işlenmesinde kullanılan araçların imhası da talep edebilecektir⁵²⁸. Bu türdeki bir talep, özellikle yetkisiz yararlanmaya imkân veren ve kullanılan araçlar ile sonuçta ortaya çıkan ürünlerin imhası bakımından kullanılabilecek bir dava çeşididir.

---

⁵²⁴ Ergün, a. g. e., s. 125.

⁵²⁵ Mimaroglu, a. g. e., s. 320.

⁵²⁶ Domaniç, a. g. e., s. 214.

⁵²⁷ Mimaroglu, a. g. e., s. 320.

⁵²⁸ Ülgen, a. g. e. s. 568.

Davalının ürettiği ürünler üzerine basılan başkasına ait çalışma ürününe ilişkin etiketlerin malların üzerinden sökülmesinin veya silinmesinin istenmesi, piyasaya sürülen ürünlerin geri çekilmesi veya son çare olarak malların imhası, işletmeye ait bir çalışma ürünü niteliğindeki oyun veya bilgisayar programının televizyon yayınından kaldırılmasının istenmesi, müşterilere gönderilen katalogların toplatılması TTK m.55/1-c'nin konusuna giren haksız rekabet fiillerinde eski hale iade davasına konu olabilecek örneklerdendir.

4. Tazminat Davası

Tazminat davası, haksız rekabete maruz kalanın uğradığı zarar ve ziyanın giderilmesine yönelik açılan bir eda davasıdır. Davanın açılması haksız rekabet nedeniyle bir zararın doğmuş olmasına ve haksız rekabette bulunan kişinin *kusurlu olması* koşuluna bağlanmıştır (TTK m.56/1-d). Tazminat davasında, haksız fiili gerçekleştirenin kusurlu olmasının ayrıca ve özel olarak aranacağı maddede açıkça belirtilmiştir. Kusurluluk hali failin haksız rekabete ilişkin fiili bilinçli olarak, daha doğrusu isteyerek yapması olup; sübjektif şart olarak değerlendirilir.

Kusurun varlığı konusunda haksız fiillere ilişkin genel hükümler uygulanır⁵²⁹. Kusur kast ve ihmal olarak karşımıza çıkar. Kast, bir kimsenin hukuka aykırı sonucu istemesi iken; ihmal, hukuka aykırı davranıştan kaçınması için iradesini yeterli derecede kullanmamasına ilişkin durumunu ifade eder.

Tazminat talebinde bulunabilmesi için zararın ve kusurun bulunması dışında, haksız fiile ilişkin genel hükümler çerçevesinde (TBK m.49 vd.) zarar ile haksız rekabet teşkil eden fiil arasında illiyet bağının bulunması da gerekmektedir⁵³⁰. Çünkü haksız rekabet sebebiyle bir zararın doğması durumunda, bu zarardan sorumluluğun şartları haksız fiillerde olduğu gibidir.

Temelinde bir haksız fiil olan haksız rekabetten doğan sorumluluk hakkında da, öncelikle TTK'nın haksız rekabete ilişkin hükümleri, TTK'da hüküm bulunmayan hallerde ise haksız fiil sorumluluğunu düzenleyen TBK m. 49 vd. uygulanır⁵³¹.

---

⁵²⁹ Nomer Ertan, a. g. e., s. 418.

⁵³⁰ Karayağın, a. g. e., s. 469; Ülgen, v.d., a. g. e., s. 568.

⁵³¹ Nomer Ertan, a. g. e., s. 416.

Tazminat davaları uğranılan zararın maddi ve manevi olmasına göre ayrılır. Haksız rekabet halinde maddi tazminatın yanı sıra manevi tazminat da istenebilir (TTK m. 56/1-e). Haksız rekabetin devamı telafi edilemeyecek bir zarara yol açıyorsa, mahkemeden ihtiyati tedbir kararı da istenebilir⁵³². Tespit davasının maddi ve manevi tazminat davasıyla birlikte açılması da mümkündür⁵³³.

Tazminat davaları dışında kalan diğer haksız rekabet davalarının açılabilmesi için haksız rekabette bulunanın kusurlu olması aranmazken⁵³⁴ tazminat davalarında kusur şartı aranır. Bu durumda tazminat davalarında, zararın ve karşı tarafın kusurunun varlığı şarttır. Zararın ve kusurun ispat yükümlülüğü de, kural olarak tazminat talebinde bulunan davacıya aittir⁵³⁵. Haksız rekabet dolayısıyla ortaya çıkan zarar ile zararı meydana getiren fiil arasındaki uygun illiyet bağının varlığını da ispat yükümlülüğü davacı üzerindedir.

a. Maddi Tazminat Davası

Maddi tazminat davası, isminden de anlaşılacağı üzere haksız rekabet nedeniyle uğranılan maddi zararın giderilmesini amaçlayan bir davadır. Haksız fiil esaslarına göre verilecek hükümde, tazminat hukuku bakımından mağdurun maruz kaldığı zararın telafisi esastır⁵³⁶. Zarar ise, haksız rekabet fiili işlenmemiş olsaydı mal varlığının durumu ile haksız rekabet fiili işlendiğinde mal varlığının durumu arasındaki olumsuz farktır. Zarar, fiili zarar ve yoksun kalınan kâr şeklinde gerçekleşir. Örneğin, işletmenin hazırladığı bir fiyat teklifi için yaptığı tüm masraflar fiili zararı oluştururken, fiyat teklifinin rakiplere geçmesi sebebiyle teklife ilişkin işi alamayan tacirin işi alsaydı elde edeceği muhtemel mal varlığı artışının engellenmesi suretiyle oluşan kayıp yoksun kalınan kâr olarak değerlendirilecektir.

Haksız rekabet fiili ile zarar veya elde edilmesi mümkün görülen menfaat arasında illiyet bağı olması gerekir⁵³⁷. Özellikle elde edilmesi mümkün görülen menfaatin tamamının

---

⁵³² Deryal, a. g. e., s. 119.

⁵³³ Domaniç, a. g. e., s. 213.

⁵³⁴ Aslan, *Ticaret Hukuku*, a. g. e., s. 136.

⁵³⁵ Arkan, a. g. e., s. 325; Nomer Ertan, a. g. e., ss. 418-419.

⁵³⁶ Karayalçın, a. g. e., s. 470.

⁵³⁷ Rıza Ayhan, *Haksız Rekabet Münasebetiyle Elde Edilen Menfaatlerin İadesi*, Konya, Selçuk Üniversitesi Basımevi, 1990, s.85.

haksız rekabetten kaynaklandığı söylenemez. Bu durumda illiyet bağı içinde kalabilecek kısım tazminat olarak belirlenmelidir.

Tazminat, uğranılan zararlar ilgilidir. Haksız rekabet fiili ile verilen zararın, haksız rekabet fiilini gerçekleştirenin bu fiil sebebiyle elde ettiği yarardan fazla olması tazminat miktarının tayininde önemli olmaz. TBK m.51 uyarınca hâkim tazminatın kapsamını, durumun gereğini ve özellikle kusurun ağırlığını göz önüne alarak belirler⁵³⁸. Ancak TBK m. 52 uyarınca zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş⁵³⁹ yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hâkim tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırabilir⁵⁴⁰. Tazminat yükümlüsü, tazminatı ödemediğinde yoksulluğa düşecek olursa, zarar da hafif kusuruyla sebebiyet vermiş olması şartıyla; hakkaniyet gerektirirse hâkim tazminatı indirebilir⁵⁴¹.

Haksız rekabet hallerinde zararın mevcudiyetinin ve miktarının ve aynı zamanda zarar ile fiil arasındaki illiyet bağının ispatı her zaman kolay olmayabilir⁵⁴². Zararın kapsamı ve ispatındaki zorluktan dolayı TTK m.56/1 son cümleyle hâkime, zarar yerine davalının elde edilmesi mümkün görülen menfaatine, tazminat olarak hükmedebilme şeklinde geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır⁵⁴³. Bu takdir yetkisiyle haksız rekabet sonucunda davalının elde etmesi mümkün görülen menfaatine (menfaat devri talebi) hükmedilmesine de imkân sağlanmıştır⁵⁴⁴. Kanun Koyucu bu özel hükümlerle, davacıyı tazminat davasında zararın miktarını mutlak değer olarak ispat yükünden kurtarmıştır⁵⁴⁵.

---

⁵³⁸ Nomer Ertan, a. g. e., s. 419; tazminat miktarının kusurun ağırlığına göre belirlenmemesi görüşü için bkz. Ayhan, a. g. e., ss. 121-122, Tazminatın, kusurun ağırlığına göre kademelendirilmesi, esas itibarıyla onun mahiyetine uygun görülmemektedir. Zira tazminat bir ceza, bir misilleme değildir ve ancak cezalar kusurun ağırlığına göre değişir. Tazminatla mağdurun mamelekindeki eksilmenin telafisi gayesi güdülmektedir; bu eksilme kusurun ağırlığına göre değişmez. Bu mucip sebeplerle Fransız ve Avusturya Medeni Kanunlarından farklı olarak Alman Medeni Kanununda tazminatın kusurun ağırlığına göre ayarlanması kabul edilmemiştir. Buna mukabil, bazı pratik mülahazalarla ve hakkaniyeti sağlamak düşüncesiyle Türk-İsviçre Hukuku'nda tazminatın kusurun derecesine göre kademelendirilmesi kabul edilmiştir.

⁵³⁹ Haksız rekabette tazminat davasında müterafik kusur için bkz., Ayhan, a. g. e., s. 122 vd.

⁵⁴⁰ Nomer Ertan, a. g. e., s. 419.

⁵⁴¹ Nomer Ertan, a. g. e., s. 419.

⁵⁴² Ülgen, v.d., a. g. e., s. 568; Nomer Ertan, a. g. e., s. 428.

⁵⁴³ Domaniç, a. g. e., s. 214; Karahan, a. g. e., s. 256; Rıza Ayhan, a. g. e., s. 114.

⁵⁴⁴ Nomer Ertan, a. g. e., s. 423.

⁵⁴⁵ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 568.

Menfaat devri talep edebilecek kimse gerçek olmayan vekâletsiz iş görme bakımından⁵⁴⁶ “iş sahibi” olmalıdır. Müşterilerin iş sahibi olarak nitelendirilmesi söz konusu olmadıklarından menfaat devri talebinde bulunamazlar⁵⁴⁷.

Takdir edilebilecek zarar miktarı, haksız rekabet sonucunda davalının elde etmesi mümkün görülen menfaatinin karşılığıdır. Ancak Kanun Koyucunun amacı, takdir edilecek zarar miktarının davalının elde etmeyi ihmal ettiği semereleri içermesi değildir⁵⁴⁸. Gerçekten, haksız rekabette mağdurun zararını tazmin prensibi, failin ödeyeceği tazminatın, haksız fiil dolayısıyla elde ettiği menfaatlardan az olduğu hallerde fail lehine bir adaletsizlik oluşturmaktadır. Bu gibi istisnai hallerde yalnız mağdurun maruz kaldığı zarar değil, failin elde ettiği menfaat de göz önüne alınır⁵⁴⁹. Burada söz konusu olan davalının elde etmesi mümkün görülen kârın maddi tazminat olarak karar altına alınması değildir. Hâkime verilen yetki bu karşılaştırmayı dikkate alarak karar verebilme yetkisidir.

Davacının uğramış olduğu maddi zarar yanında davalının haksız rekabet sebebiyle elde etmiş olduğu menfaati (kârı) de talep edip edemeyeceği konusunda farklı görüşler vardır. Bir kısım yazarlar maddi zarar talebi ile menfaat devri talebinin yarışacağını ve maddi zarar ile davalının elde etmiş olduğu menfaatin aynı anda talep edilemeyeceğini ileri sürerken, bazı yazarlar da fiili zarar ile birlikte menfaat devri talebinin birlikte ileri sürülebileceği, buna karşılık yoksun kalınan kâr ile menfaat devri talebinin yarışacağını ifade etmişlerdir⁵⁵⁰. Uygulamada davacının haksız rekabet sebebiyle uğradığı fiili zararını ispatlaması zor olduğundan, genelde menfaat devri talebinde bulunulduğu görülmektedir⁵⁵¹.

Menfaat devrinde davalının o dönemde sattığı tüm maldan elde edebileceği menfaate hükmedilmesi söz konusu değildir⁵⁵². Elde edilen menfaat vergiler ve kanuni mükellefiyetler çıkartıldıktan sonra kalan net tutar olacaktır. Tazminat miktarı elde edilmesi mümkün görülen tutar olup, vergiler vb. kanuni yükümlülükler hariç şeklindeki menfaat hesaplanmasına “net

---

⁵⁴⁶ Haksız rekabet sahasında kendi menfaatine vekaletsiz iş görme hükümlerinin uygulanıp uygulanamayacağı ile ilgili görüşler ve bu görüşleri savunan yazarların isimleri için bkz., Ayhan, a. g. e., ss. 22-25.

⁵⁴⁷ Nomer Ertan, a. g. e., s. 428.

⁵⁴⁸ Nomer Ertan, a. g. e., s. 425.

⁵⁴⁹ Karayalçın, a. g. e., s. 470.

⁵⁵⁰ Görüşler ve bu görüşleri savunan yazarların isimleri için bkz., Nomer Ertan, a. g. e., s. 429; Nomer Ertan, Davacının fiili zararı ile birlikte menfaat devri talebinde bulunabileceği, yoksun kaldığı kâr ile birlikte menfaat devri talebinde bulunmasının söz konusu olmadığı yani yoksun kalınan kâr ile menfaat devri talebinin yarışacağı görüşündedir.

⁵⁵¹ Nomer Ertan, a. g. e., s. 429.

⁵⁵² Karahan, a. g. e., s. 256.

menfaat kuramı” denir⁵⁵³. Çünkü vergiler kamusal bir mükellefiyet olarak davalı tarafından devlete ödenecek tutardır. Vergiler davalı için kalıcı bir menfaat olmayıp, ödeninceye kadar kullanmadan kaynaklanan elde edilen geçici bir menfaattir. Fail vergi mükellefiyetini tesis ettirmediginde veya ettirmekle birlikte eksik beyanda bulunmak suretiyle VUK hükümlerine aykırı şekilde davrandığında, vergiler davalı için kalıcı bir menfaat teşkil eder. Bu hususun önemi, tazminat miktarı hesaplanırken davalının vergi dairesine ödediği tutarların tazminattan indirilecek olmasıdır. Kanaatimizce bu sebeple, VUK hükümlerine uygun şekilde mükellefiyetlerin yerine getirildiğinin ispatı da davalı yan üzerindedir. Failin elde ettiği kâr tespit edilemiyorsa, TBK m.50’deki “*Uğranılan zararın miktarı tam olarak tespit edilemiyorsa hâkim, olayların olağan akışını ve zarar görenin aldığı önlemleri göz önünde tutarak, zararın miktarını hakkaniyete uygun olarak belirler*” hükmü uygulanır⁵⁵⁴.

Tazminat olarak haksız rekabeti gerçekleştiren kişinin elde etmesi mümkün görülen menfaatin karşılığına hükmedilebilmesi için davacının bu yönde talepte bulunması şarttır⁵⁵⁵. TBK m. 60 uyarınca, bir kişinin sorumluluğu, birden çok sebebe dayandırılabiliriyorsa hâkim, zarar gören aksini istemiş olmadıkça veya kanunda aksi öngörülmedikçe, zarar görene en iyi giderimi sağlayan sorumluluk sebebine göre karar verir⁵⁵⁶. Bir başka deyişle sebepler yarıştığında en iyi giderimi sağlayan hükümler uygulanır. Örneğin, tacirin iş ürünlerinden yetkisiz yararlanan bir çalışana hem TTK m.55/1-c, hem hizmet akdi çerçevesinde “özen ve sadakat borcuna aykırılığa dayalı olarak” TBK m.396 hükümlerinin uygulanması mümkün olur. Çalışanın iş ürünlerinden yetkisiz yararlanması sonucunda işverene zarar vermesi halinde çalışanın fiili ile işverenin uğradığı zarar arasında illiyet bağının olması, bu zararın TBK yanında, TTK m. 55/1-c kapsamında da kaldığını gösterir.

b. Manevi Tazminat Davası

Hukukta *kişilik hakları* tecavüze uğrayan kişilere manevi tazminat talep etme hakkı verilmiştir⁵⁵⁷. Haksız şekilde kişilik hakkı zedelenen kişinin başkaca şart aranmaksızın,

⁵⁵³ Ergün, a. g. e., s. 126.

⁵⁵⁴ Nomer Ertan, a. g. e., s. 426.

⁵⁵⁵ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 568; Nomer Ertan, a. g. e., s. 426.

⁵⁵⁶ Nomer Ertan, a. g. e., s. 423.

⁵⁵⁷ Murat Oruç, *Haksız Rekabette Maddi Tazminat Davası*, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2009, s. 67.

manevi tazminat isteyebileceği öngörülmüştür⁵⁵⁸. Manevi tazminat talebinde anahtar kavram kişilik haklarıdır. Haksız rekabet fiili nedeniyle kişilik hakları zedelenen kimseye de, manevi tazminat isteme hakkı tanınmıştır⁵⁵⁹. Manevi tazminatın gayesi ise, faili cezalandırmak değil; mağdurun malvarlığında bir çoğalma meydana getirmek suretiyle, ona acısını giderecek maddi veya ideal tatmin yolları temin etmektedir⁵⁶⁰.

Haksız rekabetten kaynaklanan manevi tazminat davası, tacirlerin başta ticari kişiliklerinde meydana gelen eksilmeleri ve bu sebeple uğranılan zararları giderme amacına yönelik açılır. Esasen haksız rekabet hallerinde kişilik değerlerine tecavüz, tacirin başkaları nezdindeki mesleki ve kişisel itibarını haksız biçimde zedeledikten başka bir şey değildir.

Gelişen teknoloji ve iletişim araçlarında sağlanan gelişmeler sebebiyle her geçen gün daha da zorlaşan yaşam olaylarının karmaşıklığı, giderek kişisel değerlere ihlalleri artırmış durumdadır⁵⁶¹. Haksız rekabet yoluyla da tacirin kişilik değerlerine saldırı da bulunulabilir. Örneğin, bir çalışan tarafından kendisine emanet edilmiş mali, ticari alanı ilgilendiren iş ürünleri veya müşteri listelerine ilişkin ticarî sır niteliği teşkil eden bilgilerin ve bunlara bağlı bazı yorumların tacirin rızası olmaksızın başkalarına bizzatıhi açıklanması TTK m.55/1-c anlamında haksız rekabet olduğu kadar TMK m.24 bakımından kişilik haklarının ihlalidir. Hukukumuzda tüm kişilik değerleri koruma altına alınmıştır. TTK m. 56/1-d ve TBK m. 58'de öngörülen şartlar çerçevesinde haksız rekabet fiiline karşı manevi tazminat talebinde bulunulabilir.

Manevi tazminat davası TBK'nın 58. maddesinde öngörülen şartların varlığı halinde, haksız rekabetten kaynaklanan manevi zararların giderilmesi için açılır. Bu dava, TBK m.58'de kişilik hakkını düzenleyen sorumluluk normunu ifade eden hükümdür. TTK haksız rekabet fiilleri nedeniyle ortaya çıkan manevi zararların giderilmesi konusunda TBK m.58'de ki unsurların aranacağına ilişkin açık bir belirleme yapmıştır. Anılan 58. madde ise "*kışılık hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir.*" şeklindedir. Bu durumda haksız rekabet sebebiyle, ticari kişiliği (itibar) zarar gören tacir, kişisel varlığında meydana gelen eksilmenin giderilmesi ve telafi edilmesi amacıyla manevi tazminat adı altında bir miktar para

---

⁵⁵⁸ Baştuğ, Erdem, a. g. e., s. 182.

⁵⁵⁹ Ayhan, a. g. e., s. 129.

⁵⁶⁰ Ayhan, a. g. e., s. 132.

⁵⁶¹ Ergün, a. g. e., s. 126.

ödenmesini ister⁵⁶². Mahkeme TBK'daki diğer tazmin yöntemi olan tecavüzün kınanmasına karar veremez⁵⁶³. Çünkü TBK m.56/1-e'nin yaptığı yollama gereğince, manevi tazminata hükmedilebilmesi için TBK m.58'deki şartların varlığı aranmaktadır.

Manevi zarar çekilen ıstırap, yaşanan üzüntü şeklindedir ve ekonomik mahiyette değildir, para olarak tazmini gerekir⁵⁶⁴. Manevi tazminat miktarı belirlenirken, özel durumlar dikkate alınarak makul ve adalete uygun bir para miktarına hükmedilmelidir⁵⁶⁵. Hâkim bunu yaparken, zedelenen hakkın türünü, ağırlığını, olayın oluş şeklini, davalı eyleminin niteliğini, tarafların ekonomik ve sosyal durumlarını ve somut olayın diğer şartlarını dikkate almalıdır⁵⁶⁶. Ancak, manevi tazminat davasında kusurun ağır olması lazımdır⁵⁶⁷. Kurusun ağır sayılabilmesi için, ya saldırıya uğrayan kişilik hakkına ilişkin menfaat büyük olmalı ya da saldırı olağanüstü şiddette olmalıdır⁵⁶⁸. Her şeye karşın, saldırının kişilik hakkı zedelenen kişinin manevi değerlerinde sebep olduğu eksilme göz önünde tutulmalıdır. Bu eksilmenin ise; sıfatı ve makamı daha yüksek olup ekonomik durumu daha iyi olan taraf için çok, bu şekilde olmayan taraf için az olduğu şeklinde bir belirleme yapılmamalıdır⁵⁶⁹.

E. MAHKEME KARARLARININ İLANI İLE İCRASI

Kararların İlanı:

Mahkeme, davayı kazanan tarafın istemiyle, gideri haksız çıkan taraftan alınmak şartıyla, hükmün kesinleşmesinden sonra ilan edilmesine de karar verebilir (TTK m.59). Davayı kazanan taraf istemediği sürece mahkemenin kendiliğinden ilana karar vermesi söz konusu değildir.

Mahkeme ilana karar verirken aynı zamanda ilan şekline, hangi yayın organında yayınlanacağına ve kaç defa yayınlanacağına da karar verir. Kanun Koyucunun mahkemeye

---

⁵⁶² Ayhan, a. g. e., s. 137.

⁵⁶³ Yarg. 11.HD., T.09.01.2013, E.2012/17329, K.2013/251, (www.kazanci.com).

⁵⁶⁴ Ayhan, a. g. e., s. 137.

⁵⁶⁵ Karahan, a. g. e., s. 257.

⁵⁶⁶ Yarg. 11.HD, T.08.03.2011, E.2009/3972, K.2011/2410, (www.kazanci.com); Yarg. 11.HD. T.17.03.2011, E.2009/4380, K.2011/285, (www.kazanci.com); Karahan, a. g. e., s. 257; Erdem, Baştuğ, a. g. e., s. 182.

⁵⁶⁷ Domaniç, a. g. e., s. 214.; Ayhan, a. g. e., ss. 135-136.

⁵⁶⁸ Ayhan, a. g. e., s. 136.

⁵⁶⁹ TBK m. 58 gerekçesi.

bu imkânı tanımamasının sebebi, davanın sonuçlarının sadece tarafların yanı sıra, üçüncü kişilerin menfaatleriyle de yakından ilgili olmasındandır⁵⁷⁰.

Kararların İcrası:

Mahkeme kararları, davacı ve davalı arasındaki uyuşmazlığı sonuçlandırır. Kararlardan icraî olanların taraflar arasında sonuç doğurması esastır. Ancak, TTK m.56/4'de mahkeme kararlarının üçüncü kişiler hakkında da sonuç doğurması, icrası düzenlenmiştir. Buna göre, bir kimse aleyhine men ve eski hale iade davalarına ilişkin kararlar, haksız rekabete konu malları, doğrudan veya dolaylı bir şekilde ondan ticari amaçla elde etmiş kişiler hakkında da icra edilir. Kanun Koyucu uygulamada haksız rekabete konu malların sadece bir kısmının haksız rekabeti gerçekleştiren kimsenin elinde bulunacağı gerçeğinden hareket etmiş ve haksız rekabete konu malların tamamını ticaret sahasından uzaklaştırmayı amaçlamıştır⁵⁷¹.

TTK m.55/1-c bakımından TTK m.56/4 hükmündeki “mal” kavramının, çalışma ürünlerinin haksız kullanımına dayalı üretilen mallar bakımından değerlendirilmesi gerekir. Örneğin, başkasına ait pazarlanmaya hazır çalışma ürünlerini uygun bir katkısı olmaksızın devralarak onları mallar üzerine uygulayıp başka bir tacire satıp, yarar elde eden haksız rekabet failinin elinde belki malların hiçbir kısmı bulunmayacak, mallar başka işletmeciler tarafından ticari amaçlarla satışa hazır bulundurulmuş olacaktır. Her ne kadar çalışma ürününün haksız olarak kullanılması sonucu onunla bütünleşerek oluşan malları ticari amaçlı elinde bulunduranlar için açılacak bir davada tedbir talep edilebilirse de, bu tedbir sadece muhatabını bağlayacaktır. Oysa TTK m.56/4 sayesinde, ticaret sahasına girmiş tüm malların satışı engellenmiş olacaktır⁵⁷².

TTK m.56/4 hükmünün uygulanması, malları ticari amaçla elde etmiş üçüncü kişiler için geçerlidir. Bir başka ifadeyle, hükmün tüketiciler hakkında uygulanması yani haksız rekabete dayalı men ve eski hale iade davaları sonucunda alınan mahkeme kararlarının tüketicilere karşı ileri sürülebilmesi söz konusu değildir⁵⁷³.

---

⁵⁷⁰ Nomer Ertan, a. g. e., s. 457.

⁵⁷¹ Nomer Ertan, a. g. e., ss. 458-459.

⁵⁷² Nomer Ertan, a. g. e., s. 459.

⁵⁷³ Nomer Ertan, a. g. e., s. 459.

F. ÇALIŞANLARIN HAKSIZ REKABET FİİLLERİNİN İSPATI

1.Davada İspat Yükü

a. Genel Olarak

Dava konusu hakkın ve yapılan savunmanın dayandığı olguların var olup olmadıkları hakkında mahkemeye kanaat verilmesi işlemine ispat denir⁵⁷⁴. İspat (kanıt) yükü de olguların kimin tarafından ispat edilmesi gerektiğini ifade eder⁵⁷⁵. Bir taraf kendi dayandığı deliller kapsamında ortaya koyduğu olguların doğru olduğunu, karşı tarafın delilleriyle ortaya koyduğu vakıaların doğru olmadığını ispat ederek davayı kazanır. Bir kişinin davasını kazanması için sadece haklı olması yetmez, davasını ispat etmesi de gerekir.

İspatta genel kural “*kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür.*” (TMK m.6) şeklindedir. Kısaca hakkını bir olguya dayandıran taraf o olguyu ispat etmelidir. Bir davanın genel olarak davacının iddialarına dayandırıldığı varsayıldığında, ispat yükü önce kural olarak davacıya düşer. İspat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir (HMK m.190/1). Yani ispat yükünde kural, ispat yükünün olguyu iddia eden tarafa düşmesidir. Örneğin, açılan bir maddi tazminat davasında zararın miktarı tam olarak ortaya konulması zorunlu olmasa da önemli olan davacı tarafından zararın varlığının ispatlanmasıdır. Zararın varlığı ispat edildikten sonra, miktarının tam olarak ortaya konulamamış olması, ispat açısından bir sorun doğurmamalıdır⁵⁷⁶. Bu açıdan davacı, haksız rekabete konu hareket ve zarar arasındaki illiyet bağı ile failin kusurunu ispat etmekle yükümlü olacaktır.

TTK’da ticari davalara ilişkin özel bir yargılama ve ispat usulü öngörülmemiştir⁵⁷⁷. Ticari davalar da HMK hükümlerine tabi olacaktır (TTK m.4/2). Yani rekabete aykırı

⁵⁷⁴ Kuru, Aslan, Yılmaz, a. g. e., s. 376.

⁵⁷⁵ Kuru, Aslan, Yılmaz, a. g. e., s. 370.

⁵⁷⁶ Yiğit, a. g. e., s. 365.

⁵⁷⁷ Ancak özel usul niteliğinde bazı hususlar vardır: Ticari defterlerin delil olarak kullanılabilmesi, fatura ve teyit mektubunun ispat aracı olarak kabul edilmesi, tacirlerin diğer tarafı temerrüde düşürmek için gönderecekleri ihbar ve ihtarları özel şekilde yapmak zorunda olması, bazı davaların basit yargılama usulüne tabi tutulması (TTK m.268/3, m. 437/5, m. 546/1, m1278/3, m.1283, m. 1521), ticari örf ve adetler ile ticari teamüllerin diğer kanunlardaki genel hükümlerden daha önce uygulama alanı bulması örnek sayılabilir, Çeker, a. g. e., ss.59-60;

davranışlar, birer haksız fiil oluşturması nedeniyle her türlü delille ispat edilebilecektir⁵⁷⁸. Haksız rekabet ihlallerinde zarar görenlerin karşılaştıkları en büyük zorluklardan birisi delillere erişimdir. Çünkü delil, haksız rekabetin varlığı ve çekişmeli hususun ispatı için başvurulacak araçtır.

İş ve çalışma ürünlerine ilişkin haksız rekabet ihlallerinin son derece gizli yapılması ve bunlara ilişkin delillerin çoğunun davalıların elinde bulunması ispattaki önemli güçlüklerin başında gelir. Özellikle iş ürünlerinin haksız rekabette bulunan çalışanların özel hayatın gizliliğine sahip cep telefonu ve bilgisayar gibi dijital ortamdaki araçların içinde bulunabilmesi ve fiziki ortam gerektirmeksizin bunlar aracılığıyla taşınabilir olması delillendirme konusunda güçlüğü daha da artırmaktadır. “Taraflarca hazırlama” ilkesinin geçerli olduğu ticari davalarda delillerin toplanması taraflara düşen bir görev olarak kabul edilmiştir⁵⁷⁹. Bu ilke uyarınca ispatta kullanacak tüm deliller taraflarca mahkemeye bildirilir.

Ticari davalarda deliller ile bunların sunulmasında uygulanacak usul hükümlerine, TTK m.4/2’deki açık yollama ve HMK’nın 447/2 maddesi gereği HMK hükümleri uygulanacaktır⁵⁸⁰. Hukukumuzda deliller kesin ve takdiri deliller olmak üzere iki kısma ayrılır. Delillerden bir kısmına kesin delil denmesinin sebebi, bu deliller üzerinde hâkimin takdir yetkisinin olmaması yani hâkimi bağlayıcı nitelikte olmalarıdır⁵⁸¹. HMK’da kesin deliller; ikrar (HMK m.188), senet (HMK m.199), yemin (HMK m.225) ve kesin hüküm (HMK m. 303) olmak üzere dört tanedir⁵⁸². Bunlara kanuni deliller de denmektedir⁵⁸³.

Takdiri deliller; koşulları ve hükümlerini kanunun tayin etmediği delillerdir. Bu deliller de hâkim serbestçe takdir hakkına sahip olup, hâkimi kesin delillerde olduğu gibi bağlamaz⁵⁸⁴. Hâkim, takdiri delilleri serbestçe takdir eder. Takdiri delillerin ispat gücü de

---

Bölgeleri kapsamında çalışma alanları içindeki ticarî ve sınaî örf, adet ve teamülleri tespit etme görevi Oda Meclislerine verilmiştir (5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği İle Odalar ve Borsalar Kanunu, m.12/f ve 17/e).

⁵⁷⁸ Yiğit, a. g. e., s. 354.

⁵⁷⁹ Yiğit, a. g. e., s. 360.

⁵⁸⁰ Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler başlıklı 447. maddenin ilgili (2.) kısmı:

Madde 447- (1) ..... (2) Mevzuatta, yürürlükten kaldırılan 18.6.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa yapılan yollamalar, Hukuk Muhakemeleri Kanununun bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılır.

⁵⁸¹ Kuru, Aslan, Yılmaz, a. g. e., s. 380.

⁵⁸² Kuru, Aslan, Yılmaz, a. g. e., s. 381.

⁵⁸³ Pekcanitez, Atalay, Özkes, a. g. e., s. 606.

⁵⁸⁴ Pekcanitez, Atalay, Özkes, a. g. e., s. 606; Yiğit, a. g. e., s. 357.

kesin delillere oranla daha azdır; yani hâkimin takdirine bağlıdır⁵⁸⁵. HMK’da takdiri deliller; tanık (HMK m.240), bilirkişi (HMK m.266), keşif (HMK m.288), uzman görüşü (HMK m.293) ve diğer deliller⁵⁸⁶ (HMK m.192) olmak üzere beş çeşittir⁵⁸⁷. Hukuki fiiller her türlü delille ispatlanabildiğinden takdiri deliller haksız rekabet ihlallerinde önem arz etmektedir. Haksız rekabet fiilleri çoğu kez haksız fiil de teşkil ettiğinden, bunların ispatı için de kanuni deliller gerekmez. Yani bunların ispatı için şahit, bilirkişi, keşif gibi takdiri deliller yeterlidir⁵⁸⁸. Takdiri deliller içinde özel hüküm olarak HMK m. 192’ de ifadesini bulan “diğer deliller”in konumuz yönünden özel bir önemi vardır. Bu konu kapsamında kalan deliller ileride ayrı bir başlık altında açıklanacaktır.

Hukuki ilişkinin sözleşmeye dayandırılması durumunda yazılı delilin aranması esastır. Örneğin rekabet yasağı sözleşmesinin yazılı yapılmaması durumunda geçerliliği söz konusu olmayacaktır. Bu nedenle rekabet yasağını ihlal ettiği iddiasını ileri süren kişinin bunu ispat edebilmesi için, yasağı çalışanın yazılı olarak üstlendiğini gösteren yazılı belgeye dayandırması zorunludur.

Başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma şeklindeki haksız fiilin ispatı güçtür. Bu biraz da iş ürününün emek ürünü olmasından kaynaklanmaktadır. Her ne kadar çalışma ürününün emek ürünü niteliği bulursa da salt iş ürününe göre daha maddi bir yapısı vardır. Hangisi olursa olsun başkasının yıllarca emek ve masrafiyle oluşturduğu haklı değere haksız olarak ortak olunması kabul edilemez. Ancak, tarafların emek ürünü üzerindeki kendilerine ait net katkılarının belirlenmesi her zaman belirli bir ölçüm sorununu içinde barındırır. İş ürünlerinin çalışana emanet veya tevdi edilmesinde çalışanın işletmedeki çalıştığı yer ve çalışma sisteminin önemi büyüktür. Bu nedenle çalışanın fiilinin işletmede çalıştığı yerden ayrı düşünülmemesine dayanan yorumlar emanet ve tevdi edilmiş iş ürünüyle daha uygundur. Mutlak ticari davalara konu düzenlemelerin özünde, korunan hukuki menfaatin ticari işletmeye ilişkin olduğu gözetilerek TTK m.55/1-c hükmü buna göre yorumlanıp, uygulanmalıdır⁵⁸⁹.

---

⁵⁸⁵ Kuru, Aslan, Yılmaz, a. g. e., s. 430.

⁵⁸⁶ Kanunun belirli bir delille ispat zorunluluğunu öngörmediği hâllerde, Kanunda düzenlenmemiş olan diğer delillere de başvurulabilir.

⁵⁸⁷ Kuru, Aslan, Yılmaz, a. g. e., s. 430.

⁵⁸⁸ Domaniç, a. g. e., s. 217.

⁵⁸⁹ Börü, Koçyiğit, a. g. e., s. 15.

Kendisine yetkisiz olarak tevdi edilmiş veya sağlanmış bir iş ürününden yararlanma hükmünün uygulanması açısından iş ürününün yetkisiz kişilerce tevdi edildiğinin sadece bilinmesi aranmamış, bilinmesinin gerekli olması da yeterli görülmüştür. Bilinmeyi ve bilinmenin gerekliliğini iddia eden bunun varlığını ispatlamalıdır.

Emanet veya tevdi edilmiş, sağlanmış iş ürünlerinden yararlanma meydana gelip gelmediği genel hükümlere göre değerlendirilmelidir⁵⁹⁰. Her ne kadar tarafların yazışmaları, e-mailler, telefon mesajları gibi somut belgelerle yararlanmanın varlığı ortaya konulabilirse de iş ürünü veya çalışma ürününün gayri maddi nitelik taşıması durumlarında faydalanmanın ispat zeminini oluşturan maddi olgular zayıflar. Bu durumu haksız rekabete maruz kalanın ispatlayabilmesi neredeyse imkânsız hale gelir. İspatta kullanılan delilleri sınırlandırmak, haksız rekabete maruz kalanın haklarını korumaya engel teşkil eder. Bu nedenle genel haksız rekabet halinin yazılı delil ile ispat kuralına bağlı olmaksızın her türlü delille-bu arada tanıkla⁵⁹¹-ispatı mümkün görülmüştür.

Çalışanların iş ürününden yetkisiz yararlanması her zaman kolaylıkla ve tartışmasız ortaya konabilecek bir şey değildir. Çalışanın görünür emeği karşısında, başka bir işletmenin bu çalışana ısrarla istihdam etmek istemesinin arka planının iş ürünlerini ele geçirme iradesi olup olmadığı her zaman kolay anlaşılabilir. Bu noktada failin zarar verme kastı içinde davrandığının ispatı da başlı başına güçlük arz eder. Çalışanın yaptığı hareketin kendisi bakımından haksız rekabet oluşturup oluşturmadığı, her olayın kendi somut şartları ve dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edip etmediği dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Örneğin, iş ürünlerine ulaşmanın çalışanın transferi yoluyla yapılıp yapılmadığı ve sağlanan veya sağlanması vaad edilen menfaatlerin niteliği ve niceliği gibi tüm şartlar hayatın olağan akışı içindeki mantıki illiyet ile değerlendirilerek bir kanaate varılmalıdır. Çünkü TTK m.55/1-c'de yetkisiz yararlanmanın çalışan tarafından hangi şartlarda gerçekleşeceği konusunda bir sınırlama getirilmemiştir. Çalışanın olağan mı yoksa olağanüstü mü ücret aldığı, yararlanmanın varlığı noktasında dikkate alınabilecek kıstaslardan biridir. Çalışanın sağladığı menfaatin mutlaka fiili ücret şeklinde değil, transfer ücreti şeklinde olması da mümkündür. Bununla beraber yararlanma konusunda kesin bir ölçü koymak mümkün görülmemektedir. Yararlanmanın düzeyi ve miktarıyla varlığı, objektif olarak ortaya

---

⁵⁹⁰ Karahan, a. g. e., s. 247.

⁵⁹¹ Yarg. 11.HD, T.9.11.2006, E.2005/8057, K.2006/11412, (www.kazanci.com); Yarg. 11.HD, T.02.06.2011, E.2009/7402, K.2011/6746, (www.kazanci.com); Sarıkaya, a. g. e, s. 93

konabiliyorsa yararlanma şartının sağlandığı kabul edilmelidir. Yararlanmanın aranması halinde çalışanın işletmeye zarar verme kastının olup olmadığı, somut olayın özelliklerinden hareketle ortaya çıkarılabilir. Kanaatimizce mal varlığı değerinde meydana gelecek artış menfaat şartının meydana geldiğini göstermeye yeter.

Çalışanın, çalıştığı işletmedeki müşterilerin ne kadarının kaybına sebebiyet verdiği veya çalışanın kendi kuracağı bir işletmeye taşıdığı müşterilerden bir faydalanma elde edip etmediği önemlidir. Örneğin, çalışanın yararlanmasının varlığı için, çalışanın ayrıldığı işletmenin müşterilerinin ne kadarının ve ne hızda çalışanın kendisine ait veya yönetimini elinde tuttuğu bir başka işletmeye transfer edilerek geçmesi aranacaktır? Bu noktada; ekonomik şartlar, iki işletmenin aynı yerde olması, müşteri çevresinin ortak olması, faaliyet alanlarının örtüşmesi veya benzerlik göstermesi, rakip teşebbüsler olmaları, satış tutarı içinde kayan veya (çalınan) müşterilerin payı gibi hususların tümü bir arada değerlendirilip, ticari hayatın olağan akışına uygun olup olmadığı takdir edilerek karar verilmelidir. Bu nedenle kaybına sebebiyet verilen müşterilere ilişkin belirli bir sayı ve orandan bahsetmek mümkün değildir.

Çalışanın iş ürününü ele geçirmek için çalıştığı işletmeden ayrılarak transfer edilmesi sıklıkla karşılaşılan durumlardandır. Özellikle çalışanın şahsi özelliklerinin önemli olduğu işlerde belirli bir müşteri kayması kaçınılmazdır. Örneğin, bağımlı çalışan bir doktorun başka bir hastaneye geçmesi hâlinde, sağlık durumunu bildiği ve yaklaşımlarından memnun kalan hastalarının yeni işyerine geçmesi haksız rekabet sayılmaz. Çünkü doktorun yeni çalışmaya başladığı hastaneye, hastalarının gitmesinin doktorun kişisel ve mesleki bilgisinden kaynaklandığı şüphesiz olup, dürüstlük kuralına aykırı bir davranış yoktur. Ancak bir patent uzmanının başka bir marka patent ofisinde çalışmaya başlaması halinde, patent uzmanının kişisel ve mesleki bilgisi değerlendirilmeli ve bu değerlendirme sonucunda haksız rekabet fiilinin varlığından bahsedilebilmelidir.

İş ve çalışma ürünlerinin haksız rekabete konu olması için menfaat elde edenin mutlaka çalışan olması gerekmez. İş ürününün başka bir işletmeye teklif olarak verilmesi durumunda teklifi alan işletmenin bu teklifi belirli bir ilişki zinciri içinde kendi menfaatine döndürerek başkasına aktarması da haksız rekabet hali sayılacaktır. Önemli olan iş ürününü rıza kapsamında elde edenin bundan menfaat sağlayacak şekilde yararlanma yoluna gitmesidir.

b. Çalışanın Yararlanma Durumunun İspatı

Kural olarak çalışanın işi yaparken edindiği mesleki beceri ve bilgi düzeyini kendi mesleki ve ekonomik gelişimi doğrultusunda kullanması olağandır. Sırf bu kullanımın haksız rekabet nedeni olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Kullanımın haksız rekabet oluşturması ek şartların varlığına bağlıdır. İş ürünlerinin, iş sözleşmesinin bitiminden sonra da korunacağına dair bir sözleşme yapılmışsa, artık iş ürünlerinden çalışanın yararlanması mümkün olmaz. Böyle bir sözleşme olmasa bile, iş ürününün işletme için taşıdığı önem, çalışanın kişiliği ve eğitimi, işletmedeki iş tanımı ve aldığı ücret gibi kriterler haksız rekabet durumunun varlığına ilişkin yorumda kullanılabilir.

İş ürününden faydalanma, çalışanın doğrudan kendisinin kullanılması veya çalışanın iş ürününü başka birine aktarması şeklinde karşımıza çıkar. Çalışanın yararlanma eylemi kimi zaman tarafların yazışmaları yahut birbirlerine attıkları elektronik postalar (e-mailler) gibi somut belgelere yansiyabilirse de çoğu zaman davacının, davalı tarafından elde edildiği ileri sürülen yararlanma iddiasının ispatı güçlük arz eder. Bu durumda haksız rekabet olgusunun tanıkla da ispat edilebileceği unutulmamalıdır.

Yararlanma; işçi, vekil veya yardımcı kişiler kısaca çalışanların kendilerine tevdi edilmiş veya görevi gereği sahip oldukları iş ürünlerinin bu bilgilere ulaşma yetkisi olmayan üçüncü kişi konumundaki rakip işletmelere aktarılması ve bunun karşılığında bir yarar sağlamasıdır. Haksız rekabet fiilini işleyen yetkisiz yararlanandır. Yararlanmanın varlığının nasıl ortaya konacağı ve ölçülerinin ne olduğu ise belli değildir.

Bir çalışanın iş ürünlerinin kendisine tevdi edilmiş olması, kendisine erişim izni sağlanmış olan araçlarla yapılmış olması da sonucu değiştirmez. İş ürünü veya başkası için işletme sırrı olan bilgiler esas itibarıyla çalışanın kendisinden gizli tutulan bir bilgi değildir. Çalışanın kendisinden gizli tutulan bir bilgi söz konusu olduğunda haksız rekabet fiilinin TTK m.55/1-d kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Örneğin, muhasebe bölümünde çalışanın müşteri listeleri ve fiyatlar hakkında bilgi sahibi olması eşyanın tabiatına uygundur. Ancak aynı çalışanın başka bir işletmeye verilecek bir iş teklifinden haberdar olması tevdi edilmiş sayılma kapsamında sayılacak bir şey değildir. Kapalı bölüm veyahut şifreli bilgisayar sistemine girerek iş ürünlerinin elde edilmesi tevdi kapsamında değerlendirilebilecek bir davranış olmadığı gibi yetkiyle açıklanabilecek bir durum da değildir.

İşletmelerin devrinin esas itibarıyla işletmelerin varlığının devri olduğu ve aksi belirtilmediğinde işletmenlerin maddi ve maddi olmayan varlıklarını içerdiği kabul edilmelidir. Bu sebeple, haksız rekabete konu iş ürünleri bakımından öncelikle hak sahibinin kim olduğu tespit edilmesi gerekir. Bu tespitten sonra, işletmeye ait iş ürünlerinin işletmenin devri kapsamında olup olmadığı hususuna da ayrıca incelenmelidir.

c. Çalışanın Ayartılmasının İspatı

İş ürününden haksız rekabet çerçevesinde özellikle ayartmaya dayanan yararlanmanın varlığı, her biri birer karine olarak değerlendirilen göstergelere bakılarak değerlendirilmelidir. Ayartmanın varlığına ilişkin kullanılacak bazı karineler; yeni işletmedeki ücretin mevcut çalışma şartlarına göre emsallerinden yüksek olması, yeni sözleşmenin kısa süreli olması veya kısa süre çalıştırıp çalışanın iş akdinin feshedilmesi, çalışanın işletme içinde daha öncekinden farklı başka bir işte çalıştırılması ve çalışana sunulan vaatlerin aşırı olması veya bazı vaatlerin işletme ölçeğine göre yerine getirilmesinin mümkün görülmemesi olarak belirtilebilir⁵⁹².

Anayasamızın 48. maddesinin tüm kişilere ekonomik faaliyette bulunma ve sözleşme yapma özgürlüğü tanınmıştır. Serbest piyasa ekonomisine bağlı sözleşme özgürlüğünün şekillendirdiği piyasalarda, rekabet düzeni içinde üretim faktörlerinin hareketliliği (mobilitesi) esastır. Bu çerçevede çalışanın çalıştığı işyerinden ayrılıp, başka bir işyerinde çalışması veya işyerini değiştirebilmesi; Anayasanın 48. maddesiyle teminat altına alınmıştır. Bu teminat kişilerin, mesleği ve işini icra edebileceği yeri serbestçe seçebilme özgürlüğünün bir parçasıdır. Çalışanın ihbar önellerine uyarak çalıştığı işten ayrılmasının, haklı bir sebebe dayanıp dayanmamasının önemli değildir. Çalışanın iş sözleşmesini haklı sebeple sona erdirdiği hallerde, İşK'dan kaynaklanan bir takım hakları gündeme gelir⁵⁹³. Bu bağlamda, daha iyi şartlarda gelir elde etmek isteyen çalışanın, kendi başına iş kurması veya bir iş teklifi alması halinde bunu kabul etmesi doğaldır. Özellikle daha iyi şartlarda bir sözleşme teklifi alan çalışanın; bu fırsattan yararlanmasını beklememek ne serbest piyasa düzeni, nede Anayasayla güvence altına alınmış özgürlüklerle bağdaşır. Örneğin, bir iş koluna yeni girecek işletmenin bu alanda başarılı olmak için, rakip işletmenin başarılı genel müdürünü emsallerin

---

⁵⁹² Alp, a. g. e., s. 224.

⁵⁹³ Örneğin, kıdem tazminatına hak kazanabilir.

üzerinde bir ücretle transfer etmesi haksız rekabet olarak değerlendirilmemelidir⁵⁹⁴. Ancak, iş ürünlerini işletmesine aktarmak için genel müdüre emsalleriyle açıklanamayacak kadar bir ücret vererek transfer etmek, haksız rekabet bakımından TTK m.55/1-c'nin aradığı yararlanmadan başka bir şey değildir. Esasen işletme o ücreti bir çalışana değil, çalışanın eski işletmesinden emanet edilen iş ürünlerine vermektedir. Eğer bir işletme ihtiyacı olmadığı halde karşı işletmenin çalışanın iş ürünlerini ele geçirmek amacıyla transfer ediyorsa, TTK m.55/1-c kapsamında haksız rekabetin varlığından söz edilir. Zira işletmenin amacı piyasadaki gelişimini sağlamak değil, rakip işletmenin çalışana özel amaçlı menfaatler sağlayarak rakibin piyasadaki konumunu kötüleştirmektedir. Rakip işletmenin çalışanın transfer etmek, hem onun piyasadaki gücünü azaltmakta, hem de sahip olduğu iş ürünlerinden haberdar olunarak satım, tedarik, teklif ve politikaları buna göre düzenlemektedir. Çalışanın böyle bir zemine sebebiyet veren davranışı TTK m.55/1-c anlamında bakımından haksız rekabet sayılır.

Ayartmanın ispatı konusunda kullanılacak deliller her zaman ayartma ilişkisini açık şekilde ortaya koyabilecek kabiliyete sahip değildir. Bu nedenle daha çok karinelere dayanarak bu konuda çözüme ulaşılması isabetli olacaktır kanaatindeyiz.

2. Özellik Gösteren Bazı Deliller

a. Genel Olarak

Bir işletme çalışanın işletmenin iş ürünlerinden yetkisiz yararlanması olgusunda işin niteliği, iş ürününün niteliği, iş ürünü sayılan ürünün ortaya çıkmasının çalışanın kişisel becerileriyle anlaşılabilmesi ve iş ürününün teknik veya elektronik yolla taşınmasındaki özellikler iş ürünleri konusunda somut delillere ulaşmayı her zaman zorlaştırmaktadır. Özellikle haberleşme, iletişim, dijital veri iletme ve teknolojiye gelişmeler iş ürününün çıkış kaynağı bakımından takipleri neredeyse imkânsız hale getirmiştir. Böyle bir ortam da ispat hukuku bakımından zorluk demektir. Nitekim HMK m.199. çerçevesinde uyumsuzluk konusu vakıaları ispata elverişli yazılı veya basılı metin, senet, çizim, plan, kroki, fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler ile elektronik ortamdaki veriler ve bunlara benzer bilgi

---

⁵⁹⁴ Sarıkaya, a. g. e., s. 160.

taşıyıcıların da belge kabul edilmesi karşısında, ispat konusu biraz daha karmaşık ve detaylı hal almıştır.

HMK m.199’da “bunlara benzer” denilerek belge sayılacak bilgi taşıyıcılarının bir kısmı örnek olarak sayılmış olmakla beraber, tüm belgeler bu sayılanlardan ibaret değildir. Örneğin, sadece yazılı ve basılı metinler değil, çizim ve kroki gibi yazı dışındaki resim, plan vb. belge olarak sayılmış; görüntüyü anlık ya da hareketli taşıma niteliğine sahip fotoğraf veya film de özellikle belirtilmiştir. Görüntü ya da ses kayıtları bilgi taşımaya elverişli olduğu gibi, elektronik ortamdaki veriler de bilgi taşıyabilmektedir⁵⁹⁵. Görüldüğü üzere sadece yazılı ve basılı metinler değil, diğer bilgi taşıyıcıları da belge kapsamına alınmıştır⁵⁹⁶. Burada önemli olan TTK m.55/1-c’de yer alan iş ve çalışma ürünlerinin kanunca nitelendirildiği şekliyle elektronik ortamda belgeye bürünebilmesidir. Bir başka deyişle ispatın konusu olan belge içeriği bakımından aynı zamanda iş veya çalışma ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. İş veya çalışma ürünlerinin bilgi taşımaya elverişli belgeler aracılığıyla iletilmesi yanında sözlü olarak iletilebileceğini de gözden uzak tutmamak gerekir. Davada delil olarak kullanılacak belgelerin mutlaka Türkçe düzenlenmiş olma zorunlulukları yoktur. Ancak, yabancı dilde yazılmış belgeye dayanan taraf tercümesini de mahkemeye sunmak zorundadır (HMK m.223/1).

Usul hukukunda belge ile senet arasında fark vardır. Bu ayırımı dikkat çekmek gerekir. Belge iradenin dış âlemde varlık kazanmış şeklidir. Ancak her belge kanun anlamında senet sayılmaz⁵⁹⁷. Senette düzenleyenin aleyhine hüküm doğuran bir irade beyanı imzalı bir şekilde konu cisimde şekillenir⁵⁹⁸. Belirtilen unsurları taşımayan deliller ise senet değil, belge niteliğinde olacaktır⁵⁹⁹.

Tacir iş ürünleri konusunda ne kadar basiretli davranırsa davranırsın çalışanların haksız fiil oluşturacak şekildeki davranışları sonucunda, müşteri tercihlerinin etkilenmesi veya yönlendirilmesi engellenemez hale gelir. Önemli olan bu aktarmanın haksız rekabet ölçüsünde yapılıp yapılmadığının tespitidir. Bu noktada sorun çalışanın iyi niyetli olup olmaması noktasına yoğunlaşmaktadır.

---

⁵⁹⁵ Pekcanitez, Atalay, Özekes, a. g. e., ss. 611-612.

⁵⁹⁶ Pekcanitez, Atalay, Özekes, a. g. e., s. 611; Yiğit, a. g. e., s. 355.

⁵⁹⁷ Pekcanitez, Atalay, Özekes, a. g. e., s. 612.

⁵⁹⁸ Senedin unsurları için bkz., Pekcanitez, Atalay, Özekes, a. g. e., ss. 613-614.

⁵⁹⁹ Yiğit, a. g. e., s. 355.

Tezde sadece iş ve çalışma ürünleri bakımından önem ve ağırlık taşıyan bazı deliller ele alınmaya çalışılacaktır.

b. Bilirkişi

İnsan ilişkilerinin ve uyuşmazlıkların çeşitli olması sonucu, hâkim çözmek zorunda olduğu uyuşmazlıkta, hukuki bilgi dışında kalan özel ve teknik konularda bilgiye ihtiyaç duyabilir⁶⁰⁰. Çoğu zaman hukuki olarak görülene uyuşmazlıkların altında maddi olarak uzmanlığa dayanan özel ve teknik hususların açıklığa kavuşturulması yatar. Bu hususların çözüme kavuşturulmasında başvurulacak yolların başında bilirkişilik gelir. Nitekim, bu müessese yakın zamanda çıkartılan 03.11.2016 tarihli 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu ile bilirkişi yetkinliğini ve etkinliğini ön plana çıkartacak şekilde hukuki çerçeveye oturtulmuştur. Kanun'un 2. maddesinde bilirkişi çözümü uzmanlığa, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde görüşünü sözlü veya yazılı olarak veren kişi olarak tanımlanmıştır. İlişkinin uzmanlık gerektiren hususlar ile özel ve teknik çözümleme gerektiren konulara dayanması halinde bilirkişiye başvurulmalıdır. Yargıtay bir kararında, teknik bilgiyi gerektiren konularda hâkimin kendisini bilirkişi yerine koyarak karar veremeyeceğini bu durumda ya ek rapor alınmasının gerektiğini ya da başka bir bilirkişiden rapor alınması gerektiğini belirtmiştir⁶⁰¹. Örneğin iş ürününün plan çizimlerinin niteliği konusunda uzman kişinin bilgi alınması söz konusu olabilir. Buradan da anlaşıldığı üzere hâkim, hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuksal bilgilerle çözülebilecek hukuki konular ile delillerin takdirinde bilirkişi incelemesi yoluna gitmemelidir. Bu konu, Kanun'un 3. maddesinde “genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukuki bilgiyle çözümlemesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz demek suretiyle açıkça ortaya konmuştur.

Bilirkişilik müessesesine HMK'da “bilirkişiye başvurulmasını gerektiren hâller” başlıklı 266. maddesinin 1. bendinde ortaya konmuştur. Hukuki konular mahkemece değerlendirilmelidir. Bu nedenle, hukuki bilgiyle çözümlenmesi gereken konularda bilirkişiye başvurulmaz ve bu kapsamda hukukçu bilirkişilere başvurulması da kabul edilemez. Hukukçudan bilirkişi olması uyuşmazlığın istisnai bir karakterde olması halinde mümkün görülmelidir. HMK'nın “uzman görüşü” başlıklı 293. maddesinin 1. bendinde tarafların her

⁶⁰⁰ Pekcanitez, Atalay, Özkes, a. g. e., s. 655.

⁶⁰¹ Yarg. 11.HD, T.03.05.2005, E.2004/6577, K.2005/4857, (www.kazanci.com); Eriş, a. g. e., s. 13338.

zaman uzmandan görüş almaları mümkün kılınmış, böylelikle hukukçuların olguya ilişkin değerlendirmeleriyle bir ölçüde yargılamaya katılımlarının önü açılmıştır.

Fiilin haksız rekabet niteliğinde olup olmadığının mahkemece değerlendirilmesi gerekir, bu yapılmayıp haksız rekabetin varlığı konusunda bilirkişiye başvurulması hâkimin görevinde olan bir konunun aydınlatılmasının bilirkişiye havalesi demek anlamına gelir ki, bu yargılama bakımından kabul edilemez. Hâkim, hukuki konular ve deliller bakımından meslek odaları veya mesleki birliklerden alacağı teknik görüş doğrultusunda uyuşmazlığı çözmelidir.

Bilirkişiler incelenmesi istenen konuların kapsamı ve sınırları dışına çıkamazlar, hukuki nitelendirme ve değerlendirmelerde bulunamazlar. Bilirkişi raporu nihayetinde bilirkişinin görüşü olup yargılama bakımından takdiri delil niteliğindedir, hâkimi bağlamaz. Ancak, bankalar, büyük firmalar hatta istihbarat örgütlerinin bile ulaşılmasına zaman zaman engel olamadığı dijital bilgiler konusundaki teknik değerlendirmeler için konusunun tam uzmanı kişilere bilirkişi olarak başvurmak zorunluluk halini almıştır. Haksız rekabete konu iş ürünü aktarmaları dijital ortamda bir düğmeye basılmasıyla yapılabilecek aktarmalar şeklinde olup, bunların günümüzün kayıt sisteminin özünü oluşturduğu bilinmektedir. Gittikçe kâğıt ortamındaki kayıt sistemi terk edilmektedir. Örneğin, mali mevzuatta elektronik fatura ve belge düzenlenip kullanılması, elektronik defter tutulma ve elektronik tebligat zorunluluğu bunlardan bir kaçıdır.

Çalışan işletmedeki pek çok iş ürününe elektronik alt yapı sayesinde kolayca ulaşılabilir. Hatta çalışanın kendisinin de iş ürününün uygulamasında yer alması nedeniyle iş ürünlerinin bir kısmına ulaşmada özel bir çaba dahi göstermesine gerek yoktur. Bu bilgilerin teknik yollarla başkalarına aktarılması kolaydır. Ancak, bilgi aktarımı nasıl önlenilecek ve nasıl tespit edilebilecektir? Sorunun özü buradadır. Bu nokta tam anlamıyla bilirkişinin çözebileceği, teknik bir iştir.

Kanaatimizce ne kadar hukuki koruma alanları oluşturulsun rızayla verilen bilgiler bakımından kötü niyetli çalışanlara karşı yapılabilecek şey çok azdır. Kaldı ki, haberleşme teknolojisi üzerinden yapılan aktarmaların hukuka aykırı elde edilmesi hali karşısında delile ulaşabilmede yaşanan zorluklar konuyu daha da karmaşıklaştırmaktadır.

Teknolojinin gelişmiş olanakları çerçevesinde iş ürünlerinin dijital ortamda işlendiği, taşınabildiği ve saklanabildiği durumlarda kimin, hangi bilgiyi, hangi araca veya belleğe,

hangi zamanda kaydettiğinin veya bilginin sahte olup olmadığının tespiti hukuki bir iş olmayıp, tamamen nitelikli teknik çalışmayı gerektiren bir iştir. Nitekim Yargıtay bir kararında “Mahkemece, aslı kasaya alındığı belirtilen ve yurt dışındaki şirketin faks saklama cihazında bulunduğu ileri sürülen faks mesajıyla fiyat listesinin davalıya ait telefondan davacı bayilerine gönderildiğinin anlaşıldığı belirtilmiş ise de bu yönde teknik bir inceleme yapılmadığı gibi, mahkemeyi bu sonuca götüren emarelerin ne olduğu da belirtilmemiştir. Mahkemece yetersiz gerekçe ile hüküm tesisi doğru görülmemekle kararın bozulmasına karar vermek gerekmiştir.” görüşünü ortaya koymuştur⁶⁰². Gerçekten haksız rekabetin bu yönü mahkemelerin uzman bilirkişilerden yararlanmasını neredeyse zorunlu kılmaktadır. Yargıtay bir kararında, dava konusu tasarımların yenilik unsuruna sahip olup olmadığı bir başka deyişle o tasarımın dünyanın herhangi bir yerinde kamuya sunulmuş olup olmadığı hususunun bilirkişi görüşüne başvurmak yoluyla çözümlenmesi gerektiğine karar vermiştir⁶⁰³. Zaten konunun mutlak ticari dava olarak kabulü ve uzman mahkemeler olan ticaret mahkemelerince değerlendirilmesi ve görevleri içine alınması olguların bu yönünü doğrulamaktadır.

c. Tanık

Yetkisiz yararlanma eylemi kimi zaman çalışanın yazışmaları yahut birilerine atılan e-mailler gibi somut belgelere yansiyabilirse de, çoğu zaman davacının davalı tarafından karşı tarafa bilgi aktardığı ve bunu yararlanma karşılığı yaptığı iddiasını ispatlayabilmek güçlük arz eder⁶⁰⁴. Bu durumlarda haksız rekabet olgusunun tanıkla ispat edilebileceği unutulmamalıdır. Yargıtay’da haksız rekabetin tanıkla ispatlanabileceği görüşündedir⁶⁰⁵.

d. Diğer Deliller⁶⁰⁶

Takdiri deliller olarak tanık beyanı, bilirkişi incelemesi, uzman görüşü ve diğer deliller yukarıda sayılmıştı. Takdiri deliller arasında yer alan HMK m. 192’deki “*Kanunun belirli bir*

⁶⁰² Yarg.11.HD, T.07.07.2009, E.2007/13685, K.2009/8375, (www.kazanci.com).

⁶⁰³ Yarg. 11. HD, T.28.10.2010, E.510/K.10963, Eriş, a. g. e., s.1367.

⁶⁰⁴ Sarıkaya, a. g. e., s. 92.

⁶⁰⁵ Yarg.11.HD, T.09.11.2006, E.2005/8057, K.2006/11412, (www.kazanci.com); aynı Dairenin T.02.06.2011, E.2009/7402, K.2011/6746, (www.kazanci.com); Sarıkaya, a. g. e., ss. 92-93.

⁶⁰⁶ Kuru, Aslan, Yılmaz. a. g. e., ss. 457-458; “Kanunda düzenlenmemiş diğer deliller” kavramını kullanılmasını tercih etmektedirler.

delille ispat zorunluluğunu öngörmediği hâllerde, kanunda düzenlenmemiş olan diğer delillere de başvurulabilir.” hükmüne haizdir. Madde bu haliyle deliller bakımından bir tür torba hüküm niteliğindedir⁶⁰⁷.

HMK takdiri delilleri tek tek sayarak sınırlamamıştır. Bu ise, mahkemelerin kullanılan delilleri kanuni delil sisteminin sıkı kalıpları içerisinde kalmaksızın değerlendirebilmesine imkân sağlamakta olup, haksız rekabetin ve zararın varlığının ispatındaki güçlükleri bir nebze olsun azaltmıştır⁶⁰⁸. Bu durumda hâkim takdiri delillerle ispatın mümkün olduğu hallerde ispat aracı niteliğindeki her şeyi delil olarak kabul edebilecek ve buna göre karar verebilecektir⁶⁰⁹. Anılan madde usul hukukumuzda kanunun belirli bir delille ispat zorunluluğunu öngörmediği hallerde kanunda düzenlenmemiş olan diğer delillere de başvurulabileceği düzenlemiştir. Böylece senetsiz ispatı caiz olan davalarda akli, mantıki ve hukuka uygun yoldan edinilmiş olmak koşuluyla davayı aydınlayabilecek ve davanın dayanağı olan vakıaları ispatlayabilecek her türlü unsurun değerlendirilebileceği esası tereddüte yer vermeyecek biçimde düzenlenmiştir⁶¹⁰. Teknolojisinin gelişmesi ve insanlığa sunduğu olanaklar dikkate alındığında özel hüküm sebeplerinin kullanım alanının genişlediğini ve giderek daha önemli yer tuttuğunu kabul etmek gerekecektir.

Diğer deliller, günümüzde gittikçe geniş bir kullanım alanı bulan elektronik iletişim araçları (faks, elektronik posta, internet vb.) ile oluşan delillerin incelenmesi bakımından özel bir önem arz etmektedir. Elektronik ortamda oluşan delillerin örneğin şirketin bilgisayarında tutulan kayıtların incelenmesini de diğer deliller olarak değerlendirmek gerekir⁶¹¹. Bu tür delilleri hâkim bizzat keşif yapmak suretiyle inceleyebileceği gibi, bilirkişi marifetiyle de ele alabilir ya da tanık dinleyebilir⁶¹².

HMK'nın bu özel hükmü gereği bu delillere tez konusu yönünden daha yakından bakılmasında yarar vardır. Görülüyor ki, Kanun'un anılan maddesi yazılı delilin belgeye dayanmasını ve belgeden de uyuşmazlık konusu vakıaları ispata elverişli yazılı veya basılı metin, senet, çizim, plan, kroki, fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler ile elektronik ortamdaki veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcılarının anlaşılması gerektiğini

---

⁶⁰⁷ Yiğit, a. g. e., s. 357.

⁶⁰⁸ Yiğit, a. g. e., s. 358.

⁶⁰⁹ Pekcanitez, Atalay, Özkes, a. g. e., s. 607.

⁶¹⁰ Kuru, Aslan, Yılmaz, a. g. e., s. 4457.

⁶¹¹ Pekcanitez, Atalay, Özkes., a. g. e., s. 611.

⁶¹² Pekcanitez, Atalay, Özkes., a. g. e., s. 484

belirtilmiştir. Bu kapsamda olmak üzere senet olarak nitelendirmesi mümkün olmayan ancak kanun gereği birer belge kabul edilen şirket içi yazışmalar, faksler, fotokopiler, çalışanların ajandaları, işletme bilgisayarında yer alan kayıtlar (örneğin fiyat empoze eden kayıtlar), protokol taslakları, teklif yazılar, toplantı notları vb. diğer deliller çerçevesinde ileri sürülebilecektir⁶¹³.

Delil bakımından TTK'nın özel hükmünün burada uygulama kabiliyeti bulacağını belirtmek gerekir. TTK'nın 86. maddesinde saklanması zorunlu olan belgeleri, görüntü veya başkaca bir veri taşıyıcısı aracılığıyla ibraz edebilen kimse, giderleri kendisine ait olmak üzere o belgenin okunabilmesi için gerekli olan yardımcı araçları hazır bulundurmakla yükümlü kılınmıştır. Hal böyle olunca haksız rekabet fiilleri bakımından mahkemede mikrofilm, disket, CD gibi görüntü ve veri taşıyıcılarla özellikle elektronik ortamda saklanan kayıtların dayanağını oluşturan muhasebe belgelerinin ibrazı ve gerektiğinde bunların okunabilirliğini sağlamak ibraz eden kişiye aittir⁶¹⁴.

Haksız rekabet fiillerinin pek çoğunun dijital veri yoluyla veya internet ortamından işlenmesi mümkündür. İspat ve delil konusunda dijital teknolojik araçların günden güne çeşitlendiğine şahit olunmaktadır. Başta dijital tabanlı teknolojik araçlar olmak üzere teknoloji bir açıdan ispatta delil elde etme ve delil sayılma alanını genişletmekle birlikte delilin kaynağı ve elde etme biçimi vb. hususların ispatını da bir o kadar zorlaştırmaktadır. Delil sistemi içinde yazı, görsel vb. şekiller günden güne daha fazla yer almaktadır. Ancak bu delillerin tamamı, bir veri tabanına bağlı olarak işleyen işletim sistemlerine bağlıdır. Bu bilgilerin güven içinde depolanması ve saklanması ticari gizlilik açısından son derece önemlidir. Anılan iş ürünlerinin elde edilmesi ve kullanılması dijital ortam şartlarında bir düğmeye basmakla gerçekleştirilecek basitliğe sahiptir. Bilgi transferinin bu kadar kolay ve hızlı yapılabilmesi, iş ürünleri noktasında işletmeleri çok daha dikkatli davranmaya sevk eder. Aksi takdirde bir defa elden çıkan bilgilerin -yayacak olan kişilerce istenmediği sürece yayılmasına engel olma imkânı olmaz.

Çalışanlar başta işletmeye ait masa bilgisayarlarına, çok yüksek kapasitelere çıkmış birer bilgisayar hüviyetindeki cep telefonlarına, faks saklama cihazlarına; işletmedeki başta müşteri listeleri, alınan ve verilen teklifler, gerçekleşen siparişler, hesaplama ve stok

---

⁶¹³ Yiğit, a. g. e., s. 358.

⁶¹⁴ Ergün, a. g. e., s. 20.

durumları gibi pek çok bilgiyi kaydedebilmektedirler. Hatta işte çalışılan sürelerde bu tür araçlar işletme sahibi tarafından her bir çalışanına yaptığı işlerinin bir parçası olması sebebiyle demirbaş olarak verilmektedir. Belirtilen araçlar vasıtasıyla iş ürünlerinin taşınması ve saklanması son derece kolaydır. Örneğin, bir satış temsilcisi işletmeye ait ve işletme ağına bağlı bilgisayarına merkezle her an bağlantı içinde olan ve işletmenin güncelini yansıtan bir program yüklenmiş olabilir. Çalışan bütün bu bilgileri bir tuşa basarak kendi özel bilgisayarına veya bilgi depolama aygıtına saniyeler içinde yükleyebilir. Çalışanın yüklemeye engel bir fiziksel durumu olmadığı gibi maddi anlamda bunları başkalarına göndermesinde veya kâğıt çıktısı almasında da fiili bir engel yoktur. TTK m. 55/1-c'nin uygulanması bakımından elde edilen bilgilerin sır niteliği taşınması gerekmez. Buradaki ilk halkanın inisiyatifi işletmede çalışana ait olmakla birlikte daha sonra sınırın ne olacağı bilinemez.

Çalışanın işten ayrıldıktan veya iş ilişkisi sona erdikten sonra çalıştığı sırada kullanması için kendisine verilen bilgisayarların iade edilmesi bilgilerin iadesi anlamına gelmez. Bu nedenle önceden elektronik veya başka bir kayıt ortamında depolama yapılmasından sonra bilgisayarlarda kayıtlı bilgilerin tamamen silinmesinin bir anlamı olmaz. Burada çalışanın iyi niyetinden bahsedilemez. Çalışma ilişkisi sonrasında iş ürünü niteliğindeki değerlerin menfaate çevrilerek kullanılması konusunda çalışanın kendisini daha güçlü hissetmesi beklenir.

Diğer taraftan aktarmaya konu iş ürünleri bilgilerinin dijital bir araç üzerine kaydedilmesine veya yollanmasına da gerek yoktur. Kişinin aklında tuttuğu veya bir yere (kâğıda) yazdığı bilgiler veyahut çektiği resimlerle de aynı sonuca ulaşması mümkündür. Burada bilgisayardan bahsedilmesi bu konuda en elverişli araç olmasından kaynaklanmaktadır.

3. Delil Tespiti

Haksız rekabet hallerinde geçici hukuki korumada türlerinden biri olan “delil tespiti”nin talep edilmesi mümkündür⁶¹⁵. HMK m. 400’de delil tespiti müessesesi özel olarak düzenlenmiş olup, delil tespitinin istenebileceği hâller madde başlığı altında “(1) Taraflardan her biri, görülmekte olan bir davada henüz inceleme sırası gelmemiş yahut ileride açacağı

---

⁶¹⁵ Ülgen, v.d., a. g. e., s. 575.

davada ileri süreceği bir vakıanın tespiti amacıyla keşif yapılması, bilirkişi incelemesi yaptırılması ya da tanık ifadelerinin alınması gibi işlemlerin yapılmasını talep edebilir. (2) Delil tespiti istenebilmesi için hukuki yararın varlığı gerekir. Kanunda açıkça öngörülen hâller dışında, delilin hemen tespit edilmemesi hâlinde kaybolacağı yahut ileri sürülmesinin önemli ölçüde zorlaşacağı ihtimal dâhilinde bulunuyorsa hukuki yarar var sayılır” denmiştir.

O halde, hukuki yararın varlığı şartıyla görülmekte olan davada henüz inceleme aşaması gelmemiş yahut ileride açılacak dava için delil tespiti istenebilecektir. Henüz dava açılmamış olan hâllerde delil tespiti, esas hakkındaki davaya bakacak olan mahkemeden veya üzerinde keşif yahut bilirkişi incelemesi yapılacak olan şeyin bulunduğu veya tanık olarak dinlenilecek kişinin oturduğu yer sulh mahkemesinden istenir (HMK m.401).

Delil tespitini konu alan dava ile tespit davaları ismen ve sonuçları bakımından birbirine benzemekle birlikte, konuları bakımından farklıdır. Tespit davaları HMK m.106/1’de düzenlenmiş olup, bir hakkın veya bir hukuksal ilişkinin varlığının ya da yokluğunun ya da bir belgenin sahte olup olmadığının belirlenmesi için açılan davalardır. Tespit davasının konusu hukuki işlemler iken, delil tespitinin konusu maddi vakıalardır.

4. Hukuka Aykırı Deliller

İspat konusundaki önemli hususlardan biri de delillerin hukuka uygun elde edilip edilmediği meselesidir. HMK “ispat hakkı” başlığını taşıyan 189/2. maddesinde “*Hukuka aykırı olarak elde edilmiş olan deliller mahkeme tarafından bir vakıanın ispatında dikkate alınmaz.*” hükmü ile açıkça hukuka aykırı olarak elde edilmiş delilerin ispat gücü olmayacağı kabul edilmiştir. Yani, Kanuna göre bir davada ileri sürülebilecek her türlü delil mutlaka hukuka uygun yollardan elde edilmiş olmalıdır. Böylece ispat hakkının delillere ilişkin yönünün hukuki çerçevesi çizilmiştir. Yargıtay bir kararında⁶¹⁶ “...bir delilin mahkemece kabul edilebilmesi için, gerek öğretilerde yer alan ağırlıklı görüş, gerekse de Hukuk Genel Kurulu Kararlarında ortaya konulan ölçüt; o delilin usulsüz olarak yaratılmamış ve hukuka aykırı biçimde elde edilmemiş olmasıdır. Vurgulanmalıdır ki, bir delilin usulsüz olarak elde edilmesi ayrı, usulsüz olarak yaratılması ayrı bir olaydır. Usulsüz olarak elde edilen bir delil somut olayın özelliğine göre değerlendirilebilirse de; usulsüz olarak yaratılan

---

⁶¹⁶ Yarg. HGK, T.15.02.2012, E.2011/2-703, K.2012/70, (www.kazanci.com) sayılı kararı ile aynı mahiyetteki Yarg. 3.HD, T.21.01.2013, E.2012/23195, K.2013/698, (www.kazanci.com) sayılı kararı.

bir delilin hiçbir şekilde delil olarak kabulü olanaklı değildir.” demek suretiyle hukuka aykırı delille ispat hukuku bakımından atfedilecek değere işaret etmiştir. Usulsüz olarak elde edilen bir delil, somut olayın özelliğine göre değerlendirilebilirse de usulsüz olarak yaratılan bir delilin hiçbir şekilde kabulü mümkün değildir. Sırrın hukuka aykırı elde edilmesi başka bir fiil, hukuka uygun veya değil elde edilen sırrın açıklanması başka bir fiili oluşturur. Bu nedenle mahkemelerce öncelikle sunulan delillerin hukuken geçerli ve hükme esas alınabilecek bir delil niteliğinde olup olmadığının çözümü gerekmektedir.

Davada taraflarca sunulan delillerin elde edilmiş biçimlerinin mahkeme tarafından re’sen göz önüne alınması ve delilin her ne suretle olursa olsun hukuka aykırı olarak elde edildiğinin tespit edilmesi halinde diğer tarafça itiraz ileri sürülmesi dahi mahkemece caiz olmadığına karar verilerek değerlendirilmemesi gerekir.

İş ürünlerinin aktarılmasında kullanılan araçların çalışanın özel hayatının bir parçası haline gelen özel bilgisayar ve cep telefonu, ses ve görüntü kaydı içeren CD gibi haberleşme araçlarıyla yapılabilmesi bu araçların her gün gelişen ve karmaşıklaşan teknik yapı ve işleyişlerinin iyi bilinmesini gerektirir. Günümüzde çalışanların özel hayatlarına ilişkin önemli bilgi ve belgeleri cep telefonu, resim albümü, mesaj, WhatsApp vb. yerlerde kayıtlıdır. Belirtilen araçların izlenmesi aynı zamanda özel hayata yapılan müdahale niteliği taşır. Bu alana müdahale, çalışanın üstünün ve eşyalarının aranması, hakkında kişisel veri toplanması ve bunların işlenmesi, işyerinde izlenmesi ve gözetlenmesi, işyeri dışındaki yaşam tarzının denetlenmesi, alkol ve uyuşturucu testleri, kişilik testleri genetik testler işçinin özel yaşamına müdahale içeren uygulamalardan ilk akla gelenlerdir⁶¹⁷.

Konumuz yönünden özellikle ele alınması gereken yön, işyerlerinde haberleşme ve iletişim teknolojilerinin kullanımının son yıllarda giderek hızlı bir artış göstermesine bağlı olarak, çalışanların işverenlerce işyerinde izlenmesine yönelik sorunların ortaya çıkmasıdır. İşyerinde elektronik gözetim uygulamaları, işçinin özel hayatına yapılan haksız müdahaledir. Özel hayatın gizliliği denen ve sadece bireyi ilgilendiren alana hiçbir şekilde müdahale edilemez. Örneğin kişinin cinsel yaşamı böyledir. Hayatın bu gizli alanı ihlal edilerek bir delil elde edilmiş ise bunu kim, nasıl ve hangi amaçla elde etmiş olursa olsun, söz konusu delil

---

⁶¹⁷ Ahmet Sevimli, “İşçinin Özel Yaşam Hakkı Bağlamında İşçi- İşveren İlişkisi”, Sicil Dergisi, Haziran’08, s. 53.

mahkemede delil olarak kullanılamaz. Zira hayatın gizli alanı bir delil elde etme yasağı teşkil eder⁶¹⁸.

Çalışana işletme tarafından verilen bilgisayar ve cep telefonlarının işle ilgili kullanılması esastır. Böyle bir aracın incelenmesinden haksız rekabet fiili tespit edilebiliyorsa, bu delil hukuka uygun sayılmalıdır. Çalışan özel bilgisayar veya cep telefonunda kayıtlı bilgileri rızasıyla veriyorsa yine aynı şekilde dikkate alınmalıdır. Ancak, bu deliller özel hayata müdahale niteliğini taşıyacak bir şekilde ele geçiriliyorsa bu durumda delil olarak dikkate alınmaması gerekir.

Kişilerin özel yaşamına giriş veya müdahale, sebebinin ne olduğu önemli olmaksızın, hukuki meşruiyet kazanamaz. Kanunlara uygun telefon dinlemesi ve bunların kayıt altına alınmasının delil niteliği taşıyacağı şüphesizdir. Kişinin kişilik dünyasını oluşturan özel yaşam hakkının korunmasına özel önem verilmelidir. Bilinmelidir ki, özel yaşam hakkı demokrasinin farklılıklarının bir arada barış içinde yaşamasını sağlayan çoğulcu niteliğinin somutlaşmasında kilit konumda olan hakların en önemlilerinden biridir⁶¹⁹. Rakip işletmenin telefonlarının dinlenmesi, hırsızlık, sır sahibini konuşturmak için yanıltıcı konuşmalar yapmak, sarhoş etmek, teleobjektifle işletmenin gizli bölümlerinin fotoğraflarını çekmek veya çekirtmek gibi eylemler ticari ve üretim sırlarının dürüstlük kuralına aykırı şekilde elde edilmesinin örnekleri olarak verilebilir⁶²⁰.

Çalışan hukuka uygun bilgi sahibi olduğu iş ürünlerini dürüstlük kuralına aykırı şekilde açıklamak zorunda bırakılıyorsa, çalışan için iradi bir hareketin varlığından ve yararlanmasından bahsedilemeyeceğinden, ilgili hareket çalışan için haksız rekabet oluşturmaz. Ancak bunları hukuka aykırı şekilde elde eden (rakip) bakımından haksız rekabet hali oluşacaktır.

Çalışanların kendilerine tevdi edilmiş iş ürünlerini (iş ürünlerinin sır niteliğinde bilgiler olacak ağırlıkta olmasına gerek yoktur, sırlar dâhil) bu bilgilere erişme yetkisi

---

⁶¹⁸Özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı hareketle aynı zamanda; “başkasının haberleşmesini öğrenme, haberleşme içeriklerini açıklama, haberleşme içeriklerini tek taraflı açıklama, kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması, söyleşinin rızasız kaydı, özel hayatın gizliliğini ihlal, kişisel verilerin kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme” suçlarını oluşturur. (Geniş bilgi için bkz., Soyaslan, a. g. e., *Ceza Hukuku*, 5. B., Ankara, Yetkin Yayınları, 2005. ss. 267-275).

⁶¹⁹Sevimli, a. g. e., s. 53.

⁶²⁰Weniger, O La Protectiondessecreteconomiques et dusavoir-faire (know-How), Lausanne, 1994'den çevirerek aktaran, Şenocak, a. g. e., s. 234.

olmayan rakip durumundaki üçüncü kişilere yararlanma karşılığında aktarması haksız rekabettir. Buradaki çalışanın belirli bir düzeydeki kişi (örneğin genel müdür, pazarlama müdürü, muhasebe müdürü vb.) olması aranmaz Ancak önemli olan bu kişinin iş ürünlerine hak sahibinin rızasına dayalı bir şekilde ulaşmış olmasıdır. Şüphesiz iş ürünlerinden kapsamlı şekilde haberdar olanların çoğu zaman üst düzey yöneticiler olduğunu da gözden uzak tutmamak gerekir.

Çalışanın kural olarak işi yaparken edindiği mesleki beceri ve bilgi düzeyini kendi mesleki ve ekonomik gelişimi doğrultusunda kullanması serbesttir. Sırf bu kullanımın haksız rekabet nedeni olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Kullanımın haksız rekabet oluşturması ek şartların varlığına bağlıdır. İş ürünlerinin, iş sözleşmesinin bitiminden sonra da korunacağına dair bir sözleşme yapılmışsa, artık iş ürünlerinden çalışanın yararlanması mümkün olmaz. Böyle bir sözleşme olmasa bile iş ürününün işletme için taşıdığı önem, çalışanın kişiliği ve eğitimi, işletmedeki iş tanımı ve aldığı ücret gibi kriterler haksız rekabet durumunun varlığına ilişkin yorumda kullanılabilir.

İş ürünü veya başkası için işletme sırrı olan bilgiler esas itibarıyla çalışanın kendisinden gizli tutulan bir bilgi değildir. Çalışanın kendisinden gizli tutulan bir bilgi söz konusu olduğunda haksız rekabet fiilinin TTK m.55/1-d kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Örneğin, muhasebe bölümünde çalışanın müşteri listeleri ve fiyatlar hakkında bilgi sahibi olması eşyanın tabiatına uygundur. Ancak aynı çalışanın başka bir işletmeye verilecek bir iş teklifinden haberdar olması tevdi edilmiş sayılma kapsamında sayılacak bir şey değildir. Kapalı bölüm veyahut şifreli bilgisayar sistemine girerek iş ürünlerinin elde edilmesi ve tevdi kapsamında değerlendirilebilecek bir davranış olmadığı gibi yetkiyle açıklanabilecek bir durum da değildir.

İşletmelerin devrinin esas itibarıyla işletmenin varlığının devri olduğu ve aksi belirtilmediğinde işletmenin maddi ve maddi olmayan varlıkları içerdiği kabul edilmelidir. Haksız rekabete konu iş ürünlerinin öncelikle hak sahibinin kim olduğu hususunun dikkate alınarak karara bağlanması gerekir. Bu tespitten sonra çalışanın hukuka uygun olarak elde ettiği iş ürünü kapsamındaki bilgileri yararlanma karşılığında başkalarına verilmesi şeklindeki haksız rekabetin meydana gelip gelmediği konusunda araştırmaya geçilmelidir.

III. CEZA DAVASI

Haksız rekabet fiilleri işlendiğinde sadece hukuki değil aynı zamanda cezai sorumluluk da söz konusu olur. Nitekim ceza sorumluluğu başlıklı TTK m.62’de haksız rekabet fiillerinin kasten işlenmesi suç sayılmış ve bunlar hakkında cezai yaptırım getirilmiştir⁶²¹. TTK m. 63’de de tüzel kişilerin cezai sorumluluğuna yer verilmiştir.

Bir kişi suç niteliğinde bir fiil işlediğinde hakkında CMK’ya göre ceza davası açılarak yargılama yapılır ve sonuçta hüküm kurulur. Ceza davası esasen bir sanığın yargılamasının yapılıp hüküm verilmesine kadar olan bir yargılama sürecini içerir.

Haksız rekabet bakımından suç fiili sayılan durumlar TTK m. 62/1-a, b, c ve d olmak üzere dört gruba ayrılmıştır. TTK m.62/1-a’da düzenlenen haksız rekabet suçları TTK m.55’deki fiillere yollama yapılarak (TTK m.55’de yer alan bentlerde “özellikle” ibaresinden sonra sayılan fiiller)⁶²², TTK m.62/1-b,c ve d bentlerinde suçların fiilleri ise doğrudan

⁶²¹ Cezayı gerektiren fiiller:

MADDE 62- (1) a) 55 inci maddede yazılı haksız rekabet fiillerinden birini kasten işleyenler,

b) Kendi icap ve tekliflerinin rakiplerinkine tercih edilmesi için kişisel durumu, ürünleri, iş ürünleri, ticari faaliyeti ve işleri hakkında kasten yanlış veya yanıltıcı bilgi verenler,

c) Çalışanları, vekilleri veya diğer yardımcı kimseleri, çalıştırmanın veya müvekkillerinin üretim veya ticaret sırlarını ele geçirmelerini sağlamak için aldatanlar,

d) Çalıştıranlar veya müvekkillerden, işçilerinin veya çalışanlarının ya da vekillerinin, işlerini gördükleri sırada cezayı gerektiren bir haksız rekabet fiilini işlediklerini öğrenip de bu fiili önlemeyenler veya gerçeğe aykırı beyanları düzeltmeyenler,

fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, 56 ncı madde gereğince hukuk davasını açma hakkını haiz bulunanlardan birinin şikâyeti üzerine, her bir bent kapsamına giren fiiller dolayısıyla **iki yıla kadar hapis veya adli para** cezasıyla cezalandırılırlar.

⁶²² -Başkalarının Mallarını ve Ticari İşlerini Kötülemek (TTK m.55/1-a,1),

- Kendini veya Üçüncü Kişiyi Rekabette Avantajlı Duruma Getirmek (TTK m. 55/1-a,2),

- Kendini Üstün Yetenekli Göstermek (TTK m. 55/1-a,3),

- Karıştırılmaya Yol Açmak (TTK m. 55/1-a,4),

- Karşılaştırmalı Reklam Yapmak (TTK m. 55/1-a,5),

- Tedarik Fiyatının Altında Satarak (Göstermelik) Aldatmak (TTK m. 55/1-a,6),

- Ek Edimlerle Sunumun Gerçek Değeri Hakkında Yanıltılmak (TTK m. 55/1-a,7),

- Müşterinin Karar Verme Özgürlüğünü Sınırlamak (TTK m. 55/1-a,8),

- Gizleme Yoluyla Müşteriyi Yanıltılmak (TTK m. 55/1-a,9),

- İlanlarda Eksik Açıklamalar Yapmak (TTK m. 55/1-a,10),

- Tüketici Kredilerinde İlişkin İlanlarda Açık Beyanda Bulunmamak (TTK m. 55/1-a,11),

- Eksik veya Yanlış Bilgiler İçeren Sözleşme Formülleri Kullanmak (TTK m. 55/1-a,12),

- Müşterileri Başkalarıyla Yaptığı Sözleşmeleri İhlale veya Sona Erdirmeye Yöneltmek (TTK m. 55/1-b,1),

- Üçüncü Kişilerin Yardımcılarını Yükümlülüklerine Aykırı Davranmaya Yöneltmek (TTK m. 55/1-b,2),

- Başkasının Çalışanları Aracılığıyla Üretim ve İş sırlarını Ele Geçirmek (TTK m. 55/1-b,3),

- Alıcı veya Kredi Alanı Sözleşmeden Caymaya Feshe Yöneltmek (TTK m. 55/1-b,4),

- **Kendisine Emanet Edilmiş İş Ürününden Yetkisiz Yararlanmak (TTK m. 55/1-c,1),**

- **Kendisine Yetkisiz Olarak Tevdi Edilmiş İş Ürününden Yararlanmak(TTK m. 55/1-c,2),**

- **Başkasına Ait Çalışma Ürünlerini Teknik Çoğaltma Yöntemleriyle Devralıp Yararlanmak(TTK m. 55/1-c,3),**

- Üretim ve İş Sırlarını İfşa Etmek (TTK m. 55/1-d),

belirtilmiştir. TTK m. 55’de belirtilen fiiller dışında kalmakla birlikte haksız fiil oluşturabilecek diğer haksız rekabet halleri, ceza hukukunda suç ve cezada kanunilik ilkesi gereği, suç oluşturmayacak ve ceza verilmeyecektir⁶²³. Diğer bir ifadeyle, TTK m.55’de “özellikle” kapsamında sayılan bütün haksız rekabet halleri haksız rekabet suçu oluşturacağından ve tez konusunu oluşturan haksız rekabet hali de TTK m.55/1-c’de düzenlendiğinden her bir hareket ve neticenin meydana gelmesi halinde suçun maddi unsuru gerçekleşmiş olacaktır.

TTK m. 55 ile TTK m. 62/1-b, c ve d bentlerinde belirtilen fiiller TCK anlamında birer suç olması nedeniyle TCK’nın m. 5’deki “*Bu kanunun genel hükümleri, Özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında uygulanır*” hükmü gereği TTK’daki suçlar için de geçerlidir. TTK’daki ceza hükümleri TCK’ya göre özel kanun niteliğindedir. TCK’da benzer suçlar yok değildir.

TTK m. 55 ile TTK m. 62/1-b, c ve d bentlerinde belirtilen fiiller, birden fazla fiili içerecek şekilde seçimlik hareketli suç⁶²⁴ olarak düzenlenmiş olsa da “her bir bent kapsamına giren fiillere” göre cezalandırılacağına belirtilmesi karşısında bent itibarıyla tek suç kabul edilecektir. TTK m. 55/1-c kapsamındaki suçun maddi unsuru tezin ikinci bölümünde açıklandığından burada tekrar edilmeyecektir.

- Olağan İş Şartlarına uymamak (TTK m. 55/1-e),
- Kanuni Düzenlemeden Önemli Ölçüde Ayrılan Genel İşlem Şartları Kullanmak(TTK m. 55/1-f,1),
- Sözleşmenin Niteliğine Önemli Ölçüde Aykırı Genel İşlem Şartları Kullanmak (TTK m. 55/1-f,2)

⁶²³ TTK m.62, gerekçesi.

⁶²⁴ İlhami Güneş, Uygulamada Marka Haksız Rekabet ve Telif Suçları, 3. B., Ankara, Adalet Yayınevi, 2017, s. 346; Bentlerdeki hareketler; “virgülle”, “veya” sözcüğüyle ve farklı numaralar kullanılmak suretiyle seçimlik hale getirilerek her bir fıkranın sonunda her biri bir ceza yaptırımına bağlanmıştır. Haksız rekabet suçlarında alternatif hareketler bentler şeklinde gruplandırma yapılarak seçimlik suç kategorisi oluşturulmuş ve aynı bent içinde yer verilen fiiller seçimlik hareketli suç olarak düzenlenmiştir. Suçun, maddede sayılan birbirine alternatif fiillerle işlenebilmesi nedeniyle seçimlik hareketli suç olarak düzenlendiği görülmektedir. Seçimlik hareketli suçlarda kanun koyucu, o suçu işlemeye yönelik birden fazla alternatif hareket gösterir. Kanundaki alternatif fiillerden herhangi birinin yapılması suçun oluşması için yeterlidir.

Seçimlik hareketlerden sadece herhangi birinin yapılmasıyla suç işlenmiş olur. Aynı bent içinde kalmak koşuluyla aynı veya farklı fiilin birden fazlasının yapılması suçun teklifini etkilemez. İşlenen fiil birden çok ve aynı bent içinde yer alan fiillerden ise fiil sayısı kadar değil, tek suç meydana gelmiş sayılır ve buna tek suç esası denir. Bir başka deyişle her bent içinde kalan hangi hareket yapılırsa yapılsın o bent bazında bir suç işlenmiş sayılır.

Suçun faili rekabet eden gerçek kişilerdir⁶²⁵. Ancak haksız rekabet ilişkisi dâhilinde fail ile mağdurun mutlaka birbirine rakip olmaları gerekmez, farklı alanlarda işgal etmeleri suçun işlenmesine engel değildir⁶²⁶.

TTK m.62’de tez konusuyla örtüşen iki suç ortaya çıkmaktadır. Bu suçlar bakımından failler; (i) TTK m.55’deki haksız rekabet fiilini gerçekleştirenler ve (ii) çalıştıranlar veya müvekkillerden, işçilerinin veya çalışanlarının ya da vekillerinin, işlerini gördükleri sırada cezayı gerektiren bir haksız rekabet fiilini işlediklerini öğrenip de bu fiili önlemeyenler veya gerçeğe aykırı beyanları düzeltmeyenler olarak belirlenir. TTK m.62’de konu bakımından sadece ikisini ele alan suçlardan ilkinin icraî, ikincisinin ihmali hareket olarak düzenlendiği görülmektedir.

Yukarıda (i) başlığı altındaki suçlar arasında yer alan TTK m.55/c-1’deki ifadesini bulan, kendisine emanet edilmiş iş ürününden yararlanma “güveni kötüye kullanmak” suçu⁶²⁷ ile örtüşebilirken, iş ürünlerinin birer sır niteliği taşıyan bilgilerden de olabileceği dikkate alındığında “ticarî sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması” suçu⁶²⁸ ile örtüşebilir. Ticarî sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması suçundaki, “sıfat veya görevi, meslek veya sanatı gereği vakıf olduğu” iş ürününün emanet edildiği *çalışanları*, “ticarî sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgeler” *iş ürününü* “yetkisiz kişilere veren veya ifşa etmeyi” *eylemin fayda sağlama* yönü olarak değerlendirilebilecek niteliktedir. Yukarıda

---

⁶²⁵ Güneş, a. g. e., s 348.

⁶²⁶ Güneş, a. g. e., s 348.

⁶²⁷ Güveni kötüye kullanma:

Madde 155- (1) Başkasına ait olup da, muhafaza etmek veya belirli bir şekilde kullanmak üzere zilyedliği kendisine devredilmiş olan mal üzerinde, kendisinin veya başkasının yararına olarak, zilyedliğin devri amacı dışında tasarrufla bulunan veya bu devir olgusunu inkar eden kişi, şikâyet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun, meslek ve sanat, ticaret veya hizmet ilişkisinin ya da hangi nedenden doğmuş olursa olsun, başkasının mallarını idare etmek yetkisinin gereği olarak tevdi ve teslim edilmiş eşya hakkında işlenmesi halinde, bir yıldan yedi yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

⁶²⁸Ticarî sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması:

Madde 239- (1) Sıfat veya görevi, meslek veya sanatı gereği vakıf olduğu ticarî sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgeleri yetkisiz kişilere veren veya ifşa eden kişi, şikâyet üzerine, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu bilgi veya belgelerin, hukuka aykırı yolla elde eden kişiler tarafından yetkisiz kişilere verilmesi veya ifşa edilmesi halinde de bu fıkraya göre cezaya hükmolunur.

(2) Birinci fıkra hükümleri, fenni keşif ve buluşları veya sınaî uygulamaya ilişkin bilgiler hakkında da uygulanır.

(3) Bu sırlar, Türkiye’de oturmayan bir yabancıya veya onun memurlarına açıklandığı takdirde, faile verilecek ceza üçte biri oranında artırılır. Bu halde şikâyet koşulu aranmaz.

(4) Cebir veya tehdit kullanarak bir kimseyi bu madde kapsamına giren bilgi veya belgeleri açıklamaya mecbur kılan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

(ii) başlığı altındaki suçlarla TCK 166. maddede düzenlenen “Bilgi Vermeme” ile 278. maddede düzenlenen “Suçu Bildirmeme” suçları örtüşen karakter sergiler.

TCK m.21’de kast, suçun Kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek işlenmesi olarak tanımlanmıştır. TCK’ya göre suçun oluşması kastın varlığına bağlanmıştır⁶²⁹. Bu nedenle sayılan fiillerin suç oluşturabilmesi için kastla işlenmesi gerekir. Özellikle TTK m. 55 ile TTK m.62/1-b’de belirtilen fiiller bakımından kastın varlığının aranacağı kendi bentlerinde özel olarak belirtilmekle beraber, TTK m. 62/1-c ve d bentlerindeki fiiller için kastın aranacağından bahsedilmemiştir. TCK’nın 21. maddesi dikkate alındığında bu suçlar için de kastın aranacağı anlaşılmaktadır. Çünkü bir fiilin TCK anlamında suç olması için TCK m.21’de belirlenen “kast”ın varlığı şarttır. Yeter ki ilgili suçun kanunda açıkça taksirle işlenebileceği belirtilmemiş olsun. TTK m.62/1-c ve d bentlerindeki suçlar bakımından “kastın aranmayacağı veya taksirle işlenebileceği belirtilmediğinden” bu suçlar için de kastın varlığı aranacaktır.

Genel olarak tüm suçlar bakımından kastın varlığının aranması karşısında TTK m.62’de ilk iki bent kapsamındaki suçlar bakımından “...**kasten** işleyenler...” şeklinde ifadeye yer verilmesi TCK m.21’in varlığında anlaşılammaktadır. Suç sayılması bakımından TTK’daki kasten ifadesi hiçbir bent itibarıyla kullanılmamış olsaydı dahi fiilin suç sayılması için kastın aranacağına şüphe yoktur. Ancak, böyle bir ifadeye yer verilmesinin anlamı TCK’da kastın doğrudan kast ve olası kast olmak üzere düzenlenmesi karşısında a ve b bentlerindeki suçlarda “kasten” ifadesine yer verilmesiyle bunların doğrudan kastla, c ve d bentlerindeki suçların olası kastla da işlenebileceği şeklinde yorumlanmalıdır. Bir başka ifadeyle belirtilen iki suç (a ve b’deki fiiller) hariç diğer fiiller (c ve d’deki fiiller) olası kastla işlenmeye elverişlidir kanaatindeyiz.

TTK m.55/1-c,2’de haksız rekabete ilişkin “...kendisine yetkisiz olarak tevdi edilmiş veya sağlanmış olduğunun bilinmesi gerektiği halde yararlanmak,” suçunun işlenmesinde her ne kadar suçu işleyen suç konusu iş ürünlerinin kendisine yetkisiz olarak tevdi edilmiş veya sağlanmış olduğunun “bilinmesi gerektiğinden” bahsedilmiş ise de, buradaki “bilinmesi gerekme” kastla aynı anlamda değerlendirilemez. “Bilinmesi gerekme” içinde bulunan bir duruma ilişkindir, oysa kast gerçekleştirilen bir eyleme ilişkindir.

---

⁶²⁹ Güneş, a. g. e., s. 346.

Şikâyet suçtan zarar gören veya zarar görme tehlikesine maruz kalan mağdurun, failin soruşturulmasını ve kovuşturulmasını isteyerek cezalandırmasını noktasındaki irade açıklamasıdır. Belirtilen suçlar bakımından ceza davası açılabilmesi, aynı fiil dolayısıyla hukuk davası açma hakkı tanınmış kişilerden birinin şikâyetine bağlanmıştır⁶³⁰ (TTK m.62). Haksız rekabet suçu bakımından şikâyete bağlılık ve CMK m.253'ün açık hükmü gereği uzlaşma prosedürü öncelikle uygulanmalıdır⁶³¹.

Hukuk davası açabilecek durumda olanlar TTK m. 56/1 de “*haksız rekabet sebebiyle müşterileri, kredisi, meslekî itibarı, ticari faaliyetleri veya diğer ekonomik menfaatleri zarar gören veya böyle bir tehlikeyle karşılaşabilecek olan kimse*” olarak belirtildiğinden şikâyette bunlar bulunabilecektir⁶³². Bu durumda rakipler ve haksız rekabette zarar gören herkes (örneğin, müşteriler) şikâyette bulunabilecektir. Belirtilen kişiler bakımından dava açma hakkının doğması için “zarar görmüş” olma şartı aranmadığından “zarar görme tehlikesi”nin varlığı da yeterli sayılmıştır. Zarar görme veya zarar görme tehlikesinin bulunması şartının tüm şikâyet edebilecekler yönünden aranması gerekir.

Şikâyetin gerekli olması o suçun şikâyete bağlı olması demek olup, suçun bütün unsurları gerçekleşmiş olsa bile muhakeme edilebilmesi ve sonuçta failin cezalandırılabilmesi için şikâyetin varlığının aranması demektir. Şikâyet soruşturma ve kovuşturma koşuludur, yani dava şartıdır. Şikâyet suçun varlığı için gereken bir unsur değildir. Şikâyetten önce de suç vardır. Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar hakkında yetki kimse altı ay içinde şikâyette bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma yapılmaz (TCK m.73/1). Altı aylık süre genel zamanaşımı süresini geçmemek üzere, şikâyet hakkı olan kişinin fiili ve failin kim olduğunu bildiği veya öğrendiği günden başlar (TCK m.73/2). Suç nedeniyle uğranılan zararın veya zarar görme tehlikesinin takdirinin mağdura ait olması suçu, doğal olarak takibi şikâyete bağlı hale sokmaktadır.

Şikâyete bağlı suçlarda aksi yazılı olmadıkça suçtan zarar gören kişinin şikâyetten hükmün kesinleşmesine kadar vazgeçmesi davayı düşürür. Kamu davasının düşmesi, suçtan zarar gören kişinin şikâyetten vazgeçmiş olmasından ileri gelmiş ve mağdur şikâyetinden vazgeçtiği sırada şahsi haklarından da vazgeçtiğini ayrıca açıklamış ise artık hukuk mahkemesinde de dava açamaz (TCK m.73/7). Şahsi haklarından vazgeçtiğini açıklamamış

---

⁶³⁰ Güneş, a. g. e., s. 353.

⁶³¹ Güneş, a. g. e., s. 353.

⁶³² Güneş, a. g. e., s. 354.

veya saklı tutuğunu açıklamışsa hukuk mahkemesinde tazminat davası açabilir. Şikâyetçinin (müşteki) hükmün kesinleşmesinden sonra şikâyetten vazgeçmesi cezanın infazına engel olmaz (TCK m.73/4). Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olanlar hariç olmak üzere; diğer kanunlarda yer alan suçlarla ilgili olarak uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için kanunda açık hüküm bulunması gerekir (CMK m.253/2). Yani, her suç için uzlaşma söz konusu olmaz. Çünkü uzlaşma, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar ile kanunlarında uzlaşmaya gidilebileceği belirtilen suçlar için geçerlidir. Haksız rekabet suçlarının şikâyete bağlı nitelikleri dikkate alındığında uzlaşmanın bu suçlar için de geçerli olduğu anlaşılmaktadır⁶³³.

Haksız rekabet fiili daha ağır bir suç gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde iki yıla kadar hapis veya adli para cezası verilmesi öngörülmüştür. Haksız rekabet suçuyla beraber daha ağır cezayı gerektirdiği takdirde TCK m.44 gereği fikri içtima hükümleri uygulanacaktır. Bu durumda da işlediği bir fiil nedeniyle birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet verilmesi halinde bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırma yapılacaktır. O halde, haksız rekabet fiiline ceza verilebilmesi için haksız rekabet suçu fiilleriyle belirli şartlarda örtüşen “güveni kötüye kullanmak (TCK m.155)” ile “ticarî sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması (TCK m.239)” suçlarının mevcut olması gerekir.

TTK tüzel kişilerin yukarıda açıklanan haksız rekabet suçları konusundaki cezai sorumluluk şeklini, ayrıca ve özel olarak m. 63. maddede düzenlemiştir. Buna göre; tüzel kişilerin işlerini görmeleri sırasında bir haksız rekabet fiili işlenirse, cezai yaptırım tüzel kişi adına hareket eden veya etmesi gerekmiş olan organın üyeleri veya ortakları hakkında uygulanır⁶³⁴. Failin o tüzel kişi bünyesinde çalışan biri olması şart olmayıp, suç işleme iradesinde birliğin, sorumluluğun ve bağlantının kanıtlanması yeterlidir⁶³⁵.

Haksız rekabet fiilinin bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine de karar verilebilir⁶³⁶. TCK ise tüzel kişilere ceza verilemeyeceğine ilişkin hüküm düzenlemiştir⁶³⁷. TTK tüzel kişi hakkında güvenlik

⁶³³ Mustafa Albayrak, Notlu- Atıflı-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 11. B., Adalet Yayınevi, 2013, Ankara, s. 73.

⁶³⁴ Güneş, a. g. e., s. 348.

⁶³⁵ Güneş, a. g. e., s. 349.

⁶³⁶ Güneş, a. g. e., s. 348.

⁶³⁷ TCK m.20 (1) Ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz.

tedbirinin uygulanabileceğinden söz etmiş ve konuyu genel hükümlere bırakmıştır. TCK m.60'da tüzel kişilere uygulanabilecek güvenlik tedbirleri düzenlenmiş olup, bunlar zorarım, faaliyet izni veya ruhsat iptalidir⁶³⁸. Bu hükme göre, tüzel kişilere ait malların zorarımı konu olabilir, bir kamu kurumunca verilmiş ruhsat veya izin ile faaliyeti söz konusu ise, bu ruhsat veya izin iptal edilebilir⁶³⁹.

---

(2) Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanmaz. Ancak, suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır.

⁶³⁸ Güneş, a. g. e., s. 350.

⁶³⁹ Güneş, a. g. e., s. 349.

SONUÇ

Serbest piyasa ekonomisini benimsemiş bir ekonomide rekabet asli bir müessesedir. Rekabet, RKHK m.3’de mal ve hizmet piyasalarındaki teşebbüslerin özgür ekonomik karar alabilme yarışı olarak tanımlanmıştır. Rekabet etme hakkı, dürüstlük kuralına aykırı kullanılmadıkça, rakipler, müşteriler, tüm katılanlar ve kamunun menfaatine sonuçlar doğurur. Dürüst ticari faaliyete aykırı eylemler haksız rekabet teşkil etmekte olup, haksız rekabet bir nevi iş hilesidir. Hiçbir hakkın kullanımı sınırsız olmadığı gibi rekabet etme hakkı da tacirlerin istediği şekil ve yolları kullanarak sınırsızlık şeklinde yorumlanamaz. Bu anlamda piyasalarda dürüst ticaretin hâkim kılınması ve dürüstlüğün korunması yani haksız rekabetin önlenmesi devletin kamunun sorumluluğu altındadır. Dürüst rekabetten, tüm ekonomik aktörler yararlanır.

Rekabet hakkının AY m.48 ve 167’de çerçevesi çizilmiştir. Rekabet hakkının sınırı ise dürüstlük kuralına aykırı davranışlardır. Haksız rekabet hakkı da iktisadi rekabette dürüstlük kuralına aykırı davranışları düzenlediğine göre, rekabet hakkının sınırının haksız rekabet hükümleri olduğu söylenebilir. Haksız rekabet aldatmayı içeren hareketlerin yanında dürüstlük kuralına aykırı suretlerle ekonomik rekabetin her türlü kötüye kullanılmasıdır. Dürüstlük kuralı toplumdaki kamusal vicdanın yarattığı ve hukuk düzeni tarafından korunan genel etik ilkeleri ifade etmesi nedeniyle ticari, etik ve ahlaki değerleri temsil eden bir görünüm ortaya koyar. Bu açıdan dürüstlük kuralının içeriğinin kesin şekilde belirlenmesi güçtür. TTK’da önce dürüstlük ilkesine yer verilmiş ve takiben özellikle denerek bazı haller tek tek belirtilmiştir. Amaç piyasaya katılan herkes arasındaki ilişkilerin etkin ve daha sağlıklı temellere oturtulmasıdır.

Haksız rekabet, kanuni düzenlemeler olarak başta TTK olmak üzere TBK, İŞK, FSEK, TKHK tarafından düzenlenmiştir. Türkiye’de aynı konuların farklı alanlarda çıkarılan kanunlarla düzenlenmesi uygulama bakımından bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Kanunların birbirine uyumlu olması veya aynı konuların belirli bir kanunda düzenlenmesi düşünülmelidir. Haksız rekabetin önlenmesinin özünde Anayasanın 48. maddesinde ifadesini bulan çalışma özgürlüğünün de olduğu unutulmamalıdır. Haksız rekabet hükümlerine ilişkin düzenlemelerde, çalışma özgürlüğü ile haksız rekabet düzenlemeleri arasında bir dengenin kurulması şarttır. Aksi halde, haksız rekabet hükümleri tüm katılanların menfaatlerini sağlayabilecek bir durumda olmaz.

Serbest avukat, mali müşavir, hekim, mühendis vb. meslek mensuplarının haksız rekabete karşı korunmalarının her ne kadar öğretide TTK hükümlerine göre sağlanabileceği belirtilmişse de, Yargıtay uygulaması kapsamında TBK ve özel kanunlarına göre koruma sağlanır. Fikri hakların korunması, FSEK kapsamındadır. Sır niteliği olmayan bilgilerinde, FSEK kapsamında korunması mümkündür.

Türk hukukunda haksız rekabet hükümleri yeni TTK ile birlikte kapsam bakımından genişletilmiştir. Bu yöndeki düzenlemeler (TTK m.54-60) doğal olarak yeni haksız rekabet hallerini de beraberinde getirmiştir. Bunlardan biri de emeğin korunması ilkesinden hareketle TTK m.55/1-c kapsamındaki hallerdir. Anılan bent işletme için bir değer olan iş ürünlerinin korunmasına yöneliktir. Bu değerlerin özellikle işletme çalışanlarınca işletme aleyhine sonuçlar doğuracak şekilde işletme dışına (rakiplere) çıkartılması düşünülemez. Bu kapsamda kişilerin emek ve masraf yaparak elde ettiği iş ürünlerinin hukuka aykırı şekilde başkalarına aktarılması haksız rekabet fiili olarak düzenlenmiştir. Anılan bent sadece çalışanları değil, iş ürünlerini rızâî yoldan elde eden herkesi fail yapacak şekilde düzenlenmiştir. Ancak, işletme çalışanlarının iş ürünlerine çok daha kolay yollardan ulaşabilmeleri nedeniyle, bu tezin konusu işletme çalışanları ekseninde ele alınmıştır. Tezin konusu Türk hukuku bakımından yenidir. Bu nedenle Türk hukuk doktrininde yeterince işlenmemiştir. Aynı durum Yargıtay içtihatları bakımından da geçerlidir.

Haksız rekabet hukukunda TTK m.55/1-c, tacirin ticari kişiliği içinde gelişen ve saygı gösterilmesi gereken “emeğin korunması ilkesi”nin hayata geçirilmesine hizmet eder. Bu nedenle düzenlemenin özü esasen işletme bakımından ticarî sınırlar dâhil nitelikli her türlü bilginin ticari alanda korunmasından başka bir şey değildir. İş ürünlerinin işletme dışına çıkartılmasının ve bunun özellikle işletme çalışanınca yapılmasının, çalışanın sözleşmeden doğan borçlarından olan sadakat, sır saklama ve rekabet etmeme borçlarıyla çok sıkı ilişkisi vardır. Çalışanın iş ürünlerinden kendisi için yarar sağlama yoluna gitmesi, anılan borçlardan sadakat ve sır saklama borcuna aykırılık oluşturması nedeniyle aynı zamanda işveren açısından haklı fesih sebebi meydana getirir. Rekabet etmemeyi içeren rekabet yasağı sözleşmesi hükümleri ile haksız rekabet hükümleri kesişme gösterir. Bu nedenle sözleşme sonrası ilişkilerde rekabet yasağı sözleşmesi, borcun belirlenmesi bakımından daha belirleyici olmaktadır.

TTK m.55/1-c, TTK m.55/1-b ve TTK m.55/1-d bentlerindeki hükümler, birbirlerine benzese de farklı konuları düzenler. TTK m.55/1-c kapsamında fiili işleyecek kişinin iş ürününden ekonomik amaçlı yetkisiz yararlanması yeterlidir. Yetkisiz yararlananın, işletmenin çalışanı veya üçüncü bir kişi olması önem taşımaz. Önemli olan iş, faaliyet veya üretim bakımından değer taşıyan ticarî sır veya sır olmayan iş ürününden; bilgisine sunulmuş bir kişi tarafından ekonomik amaçlı izinsiz yararlanılmasıdır. İşletme için önem arz eden gizli bilgilerin rıza dışı ele geçirilerek kullanılması, TTK m.55/1-c kapsamında da haksız rekabet sayılmaz. Çünkü bu bentteki haksız rekabet hali “emanet edilmiş” veya “tevdil edilmiş”, “sağlanmış” iş ürünlerini konu almaktadır. Aynı veya farklı yöndeki bilgilerin gizlice ve izinsiz olarak rıza dışı ele geçirilmesi durumundaki haksız rekabet, TTK m.55/1-d kapsamına girer.

TTK m.55/1-c’de emek sonucu oluşan ticari alandaki değerler “iş ürünü” ve “çalışma ürünü” kavramıyla ortaya konmuştur. Ancak, iş ürünü veya çalışma ürününün ne olduğu konusunda kanunda bir tanım yapılmamıştır. Bentte sadece iş ürünü kapsamına giren bazı örneklere yer verilmiş, çalışma ürünüyle ilgili örneklere de yer verilmemiştir. Bu durumda neyin emek ürünü olduğu hususu genel hükümlere göre çözülmek durumundadır. Böyle bir yaklaşım olumlu görülse de iş ürünü sayılacaklarla sayılmayacaklar arasındaki sınır sorununu ortadan kaldırmaya yetmez. Başka bir deyişle, ucu açık ve sınırları belirsiz bir haksız rekabet koruması, emek ilkesine dayanan bu korumayı zayıflatmakta veya gereğinden fazla güçlendirmektedir. İleride yargı kararlarıyla bu sınırın netleşeceği karmaşıklığın giderileceği düşünülmektedir.

İş ürünlerinin haksız rekabet kapsamında korunması iş ürünlerinin sır niteliğinde olup olmadığına, çalışma süresi içerisinde olup olmadığına, işletmede çalışanı olup olmadığına bakılmaksızın herkesi kapsar. Herkes tarafından işlenebilen TTK m.55/1-c’de düzenlenen haksız rekabet halinin, tacirle çalışan ilişkisi içinde çalışanlarca işlenmesi bu fiilin yaygın kullanılan halidir. İşletmenin iş ve çalışma ürünleri hakkında bilgi sahibi olan işletme çalışanının; iş ve çalışma ürünlerini işletmenin aleyhine kullanarak, işletmeyi rakiplerine karşı güçsüz konuma düşürmesi dürüstlük kuralı bağdaşmaz.

Çalışanın haksız rekabette bulunan olabilmesi için, iş ürününün çalışana öncelikle emanet edilmesi veya tevdil edilmesi, sağlanmış olması ve çalışanın yetkisi olmadığı halde iş ürününden yarar sağlaması gerekir. İş ürününün çalışanın belirtilen suretlerle eline geçmesi,

tacirin rızasına dayalı olmak üzere bilgilere sahip olunması demektir. Kanunun anladığı anlamda bir yararlanmanın varlığını ise, yararlanmanın daha çok ekonomik içerikli bir sonuç doğurmaya bağlı olması nedeniyle çalışanın yararlanmasını başkasının emeğiyle ürettiği iş ürünlerinden ekonomik sonuç doğuran menfaatlerin elde edilmesi şeklinde anlamak gerekir. Çalışanın gerçekleştirdiği haksız rekabet eyleminin sağladığı veya sağlanması vaat edilen menfaatlerden ibaret olması yeterlidir.

Yararlanmanın en yaygın karşılaşılan hallerinden biri, çalışanın iş değiştirmesi veya kendine ait bir işletme kurmasıdır. Özellikle çalışanın ayartılması hususunun yararlanmayla sıkı ilişki içinde olduğu görülür. Ancak, her ayartmaya dayanan yararlanma haksız rekabet sayılmayacağı gibi her yararlanmanın ayartmaya dayanması da şart değildir. Bir başka deyişle haksız rekabet sınırlarına girmeden ayartma yapmak mümkündür. Bununla beraber iş ürünleri hakkında en detaylı bilgilere sahip bir kişinin ayartmaya dayanan yararlanmasının haksız rekabet oluşturup oluşturmadığı, kolay çözülecek bir mesele olarak görülmemektedir. Bu konuda hayatın olağan akışına aykırı sayılacak menfaatler ve bazı karinelere hareket etmekten başka imkân yoktur. Unutulmaması gerekir ki olağanı aşan menfaatler ayartmanın ölçülerinden kabul edilmekle birlikte, ayartma olmaksızın sağlanacak menfaatlerde kanunun aradığı yararlanma şartı içindedir.

İş ürünleri serbest bir alanda yaratıldığından, bunlar arasında belirli benzeşmelerin varlığı da kaçınılmazdır. Teklif, hesap, proje ve teknik çizim gibi iş ürünlerinin aralarında belirli bir oranda benzeşme ve örtüşmenin bulunmasının sebebi, bunlar üretilirken anonim bir takım unsurların herkes tarafından kullanılması zorunluluğudur. Burada haksız rekabet fiili başkasının hazır emek ürününden anlamlı bir farklılık oluşturmadan yararlanmadan ibarettir.

TTK m.55/1-c’de iş ürünü kavramına yer verildikten sonra aynı kavram altında çalışma ürünleri kavramına yer verilmesi isabetsiz olmuştur. İş ürünleri ile çalışma ürünlerinin unsurları ve işletme bakımından taşıdığı nitelikler farklıdır. Çalışma ürünleri kullanılarak yapılan haksız rekabet fiili pazarlanmaya hazır ürünler üzerinden de yapılabilir. Pazarlanmaya hazır ürüne yapılacak “katkının uygun olması” kriteri sübjektiftir. Uygulamada çalışma ürünleri üzerinden yapılan haksız rekabet halleri çalışma ürününün iş ürünlerinden biraz daha somut olması nedeniyle kolay gibi görünse de, uygun katkı sağlanması bakımından takdire açık bir konu haline gelmiştir. Teknik çoğaltmanın, teknolojinin gelişip değişmesiyle başta dijital yöntemler olmak üzere çok çeşitli şekillerde kolayca yapılıyor olması, ihlalin

takip ve tespitini zorlaştırmaktadır. Pazarlanmaya hazır içi dolu bir CD'nin içindeki bilgilerin flaş belleğe aktarılarak piyasaya bu şekilde sunulmasında uygun katkının olup olmadığı devamlı tartışmaya açık olacaktır. Bu durumda ürüne katkının uygunluğunun somut olayın durumuna göre hâkim tarafından tespitinden başka bir yol yoktur.

Rekabet yasağının TTK m.55/1-c kapsamında haksız rekabet teşkil edebilmesi için, işçinin yaptığı iş çerçevesinde elde edilmiş işletmeye ait "iş ürünü" niteliğinde bilgilerden yetkisiz yararlanması gerekir. Rekabet yasağının iş ürünü sayılacak niteliklerin dışında bir bilgiyi içermesi halinde, TTK m.55/1-c hükmünün uygulanma şansı olmaz. Haksız rekabet kapsamında olmayan eylemler söz konusu olduğunda sadece rekabet yasağının ihlali kapsamında değerlendirilir. Anılan bente göre, iş ürünleri doğrudan hak sahibi tarafından yetkisiz yararlanana emanet edilmiş olmalıdır. Hak sahibi tarafından emanet edilmemiş iş ürünleri TTK m.55/1-c,1 değil, TTK m.55/1-c,2 kapsamında değerlendirilir.

İş ürünlerinin özel nitelikli başka kanunların koruması altında olması onu TTK'da düzenlenen haksız rekabet bakımından koruma dışına çıkartır. Çünkü özel kanunun genel kanuna göre öncelikli olarak uygulanır. Bunun dışında iş ürününün sır niteliği taşıması halinde bu sırların ifşası TCK ve ilgili kanunlar tarafından da koruma altına alınmıştır.

İş ürünlerine karşı yapılan ihlallerin dava yoluyla korunması bakımından, TTK'da diğer haksız fiiller için öngörülen dava yolları ile arasında bir fark olduğu söylenemez. Bu nedenle haksız rekabetin varlığı halinde maddi ve manevi tazminat davaları dışında haksız rekabete konu tecavüzün ortadan kaldırılması, önlenmesi, yanlış veya yanıltıcı beyanların düzeltilmesi ve etkili araçların imhası dava konusu yapılabilecektir. İş ürünlerine tecavüzü konu alan haksız rekabet fiiline karşı koruma, dava yoluyla sağlanır. Haksız rekabete karşı açılacak davaların ticari dava sayılması nedeniyle davalarda görevli mahkemeler Asliye Ticaret Mahkemeleridir. Hizmet sözleşmesinden sonraki bir zaman dilimi bakımından yapılan rekabet yasağı sözleşmelerinde görevli mahkemelerin Asliye Ticaret mahkemesi olduğu Yargıtay'ın içtihatlarıyla yerleşik hal almıştır. Bu mahkemeler uzman mahkemeler olmakla birlikte haksız rekabetin kendine ait özellikleri ve iş bölümü çerçevesinde uyuşmazlıkların çözümünde ticaret mahkemelerinin görevlendirilmesinin isabetli bir çözüm olduğu söylenebilir.

Günümüzde veri transferine imkân veren dijital teknolojiler her geçen gün akıl almaz hızda gelişmekte ve kullanımı basitleşip yaygınlaşmaktadır. Bu durum haksız rekabet fiilinin ispat ve delillendirilmesinde ciddi güçlükleri içinde barındırmaktadır. Bir cep telefonu ile sınırsız miktarda bilginin hangi kaynaktan aktarılabildiğinin anlaşılmasındaki güçlük bir yana, uzmanlığa dayanan teknik çözümlere ihtiyaç duyulması neredeyse bilirkışı olmaksızın vakıalar çözülemeyecek duruma getirmiştir. Haksız rekabete konu iş ürünlerinin özel hayata ilişkin bilgilerle aynı kayıt ortamına kaydedilebilmesi, yani iki bilgi grubunun bir arada olması delil elde etme konusunu daha da zor ve karmaşık hale getirmektedir. Haksız rekabet fiiline ilişkin deliller dijital teknolojiden ibaret demek anlamına gelmez. Failin, fiili karşılığında yarar sağlandığının tespitinin maddi dünyayla ilgili olması nedeniyle, ispatı elektronik ortamda gerçekleştirilen veri aktarımı kadar zor değildir.

KAYNAKLAR

Kitaplar

AKTAY A. Nizamettin, ARICI Kadir, KAPAN/SENYEN Tuncay, *İş Hukuku*, 2. B, Ankara, Seçkin Yayınları, 2007.

ALP Mustafa, *Çalışanın İşvereni ve İş Arkadaşlarını İhbar Etmesi (Whistleblowing)*, İstanbul, Beta Yayınları, 2013.

ALTUNIŞIK Remzi, ÖZDEMİR Şuayip, TORLAK Ömer, *Modern Pazarlama*, 4. B., İstanbul, Değişim Yayınları, 2006.

ARKAN Sabih, *Ticari İşletme Hukuku*, 18.B, Ankara, Sözkese Matbaacılık Ltd. Şti., 2013.

ARSLAN Çetin, AZİZAĞAOĞLU Bahattin, *Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi*, Ankara, Asil Yayın Dağıtım, 2004.

ASLAN Yılmaz, *Rekabet Hukuku Dersleri*, Bursa, Ekin Kitabevi, 2006.

ASLAN Yılmaz, *Ticaret Hukuku*, 6. B., Bursa, Ekin Kitapevi, 2012.

ASLAN Yılmaz, *Tüketici Hukuku*, 4. B., Bursa, Ekin Yayınevi, 2014.

AYHAN Rıza, *Haksız Rekabet Münasebetiyle Elde Edilen Menfaatlerin İadesi*, Konya, Selçuk Üniversitesi Basımevi, 1990.

AYHAN Rıza, ÖZDAMAR Mehmet, ÇAĞLAR Hayrettin, *Ticari İşletme Hukuku*, 8. B., Ankara, Yetkin Yayınları, 2015.

BAŞTUĞ İrfan Baştuğ, ERDEM Ercüment, *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, No:35, 1993.

BILLIGTON Ray, *Living Philosophy, Felsefeyi Yaşamak*, (çev. Abdullah Yılmaz), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1997.

BİLGE Mehmet Emin, *Ticari Sırların Korunması*, 2.B., Ankara, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti., 2005.

BİLGİLİ Fatih, DEMİRKAPILI Ertan, *Ticaret Hukuku Bilgisi*, Bursa, Dora Yayınları, 2014.

BOZKURT Tamer, *Ticaret Hukuku*, 2. B., Ankara, İkinci sayfa Yayınları, 2009.

BÖRÜ Levent, KOÇYİĞİT İlker, *Ticari Dava*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2013.

ÇEKER Mustafa, *Ticaret Hukuku*, 7. B., Karahan Kitabevi, Adana, 2013.

ÇELİK Nuri, *İş Hukuku Dersleri*, 26. B., İstanbul, Beta Yayınları, 1988.

DERYAL Yahya, *Ticaret Hukuku*, 8. B., İstanbul, Derya Kitabevi, 2005.

DİNLER Zeynel, *İktisada Giriş*, 19. B., Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2013.

DOĞANAY İsmail, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi*, C. I, 3. B, Ankara, 1990.

DOMANIÇ Hayri, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi*, C. I, İstanbul, Temel Yayınları, 1998.

ERDİL Ergin, *Haksız Rekabet Hukuku*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012.

EREN Fikret, *Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)*, 10. B., İstanbul, Beta Yayınları, 2008.

ERGÜN Mevci, *Ticari İşletme Hukuku*, Bursa, Alfa Aktüel Yayınları, 2011.

ERİŞ Gönen, *Türk Ticaret Kanunu - Ticari İşletme ve Şirketler*, C. I, 3. B., Ankara, Seçkin Yayınları, 2004.

ÖZDEMİR Erkan, *Pazarlama Etiği ve Örnek Olaylar*, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2011.

GÖZLER Kemal, *Türk Anayasa Hukuku*, Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları, 2000.

GÖZLER Kemal, *Hukuka Giriş*, Bursa, Ekin Kitapevi Yayınları, 2011.

GÜNEŞ İlhami, *Uygulamada Marka Haksız Rekabet ve Telif Suçları*, 3. B., Ankara, Adalet Yayınevi, 2017.

GÜRBÜZ USLUEL Aslı E., *Türk Özel Hukukunda Özellikle Anonim Şirketlerde Ticarî Sırrın Korunması*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009.

GÜVEN Şirin, *Haksız Rekabet Hukukunun Amacı ve Koruduğu Menfaatler*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2012.

İMREGÜN Oğuz, *Ticaret Hukuku*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, No:21, 1985.

İŞGÜZAR Hasan, *Tek Satıcılık Sözleşmesi*, Ankara, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, 1989.

KANDIRALIOĞLU Pınar Çağla, *Türk Hukukunda Bankaların Sır Saklama Yükümlülüğü*, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2011.

KARAHAN Sami, *Ticari İşletme Hukuku*, 26. B, Konya, Mimoza Yayınları, 2014.

KARAYALÇIN Yaşar, *Ticaret Hukuku (I.Giriş-Ticari İşletme)*, 3. B., Ankara, Güzel İstanbul Matbaası, 1968.

KAYA Mustafa İsmail, *Acentelik Hukuku*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014.

KAYABAŞI Aydın, *Pazarlama ve Rekabet, Pazarlama İlkeler ve Yönetim*, (ed.) B. Zafer Erdoğan, Bursa, Ekin Yayınları, 2014.

KURU Baki, ASLAN Ramazan, YILMAZ Ejder, *Medeni Usul Hukuku*, 22.B., Ankara, Yetkin Yayınları, 2011.

LAZOL İbrahim, *Genel Muhasebe*, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2014.

MİMAROĞLU Sait Kemal, *Ticaret Hukuku*, Ankara, Ankara Üniversitesi SBF Yayını No: 295, 1970.

- MOLLAMAHMUTOĞLU Hamdi, *İş Hukuku*, 3. B., Ankara, Turhan Kitabevi, 2008.
- MUCUK İsmet, *Pazarlama İlkeleri*, 15. B., İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2006.
- NARMANLIOĞLU Ünal, *İş Hukuku*, 4. B., İstanbul, Beta Yayınları, 2012.
- NOMER ERTAN Füsün, *Haksız Rekabet Hukuku*, İstanbul, Onikilevha Yayıncılık, 2016.
- ODABAŞI Fatma Karaman, *Uygulamada Fikri Mülkiyet Haklarının Haksız Rekabete Konu Olması*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015.
- OĞUZMAN Kemal, ÖZ Turgut, *Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)*, C. I, 11. B., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013.
- ORUÇ Murat, *Haksız Rekabette Maddi Tazminat Davası*, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2009.
- ÖZDEMİR Metin, *Pazarlama Etiği ve Örnek Olaylar*, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2011.
- PEKCANITEZ Hakan, ATALAY Oğuz, ÖZEKES Muhammet, *Medeni Usul Hukuku*, 13. B., Ankara, Yetkin Yayınları, 2012.
- POROY Reha, YASAMAN Hamdi, *Ticari İşletme Hukuku*, 12. B., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007.
- SABUNCUOĞLU Zeyyat, *İnsan Kaynakları Yönetimi*, 7. B., İstanbul, Beta Yayınları, 2013.
- SABUNCUOĞLU Zeyyat, *İşletmelerde Halkla İlişkiler*, XI. B, Bursa, Aktüel Yayınları, 2013.
- SABUNCUOĞLU Zeyyat, TOKOL Tuncer, *İşletme*, Bursa, Aktüel Yayınları, 2016.
- SARIKAYA Sinan, *Haksız Rekabet Hukukunda Sözleşmeyi İhlale veya Sona Erdirmeye Yönelme*, Ankara, Seçkin Yayınları, 2015.

SEKMEN Orhan, *Rekabet Hukukunda Tazminat Sorumluluğu*, 1. B., Ankara, Bilge Yayınevi, 2013.

SOYASLAN Doğan, *Ceza Hukuku*, 5. B., Ankara, Yetkin Yayınları, 2005.

SÜZEK Sarper, *İş Hukuku*, 9. B., İstanbul, Beta Basım Yayım, 2005.

TAMER Ahmet, *Haksız Rekabet*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2011.

TEKİL Fahiman, *Ticari İşletme Hukuku*, 3. B., İstanbul, Tekil Müşavirlik ve Yayıncılık, 1997.

TOKAT Bülent, *İşletmelerde Müşteri Hizmetleri Yönetimi*, Kütahya, 2002.

TUNÇOMAĞ Kenan, CENTEL Tankut, *İş Hukukunun Esasları*, İstanbul, Beta Yayınları, 2003.

UŞAN Fatih, *İş Hukukunda İş Sırrının Korunması*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003.

ÜLGEN Hüseyin, HELVACI Mehmet, KENDİGELEN Abuzer, KAYA Arslan, NOMER ERTAN Füsün, *Ticari İşletme Hukuku*, 4. B., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2015.

YAVUZ Cevdet, *Türk Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)*, 6. B., İstanbul, Beta Yayıncılık, 2002.

ZEVKLİLER Aydın, *Borçlar Hukuku*, 7. B., Ankara, Seçkin Yayınevi, 2002.

Makaleler

ALPAGUT Gülsevil, “Türk Borçlar Kanununun Hizmet Sözleşmesinin Devri, Sona Ermesi, Rekabet Yasası, Cezai şart ve İbranameye İlişkin Hükümleri”, Çalışma Hayatı Açısından yeni Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu Semineri, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Yayın No: 318, İstanbul, 2012.

AYDIN Ufuk, “İş Hukuku Açısından İşçinin Bilgi Uçurması (Whistleblowing)”, Sosyal Bilimler Dergisi, 2002-2003, <http://earsiv.anadolu.edu.tr>, (10.11.2014).

ÇAPA Sadık, “Haksız Rekabet Hukukunda Başkalarının İş Ürünlerinden Yetkisiz Yararlanma (TTK m.55/1-c)”, Ankara Barosu Dergisi, S. 2014/2.

GÜVEN Şirin, “6102 Sayılı TTK’nun Haksız Rekabete Dair Düzenlemelerinin Amacive Koruduğu Menfaatler Çerçevesinde Dürüst ve Bozulmamış Rekabet Kavramı” Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından 10-11-12 Mayıs 2012 tarihlerinde düzenlenen “6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’nu Beklerken” Sempozyumunda sunulan 3. Oturum tebliğinin genişletilmiş hâli, <http:e-dergi.marmara.edu.tr>, (15.02.2015)

JUNG Peter, SPITZ Philippe-BIRKHAUSER, “Simone Brauchbar, Bundesgesetz’ gegen den unlauteren Wettbewerb (UWB)”, Bern s. 590 N. 9. (çev. aktaran, Sadık Çapa).

KUBİLAY Huriye, “Ticari İşlemlerde Rüşvet ve Yolsuzluk-Haksız Rekabet”, Prof. Dr. Seyfullah Edis’e Armağan, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, 2000.

SEVİMLİ Ahmet, “İşçinin Özel Yaşam Hakkı Bağlamında İşçi- İşveren İlişkisi”, Sicil Dergisi, Haziran, 2008.

SULUK Cahit, “Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Türk Hukukunda Tescilsiz Sınaî Ürünlerin Haksız Rekabet Hükümleri İle Korunması”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından 10-11-12 Mayıs 2012 tarihlerinde düzenlenen “6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’nu Beklerken” Sempozyumunda sunulan 3. Oturum tebliğ, ss. 172-173, 2009, <http:e-dergi.marmara.edu.tr>, (15.02.2015).

ŞENOCAK Kemal, “İşletme Personelinin Ayartılması meselesinin Haksız Rekabet Hükümleri (TTK m.56 vd) Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.50, 2001.

Diğer Yayınlar

SARIHASAN ARKUN Büşra, *İş Hukukunda işçinin Sır Saklama Yükümlülüğü*, Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2010, <https://tez.yok.gov.tr>, (10.10.2016)

TDK (Türk Dil Kurumu), Türkçe Sözlük, 6.B, y.y., Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1982.

Yarg. HGK,	T.21.09.2011,	E.2011/9- 508,	K.2011/545 sayılı karar.
Yarg. HGK,	T.29.02.2012,	E.2011/11-781,	K.2012/109 sayılı karar.
Yarg. HGK,	T.22.09.2008,	E.2008/9-517,	K.2008/566 sayılı karar.
Yarg. HGK,	T.15.02.2012,	E.2011/2-703,	K.2012/70 sayılı karar.
Yarg. 11.HD,	T.08.03.2010,	E.2008/11275,	K.2010/2551 sayılı karar.
Yarg. 11.HD,	T.25.06.2014,	E.2014/6676,	K.2014/12108 sayılı karar.
Yarg. 9.HD,	T.19.09.2014,	E.2012/35116,	K.2014/27327 sayılı karar.
Yarg. 9.HD,	T.19.01.2010,	E.2009/42958,	K.2010/354 sayılı karar.
Yarg. 9. HD,	T.27.10.2008,	E.2008/29715,	K.2008/28944 sayılı karar.
Yarg. 11.HD,	T.27.04.1998,	E.1998/1240,	K.1998/2802 sayılı karar
Yarg. 11.HD,	T.28.12.1990,	E.8343,	K.8476 sayılı karar.
Yarg. 11.HD,	T.03.06.2013,	E.2012/13459,	K.2013/11465 sayılı karar.
Yarg. 11.HD,	T.22.01.2001,	E.2000/9410,	K.2001/370 sayılı karar.
Yarg. 11.HD,	T.25.06.2013,	E.2012/18643,	K.2013/13305 sayılı karar.
Yarg. 11.HD,	T.08.03.2010,	E.2008/11275,	K.2010/2551 sayılı karar.
Yarg. 11.HD,	T.25.06.2014,	E.2014/6676,	K.2014/12108 sayılı karar.
Yarg. 11.HD,	T.21.01.2010,	E.20101/640,	K.2009/12093 sayılı karar.
Yarg. 7.HD,	T.02.04.2014,	E.2014/7247,	K.2014/4145 sayılı karar.
Yarg. 11.HD,	T.09.11.2006,	E.2005/8057,	K.2006/11412 sayılı karar.
Yarg. 11.HD,	.02.06. 2011,	E.2009/7402,	K.2011/6746 sayılı karar.
Yarg. 11.HD,	T.07.07.2009,	E.2007/13685,	K.2009/8375 sayılı karar.
Yarg. 11.HD,	T.09.11.2006,	E.2005/8057,	K.2006/11412 sayılı karar.
Yarg. 11.HD,	T.02.06.2011,	E.2009/7402,	K.2011/6746 sayılı karar.
Yarg. 3. HD,	T.21.01.2013,	E.2012/23195,	K.2013/698 sayılı kararı.
Yarg. 11.HD.,	T.25.04.2017,	E.2017/354,	K.2017/2390 sayılı kararı.

ÖZGEÇMİŞ			
Adı, Soyadı	Dilay Kuşoğlu		
Doğum Yeri ve Yılı	Yıldırım		
Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi	İngilizce		
Eğitim Durumu	Başlama Yılı	Bitirme Yılı	Kurum Adı
Lise	2003	2008	Bursa Anadolu Lisesi
Lisans	2008	2012	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Yüksek Lisans	2013		Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü- Özel Hukuk Anabilim Dalı
Doktora			
Çalıştığı Kurum (lar)	Başlama Yılı	Ayrılma Yılı	Çalışılan Kurumun Adı
1. Stj. Avukat	2012	2013	Tahtakıran Hukuk Bürosu/BURSA
2. Avukat	2013	-	Serbest Meslek Erbabı olarak kendi ofisi
3.			
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar	Bursa Barosu		
Katıldığı Proje ve Toplantılar			
Yayımlar:	Bursa Barosu'nun Yıl 41, Sayı: 96- Mart-2016 Dergisinde yayınlanan iki adet mesleki makale; 1) Finansal Kiralama (ss.56-61) 2) İkale Sözleşmesi (ss.62-69)		
Diğer:			
İletişim (e-posta):	av.dsenyuz@gmail.com		
Tarih	30/05/2017		
İmza Adı Soyadı	Dilay Kuşoğlu		

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	DİLAY KUŞOĞLU
Tez Adı	İŞLETME ÇALIŞANLARININ TTK m.55/1-c KAPSAMINDA MÜŞTERİ ÇEVRESİNE YÖNELİK HAKSIZ REKABET FİİLLERİ VE HUKUKİ SONUÇLARI
Enstitü	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Anabilim Dalı	ÖZEL HUKUK
Tez Türü	YÜKSEK LİSANS
Tez Danışman(lar)ı	DOÇ. DR. HALİT AKER
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) izni	☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimin sadece içindekiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☒ Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama izni	☒ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin Veriyorum

Hazırlamış olduğum tezimin belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih :30.05.2017

İmza :

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	10151569
Yazar Adı / Soyadı	DİLAY ŞENYÜZ
Uyruğu / T.C.Kimlik No	TÜRKİYE / 34447174598
Telefon	5069175592
E-Posta	av.dsenyuz@gmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	İŞLETME ÇALIŞANLARININ TTK m.55/1-c KAPSAMINDA MÜŞTERİ ÇEVRESİNE YÖNELİK HAKSIZ REKABET FİİLLERİ VE HUKUKİ SONUÇLARI
Tezin Tercümesi	CUSTOMER-ORIENTED UNFAIR COMPETITION BY BUSINESS EMPLOYEES AND ITS LEGAL CONSEQUENCES WITHIN THE SCOPE OF ARTICLE 55/1-c OF TURKISH COMMERCIAL CODE
Konu	Hukuk = Law
Üniversite	Uludağ Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Özel Hukuk (Ticaret Hukuku) Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Ticaret Hukuku Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2017
Sayfa	189
Tez Danışmanları	DOÇ. DR. HALİT AKER 23351362948
Dizin Terimleri	Rekabet=Competition ; Haksız rekabet=Unfair competition ; Çalışanlar=Workers ; İş fikri=Business idea ; Ürünler=Products ; Yararlanma=Utilization ; Yetki=Authority ; Çoğaltma=Multiple ; Teknik=Technical
Önerilen Dizin Terimleri	iş ürünü çalışma ürünü çalışan teknik çoğaltma
Kısıtlama	Yok

Yukarıda bilgileri kayıtlı olan tezimin, bilimsel araştırma hizmetine sunulması amacı ile Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında arşivlenmesine ve internet üzerinden tam metin erişime açılmasına izin veriyorum.

17.06.2017

İmza:.....

